

శ్రీ వేంకటేశాయ నమః

శ్రీ వేంకటాచలమహాత్మ్యము.

ప్రకాశకులు, కృతికర్త :

“ వి ద్యా భూ ష ణ ”

మేరుసోమయాజుల దుర్గయ్యశాస్త్రి

శ్రీ మేరుసోమయాజుల దుర్గయ్యశాస్త్రి గారు రచించిన కొన్ని పాటలు

హారతిదే జయహారతిదే

కరుణ చూడుమో కాత్యాయినీ చరణమె గతియని శరణంటిని నిను
మరువక బ్రోవుము మరిమరి వేడితి హారతిదే జయ హారతిదే||

కన్నతల్లి నిను సన్నుతింతు మము కన్నెడశాయక కన్నులకగపడి
మన్నన గన్నన పున్నెములొసగుము హారతిదే జయ హారతిదే||

సంతోషముతో మంగళగౌరి మా ముంగల ముదమారంగను నిలబడి
మంగళమొసగుమ అంగజారిసతి హారతిదే జయ హారతిదే||

కాశీనకురు నివాసిని పార్వతి భాసురాంగి సుహాసిని దుర్గా
దాసుని బ్రోచిన దయజూడుముమము హారతిదే జయ హారతిదే||

జయహారతిదే

జయహారతిదే గైకొనుమా నీరజనాభా

మారకోటి సుందర సుకుమార శ్రీధరా ||జ||

నందగోప నందన గోబ్బందపాలనా

వందన మిదె కొనుము యదు వంశభూషణా ||జ||

దంతిపాల భర్మచేల పంతమేల నీపాల

బడితి బ్రోవవేర బాలగోపాల ||జ||

పుండరీక నయన భోగి మండల శయనా

ఖండిత సురవైరి కాండ తాండవ కృష్ణా ||జ||

వ్యసకాశి వాస దుర్గ దాసపోషకా

వాసవాది పూజిత పద పంకజయుగళా ||జ||

హారతిగొనుమా

హారతిగొనుమా నీరజనాభా నీరద సమగాత్రా

నీలా నీరద సమగాత్రా ||హా||

వందిత సనకస నందన ముఖముని బృందసు పూజితకమలా

నంద యశోదా నందన సుందర మందర నగధర గోవిందా ||హా||

కరివర వరదా కావు మనుచు నిను నిరతము మనమున వేడితిరా

కరుణాలయ మము సరగున బ్రోవగ సరసిజాక్ష యిదె సమయమురా ||హా||

దాసజనావన శాసిత దానవ భాసుర కౌస్తుభదోషహరా

వాసుదేవ మురశాసన దుర్గా దాసవరద భవభయ హరణా ||హా||

మంగళహారతిదిగో

మంగళహారతిదిగో మాధవాశ్రీకృష్ణా
పరమపావన నామా సురుచిర భవ్యధామా
పరిపూర్ణ నిజకామా సురవైరి గణభీమా ||మం||

ఖగరాజ వాహనా జగదేక మోహనా
నగధర మురహర నిగమాంత గోచరా ||మం||

పాలితా సురగణా భక్తౌఘనాశనా
భవబంధ మోచనా పంకజ లోచనా ||మం||

ఇలమేరు సోమయాజుల దుర్గ దాసావనా
ఖలజన నాశనా సులలిత భాషణా ||మం||

గోపాలా

గోపాలయిదేమిరా పాపము బాపవేమిరా

మా పాపము బాపవేమిరా ||గో||

ఎంతగా బ్రతిమలినను కాసింతయైనను కరుణారాదే

పంతమేలనయ్యనాపై దంతివర పాలకా కృష్ణా ||గో||

పుండరీక నయన మకర కుండలా మండిత చక్రా

ఖండిత దానవా చక్ర కుండలీశ శయన కృష్ణా ||గో||

వెన్నదొంగా ప్రేపల్లెలో ఉన్నకన్నె మిన్నల మరగి

ఎన్ని విధముల వేడికొన్నను కన్నులకు కాన్పింపవు కృష్ణా ||గో||

వ్యాసకాశీ నామక్షేత్ర భాసురానీరదా కారా

దాసమానోల్లాస చిద్విలాసగోపవేష కృష్ణా ||గో||

సామగానలోలా మేరుసోమయాజుల దుర్గాదాసా

నాముని బ్రోచితివని నీమమున నినుకొల్పితి కృష్ణా ||గో||

గోవింద పాహిమాం

గోవింద పాహిమాం గోపాల పాహిమాం
రాధాలోల పాహిమాం సాధురక్షక పాహిమాం
మత్స్యరూపా పాహిమాం మాధవకేశవ పాహిమాం
కచ్ఛపరూపా పాహిమాం కరుణాసాగర పాహిమాం
సూకర రూపా పాహిమాం సూన్యతభాషణ పాహిమాం
నరహరి రూపా పాహిమాం కరివర వరదా పాహిమాం
వామన రూపా పాహిమాం వాసుదేవా పాహిమాం
భార్గవ రూపా పాహిమాం ఋధవిధేయా పాహిమాం
దశరథ తనయా పాహిమాం దానవ సంహార పాహిమాం
హలధర రూపా పాహిమాం కలుష విదూర పాహిమాం
దేవకీనందన పాహిమాం దేవాధిదేవ పాహిమాం
కల్కి రూపా పాహిమాం కలియుగజనరక్షక పాహిమాం.

శ్రీ వేంకటేశాయ నమః

శ్రీ వేంకటాచలనాహాత్యము.

ప్రకాశకులు, కృతికర్త :

“ వి ద్యా భూషణ ”

మేరుసోమయాజుల దుర్గయ్యశాస్త్రి.

సుఖం

సర్వస్వామ్యములు

గ్రంథకర్త వి.

ప్రథమముద్రణ

1000 ప్రతులు

మూల్యము :

4-00

(శ్రీ) విజయలక్ష్మి పబ్లిషర్స్, భట్న విల్లింగ్
అమలాపురం తాలూకా, మా. గో. జిల్లా.

విషయ సూచిక.

విషయము	పేజీ
స్వామివృక్కరిణీతీర్థవర్ణనము	4
భూదేవీకృతపరాహస్తుతి	7
శ్రీ పరాహమంత్రారాధనవిధానము	8
భగవంతుడు అందరకు దృగ్గోచరుండగుట	10
పద్మావతీనముద్భవ వృత్తాంతము.	11
పద్మావతీసమీపంబునకు నారదుడు వచ్చుట	13
శ్రీనివాసుండు షష్పాటపింజేరుట.	5
పద్మావతీ దర్శనముచే శ్రీనివాసుడు మోహము బొందుట	17
శ్రీనివాసోక్తములైన పద్మావతీపరిణయతారణములు	18
పద్మావతీవృత్తాంతము	21
అగస్త్యలింగార్చన	22
భగవద్భాగవతుల లక్షణములు	24
ధరణీదేవికి తెలిపిన శ్రీనివాసవృత్తాంతము	26
నగరాలంకరణాది వర్ణనము	29
పద్మావతీపరిణయ వృత్తాంతము	32
అకాశరాజునకు సరస్వాప్తి	33
నిషాదుని వృత్తాంతము	34
భక్త పరుడు శేషశైలముంజేరుట	35
రంగదాసుడు మంటపాదుల నిర్మించుట	36
తొండమన్నరపతి వృత్తాంతము	38
పంచవర్ణకుకవృత్తాంతము	39
పద్మనరోవరమహిమాత్మియ వర్ణనము	41
నిషాదపతికి పరాహదర్శనంబగుట	43
పరాహవృత్తాంతకథనము	44
తొండమన్నరపతి శేషాచలంబునకు బోవుట	46
వీరశర్మభ్యు విప్రచరిత్రవర్ణనము	48

అస్తిసరోవరమహిమ	49
భీముడను కుమ్మరి వృత్తాంతము	51
భీముడు భార్యతో వెకుంతమునకు బోవుట	52
పుష్కరిణీస్నానముచే కాశ్యపునకు మహాపాతకనాశనము	53
పరీక్షిన్వృత్తాంతము	54
శాకల్యుండు ధర్మంబుల దెలుపుట	55
పుష్కరిణీస్నానముచే నరకవిముక్తి	62
ధర్మగుప్తుని చరిత్రము	65
పుష్కరిణీస్నానముచే ధర్మగుప్తుడు ఉన్మాదవిముక్తుడగుట	69
సుమతియను విప్రుని వృత్తాంతము	71
సుమతికి బ్రహ్మహత్యపోవు నుపాయము	73
సుమతి పాపవిముక్తుండగుట	74
రామకృష్ణతీర్థమహిమానువర్ణనము	75
శ్రీ వేంకటాచలంబున గావించిన దానప్రళప్తి	77
జలముల నియ్యనికతన రాజు బల్లియై పుట్టుట	77
శుభ్రదేవుని పాదోదక సేవనముచే హేమాంగునకు జాతిన్మరణముకలుట	78
హేమాంగునకు గృహగోధికారూపవిముక్తి	80
శ్రీ వేంకటాచలక్షేత్రాదివర్ణనము	81
శ్రీ వేంకటేశ్వరవైభవ వర్ణనము	83
బ్రహ్మడిదేవతలు సర్వదా వేంకటాచలంబున నివాసముగనుండుట	86
పాపవినాశనతీర్థమాహాత్యము	87
దృఢమతి యను శూద్రుని వృత్తాంతము	87
దుర్గతిహరణమునకు సుమతి వేంకటాచలగమనము	91
పాపవినాశనతీర్థమాహాత్యము	92
కామిని భూదానమహిమను వివరించుట	95
రామానుజుని వృత్తాంతము	98
రామానుజకృతస్తుతి	99
ఆకాశగంగాతీర్థ స్నానకాలనిర్ణయము	100
భగవంతుడు భాగవతలక్షణంబులం దెలుపుట	100

దానార్థనత్పత్రినిర్ణయము	102
ఆకాశగంగామాహాత్యము	104
చక్రతీర్థమహిమానువర్ణనము	106
గంధర్వుడు నిజరూపము నొందిన వృత్తాంతము	109
జాబాలిత్థమాహాత్యము	113
తుంబురు (ఘోణ) తీర్థమాహాత్యము	116
తుంబురుండను గంధర్వుని చరిత్రము	118
తుంబురుని ధర్మవత్తి శాపవిముక్తి నొందుట	121
కుంభసంభవుడు చెప్పిన పతివ్రతాధర్మములు	122
వేంకటాచలము సర్వతీర్థాధారమని వివరించుట	123
పుష్కరిణ్యాది షట్ తీర్థస్నానకాలనిర్ణయము	124
పురాణశ్రవణప్రాశస్త్యము	125
కటాహతీర్థమాహాత్యము	128
కటాహతీర్థజలపానకర్మము	130
పద్మాభిషేక బ్రహ్మహత్య గావించిన సంభాషణ	132
బ్రహ్మహత్యావిముక్త్యుపాయము	133
అర్జునతీర్థయాత్రాప్రశంస	136
అర్జునుండు సువర్ణముఖరీతిరముం జేరుట	138
సువర్ణముఖరీతిరమందలి కాశహస్తీశ్వరాది దేవతాదర్శనము.	140
సువర్ణముఖరీతిరమందలి భరద్వాజాశ్రమము	141
భరద్వాజకథిత శంకరవివాహవృత్తాంతము	143
కుంభసంభవునకు ఆకాశవాణి వాక్యములు	145
సువర్ణముఖర్యావిర్భావమునకై అగస్త్యమహర్షి గావించిన తపస్సు	147
పరమేష్ఠి గంగను ప్రేరేపించుట	149
వాయుకథిత సువర్ణముఖరీనామ నిష్పత్తి	150
భరద్వాజవర్ణిత సువర్ణముఖరీమాహాత్యము	152

అగస్త్యతీర్థ అగస్త్యేశ్వర ప్రభావవర్ణనము	156
సువర్ణముఖరీస్నానకాలనిర్ణయము	157
దేవర్షి పితృతీర్థమాహాత్మ్యము	157
వేణాసువర్ణముఖరీసంగమవర్ణనము	158
సువర్ణముఖరితో వ్యాఘ్రపాదానది కలియుట	158
శంఖతీర్థవర్ణనము	159
సువర్ణముఖరీతీర్థస్థిత వేంకటాచలవర్ణనము	159
వేంకటాచలంబున వసియించు భగవద్వైభవము	160
భగవత్కృతభూతసృష్ట్యాది వర్ణనము	162
వరాహమూర్తి భూమి సుద్ధరించుట	164
శ్వేతవరాహవతారవర్ణనము	166
శంఖుని చరిత్రము	169
కుంభసంభవుడు వేంకటాచలంబున కేగుట	172
వేంకటాచలమందలి మనోహరవస్తుజాలము	173
రమాకాంతుడు సువర్ణముఖరీనదికి సర్వనదీప్రాశస్త్య మొనగుట	177
భరద్వాజవర్ణిత వేంకటాచలమాహాత్మ్యనిగమనము	179
పుత్రినికై అంజనాదేవి తపం బొనరించుట	180
వేంకటాచలంబున గావింపదగిన దానములు	184

పరిచయము.

వ్యాసమహర్షి ప్రణీతమైన స్థాందమహాపురాణములోని “వైష్ణవ ఖండము” ప్రస్తుత “శ్రీ వేంకటాచలమాహాత్మ్యము”నకు మూలము. స్థాందములో తొమ్మిది ఖండములు కలవు- వానిలో వైష్ణవ ఖండము రెండవది. అందు తొమ్మిది మాహాత్మ్యములు కలవు. (1) వేంకటాచల మాహాత్మ్యము, (2) జగన్నాథక్షేత్రమాహాత్మ్యము, (3) బదరికాశ్రమ మాహాత్మ్యము, (4) భాగవతమాహాత్మ్యము, (5) ఆ యో ధ్యా మాహాత్మ్యము, (6) వాసుదేవమాహాత్మ్యము, (7) వై శా ఖ మాహాత్మ్యము, (8) కార్తీక, (9) మార్గశీర్ష మాసమాహాత్మ్యములు అనునవి.

ఈ తొమ్మిది మాహాత్మ్యములను సులభసుందరమైన ఆంధ్రభాషలోనికి అనువదించిన బ్ర. శ్రీ. వే. మేరుసోమయాజుల దుర్గయ్యశాస్త్రిగారు “వేగినాటి” శాఖకు చెందిన శ్రోత్రియబ్రాహ్మణులు. వీరి నివాసస్థానము తూర్పుగోదావరిజిల్లా అమలాపురంతాలూకా ‘కేశనకుర్రు’ (కాశీం న కురు*) గ్రామము. దీనికి “వ్యాసకాశి” అనెడు చరిత్రప్రసిద్ధమైన ప్రశస్తి కలదు. ఈ గ్రామములో వ్యాసప్రతిష్ఠితమైన వ్యాసేశ్వరునిగూర్చి శ్రీ శాస్త్రిగారు తాను రచించిన ఒకకృతిలో-

“... వ్యాసకాశివాస దుర్గదాసపోషకా !

వాసవాదిపూజితపదపంకజయుగళా !...”

అని ‘కేశనకుర్రు’ను ‘వ్యాసకాశి’ అని పేర్కొన్నారు.

* వ్యాసర్షి కాశీని విడిచివచ్చి ఈ ప్రాంతమును కాశీగా చేయబోగా ‘కాశీం న కురు’ అనెడు ఆకాశవాణి వినవచ్చెననియు, ఆవాణియే కర్మముగా “కేశనకుర్రు”గా మారినదనియు ఇచ్చటి స్థలపురాణజ్ఞులు తెలుపుచున్నారు.

ఇక శ్రీశాస్త్రిగారు గర్భాష్టమసంవత్సరమునందు*ఉపనీతులై గురు పులస్ని ధిలో కృష్ణయజుర్వేదమును అశీతిద్వయము(82) క్రమాంతముతన పదారవయేటనే పూర్తిగావించి సంస్కృతాంధ్రములలో కూలంకషమైన ప్రజ్ఞనుసంపాదించిన ధీసంపన్నులు. తమ పదునాల్గవయేట తేనె లోలుకు తియ్యని తెలుగుకవిత్వము చెప్పిన ప్రతిభాశాలురు. అనేకమంది శిష్యులకు సంస్కృతాంధ్రములలో చక్కని శిక్షణను ఒసంగినవారు. భక్తి భావభరితములైన అనేకకృతులనుకూడ రచించినవారు. కపిలేశ్వర పురం జమీందారుల ఎష్టేటులో ఉద్యోగముచేయుటకు ముందే వీరు తన యిరువది నాల్గవయేట స్కాంధములోని “వైష్ణవఖండము”ను సులభ సుందరసుకుమార గాంధికభాషలోనికి పూర్తిగా అనువదించినారు. 224 అధ్యాయములను యథామాతృకముగ ఒక్కచేతిమీదుగ అనువదించుట అనెడు మహాకార్యనిర్వహణము సామాన్యవిషయము కాదు. కాని అప్పుడు శ్రీశాస్త్రిగారిదృష్టి అనువాదము చేయుటనరకే పరిమితమై ఉండుటచేత, వీరి ఏ ఒక్కమాహాత్మ్యముకూడ ఇంతకుముందు ముద్రితము కాలేదు. ప్రస్తుతములో వీరు సుమారు ఎనుబది నాలుగు కేండ్ల నృష్టలై అస్వస్థతగా ఉండుటచేత వీరిపుత్రులు- తండ్రిగారి పవిత్రపరిశ్రమను ప్రకాశింపజేయ నెంచి మొదట “వేంకటాచలమాహాత్మ్యము”ను మాత్రమే అచ్చుత్తించినారు. వీరి ప్రయత్నము సర్వదా ప్రమోదానహము.

ఇక ఈ “వేంకటాచలమాహాత్మ్యము” నందలి కథాకథనరీతి తెలియుటకై కొంత పూర్వరంగమును సూచించెదను.

నృషభాచలనివాసియైన శ్రీ ఆదివరాహమూర్తి భూదేవికి ‘వేంకటాచలమాహాత్మ్యము’నకు సంబంధించిన ప్రాంతపరిత్రీకాదుల యొక్క విశేషములను వివరముగా వినుపించును. ఈవిశేషములనే వ్యాస భగవానుడు తనశిష్యుడైన సూతునికి వినుపించును. ఈసూతుడు, శౌన

*గర్భాష్టమేషు బ్రాహ్మణ ముపనయాత” (ఆపస్తంబశ్రేతసూత్రము)

కాది మహర్షులకు తనగురువర్యుడు చెప్పిన ఉత్తమ పర్వతతీర్థాదుల విశేషములనే వివరముగా తెలియజెప్పును. సూతునియొక్క ఈ యుపన్యాసములే ప్రస్తుత వేంకటాచలమాహాత్మ్యమునందలి కథాకథనరీతిని తెలియజేయును.

ఇక ప్రస్తుతప్రబంధప్రాశస్త్యమునుగూర్చి “కతా వేంకటనాయకః” ఈ కలియుగములో శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి అందరకును సర్వాభ్యుదయసంధాతయై, ప్రత్యక్షుడై వత్తమై, ఇష్టుడై వత్తముగా నున్నాడు. ఇట్టి దేవదేవుని పరిత్రీచరిత్ర పఠనము సర్వజనులకును సర్వాభీష్ట సంధాయకమై ఇహపరసాధకము కాగలదు.

“జ్ఞాత్వా కర్మాణి కుర్వీత”

మనము చేయుచున్న ప్రతిపుణ్యక్రియయు దాని విధివిధానము తెలిసికొని చేసినవిమ్మటనే అది సఫలము కాగలదు. “శ్రీ ఆదివరాహమూర్తిని దర్శించిన పిమ్మటనే శ్రీనివాసుని దర్శించవలెను అప్పుడే వేంకటాచలయాత్ర సఫలమగును” అనెడు ముఖ్యవిధానమును తెలిసికొన్నమీదటనే మన తిరుమలయాత్రకు సాఫల్యము చేకూరునుగదా! ఈవిధముగా కూడ ప్రస్తుత మాహాత్మ్యగ్రంథపఠనము అందరకును ఆవశ్యకమైయున్నది.

ఇక సులభసుందరసుకుమారమైన గాంధికభాషకు కరవైన యీ లోకాలలో ఈయనువాదగ్రంథమునకు ఎంతయో ప్రాధాన్యము ప్రాప్తించుచున్నది ఈగ్రంథములోని కవితారీతి నేటి ఆంధ్రవిద్యార్థుల భాషాసాహిత్యాభివృద్ధికిని, ముఖ్యముగా వారి మనఃపరిణాతకిని ఎంతేని తోడ్పడును.

ఇక అందరకును తెలియదగిన విశేషము లింకు కల ననుటకు ఒక యుదాహరణము-

“మేషసంకర్మణమున చిత్రానక్షత్రయుక్త పూర్ణిమాదినంబున స్వామి పుష్కరిణియందు స్నాన మొనరించినవారి పుణ్యఫలము 12 సంవత్సరముల కాలము గంగాది పుణ్యనదులయందు స్నానము చేసినవారి పుణ్యఫలముతో సమానము. మొ. (చూ. 184 పేజీ)

ఇక మూలముతో శ్రీ శాస్త్రీగారి అనువాదసామ్యము-

“అథేదానీం ప్రవక్ష్యామి వేంకటేశ్వరవైభవమ్ ।
యచ్చౌత్వా నర్వపాపేభ్యో ముచ్యతే నాత్ర సంతయః ॥
శ్రీవేంకటేశ్వరం దేవం యః పశ్యతి సకృన్నరః ।
స నరో ముక్తి మాప్నోతి విష్ణుసాయుజ్య మాప్నుయాత్ ॥
దశవర్షైస్తు యత్పుణ్యం క్రియతే తు కృతే యగే ।
త్రేతాయా మేకవర్షేణ తత్పుణ్యం సాధ్యతే సృభిః ॥
ద్వాపరే పంచమాసేన తద్దినేన కతా యగే ।
తత్ఫలం కోటిగుణితం నిమిషే నిమిషే నృణామ్ ॥
నిస్సందేహం భవేదేవం శ్రీనివాసవిలోకినామ్ ॥”

మీది మూలమునకు శాస్త్రీగారి అనువాదము :

“తపోధనసత్తమలారా ! ఏచరితంబు నాలకించినమాత్రంబున పాపసంచయమంతయు నాశమొందునో, అట్టి వేంకటేశ్వరవైభవంబును వచించెద వినుండు. దేవదేవుండగు వేంకటాచలేశు నొకసారి నంద ర్శించినను విష్ణుసాయుజ్యంబు సంపాదించును. కృతయుగంబున పది సంవత్సరముల కార్జించిన పుణ్యఫల మయ్యది, త్రేతాయుగంబునం దొక వత్సరంబున సంపాదించును. ద్వాపరంబున నద్దినే యైదు మాసంబులకు పొందెను. అట్టిఫలమే కలియుగంబునం దొక దినం బున సంభవించును. శ్రీవేంకటాచలంబును సేవించువారల కట్టిఫలము ప్రతి నిమిషమునను కోటిగుణితంబై లభ్యంబగును.” ఇట్లే వీరి అను వాదమంతయు మూలార్థమును సులభముగా ప్రకాశిత మొనర్చు చుండును.

శ్రీశాస్త్రీగారు భాష్యత్రయశాంతిని గావించిన సార్థకజీవనులు. ఇక వీరి ఉధయకవితారీతులను ఒక్కొక్క యుదాహరణముతో చూపి యిద్దానిని ముగించెదను.

శాస్త్రీగారి ప్రాస్తావికములు-

ఉ. భంబుగదే నఖం బల నభంబుగదే నడు మెన్న పంకజా
భంబుగదే పదంబు కరభంబుగదే తొడసారుదంతి కుం
భంబుగదే కుచం బళినిభంబుగదే తలకట్టు శాతకుం
భంబుగదే తనూలత శుభంబుగదే యిది కేళి కబ్బినన్.

మండోదరి రాక్షసరాజుతో ననిన మాటలు :-

కం. మానదు నాకనుమానము

మా నాథుని సాక్షిగాగ మానాథుం డా

మానవనాథుని తనయుడు

నూని యా జానకియును మా మానినియే ॥

మాధవశతకములోనిది-

ఉ. కట్టితి కాంచనాంబరము కాస్తుభమున్ మెడగట్టినావు నీ
పట్టురాణి లచ్చి నిను బాయని కామిని రత్నగర్భ నిన్
గట్టిగ గొల్చు భక్తు లిటు గానము వాసము లేక నేడ్వ న
ట్టిటనరావు సంపద లివేటికి నెన్నటికయ్య మాధవా ॥

సంస్కృతభాషాయోషను గూర్చి-

మృదుపదలలితా మనోజ్ఞనర్తా
నవరసభావవిలాసిని సువృత్తా
బుధజనవినుతా నరేంద్రపూజ్యా
విలసతి సంస్కృతభారతి జగత్కామ్ ॥

ఇట్లు, విద్వజ్జనవిధేయుడు :

ఖండవిల్లి సూర్యనారాయణశాస్త్రి.

విజ్ఞప్తి.

స్కాందము లోని వైష్ణవఖండము విష్ణుకథావిలసితంబై వీనుల విందుగావించుచుండును. నేనీ ఖండమును ఇప్పటికి నలుబదేండ్లకు ముందే పూర్తిగ అనువదించియుంటిని.

నేను తత్తత్సందర్భములలో సంస్కృతాంధ్రములలో వ్రాసిన వివిధపద్యము లెన్నో యున్నను నా యీ వైష్ణవఖండానువాదమే నాకృషిలో ముఖ్యమైనది.

వైష్ణవఖండములోని కథలలోగల శ్రీ వ్యాసభట్టారకుని హృదయమును ఆంధ్రపాఠకులకు సుబోధమొనర్చుతరి నాగ్రాంధికాంధ్రానువాదములో నేను రేఫ, శకటరేఫభేదములను, అర్ధానుస్వారములను, సరళాదేశాదులను పాటించలేదు. కాని ఆంధ్రవచనరీతి, ఆంధ్ర బాలబాలికల జ్ఞానాభివృద్ధికిని, వారి భాషోపస్థితికిని తోడ్పడవలెనను విషయము విశేషముగ గమనించెదగినది.

చిరకాలాత్పూర్వమే పూర్తిగావించిన నా ఈ యనువాదములో కొంతభాగమైన ప్రకాశితముగావించవలెనని ప్రస్తుతములో కలిగిన సంకల్పమే ఈ “వేంకటాచలమాహాత్మ్య” ముద్రణమునకు మూలము.

ఏతత్పుస్తకప్రకాశనవిషయములో సర్వదా తగిన కృషిగావించిన చిరంజీవులు నాపుత్రులకును, చి॥ ఖండవిల్లి సూర్యనారాయణశాస్త్రికిని నాహృదయపూర్వ కాశీస్సుల నందించెదను.

నా వేంకటాచలమాహాత్మ్యలిఖితప్రతిని అందముగను, శీఘ్రముగను ముద్రించి సకాలములో పుస్తకముల నందజేసిన శ్రీవిజయలక్ష్మి పవర్ పెప్స్ యజమానులకును, ఓపికతో శ్రద్ధగ పూర్వకులు సరిమాచి సిర్దోషముగ పుస్తకము వెలువడుటకు సంపూర్ణముగ సహకరించిన “వ్యాకరణవిద్యాప్రవీణ, భాషాప్రవీణ” చి॥ శ్రీ చిలుకూరి రామభద్ర శాస్త్రిగారికిని నా అభినందనములు తెలిపెదను.

నాలిఖితప్రతిలో కొంతభాగమును పంపి, దానిపై తమ యభిప్రాయమును పంపగోరినంతనే తమ యమూల్యాభిప్రాయమును వ్రాయించి పంపిన విద్వత్సాహసీ యులు, ఆంధ్ర ప్రదేశ ప్రభుత్వాస్థానకవివర్యులు, విద్యావారిధీత్యాది విశిష్టబిరుదవిరాజితులు, ప్రస్తుతములో కీర్తిశేషులు నగు శ్రీ కాశీ కృష్ణాచార్య డి. లిట్. మహోదయులకును, పండితరత్న బ్ర॥ శ్రీ॥ చతుర్వేది అమరేశ్వరశాస్త్రివర్యులకును నాప్రత్యేకప్రణామశతములను కృతజ్ఞతతో నర్పించువాడను. ఆంధ్రపాఠకలోకమునకు “పరిచయము” గావించిన చిరంజీవి విద్వాన్ ఖండవిల్లి సూర్యనారాయణశాస్త్రికి నాహార్దికాశీస్సులు.

ఆంధ్రపాఠకలోకము నా యీ పరిశ్రమలోని సత్ఫలితమును శీఘ్రముగ పొందగలదని ఆశించెదను.

ఇట్లు
గ్రంథకర్త.

అవధాని శిరోమణి, నిద్యావారిధి,
మహామహోపాధ్యాయ
కాశీ కృష్ణాచార్యులు, డి. లిట్.
ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వాస్థానకవి.

అగ్రహారం,
గుంటూరు-1,
(ఆంధ్రరాష్ట్రము)
1-8-1964

విద్యన్మాననీయులు, వేదమూర్తులు నగు మేరుసోమయాజుల
దుర్గయ్యశాస్త్రి మహోదయుల సన్నిధికి సప్రణామము విద్యద్విధేయుడు
కాశీ కృష్ణాచార్యులు వ్రాయించు విన్నపములు-

మహాశయా ! బ్రహ్మశ్రీ విరాజితులు, వయోవృద్ధులు, జ్ఞాన
వృద్ధులు నగు తమరు నాయెడల నెంతో గౌరవాదరప్రచురముగ
వ్రాసిన బృహత్తేజాంశములను, లేఖవెంట దా మోపికతో వ్రాసి
పంపిన వైశాఖసాన మహిమానువర్ణనాంధ్రానువాదమును జది
పించుకొని, విని, చాల సంతసించితిని. మాయేకలవ్యశిష్యరత్నమగు
చి. విద్యాన్ ఖండవిల్లి సూర్యనారాయణశాస్త్రి తమ యల్లుడని తెలి
యుటచే నాసంతసము శతగుణితమైనది.

విశ్వశ్రేయోనిదానమగు స్కాందమహాపురాణాంతర్గత వైష్ణవ
ఖండము నామూలాగ్రము యథాతథముగ సరససరళఫక్కి సాంధ్యిక
రించు తమ మహోద్యమము విబుధలోకప్రశంసనీయుము.

వ్యాకరణశుద్ధమగు తమ రచనవలన సాంధ్రసారస్వతసేవా
ఫలము తమకుఁ దప్పక సిద్ధింపగలదు.

ఏవో కొన్ని భాగములను సమగ్రముగ ముద్రింపించి ప్రక
టించి, పండిత జనాదరణమును బడసి, తక్కినవానిని గ్రమముగా
ముద్రింపించుట యుక్తమని నాయూహ. భగవానుడు తమ ధార్మిక
సమారంభమును, నిర్విఘ్నముగ గొనసాగించి భవదభీష్టసిద్ధిని
సంపూర్ణముగఁ బ్రసాదించుగాతమని మాయిష్టదైవమగు హయగ్రీవ
మూర్తిని బార్హింపచున్నాను.

చిత్త గింపగలదు
(సం) కాశీ కృష్ణాచార్యు.

డా. తోరాడ మహాదేవశాస్త్రి, యం. ఏ., డి. లిట్.,

ఆంధ్రభాషాచార్యులు,

పి. జి. సెంటర్, అనంతపురం.

శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారు ఆంధ్రులకూ, దక్షిణదేశీయులకూ,
భారతీయులకూ, హైందవప్రపంచానికి ఇలవేల్పు. స్వామివారి దర్శన
పూజాప్రసక్తాలతో భక్తులు ముగ్ధులౌతార; తరిస్తారు.

శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారినిగూర్చి అనేకభాషలలో గ్రంథా
లున్నాయి. ఆధునికాంధ్రకవులూ, రచయితలూ పెక్కు రచనలు
చేశారు. రచనాజీవితారంభప్రక్రియ శతకరచననుంచి, సాహిత్య చరమ
దశ అయిన నాటకం వరకు ఆంధ్రదేశంలోని అన్ని రచనాప్రక్రియలలో
తమ ఇష్టదైవాన్ని కవులూ, రచయితలూ స్తుతించారు.

శ్రీ వేంకటేశ్వరా మకుటంతో, గానమాధుర్యంతో పధ్నాలుగో
శతాబ్దంలో వ్రాయబడ్డ శ్రీ వేంకటేశ్వర వచనాలూ, తాళ్ళపాక
అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనలూ మొదలైన రచనలూ, తాళ్ళపాకవారి
కుటుంబంలోనివాళ్ళేకాక, పలువురు భక్తులు భగవన్నామసంకీర్తనం
సంగీతసాహిత్యసమాశ్లేషంగా చేశారు.

“శ్రీ వేంకటాచల మాహాత్మ్యము” అనే ప్రస్తుతగ్రంథ రచయిత
శ్రీ దుర్గయ్యశాస్త్రిగారు శ్రీనివాసదయాప్రేరితులై, శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామి
కథలన్నింటిని ఏరి, కూర్చి చక్కని గ్రంథం రచించారు. ఇందులో

స్వామివారు- పద్మావతీదేవి వివాహం, రంగదాసు జీవితం, తొండమన్నర
పతి కథ, భీముని వృత్తాంతం మొదలుగా గల అనేక సన్నివేశాలు
రసవత్తరంగా రచింపబడ్డాయి. భాష చక్కని గాంధీకం, శైలి
సుగమం.

ఈగ్రంథరచనకు పూనుకొని కృతకృత్యులైన రచయిత శ్రీ
దుర్గయ్యశాస్త్రిగారిని, ఈగ్రంథం చదివీ, వినీ ఆనందించే ముముక్షువు
లను భగవానులు శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారు ఆయురారోగ్యైశ్వర్య
ర్యాభివృద్ధులతో అనుగ్రహించుగాక !

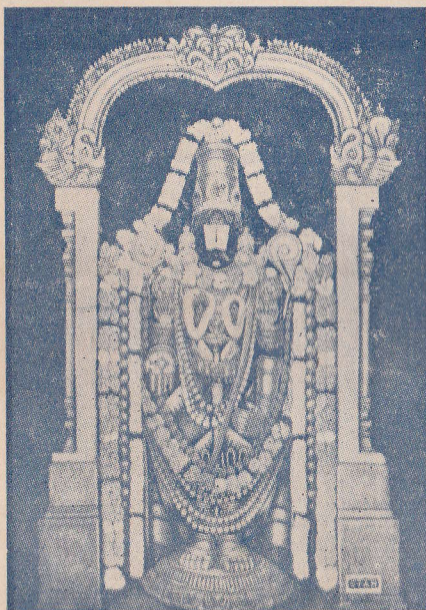
ఇతి శివం.

మద్రాసు }
29-5-71

డా॥ కోరాడ మహాదేవశాస్త్రి.

అంకితము

శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి చరణాబ్జములకు.

కృతికర్త :
శ్రీ దుర్గయ్య శాస్త్రి.

సతిపతి :
శ్రీ మతి బేంకటలక్ష్మి.

శ్రీ:

శ్రీ గణేశాయ నమః

శ్రీ శారదాంబాయై నమః

శ్రీ వేంకటాచలమహాత్మ్యము.

పావనంబగు నైమిశారణ్యంబున శౌనకాదిమహామునులు ఒక పుడు లోకసంరక్షణార్థమై ద్వాదశవార్షిక సత్సమాగ మొనర్చుచుండిరి. ఆసమయంబున సకలపురాణకథాకథనసమర్థుండును, వ్యాసశిష్యుండును, రోమహర్షణసంజాతుండును, వినిర్మలధీనమన్వితుండును, ఉగ్రశృంగుండును నామంబున ప్రసిద్ధుడగు నూతుండు విచ్చేసెను. అచటనుండు మునులందరును ప్రత్యుత్థానాభివాదనంబుల గౌరవించి, సముచితాసనంబునం దుపవిష్టుం గావించిరి. పిమ్మట స్కాందమందలి యనేక చరితంబు లానూతునివలన వినుచు మును లిటు లనిరి. సూత మునీంద్రా! నీవు సకలపురాణచరితంబుల నెరిగినవాడవు. భూతలంబున గల్లు పర్వత శ్రేష్ఠంబుల విశేషంబుల వినుట కుత్సుకులమై యుంటిమి. దయయుంచి విరుపించు మను వారి పలుకుల నాలకించి, యాసూతుండామునుల కిట్లనియె. గంగాతీరంబునం దొకసమయంబున మీవలె నేనును అస్మద్గురువర్యుండగు వ్యాసమునీచుగ్గిం గాంచి, మీర లిపుడు నన్నడిగినటుల నేనును మధురువగుని ప్రశ్నించితిని. అంత నాతండు నాకెరింగించిన తెరంగున మీకు వినుపించెద. సావధానంబున వినుండు.

మున్నొకసమయంబున సురమునిశేఖరుండగు నారదుండు వివిధ మణిసంశోభితంబగు సేరుపర్వతశిఖరంబున కరిగి, అందు సకలరత్న ప్రభాశోభితంబగు బ్రహ్మలయముం గాంచెను. దాని కుత్తరభాగంబున వేయి యోజనంబుల యెత్తును, అంతకు రెట్టింపు విస్తీర్ణంబునుగల్గు అశ్వత్థనృక్షముం గాంచెను. ఆపిప్పల్పక్ష మూలంబున, నానారత్న

చ్చాయావిలసితంబును, సహస్ర మణిమయస్తంభసమలంకృతంబును, వైడూర్యముక్తామణివిరచిత స్వస్తికమాలికాలంకృతంబును, రత్న ప్రభాశోభిత దివ్యతోరణ విభ్రాజితంబును, రత్నమయానేక మృగ పక్షి గణాభిరామంబును, పుష్కరాగద్వారశోభితంబును, నజ్జికవాటదళయ రమణీయంబును అగు దివ్యమంటపముంగాంచి, యందుఁ బ్రవేశించి, యందొక యుత్తుంగవైడూర్యవేదికపై నెక్కి యామంటపాంతర్భాగం బున మరియొక దివ్యమాక్తికమంటపంబును, దానియం దొక మహోత్తుంగంబగు రత్నసింహాసనముం గాంచెను. అందు సహస్రనిశాకర ప్రభాభాసురంబగు పద్మంబున సమాసీచుండును, పూర్ణచంద్రాయుత ప్రభాభాసురంబును, కైలాసపర్వతాకారుండును, శంఖ చక్ర అభయ వరదహస్తంబుల శోభిల్లువాడును, శీతాంబరధరుండును, పుండరీకాయ తేక్షణుండును, పూర్ణేందుసుందరవదనుండును, స్రుతండుండును, సుగ్రీవనాసుండును, నవాగంధివదనాబ్జుండును, యజ్ఞమూర్తియు, క్షీర సాగరసంకాశుండును, కిరీటోజ్జ్వలశిరస్కుండును, శ్రీచక్రపాదుండును, యజ్ఞోపవీతధారియు, కౌస్తుభమణివిద్యోతితుండును, మహారస్తుండును, నారారత్నసువర్ణభూషణ భూషితుండగుట విద్యున్నాలావిరాజమాన శరన్నేఘసముజ్జ్వలండును, పాదపీఠవిరాజమానవామపారుండు నగు నాదేవదేవుం గాంచెను. పంకజాసనాది నవబ్రహ్మలును, ఇంద్రాద్యష్టదిక్పాలురును, గంధర్వ, విద్యాధర, కిన్నర, కింపురుషాది సుర నికరంబులును, వసిష్ఠ, వామదేవ, మార్కండేయాదిమహామునులు సేవింప నొప్పుచున్న దేవదేవుంగాంచి, సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి, ఉపనిషద్వాక్యంబుల బ్రస్తుతించి, యానారదుండు పరమానంద భరితుండై యాజగదీశ్వరుని సన్నిధియందు నిలచియుండెను.

అంతలోన శ్రవణానందకరంబగు దుందుభిధ్వానంబొందు వినిపించెను. ఆవెనుక సరత్నరత్నాకర భాసుర దివ్యాంబరధారిణియు, ఉత్తుంగస్తంభారావనమ్రయు, దూర్వాదళేశ్వరమలాంగియు, సర్వా

భరణభూషితయు అగు భూదేవి, యిళా, పింగళ లనియెడు చెలిమి కత్తియలంగూడి యచటికి విచ్చేసెను. ఆసఖురాండ్రుచే దేబడిన కుసుమవిసరంబును గైకొని యావరాహదేవుని పాదంబుల జల్లి నమ స్కరించి, నిటలతటఘటితాంజలిపుటయై నిలువంబడియుండెను. దేవదేవుం డాభూదేవిం గాంచి, యానందభరితాంతరంగుండై యాలింగనం బొసంగి నిజాంకపీఠంబునం దాసీనంగావించి కుశలప్రశ్నపూర్వకంబుగా నిలులనియెను- దేవీ! సుఖావహంబగు శేషశీర్షంబుల నిను నిలిపి, నీయందు లోకంబును నిలిపి నీవు సహాయాబుగ భూభరంబుల నునిచి నేనెటకు వచ్చియుంటిని. నీవుగూడ నిటకు వచ్చితివేల యనుటయు నాభూదేవి యిట్లు నచించెను.

ఓదేవా! నను నీవు పాతాళంబునుండి యుద్ధరించి, సహస్రఫణి శోభితంబై రత్న పీఠంబునాఁ బ్రకాశించు శేషశీర్షంబుననిలిపి, మధ్ధారణ క్షమంబులును, పుణ్యప్రదంబులును అగు పర్వతంబుల నిలిపితివి. మదాధారభూతంబులగు నగంబుల నుత్తమంబు లేవియో వినుట కుత్సుకురాలనై యుంటినన నామె కిట్లని నరాహమూర్తి నచించెను. దేవీ! వినుము. మేరునగంబును, హిమచత్పర్వతంబును, వింధ్యాద్రియు, మందరకుధరంబును, గంధమాదనభూధరంబును, సాలగ్రామాచలంబును, చిత్రకూటగోత్రంబును, మాల్యవంతంబును, పారిమాత్రకంబును, మహేంద్ర, మలయ, సహ్యాధరాధరంబులును, సింహాచలంబును, రైవతంబును, మేరుసముద్భవంబై సువర్ణమయంబగు అంజనాచలంబును అను నివియన్నియు నీకాధారంబులగు పర్వతంబులు. ఓననుంధరా! ఆనగోత్రంబులన్నియు నాచేతను, మహద్భులచేతను సేవింపబడు చుండునవి. మరియు నీపర్వతంబుల ముఖ్యములగువానిం దెత్పెద వినుము. సాలగ్రామము, సింహాచలము, గంధమాదనంబును, ముఖ్యంబులు. ఈనగంబు లుత్తరదిగ్భాగంబు నాశ్రయించి యున్నవి. అరుణాచలంబును, హస్తికైలంబును, గృధ్రాద్రియు ఘటకాచలంబు ననునవి

దక్షిణదిగలంకరణములు. ఈపర్వతంబులు క్షీరనదీసమీపగతంబులు. అందు హస్తీశైలంబున కుత్తరంబున పంచకోశపరిమితదూరంబున సువర్ణముఖి యను నది ప్రవహించుచుండును. దాని కుత్తరతీరంబున కమలాఖ్యసరోవరం బొప్పుచుండును. తత్సరోవరంబున కుత్తరభాగంబున కోశద్వయమాత్రీదూరంబున హరిచందనతరుసుందరంబగు కాననంబున సప్తయోజనవిస్తీర్ణంబును, ఏకయోజనోన్నతంబును, సువర్ణమయంబును, రత్నసానువిరాజితంబును అగు శ్రీవేంకటాచలంబును నొక పుణ్యనగోత్తమంబు విరాజిల్లుచుండెను.

అందు భక్తార్చనాశకుండును, శుకవరదుండు నగు శ్రీకృష్ణుండు బలభద్రసహాయుడై వైఖానసగణంబులచే సేవింపబడుచుండును. ఇంద్రాదిదేవతాగణంబులును, వసిష్ఠాదిమహామునులును, సిద్ధసామ్యులును, దైత్యదానవయక్షరాక్షసగణంబులును, రంభాద్యప్సరస్త్రీలును ఆభగవంతుని సేవించుచుందురు. గరుడులు, నాగులు, కిన్నరులు మున్నగువా రందరు నచట తపం బాచరించుచుందురు. ఇట్టివారలచే సేవింపబడుచుండు నదులును, సరోవరంబులును అనేకంబు లందు గలవు.

—: సర్వతీర్థంబుల నతిశయించిన స్వామిపుష్కరిణీతీర్థవర్ణనము :—

అందుత్తమంబులగు తీర్థంబుల దెల్పెద నాలింపుము. చక్రతీర్థము, దేవతీర్థము, ఆకాశగంగ, కుమారధారికాతీర్థము, పాపనాశనతీర్థము, పాండవతీర్థము, స్వామిపుష్కరిణి యను నియ్యేడుతీర్థంబులును నారాయణశైలంబునం దొప్పు తీర్థంబుల నుత్తమంబులు. అందును స్వామిపుష్కరిణి ప్రథమగణ్యంబై యున్నది. దీనికి పశ్చిమంబున నీతోగూడ నేను నివసించుచున్నాడను. దక్షిణంబున జగత్పతియగు శ్రీనివాసుండు వసించియుండెను. ఈస్వామిపుష్కరిణి యొకటియే గంగాది సకలతీర్థసమంబై యొప్పుచుండెను. ఇయ్యది ప్రపంచమునంగల తీర్థములన్నిటికిని స్వామిత్వము నొందియుండుటం జేసి సమస్తతీర్థంబులు

నీతీర్థంబును సేవింప, నీపర్వతంబు నాశ్రయించియున్నవి. అరువది యాఁకొట్ల తీర్థంబు లీపర్వతంబు నాశ్రయించియున్నవి. అందారు తీర్థంబులు విగులముఖ్యమైనవి. అని నచించు శ్రీవరాహమూర్తి పలుకులనాలకించి యాధరణీదేవి యిటులనెను. స్వామీ! ఇప్పర్వతంబునం దారుతీర్థంబు లుత్తమంబులని పలికితిరి. వాటియందు మున్నలిడినవారలకుం గల్లుఫలంబుల వినవలతుం దెల్పవే యన నాదేవదేవుం డిట్లువచించెను. ననుంధరా! సకలతీర్థవిరాజితంబగు నీనారాయణాచలమహిమంబును వివరింతు వినుము. దేవతలును, సనకసనందనాదిమహామునులును, కృతయుగంబునం గంజనాచలంబును, శ్రేతాయుగంబున నారాయణనగవరంబును, ద్వాపరంబున సింహశైలంబును, కలియుగంబున శ్రీవేంకటాచలంబును పరమేశ్వరనివాసంబులని వచించిరి. సహస్రయోజనాంతర్వర్తులై యున్నను, ద్వీపాంతరగతులై యున్నను, ఈపర్వతమునుద్దేశించి యీదిక్కుగ నిలువంబడి నమస్కరించువారలు సర్వపాపవినిర్ముక్తులై వైకుంఠము నొందగలరు.

దేవీ! ఈపర్వతంబున గల్లు నారుతీర్థంబుల విశేషములం దెల్పెద వినుము అందు మొదలింటిది కుమారధారికాతీర్థము. ఇందు పార్వతీ నందనుండగు కుమారస్వామి దేవసేనాసమన్వితుండై శ్రీనివాసు నర్పించుచుండును. ఇందు సూర్యుండు కుంభరాశిగతుండై యుండు మాఘమాసంబునమఘానక్షత్రయుతంబగుపూర్ణిమయందు మధ్యాహ్నకాలంబున స్నానమాచరించినవారలకు గంగాదిసర్వతీర్థంబుల బ్రండెండు వత్సరంబులు స్నానమాచరించినఫలము గలుగును. మరియు నీతీర్థంబునం దన్నప్రదానంబును సదక్షిణాకంబుగ నొనరించినవారలు నట్టి ఫలము నొందగలరు.

రెండవది తుంబతీర్థము. ఇందు భాస్కరుండు మీనరాశిగతుండై యుండ, ఘాల్లనమాసంబునం దుత్తరాఫల్గునీక్షత్రీయుక్తంబగు

పూర్ణిమయందు స్నానమొనర్చినవార లెన్నందును గర్భనరకంబు నొందకుండురు.

మూడవయది ఆకాశగంగాతీర్థము. ఇందు నాదిత్యుండు మేష గతుండై యుండు వైత్రమానంబున చిత్రానక్షత్రము క్తంబగు పూర్ణిమయందు ప్రాతఃకాలంబునం దవగాహన మొనరించువారలు మోక్షము నొందగలరు.

నాల్గవది పాండవతీర్థము. ఇందు దివాకరుండు వృషభరాశిగతుండు గు వైశాఖమాసంబున శుక్లపక్షమునంగాని, కృష్ణపక్షమునంగాని, పుష్యమీనక్షత్రముతోడగాని, హస్తానక్షత్రముతోగాని కూడియున్న ద్వాదశీభానువాసరమందైనను, కృష్ణపక్షమున ద్వాదశీమంగళ వాసరంబునందైనను స్నానమాచరించినవార లిహలోకదుఃఖంబుల నివ్వడనాడి పరలోకమునం దఖండసౌఖ్యంబుల నొందగలరు.

పాపనాశనతీర్థ మైనవయది. ఇందు శుక్లపక్షమునగాని, కృష్ణపక్షమునగాని పుష్యమీనక్షత్రముతోగాని, హస్తానక్షత్రముతోగాని కూడిన సప్తమీభానువాసరంబున స్నానమాచరించినవారలు కోటి జన్మార్జితంబులగు పాపములవలన విడువంబడినవార లయ్యెదరు.

ఆరవయది దేవతీర్థము. ఇందొక సరమరహస్యము కలరు. వినుము. మదీయాలయంబున కుత్తరదిగ్భాగంబునందలి శిఖరంబునం గల్లు గహ్వరంబునం దీదేవతీర్థ మున్నయది. అయ్యది తటాకరూపంబున నతిరమణీయమై యుండును. అందు పుష్యమీనక్షత్రసంయుతంబగు గురువాసరంబునగాని, న్యతీపాతయోగంబునగాని, శోణానక్షత్ర సమన్వితంబగు సోమవాసరంబునగాని స్నాన మొనరించువారలు జ్ఞానా జ్ఞానకృతంబులగు సమస్తపాతకంబుల న్విడి యఖండపుణ్యంబునొంది యీలోకంబున దీర్ఘాయుర్దాయవంతులై పుత్రీపౌత్రాదినకల శ్రేయ

స్సంపన్నులై యంతమున స్వర్గసౌఖ్య మనుభవించి పిదప చంద్ర లోకమునం దమందానందభరితులై యొప్పుచుండురు.

మనిశేఖరులారా ! భూ దేవి యిట్లు వరాహమూర్తివలన షట్తీర్థమహాత్మ్యము నివ్వని ప్రీతిప్రవణమానసయై యమ్మహాత్మ్య నభినుతినదలంచి యిట్లు నుతించెను.

—: భూదేవీకృతవరాహస్తుతి :—

శ్లో॥ నమస్తే దేవదేవేశ ! వరాహనదనాచ్యుత ।
క్షీరసాగరసంకాశ ! నజిశృంగమహాభుజ ॥
ఉద్ధృతాస్మి త్వయా దేవ కల్పదౌ సాగరాంభసః ।
సహస్రబాహునా విష్ణో ధారయామి జగన్న్యహమ్ ॥
అనేకదివ్యాభరణ యజ్ఞ సూత్రీవిరాజిత ।
అరుణారుణాంబరధర దివ్యరత్న విభూషిత ॥
ఉద్గద్భానుపతీకాశ పాదపద్మ నమో నమః ।
బాలచంద్రాభదంష్ట్రాగ్ర మహాబలపరాక్రమ ॥
దివ్యచందనలిప్తాంగ తప్త కాంచనకుండల ।
ఇంద్రనీలమణిద్యోతి హేమాంగదవిభూషిత ॥
నజిదంష్ట్రాగ్రనిర్భిన్న హిరణ్యాక్ష మహాబల ।
పుండరీకాభిరామాక్ష సామస్వన మనోహర ॥
శ్రుతిసీమంతభూషాత్మ్య సర్వాత్మంశౌచువిక్రమ ।
చతురాననశంభుభ్యాం వందితాయతలోచన ॥
సర్వవిద్యామయాకార శబ్దాతీత నమో నమః ।
ఆనందవిగ్రహానంత కాలకాల నమో నమః ॥

ఈవిధంబున నుతించుచు పాదాబ్జంబుల వ్రాలియుండు భూదేవిని లేవనెత్తి యాలింగన మొనర్చి, యామె ముఖాబ్జము నాఘ్రాణించి వామంకంబునం దాసీనం గావించి గరుడవాహనానుభుండై నార

దాదిమహామునులు సన్నుతించుచుండ వృషభాచలంబున కరిగి యందు స్వామిపుష్కరిణీతీరంబునకు పశ్చిమభాగంబునందలి దివ్యక్షేత్రంబున బ్రవేశించి యచ్చట చతురాననసములగు వైఖానసవర్మలచే పూజింప బడుచు నివసించియుండెను.

సూతా ! ఇదియంతయు నారదుండు కనులార గాంచి యొకపుడు మునిసంఘంబున విచరముగ దెల్పుచుండ నేనును వినియుంటిని. నేను వినిన తెరంగున పర్వతమహిమంబును నీకు విరుపించితినని పలుకుచు వ్యాసముసీందుగిండు నాకెరింగించి మరియు పరమపావనంబగు మన సంవాదరూపంబగు నీచరితంబును దేవసన్నిధియందుగాని, బ్రాహ్మణ సన్నిధానమునగాని సకలవర్ణ ములవారలు వినుచుండ నెవరు పఠింతురో వారలు పుత్రప్రాతాది సర్వసంపత్సమన్వితులై ప్రతిష్ఠ నొందగలరు. వినువారలు స్వాభీష్టసిద్ధి నొందెదరు.

ఇట్లు సకలమునిసేవితండు సన్మధురచరుండు నగు వ్యాసమహర్షి పలన నేను వినిన తెరంగున మీకు వినుపించితి ననియెడు సూతుని పలుకుల నా ల కిం చి సంప్రీతమానసులై మును లిటులనిరి. సూత ముసీందా ! పర్వతంబులన్నిట నుత్తమంబగు శేషాచలంబును తదీయంబగు మోక్షప్రదాయక వృత్తాంతంబును వివరించి మమ్ముల నానందాబ్ధి నోలలాడించితివి. వరాహమూర్తి ధరణీసమన్వితండై వృషభాచలంబునం దెలులుండెనో వినుట కుత్సకులమై యుంటిమన సూతుం డిటులనియె.

—: శ్రీవరాహమంత్రాధనవిధానము :—

మునిచంద్రులారా ! పురాతనంబగు నొకకథను వినుపించెన వినుడు. మున్ను కృతయుగంబున వైవస్వతమన్వంతరంబున నారాయణాద్రియందు నివసించియున్న దేవదేవుండును, రక్తపద్మాయతేక్షణుండును అగు యజ్ఞవరాహమూర్తి గాంచి, యవ్యిశ్వంభరాదేవి సఖిపరి

వృతయై నమస్కరించి దేవా ! ఏమంత్రంబున నీవారాధింపంబడి సర్వాభీష్టప్రసంధ వగుదువో యట్టి భవత్ప్రియంబును జపించువారలకు సర్వసంపత్తి కారకంబును వలయువారలకు పుత్రప్రాతప్రదంబును, సార్వభౌమపదప్రాప్తకంబును, అనసానంబున త్వత్ప్రదప్రాప్తి సాధనంబు నగు మంత్రారాజంబెద్దియో తెలియజేయుమన నతం డిటులనియెను. దేవీ ! 'ఓం నమ శ్రీవరాహాయ ధరణ్యాధరణాయ స్వాహా' యనునది మంత్రారాజము. ఇయ్యది పరమగోప్యము. సద్యస్సంపత్తి కారకంబును, పుత్రప్రాప్తిప్రదంబును, భూమిప్రదంబునై యొప్పుచుండు. నియతాత్ముండును, శుశ్రూషాపరాయణుండు నగు భక్తుల కుపదేశింపనగును. కాని యన్యుల కప్రకాశ్యమై యుండవలయును. ఈమంత్రారాజమునకు ఋషి సంకర్షణుండు; దేవతను నేన; ఛందస్సు పంక్తి; శ్రీం అనునది బీజము.

ఈమంత్రంబును సద్గురూపదేశంబున బడసి నాలుగులక్షల మారులు జపించవలయును. మధుఘృతసమన్వితంబగు పాయసాన్నంబును హోమము గావింపవలయును. మనశ్శుద్ధిప్రదాయకంబగు ధ్యానంబు విధానంబును వినుము. శుద్ధస్ఫటికసంకాశునిగా, రక్తపద్మదళాయతేక్షణునిగా, చతుర్భాసుసమన్వితునిగా, మణిమయ కిరీటవిభ్రాజమానునిగా, సౌమ్యునిగా, శ్రీవత్సాంకితవక్షస్థలునిగా, శంఖచక్రాభయకరాజునిగా, రక్తపీతాంబరధరునిగా, రత్నాభరణభూషితునిగా, శ్రీకూర్మపృష్ఠమధ్యంబునందలి శేషతల్పమునందలి సరసీరుహమునం దుపవిష్టునిగా, వరాహవదనునిగా, త్వద్విభూషితవామోరు స్థలునిగా నను ధ్యానించుచు ప్రతిదినంబునను నూటయెనిదిమారు లీమంత్రమును జపించవలయును. అట్టివారలు సర్వాభీష్టంబులనొంది యంతంబున మోక్ష మందగలరు. ఇట్లు మంత్రప్రభావంబును విని, యోదేవా ! మున్నీమంత్రము నెవ్వరు పాసించిరి ? వారలెట్టిఫలంబు నొందిరో తెలుపు మన సమ్మహాత్ముం డిట్లనియె.

ఓధరణీరమణీ! మున్ను కృతయుగంబున ధర్ముండను నొకమనువు

బ్రహ్మవలన నిమ్మంత్రముంబడసి యీపర్వతంబున యథావిధిగ జపించి నను సందర్శించి వలయు వరమ్ముల బడసి మామకంబగు పదంబునొంది విలిసిల్లె. సురాధిపుండు దుర్వాసుని శాపకారణంబున త్రివిష్టపభ్రష్టుండై యిమ్మంత్రపీఠావంబునంజేసి మరల సురలోకరాజ్యం బేలువాడయ్యె. మహర్షు లనేకులీమంత్రంబును జపించి పరమపదంబు నొందిరి. పూర్వ కాలంబున పన్నగాధీశుండగు ననంతండు కశ్యపునివలన నిమ్మంత్రం బును వడసి శ్వేతద్వీపంబున జపియించి ధర్మభారవహనమర్థుడయ్యె. అనుటయు నాభూదేవి యిటులనియె. దేవా ! జగత్పతియగు శ్రీనివాసుండు శ్రీభూమినహితుండై వేంకటాచలంబున కెపుడునుండె ? కల్పాంతస్థాయిగా నిష్పర్వతం బెలులండె ? నాచరితంబు విన గుతూహలంబుగలదాన ననుటయు నన్వరాహదేవుం డిటులనియెను.

—: అగస్త్యముని ప్రార్థనచే భగవంతుండు సకల జనులకు దృష్టగోచరుండగుట :—

దేవీ ! పావనంబగు పురాతనవృత్తాంతమును వినుము. పూర్వము కృతయుగంబునందు వైవస్వతమన్వంతరంబునం దీపర్వతంబున వాయు దేవుండు మహత్తరంబగు తపం బాచరింప నందులకు మెచ్చి వరం బీదలంచి శ్రీనివాసుండు శ్రీభూమినహితుండై యిందలి స్వామిపుష్కరిణీ తీరదక్షిణభాగంబున ఆనందాఖ్యవిమానంబున వసించియుండె. అది మొదలుగ కుమారస్వామిచే సేవింపబడుచు నితరుల కగోచరుండై యుండును. అంత గొంతకాలంబున కగస్త్యముని యటకు చనుడెంచి యాదేవదేవు నుద్దేశించి పండ్రెండు వత్సరంబు లారాధింప నాపర మేశ్వరుండు ప్రత్యక్షంబగుడు సాష్టాంగనమస్కారపూర్వకంబుగా నుత్తులొనరించి యిటులనియె. మహాత్మా ! నీయారాధనంబు జనులందరకు నుకరంబగునటుల నీ వెపుడును దృష్టిగోచరుండవై యుండు మిదియ నా ప్రార్థన యన పరోపకార పారీణుండగు కలశసంభవుని యుద్యమంబునకు మెచ్చి హృషీకేశుం డిట్లనియె. మునినర్యా ! నీనిమిత్తంబున నిది మొద

లుగ నీనగవరంబున సకలజనులకును దృష్టుండవై యాకల్పాంతముగ నివసించియుండును. ఇవ్విమానముమాత్ర మెవరికిని గోచరింప కుండును. అందుల కయ్యగస్త్యముని సంప్రీతుండై స్వాశ్రమంబున కరిగె. అది మొదలుగ నిష్పర్వతంబున జతుర్భుజుండగు శ్రీనివాసుండు సకలనయనగోచరుండై వాయుపుత్రేతను కుమారస్వామిచేతను సేవింపంబడుచు పరమముని చింత్యంబగు విమానవరంబున నివసించియుండెను.

—: మిత్రవర్మకు ఆకాశరాజు అను సుతు డుద్భవించుట :—

ఇట్లు చిరకాలం బతికృమింప నిరువదెనిమిదవద్వాపరాంతమున భారతయుద్ధము ప్రవర్తిల్లిన వెనుక కలియుగంబున శకప్రవర్తకులగు విక్రమార్కశూద్రకాదిమహారాజు లనేకులు గతించినపిమ్మట తుండీర మండలంబునందలి నారాయణపురంబున చంద్రవంశమున మిత్రవర్మ యను మహారాజు డుద్భవించును. ఆతండు సర్వసంపత్సమన్వితుండై మహారథుండై యెప్పుచుండ ఆతనిరాజ్యకాలంబున భూమి దున్నకయ సర్వసస్యసమన్వితయై యుండెడిది. ఈతిభాధ లెవరును యెరుంగకుంజిరి. ఆతనిపాలనంబు సర్వజనసుఖాకరంబై ధర్మనిలయంబై యెప్పుచుండ ఆనరనాయకున కతిసౌందర్యవతియు, సుగుణాలవాలయు, పాండ్యరాజ పుత్రికయు నగు మనోరమ భార్యయైయుండ కొంతకాలమున కా సాధ్యయం దాకాశరాజు నామకుండగు పుత్రకుం డుద్భవించును. ఆబాలకుండు శుక్లపక్షసుధాకరునిమాడ్కి ప్రవర్ధమానుండై యుత్తమ గుణాన్వితుండై యుండ గాంచి రాజ్యభారము నాకుమారునియందు మోపి మిత్రవర్మ తపోవనంబున కరిగి తపంబొనరించి బ్రహ్మనిష్ఠా గరిష్ఠుండగును.

—: ధర్మతీతలంబునుండి పద్మావతీసముద్భవవృత్తాంతము :—

పిమ్మట నయ్యాకాశరాజు సార్వభౌముండై యేకపత్నీవ్రతుండై ధర్మసేవకై చిత్తుండై రాజ్యపాలనం బొనర్చుచుండ గొంతకాలంబు

గతించిన వెనుక నొకయోగం బొసరింపదలంచి భూమిని దున్నించి బీజా
వాపం బొసరించు సమయంబునం దొక కన్నీయ ధరణీతలసముద్గతయై
పద్మశయ్యాగతయై తప్తజాంబూనదప్రభాభాసురయై సముద్భవింప
పుత్రికామోహంబున నాకన్యకామణిం గాంచి యమ్మహీపాలుండు
విశ్మయాకాంతిమానసుండై మమకారంబున నాబాలిక నెత్తికొని
సారెసారెకు ముద్దాడుచు నానందించుచుండ నశరీరవాక్కు లిటు విన
బడెను. రాజా! ఇక్కన్నియ నీయదియ. దీనిం గైకొని పాలనంబొన
రించుము. ఆపలుకుల నాలకించి సంతసంబున స్వపురంబున కరిగి భార్య
యగు ధరణీదేవిం బిలచి సుందరీ! దేవదత్తయై భూతలసముద్గతయై
నాకు లభించిన యిక్కన్నియం గాంచుము. సంతానరహితులమగు మన
మిక్కన్యచే సంతానవంతులమైతిమి. ఇక్కన్యం గైకొనుమని యామె
చేత నిడినం గైకొని యంతిపురంబున కరిగి పరమానందభరితయై
యుండె.

—: ఆకాశరాజునకు ధరణీదేవియందు వసుదానోత్పత్తి :—

అటుపిమ్మట కొంతకాలంబున కాధరణీదేవియు గర్భవతియైయుండ
గాంచి తరుణీ! మనసంతానలత ఫలించినదని పలుకుచు నానందభరి
తాంతరంగుండై యుండ నవమానంబులు గతించినవెనుక నొక శుభ
సమయంబున గ్రహంబు లైదుచ్చస్థానంబులనుండ సూర్యుండు మేష
రాశిగతుండై యుండ ధరణీదేవి సత్పుత్రుం గనియెను. ఆసమయంబున
దేవదుందుభులు మొరసెను. ఆకసమునుండి పూలవాన గురియ
జొచ్చెను. వాయువు సుఖకరంబుగ వీచుచుండెను. అపు డమ్మహారాజు
ఛత్రిచామరపర్జితంబులగు సమస్తదానంబుల నొసర్చెను. కపిలా
దానంబులును, వృషభదానంబులు ననేకంబుల నొసరించెను. ఇట్లు
పుత్రోత్సవంబు నిర్వర్తించి పండ్రెండవదినసంబునం దతివైభవముగ
నామకరణోత్సవం బొసరించి వసుదానుం డను నామంబిడియె. శుక్లపక్ష
సుధాకరునిమాడ్కి ప్రవర్ధమానుండగు తనయునకు యుక్తకాలంబున

వేదవిదులగు విప్రోత్తముల రావించి యతివైభవంబుగ నుపనయనం
బొసరించి సమంత్రీకంబుగఁ దనశస్త్రాస్త్రంబుల నభ్యసింపజేసెను. ఇట్లు
చతుష్పాదంబగు ధనుర్వేదంబంతయు నభ్యసించి సకలకళాప్రవీణుండై
మహాబలపరాక్రమసంపన్నుండై యుండు కుమారునింగూడి యయ్యా
కాశరాజు గ్రీష్మకాలమధ్యాహ్నమార్తాండునివలె శత్రులకు నిరీక్షిం
చుటకై నను శక్యముగానివాడై ప్రకాశించుచుండెను. అన విని యా
భూదేవి వరాహదేవున కిటులనియె.

—: ఉద్యానవాసిని యగు పద్మావతీసమీపంబునకు

నారదముని వచ్చుట :—

నాథా! ఆకాశరాజపుత్రుని నామమును వినుపించితివి. ఆతని
యయోనిసంజాతయగు పుత్రికనామంబునుగూడ వినుపింపు మన నా
వరాహదేవుం డీటులనియె- మతిమంతుండగు నయ్యాకాశరాజు కమ
లేక్షణయు, పద్మశయ్యాగతయు, నయోనిసంభవయు నగు సక్తన్యకు
పద్మినియని నామకరణం బొసరించెను. ఆపద్మిని క్రమంబుగ యావన
నయోవిశిష్టయై యొకనాడు సఖిపరివృతయై కోకిలాలాపనాదితంబగు
సుందరోద్వానంబున విహరించుచుండ దైవవశంబున నారదుం డటకు
విచ్చేసి సాక్షాద్వనలక్ష్మియనం బరగు నక్కాంతామణిం గాంచి
యిటులనియెను. ఓబాలామణీ! నీవెవరపు? నీతండ్రి? రెయ్యది?
నేనొకసాముద్రికశాస్త్రపారంగతుడను. నీకం దభిలాష యుండేనేని నీకర
తలముల జూపుము. ఫలముల దెల్పెద నన సక్తన్య తనచరితంబును
తెలియబల్కి తనహస్తము నామునికి జూపి ఫలముల నెరిగింపుమన
నమ్మునిచందుం గి డీటులనియెను. బాలికామణీ! నీశరీరలక్షణంబులను
వాటిఫలంబులను వినుపింతు వినుము. నీపాదంబులు రక్తాబ్జంబులపగిది
నొప్పుచున్నవి. పాదాంగుళులు సమంబులై యరుణకాంతుల జిమ్ముచు
రక్తతుంగనఖాన్వితంబులై యున్నవి. గుల్ఫంబులు గూఢములై

యున్నవి. జంఘలు రోమరహితంబులుగా నున్నయవి. జానువులు సమంబులై స్నిగ్ధంబులై యున్నవి. ఊరుయుగంబు క్రమసృష్ట్యంతలై యందమొందుచున్నది. పిరుందులు వృథులంబులై పీనంబులై వెలయుచున్నవి. జఘనము సుస్నిగ్ధముగానున్నది. నాభియు లోతుగా గుండ్రముగా నున్నది. పార్శ్వములు బలసియున్నవి. నడుము త్రివళివిరాజితంబై రోమరాజింగూడి భాసిలుచున్నది. స్తనయుగము మగ్గుచూచకంబై సుస్నిగ్ధంబై యున్నతంబై ప్రకాశించుచున్నది. కరంబులు రక్తాబ్జసమంబులై పద్మరేఖాసమన్వితంబులై రక్తపర్వయుతంబులై సమాంగుళులై శుకతుండాకారసఖాన్వితంబులై యొప్పుచున్నవి. బాహువులు దీర్ఘములై కోమలములై పూలదండలమాడ్కి జెలువారుచున్నయవి. పృష్ఠము వేదివలె నొప్పుచున్నది. కంఠము దీర్ఘమై రక్తవర్ణయుతంబై ప్రకాశించుచున్నది. భుజమూపురంబు లవనతంబులై యుండెను. మోము ప్రసన్నమై నిష్కలంకసుధాకరుచందంబున బ్రకాశించుచున్నది. కపోలంబులు నిర్మలంబులగు నద్దంబుల ధిక్కరించుచుండెను. కర్ణంబులందలి రత్నకుండలంబుల కాంతు లాకపోలంబులకు మరింత వన్నె పెట్టుచుండెను. నాసిక నువ్వుపువ్వు నధికరించుచుండె. ఫాలము నీలాలకశోభితంబై యష్టమీచంద్రునిరీతి నొసగుచుండె. మూర్ధము సమవృత్తమై నున్నపై దీర్ఘములై న శిరోజంబులతో బ్రకాశించుచున్నది.

బాలామణి! ఈలక్షణంబులం బరికింప నీవాజగత్పతియగు మహావిష్ణువునకు తగినదాననని నాహృదయము నొక్కి చెప్పుచున్నయది. దక్షిణానర్తమగు నీనాభి గంగాజలానర్తముభాతిగ నున్నది. నీవు పాలకడలియం దుద్భవమందిన కమలాలయవలె నాకండ్లకు గన్పడుచుంటివి. ఇట్లు నచించి యూరకుండునంత నామెయు సఖురాండుగిను మునివరు నర్చింప మారునలుకకయే యంతర్ధానంబు నొందెను. అపు డాచెలిమి కత్తె లాపద్మినిం గాంచి యిపుడు వసంతాగమంబై యున్నది. కర్ణి

కార, చూత, చంపక, పారిభద్రక, పాటల, రక్తాశోక, కరవీరాదివృక్షములును, కుండ, మాలతీయూధికాదిలతావితానంబులును, చక్రగపుష్పించి నయనానందకరంబుగా నుండెను. మనమందరముం గూడి యుద్యానంబున కరిగి పూవుల గోసికొండ మన సఖిగణపరివృతయై యప్పద్మిని పుష్పాటవికిం జని, యందు మనోహరంబు లగు వివిధకుసుమంబుల గోయుచు విహరించుచుండిరి. ఆ సమయంబున శుభ్రదంతద్వయరాజితంబున, మదజలపూరితగండద్వయభాసురంబును, మహోన్నతంబు నగు నొకగజేంద్రిము క రేణుయూధసమన్వితంబై యచటకు వచ్చెను. ఆగజరాజుం గాంచి యయ్యువిద లందరును భయము నొంది, పరుగిడిపోయి యటనుండు నొక మహోన్నతవృక్షమూలమానం జేరిరి.

—: శ్రీనివాసుండు వేట నెవంబున పుష్పాటవిం జేరుట :—

అంత నిష్కళంక చంద్రిధవళకాంతివిరాజితంబును, జాంబూనద భూషణభాసురంబును అగుచు ఉచ్చైశ్శృంగంబునా బరగు నొక యశ్వంబు సధిష్ఠించి మృగయాసక్తచిత్తుం డగు నొక పురుషోత్తముం డొక మృగంబును వెన్నంటి దరుముచు నటకు విచ్చేసెను. మారసుందరాకారుండును, నవసీరజదళభాసురకర్ణాంతాయతలొచనుండును, పద్మరాగమణిమయకుండలాలంకృతుండును, రత్నఖచితశార్దభనుర్ధరుండును, పీతాంబరధారియు, మణిమయకంకణకేయూరకటిసూత్రవిరాజితుండును, శ్రీవత్సాంకితవిశాలోరస్కుండును, స్వర్ణయజ్ఞోపవీతుండు నగు నప్పురుషుం గాంచి, విస్మయాకాంతమానసలై యుండిరి. ధనుర్వాణధరుండై హయారూఢుండై వచ్చు నాపురుషుం గాంచి యానగేంద్రము భయమంది, తుండము నెత్తి ఘోరకార మొనరించుచు శీఘ్రగమనంబున మరియొక వనంబునకుం బోయెను. అంత నమ్మహానుభావుం డాయువిద లున్నయెడకుం జనుడెంచి యో బాలికామణులారా! ఇట కేదేని యొక మృగంబు వచ్చెనా? మీరెరిగినదెల్పుండన వార లందరును మే మెరుంగ మని నచించి ఓనిసాద

నాయకా! నీ వియ్యరణ్యంబున కేలవచ్చితివి? ఇవ్వన మాకాశ రాజపాలితము. ఇచటి మృగంబుల నెవరును వధింపరాదు. సత్వరంబుగ నిందుండి వెడలుము. ఆలసించిన నపాయము వాటిల్లు నని వారలు పలుక నాతండు హయావరోహణ మొనరించి యో సుందరులారా! మీరెవరు? మీలో సుందరవదనారవిందయు, ఉత్తుంగశీఘ్రయోధరయు, సరోజనన్నిభయు నగు నిక్కన్నియ యెవరు? వివరముగ తెలియజేయుం డను నాతని పలుకుల నాలకించి, యాపద్మిని తన చెలిమి కత్తె నొకతెను బ్రేరేపింప నది యిటులనియె - అయ్యా! ఈమె ఆకాశ రాజపుత్రిక; ఆయోనిసంభవ; భూమియందుద్భవమందినది. ఈమె పేరు పద్మిని; మాకు నాయికయై యున్నది. మహాత్మా! నీనామ మెయ్యది? మీతండ్రి యెవ్వరు? ఏజాతివాడవు? నివాస మెయ్యది? ఇవ్వనంబున కేలవచ్చితి నని యడుగ, నాతండు దాని కిట్లనియె - ఓ వనితా! మాది సూర్యకులం బని పెద్దలు చెప్పుచుందురు. ఎవని చక్రము బ్రహ్మద్వేషు లగు సురారులకు భయంకర మగునో, యెవని శంఖధ్వని స్వనినంతనే రిపుచయంబు మార్చునోమనో, యెవని చావంబున కీడగు చావము సురలోకంబునం దెవ్వనికైన లభింపదో, యెవ్వండు పావనంబు లగు ననంతనామకలితుండో యట్టి వీరపతి యగు కృష్ణుం డని యార్యులు నను చెప్పుచుందురు. నానివాసము వేంకటాచలము. అందుండియే యీనిపాదానుచరులం గూడి యొక మృగంబు వెంట దగిలి యివ్వనంబు జొచ్చితిని. నాచే దరుమంబడి యొక మృగంబు వాయువేగంబున నిందులకు వచ్చుటం గాంచి, దాని నెమ కుచు నిందుల కరుదెంచితిని. ఆమృగం బెటుబోయెనో కానరాకున్నది. ఈసుందరాంగియందు నాచిత్రము లగ్నమై యున్నది. నాకీసుందరి లభ్యమగునే యనునంత నాసుందరు లందరు నాగ్రహమంది, ఓయీ! ఇట్టి యనందర్భప్రలాపము లేల బల్కెదవు? ఆకాశరాజున కీవృత్తాంతము వీనుల సోకిన నిను శృంఖలాబద్ధుం గావించి గొంపోవును. ఆలసింప కిటనుండి పొమ్ము. అనియెడు నయ్యవిదల పలుకుల స్వని, భీతి

నొందినవాని తెరంగున హయంబు నధిష్ఠించి, తన యనుచరులం గూడి వేంకటాచలంబున కరిగెను.

-: పద్మావతీదర్శనంబునం జేసి శ్రీనివాసుండు మోహవివశుం డగుట :-

ఓధరారమణీ! శ్రీనివాసుండు నయ్యశ్వంబునుండి దిగి, తన కను చరులగు కిరాతరూపధరులైన విబుధుల స్విడనాడి, మణిసోపానవిరాజితంబగు మడిమండపంబున బ్రవేశించి, పంచకక్ష్యల సత్రికమించి ముక్తాగృహంబునం బ్రవేశించి యందు నవరత్నఖచితంబగు సూగుటుయ్యెలయందలి హంః తూలికాతల్పంబున నొరగి యవశుండై - పద్మదళాయతేక్షణయుఁ దనుమధ్యయుఁ బీనపయోధరయు, మందస్మిత సుందరముఖారవిందయు నగు నప్పద్మావతిని మనంబున ధ్యానించుచు, ఆమెను పాల్కడలిం బుట్టిన మహాలక్ష్మిగా భావించుచు, తల్లగ్న చిత్తుండై, మోహపరవశుండై శయనించి యుండె. అంత మధ్యాహ్న కాలం బగుడు పద్మావతి, పద్మవత్రీ, పద్మరేఖ లను సఖులం గూడి నకుళమాలిక యను నామె మిగుల రుచికరంబులును, సుగంధయుతం బులునగు పంచభక్ష్యపరమాన్నంబులం గైకొని, యీ శ్రీనివాసుని భోజనంబునకై బిలువనెంచి, సఖురాండ్రును ద్వారదేశంబున నుండ నియమించి, తానొక్కతెమాత్ర మమ్మహాత్ముండు శయనించిన తూగుటుయ్యెలచెంత కరుదెంచి, యందు నిమిలితనేతుండై, ధ్యాన నిమగ్నమానసుండై యున్న దేవదేవుం గాంచి, పదము లొత్తుచు, మందస్మితాననయై యిటు లనియెను.

దేవా! ఇంకను పరుంటివేల? లేమ్ము. భోజనంబునకు పలయు రుచికరంబు లగు పదార్థంబుల సిద్ధము గావించితిని. భోజనం బొనరింపగ రమ్ము. నకలలోకార్తిహరుండ నగు నీవుగూడ నార్తునివలె బరుంటివేల? మృగయావినోదంబున కరిగినపు డేమికనుగొంటివి? నీయవస్థ గనుంగొనఁ గాముకునివలె గన్నట్టుచుంటివి. అచట దేవకన్యం గాని,

మానవకన్యం గాని, నాగకన్యం గాని గాంచితివా ? అట్లుగానే నీమనో హరిణియగు నాపూబోడిని నా కెరుగం బలుకుము. అనుటయు నాతండు నిట్లుార్పుల నిగుడించుచు నూరకుండిన, విడువక యావకుళమాలిక-
దేవా ! నిన్నిటూల మదనవేదనాపరతంతుని గావించిన యామెను జెప్పకుంటివేల యని మరలమరల నడుగుటయు, నాతం డిటులనెను.

—: శ్రీనివాసునిచే దెలుపంబడిన పద్మావతీపరిణయకారణములు :—

ఓనకుళమాలికా ! పుణ్యప్రదం బగుఁ ద్రేతాయుగంబున, దశ కంతుని సంహరించితిని. ఆతరుణంబున వేదవతీకన్య సీతకు మహాహ కార మొనరించినయది. ఆవృత్తాంతంబును వినుపించెద. సానధానముగ వినుము- నేను రాముండనై యవతరించితి. లక్ష్మి భూమినుండి యుద్భవించి, జనకపుత్రియై సీత యను నామంబున బ్రసిద్ధి గ నెను. నేను నాసతి యగు సీతయు నాయనుజుం డగు లక్ష్మణుండును వనవాస మొనర్చుచు పంచవటీప్రదేశంబున నుండు నవనరంబున రావణ ప్రేరితు డగు మారీచి యను రక్కసుండు మృగరూపంబున మోసముం జేయ వానిని వధింపగ నేను బోతిని. ఆవెనుక సీతాప్రేరితుండై నాయనుజుం డును నానికటంబునకు వచ్చెను. అయ్యనకాశముం గాంచి, దశవద నుండు సీతాపహరణమున కుద్యుక్తుం డయ్యెను. అంతకు ముందుగనే యగ్నిహోత్రగతుం డగు వహ్ని రావణుని యుద్ధమం జెరింగి, జనక పుత్రిం గైకొని, పాతాళంబున కేగి యందుండెడు స్వాహాదేవియొన నునిచెను. మున్ను రావణునిచే తాకంబడి వానిని వధింపఁ దనయంపు బ్రవేశించియున్న వేదవతిని సీతగా నొనర్చి, పర్ణశాలయం దుంచిన నామెయే సీత యని తలంచి, రావణుం డామెను హరించి, లంకాపట్టణాధ్యంతరమున నునిచె. నేను రావణసంహార మొనరించినపిమ్మట నావేదవతి యగ్నిం బ్రవేశించెను. అనలుండు సీతం గొనితెచ్చి, నాకొనంగి, వేదవతిం గూర్చి యిటుల బల్కెను.

ఓదేవా ! ఈవేదవతి సీతానిమిత్తంబుగ రావణునిచే లంకాపట్ట

ణంబున బందికృత యయ్యె. సీతాప్రియకారిణి యయ్యె గావున నీవేద వతికి భర్తవై రక్షింపు మనియె. ఆపలుకుల నాలకించి జానకీయును సంతసమంది ననుం గాంచి, యోనాథా ! నాకుపకార మొనరించి పాణిదాన మొసంగిన యీమె ననలుండు వచించిన జెరంగున నీమె పాణిగ్రహణం బొనరించి సంతసింపజేయు మన, నాశ్రీరాముం డిటు లనియె.

ఓకాంతామణి ! ఇర్వదెనిమిదన ద్వాపరయుగాంతంబున సంభ వించు కలియుగంబున నీకోరిక నెరవేర్చెదను. అంతదనుక యీ వేద వతీకన్య బ్రహ్మలోకంబున సురమునికరంబులచే నర్చింపంబడుచు, కలియుగంబున భూతలసంజాతయై, యాకాశమహారాజునకు పుత్రికయై పద్మావతీనామంబున బ్రసిద్ధయై యున్నది. ఆకన్నీయ తన కనురూప లగు చెలిమికత్తెలం గూడి యుద్ధానంబున గుసుమాపచయం బొనర్చు చుండ వేటనిమిత్తంబుగా నే నందు బోయినపు డామెం గాంచితిని. అక్కన్యకామణి సౌందర్యంబు నర్చింప నేరికిని శక్యంబు గాదు. నాక్షా ల్లక్ష్మి యశందగు అక్కన్య లభించినంగాని నా యసువులు తనువున నిలుచునట్లు లేదు. నీనటు వెడలి యప్పద్మావతిం గాంచినచో నీతని కిక్కన్యక తగియుండు నని తోచకపోదు. ఆమాట లాలించి నకుళ మాలిక దేవా ! అటులేని నేనచటి కేగి యాబాలామణిం జూచి వచ్చెద. అటకు బోవలసిన మార్గముం దెలియజేయుము. అనుటయు, నతం డిటుల దెల్పెను. నీ విటనుండి నృసింహగుహామార్గంబున బోయి, యప్పర్వతంబునుండి దిగి సువర్ణముఖరీతిరంబునం గల్లు నగస్త్రాశ్రీ మంబునకు బొమ్ము. అట నమ్మహామునిచే బూజింపబడు నగస్త్రాశ్రీర లింగంబును దర్శించి, యుత్తుంగతరంగమాలికావిరాజితం బగు సునర్ణ ముఖరీనదీమతల్లిం గాంచి, తత్తీరమార్గంబున శుకబ్రహ్మర్షి ననంబున కరుగుము.

అచట నతిపావనంబును, సరసిజమనోహరంబు నగు పద్మసరో

వరం బను నొక తీర్థమున్న యది. అందు స్నానం బొనర్చి తత్తీరంబునఁ దపం బొనరించుచుండు ఛాయాశుకునకు పౌణామంబు లాచరించి, యమ్మునిచే నారాధ్యమానుండును, బలభద్రసమన్వితుండు నగు శ్రీకృష్ణున కభివందనంబు లాచరించి, యప్పద్మసరంబుచుండి యొక స్వర్ణకమలముం గైకొని, సునర్ణముఖినదిం దాటి, యానలనుండు ననంబుల, నుపవనంబుల నధిగమించి, యరణీతీరంబున కరిగి, యందలి సుందరకాననంబున కొంచెముకాలము విశ్రమించి, యటనుండి నారా యణపురంబును గాంచుము. అద్దియు నీకమితానందంబును, అత్యా శ్చర్యంబును కలిగించును. ఆనగరసమీపంబున సుమవిసరభరి తంబులై, ఫలసమత్కరశోభితంబులై విలసిల్లు- పనసామ్రాప్తునాగనాగ తాలహింతాల జంబూనింబ ప్రియంగుహింగు ఖర్జుర మాయూరా శోక చింతా పూగ నారంగ నారికేళాది వివిధ నృక్షంబుల చేతను, మల్లికామాలతీ యూధికాది లతావితానంబులతోడను, శుక పిక శారికా మయూర సారసా ద్యనేకవిహంగుల కలకలనాదరమణీయం బగుచు, భ్రమర ఝంకారనిబిడం బయి శోభిలు పనంబులం గాంచుచు పూర్వోత్తరమార్గంబునం జని మందాకినీనదీమతల్లి కీడగు నయ్యరణీ నదీతటంబునం దమరపురీసరంబును ధిక్కరించు నయ్యాకాశరాజ పురంబునం బ్రవేశించి, యందుచితంబగు మార్గంబున మన కనుకూల మగు విధానమున జరింపుము. అను నాశ్రీనివాసుని పలుకుల నాలకించి, యన్యకుళమాలిక- యాజగన్నాధునకు దండప్రమాణంబు లాచరించి, పోయి వచ్చెద నని వచించి యతి త్వరితంబుగ గుంజామణిమయాకారం బగు నుత్తంగ తురంగంబు నధిరోపించి, యాదేవదేవుం డానతిచ్చిన మార్గంబున బోవుచు, మార్గమధ్యంబున గజ గవయ సింహ శార్దూలాది మృగంబులను, హంస కారండవ మయూరాది విహంగంబులం గాంచి యానం దించుచు, బోయి పోయి, యరణీనదీతటంబునం బ్రవేశించి, హయావ రోహణం బొనరించి, యాతీర్థంబున స్నాన మాచరించి, యగస్త్య

ముని పూజితంబగు నగస్త్యేశ్వరలింగముం గాంచి, యభివాదనం బొన రించి, యానదీజలంబులచే బిషాసోపశమనముం గావించి, యందలి సుందరదృశ్యంబులం గాంచుచుండెను.

అంత నచటికి దేవతాసందర్శనార్థమై యమ్మహారాజమందిరంబు నుండి పద్మావతిచెలికత్తియలు చనుదెంచిరి. వారిం గాంచి వకుళ మాలిక యిటులనియెను. రమణీమణులారా! మీరలందరును దివ్యాం బరధారిణులై మిగుల సుందరాకారలై యుండిరి. మీర లెవరు? ఇచటి కేల నచ్చినారలు? నేను వినుట కుత్సహించియుంటి నన, నామెం గాంచి మావృత్తాంతముం దెల్పెదము, నావధానంబుగ విను మని యిట్లనిరి.

-: పద్మావతీవృత్తాంతమును వకుళమాలికకు పద్మావతి

చెలికత్తెలు వినుపించుట :-

మే మాకాశరాజాంతఃపురంబున నుండువారలము. ఆమహా రాజపుత్రిక యగు పద్మావతికి నఖురాండ్రము. మే మొకపుడు పద్మా వతిం గూడి యుపవనంబున కరుగుదెంచి కుసుమవిసరంబులం గోసికొని యొక తరుమూలంబునం గూరుచుంటిమి. అంతలోన నీలమణినిభ శ్యామనర్జుండును, ఇందిరామందిరోరస్థలుండును, మందస్మితసుందరవద నారవిందుండును, ఆజానుబాహుద్వయవిరాజితంబును, పీతాంబరధరుం డును, హేమబాణధనుర్ధారియు, రత్నఖచితసువర్ణకిరీటోజ్జ్వలుండును, హారకేయూరాది వివిధభూషణభూషితంబును అగు నొక ననమన్మథా కారుం డగుపురుషుండు చనుదెంచెను. అతనిం గాంచి పద్మావతి కమలలో చన యనుసఖం బిలచి యోసఖి! ఇమ్మహాపురుషుం జూచుమన, మేమంద రమునానుందరాకారు జూచుచుంటిమి. అంత నమ్మహాపురుషుం డశ్వంబు నవతరించి, మాచెంత కరుదెంచి, మమ్ముం గాంచి, కొంచెముగ మాట లాడి యంతర్ధాన మొందెను. ఆతని సౌందర్యాతిశయముం గాంచి

మా పద్మావతి మోహంబునొంది మూర్ఛనొందెను. మేమామెనుఁ బది లంబుగ నింటికి జేర్చితిమి. అపుడా కాశరాజు మూర్ఛనొందియున్న కూతుఁ గాంచి యయ్యవస్థకుఁ గారణంబునూహింపలేక యొక దైవజ్ఞునిం బిలువనంపి, యో దైవజ్ఞ శిఖామణి! ఇక్కన్నియ యస్వస్థతకుం గారణ మెద్దియో యూహించి తెల్పుమని యడిగెను. సురగురుసముండగు నాకారాంతి కుం డాప్రశ్న కాలలగ్నము ననుసరించి, చక్కగ బరిశీలించి యిటు లనియెను.

రాజా! నీపుత్రిక సఖురాండ్రుం గూడి యుద్యానంబున విహారము నల్పుచుండ నటకు విచ్చేసిన యొక మహాపురుషుం గాంచి, యాతని రూపలావణ్యదులం గాంచి మోహవశంబున మూర్ఛనొందిన యది. ఇంతియగాని రోగకారణంబు గాదు. అచిరకాలంబున నమ్మహా పురుషసంయోగం బీమెకు సమకూరును. ఆతం డొకనారీమణిని నీ నికటంబున కంపును. ఆమె నీతోడ మాటలాడును. ఆమె మాటల న్విని ఆమె దెల్పిన విధానంబునకు నీవు సమ్మతించెదవు. కాని యిం దొకమాట వినుము. విద్వాంసులగు బ్రాహ్మణోత్తములం బిలుపించి నీకన్నియ సేమంబునకై యగస్త్యశిలింగంబున కభిషేకార్చనాదులం జేయింపుము. అయ్యది సర్వవ్యాధినివారకంబు, సర్వార్థసిద్ధిప్రదంబు. తప్పక యిటు జేయింపు మని పలికి యాకాశరాజుచే సత్కృతిండ్డై యహ్మహూర్తికుండు వెడలెను.

-: అగస్త్యులింగార్చనకై యాకాశరాజు భూసురులం బంపుట :-

పిమ్మట నయ్యాకాశరాజు వేదవిరులగు విప్రవర్యుల రావించి, భూసురోత్తములారా! మాపద్మావతీక్షేమార్థమై మీర లగస్త్యశ్వరు నకు మహాభిషేకార్చనంబుల గావింపుడు. మీరు వలయు పూజా సామగ్రి పంపెద నని వారలకుం దెలిపి, పిదప మమ్ముం బిలుపించి మీర లభిత్వరితంబుగ మహార్చనాభిషేకామలకు వలయు సామగ్రిని

సిద్ధముచేసి, కైకొని భూసురుం కందజేయుం డన, నయ్యాజ్ఞను శిరం బున దాల్చి, సామగ్రిం గొని యిటకు మేము వచ్చినారము. అని వచించి, యోదేవీ! నీ వియ్యశ్వంబు నధిష్ఠించి దేవలోకంబునుండి నచ్చిన దేవతనలె నుంటివి. నీ వెచటనుండి యిటకు వచ్చితివి? ఇట నుండి యెట కేగెదవు? అనవు డస్వకుశమాలిక వారలం గాంచి, యోసుందరులారా! నాపేరు నకుశమాలిక. శ్రీవేంకటాచలంబునుండి యాకాశరాజు భార్యను జూచువేడుక నిటకు వచ్చితిని. చూచుటకు శక్యమగునే యన, మాతోగూడ వచ్చితివేని చూడ వీలగును. రమ్మ నుడు వారలం గలసి యానకుశమాలిక రాజమందిరమునకు వచ్చు చుండెను. అంతలోన రాజపత్ని యగు ధరణీదేవి యొకయెరుకులసానిం గాంచెను. ఆమెయు స్తనంధయశిశువు నొడియం దిడికొని, గుంజాబీజ సమన్వితంబగు శంఖమాలికను గళంబున ధరించి, వీధివెంబడి దిరుగుచు సోదె చెప్పుదానను, భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలంబుల వారివారికిం గలుగు ఫలంబుల వినిపింతు నని కేకలిడుచు వచ్చుదానిం బిలిపించి, బంగరు చేటయందు ముత్తైము లుంచి, వాటిని మూడుపోగులుగా జేసి యేప్రోవునందు నాయభిమతం బుండెనో దెలుపు మన, మధ్యమం బగు పోవునం దున్నది యని వచించెను. అందుల కామె సంతసించి కలిగెడు ఫలముల వచింపు మన- నయ్యెరుకులసాని యిటు లనెను.

-: ధరణీదేవికి నెరుకులసాని వచించిన విధానము :-

తల్లీ! నాబిడ్డని కాకలి యగుచున్నది. కడుపునిండునలు లన్న ముం బెట్టెదవేని బాగుగ సోదె జెప్పెదను. అనుటయు నాధరణీదేవి- యొక బంగరు సల్లెరంబుతో నన్నంబును, క్షీరంబుల నొసంగ, వాటి నాశిశువున కారగింపజేసి, సుఖోపవిష్టయై యిటు లనెను- అమ్మా! నీపుత్రికం గూర్చి నన్నడుగుచుంటివి. నీపుత్రిక శరీరము శుష్కించి యున్నది. అందుకు కారణ మొకపురుషుడై యుండెను. ఆపురుషుండు

కంటి కగపడని కారణంబున మదనశరపీడితయై తాపము నొందుచున్నది. చెలిమికత్తియలం గలసి పుష్పద్వానంబున విహరించు నీ కూతుం గాంచి యాపురుషుండును మారశరానలదండహ్యమాన మానసుండై వెతల నొందుచున్నాడు. ఆపురుషుండు మహావిష్ణువు. వైకుంఠమనుండి విచ్చేసి, వేంకటాచలమందలి స్వామిపుష్కరిణీతటంబున శ్రీమహాలక్ష్మీసమన్వితండై నివసించి యున్నవాడు. భక్తాభీష్టప్రదాయకుం డగు నా శ్రీహరి యొక లలితాంగిని భవన్నికటంబునకు బంపును. నీపుత్రిక లక్ష్మీవలె నమృతపురుషుని గూడి సుఖించునని వచించి యూరకుండెను. అంత నాధరణీదేవి మరల నయ్యెరుకునాకి వలయు నన్నంబువెట్టి దాని సాగనంపెను. పిమ్మట నంతశపురంబున కరిగి సఖిపరివృతయై కామాతురయై బాధనొందుచుండు పద్మావతిం గాంచి తల్లీ ! నీ కేమి కావలయును ? ఏనస్తువునందు నీకభిలాష కలదు ? వచింపు మను తల్లిం గాంచి పద్మావతి యిటులనియె.

∴ భగవద్భాగవతుల లక్షణంబులఁ బద్మావతి వచించుట :-

తల్లీ ! ఎయ్యది నేత్రాభిరామంబో, యేది నజ్జనుల మనంబులకు ప్రియకరం బగునో, యెద్దానిం గాంచుటకు చురురాననాది సుపర్వులందరు నిచ్చుచుండుచుండురో, యేది సర్వగతమై ప్రకాశించుచుండునో, దేని వెలుంగు సోకుటంజేసి యితరంబులు వెలుంగుచుండునో, యెయ్యది భక్తవరులకు లభ్యంబగునో, భక్తిహీనుల కెయ్యది లభింపకుండునో యట్టి నస్తువు నభిలషించి యున్నదానను. భక్తకామదం బగు నట్టి నస్తువు నన్వేషింపుము. అనుకుమారిక పలుకు లాలించి, ధరణీదేవి యిటులనెను. తల్లీ ! ఎట్టి భక్తుల కన్వస్తువు లభ్యంబగునో యట్టిభక్తుల లక్షణంబులు గూడ దెలియబలుకు మన, సనాతనంబగు భక్తలక్షణము ల్వచించెద వినుమని పద్మావతి యిటులనెను. వైష్ణవులగు భక్తవరులు- భుజయుగ్మంబున శంఖచక్రాంకితులై యుందురు. సాంతరాళ మగు సూర్యపుండ్ర

మను ధరింతురు. కొందరు ద్వాదశోర్ధ్వపుండ్రంబుల దాల్తురు. వాటిస్థానంబుల వినుపింతు వినుము- లలాటము, ఉదరము, హృదయము, కంఠము, జఠరము, పార్శ్వంబులు, కూర్పరములు, భుజద్వంద్వము, పృష్ఠము అనునవి ద్వాదశస్థానంబులు. కేశవాది ద్వాదశనామంబుల నుచ్చరించుచు ద్వాదశోర్ధ్వపుండ్రంబుల నుంచవలయును. 'వాసుదేవ నమోస్తు తే' యని యుచ్చరించుచు మూర్ధంబున ధరింపవలయును. వైష్ణవోత్తములు చరించు తీరును వినుము. వేదపారాయణాసక్తులై వైదికకర్మల నాచరింతురు. ఏనమయమందును సత్యంబును వీడకుందురు. పరులయెడ ననాయఁ జెందకుందురు. పరుల నిందింపరు. పరదార, ధనంబులం గోరికుందురు. సకలజీవులందును దయతో మెలంగుదురు. సర్వకాలములందును దేవదేవుండగు వైకుంఠవాసు నుతించుచు గానము చేయుచుందురు. వీతరాగులై భయకోధవర్జనంబు గావించి స్వదార నిరతులై చరించుచుందురు. ఇట్టి సుగుణాన్వితులైన వైష్ణవోత్తములు పంచాయధధరులై యాచార్యరూపుం డగు తండ్రివలన గాని, శిష్యుం డగు నితరునివలన గాని స్వగృహోక్త విధానంబున నగ్నిప్రతిష్ఠాపనం బొనరించి, చక్రాద్వాయుధమంత్రంబులచే బమనారు హోమంబులును- మూలమంత్రముచేతను, పురుషసూక్తముచేతను, జాతవేదస్స మంత్రంబుచేతను, అష్టోత్తరశతహోమంబులును గావించి, యావహ్నియందు సుతిష్ఠంబులగు చక్రాద్వాయుధంబులను దాల్తురు. భుజములందు శంఖచక్రంబులను, శిరమున శార్ఙ్గశరంబులను, లలాటంబున గదను ధరింపవలయును. కాదేని భుజముల శంఖచక్రములనైన ధరింపవలయును. ఈచెప్పిన లక్షణంబులు గలవారలే భక్తులు. అట్టి నద్భక్తులకే నే దెల్పిన బ్రహ్మనస్తువు లభ్యమగును. ఆనస్తువునంద నాకత్యంతప్రీతి కలదు. శ్రీమహావిష్ణువునందె కాక, యన్యులయెడ నాకిసుమంతయు గోరిక లేదు. నీలసీరదశ్యాముం డగు నాదేవదేవుని చిత్తంబున హత్తించి ధ్యానించుచుంటి. నాజీవన మాతని

తోడిద. ఎట్లులైన నాకాశ్రీహరిని సమకూర్ప బ్రయత్నింపుము. ధరణీదేవి పుత్రిక కోర్కె నాలించి, మహావిష్ణు వెట్లు పీఠుండగును? ఎట్లు లభించును? అని విచారించుచుండఁ బద్మానతీసఖీసమన్వితయై యవ్యకుళమాలిక యట కరుగుదెంచెను. ఇంతలో నయ్యగ స్యేశ్వరు కభిషేకార్చనంబుల నొనరించి, విప్రపుంగవు లరుదేర వారల దివ్యాన్న భోజనాదులం జరిత్రప్రళం గావించి, దివ్యనస్త్రాధరణాదు లొసంగి, దక్షిణాతాంబూలంబుల నిచ్చి, వారల యాశీస్సులనంది, వారల నిల యంబుల కనిపి పిదప వకుళమాలికాసమన్వితలైన యయ్యువిదలం గాంచి యిటులనియె.

—: వకుళమాలిక ధరణీదేవికి శ్రీనివాసవృత్తాంతమును తెలుపుట :—

ఓ యువతలారా! ఇక్కడ యెసరు? మీతో నెచ్చట గలసినది? ఏపనికై యిటకు వచ్చినది? ఈమె పూజ్యురాలుగా గన్నట్టుచున్నది యన నప్పద్మానతీసఖురాం డిట్లు పలికిరి. దేవీ! ఈమె యొక దివ్యాంగన. నీకడ నొకకార్య ముండుటంజేసి యిటు వచ్చినది. మే మగస్త్రాశ్రమంబునకు బోయినపుడు మా కగపడినది. తాను వేంకటాచలంబునుండి వచ్చితి ననియు, మీరాజుపత్ని దర్శన మగునా యని మమ్మడిగిన మే మిటులంటిమి. మేము ధరణీదేవి దాసీలము. మేమిపు డచటికిఁ బోయెదము. మాతోఁ గలసి వచ్చెదవేని యామె దర్శనము నీకు సులభమగును. అని మేమనునంత మాతోఁ గూడి యిటకు వచ్చియున్నది. ఇక నీమె యిటకు వచ్చిన కారణ మామెవలననే వినుపుము. అనుటయు, నాధరణీదేవి యామెం గాంచి-యోతరుణీ! నీపే రెయ్యది? నీ వెందులకై నను జూడ నే తెంచితవి? నీచరితంబును వినిపింపు మన, నామె యిటు లనియెను. నాపేరు వకుళ మాలిక యందురు. నేను వేంకటాచలమునుండి వచ్చితిని. ఈవేంక టాద్రియందు మాప్రభు వగు శ్రీమన్నారాయణుండు నిససించి యున్నవాడు. ఆతం డొకదినంబున హంసధవళంబగు మనోజువ

తురంగమంబు నధిరోహించి మృగమూకుతూహలియై యీనగసమీ పంబునం గల్లు వనంబున జరించుచు, సింహ, శరభ, గజ, గవయ, శార్దూలాది మృగంబులను; చిత్ర విచిత్రంబులగు శుకశారికాద్యనేక విహంగంబులం గాంచుచు, నొక్కయెడ నత్యున్నతంబును, మదధారా యుతంబును, కరేణుయూధసమన్వితంబు నగు నొకమత్తేధంబును గాంచి దాని ననుగమించి యొకవనంబునుండి యింకొక వనంబున కేగుచు నొక్కచో శంఖనాగవిలం బను పానసరోవరంబును గాంచెను. తత్తీరంబున శ్రీభూరమణీమణులం గూడియున్న జనార్దనం బ్రతిష్ఠించి నిరతంబు నాదేవుని పూజించుచు, తపం బొనరించు శంఖభూపాలుం డను నరనాథుం గాంచి, యశ్వంబునుండి దిగి, రాజవేషంబున నమ్మహా రాజుకడ కేగి, యోరాజా! ఈవేంకటాచలపాదంబున నేమిచేయు చుంటి వన, శంఖనరపాలుం డిటులనియె. మహానుభావా! నేను హైహయదేశప్రభుండగు శ్వేతభూపతి నందనుండను; శంఖభూపాలనామ కుండను. నేను శ్రీ మహావిష్ణువునకు ప్రీతికరంబుగ ననేక యాగము లొనరించితిని. ఎంతసేన యొనరించినను భగవంతుండు బ్రత్యక్షము గాకుండను అందులకై నే నతినిర్విణ్ణుండనై జింతించుచుండ, నశరీర వాణి యిటు వినుపించెను.

రాజా! ఇటు లేల విచారించెదవు? నీవెంతశ్రమపడినను నే నిట బ్రత్యక్షము గాకుందును. నాగాయణాద్రిం జేరి యచ్చటఁ దపం బొనరించితివేని నీయభీష్టంబు నెరవేరును. అను నయ్యాకాశవాణి మాటల నమ్మి, యిట కరుదొచ్చి యిచ్చట శ్రీయశివతీని బ్రతిష్ఠించి, పూజించుచు దపం బొనర్చుచుంటిని. ఆపలుకు లాలించి యవ్విభుండు స్తోత్రాసంబున నిటులనియెను. రాజా! నాగాయణాద్రియన నియ్యది గాదు. నే వి వ రిం చె ద వి ను ము. ఈ మార్గం బు న నిష్కర్వ త ప శ్చి మ శి ఖ రం బు న క రి గి యం ద లి మ హా న్నతం బగు నటచృక్షమూలంబున బాలకరూపంబున గూరుచున్న

విష్వక్సేనుంగాంచి, నమస్కరించి యందుండి స్వామిపుష్కరిణీతీరంబును జేరి, యందవగాహన మొనర్చి, దాని సశ్చిమతీరంబున కరుగుము. అందొక యశ్వత్థంబును, ఒక నల్మీకంబును గనుపించును. ఆరెంటి మధ్యప్రదేశంబున గూరుచుండి తపం బొనరించుము. అన్వల్మీకమునందొకనరాహము శయనించి యుండును. అయ్యది పుణ్యాత్ములకుగాని, యితరుల కగుపడకుండును. అని పలికి యవ్విభుండు తురంగంబు సధి రోహించి మృగయావినోదంబు సల్పుచు ననంతరంబుల సంచరించుచుఁ గ్రామంబుగ నరణితటంబున కరిగి, యందు పద్మకల్పార సుగంధ మిళితంబగు చల్లని పిల్లవాయువులు సోకుచుండ, నందలి పూలచెట్లు పూలవాసచే నలరించుచుండ, విశ్రాంతి నొంది, మరల నన్వసంబున వెనుకటి గజేంద్రము న్నెదకుచు నొక్కచోఁ గొందర కోమలాంగులం గాంచి, వారల మధ్యంబునం దతిమనోహరాకారయగు నొక తరుణీ మణిం గనియెను.

కమలాలయ యనందగు నక్కన్నియయందు సంసక్తమాన సుంద్రై, యాయవిదలవలన నామె యాకాశరాజతనయనుగా నెరింగి శీఘ్రంబుగ తురంగంబు నెక్కి నిజాశ్రయం బగు వేంకటాచలంబు నకుం జేరి, నను బిలువనంపి, యోవకుశమాళికా ! నీవు త్వరితగతి నాకాశ రాజపురంబును జేరి, రాజాంతఃపురంబున బ్రవేశించి, యాధరణీదేవిని సందర్శించి, నానిమిత్తమై పద్మావతిని యాచించి, రాజాభిప్రాయము నెరింగి, యతి త్వరితగతిని తిరిగి రావలయు నని నన్ను బుత్తెంచెను.

దేవీ ! ఈచరితంబును సచివులం గూడియున్న ప్రభువునకును, గాదిలికూతు రగు పద్మావతికిని దెలియపరచి, వారలతో నాలోచించి, నాప్రశ్నకుఁ బ్రత్యుత్తరం బొసంగు మనియెను. ఆమాటల కమందా నందంబు నొంది యాదేవి పద్మావతీసమీపంబున కరిగి, యటకు ప్రాణవల్లభుం డగు నాకాశరాజును రావించి, వకుళమాలిక మాటల నిన్సుపింప, నాతండును సంప్రీతమానసుండై సప్తరోహితులగు మంత్ర

వరుల నటకు రప్పించి వారల కిటు లనియెను. మీర లందరును కాశ్యా లోచనయందు మిగుల సమగ్ధులు. నామాటల నాలకించి, మీమీయభి ప్రాయంబులం దెల్పుడు. అయోనిసంభవ యగు మత్స్యత్రిక పద్మా వతిని (శ్రీ) వేంకటాచలనివాసుం డగు దేవదేవుండు కోరుచున్నవాడు. ఆకారణంబున ధన్యుడ నైతి నని తలంచుచుంటిని. ఇవ్విషయంబున మీమీ యభిప్రాయంబుల దెలియపరుప వేడుచుంటి నన, వార లందరు నేకవాక్యంబుగ నిటు లనిరి.

ఓ మహారాజా ! ఈవిషయంబున నీ వొకరుండవు కాదు, ఈశ్వతాంతము నిన్సువలన మేమందరమును ధన్యుల మైతిమి. నీనంశ మత్స్యన్నతస్థితి నొందగలదు. నిరుపమానలావణ్యవతి యగు నీపుత్రిక పద్మావతి పద్మాలయతోడ గూడి యఖండసౌఖ్యము నొందగలదు. తప్పక పుత్రిక నొసంగి ధన్యుడవగుము. ఇయ్యది శుభప్రదం బగు వసంతకాలము. త్వరితంబున నుద్వాహం బొనర్ప బ్రహ్మస్థితిం బిలు పించి ముహూర్తనిశ్చయం బొనరింపు మనిరి. అందుల కమిత నందంబు నొంది, యాకాశరాజు సురాచార్యు రావించి, మహాను భావా ! నాపుత్రిక యగు పద్మావతికి పరిణయ మొనరింప శుభప్రదం బగు ముహూర్తమును వచింపు మనియె. అంత నయ్యమరగురుండు నఘావరుల నక్షత్రంబుల నడిగి వధువు నక్షత్రము మృగశీర్ష యనియు, వరుం డగు పరమేశ్వరుని నక్షత్రము శ్రవణార్ద్రం బనియు దెలిసికొని, రాజా ! ఈనక్షత్రముల దారల కుత్తరఫల్గునీనక్షత్రము నందు వివాహ మొనర్చుట శుభప్రదం బని, వైశాఖమాసంబునం దుత్తరఫల్గునీనక్షత్రయుతం బగు నొక దినంబున శుభముహూర్త మును నిశ్చయించి వినుపింప, సంతసించి, యాసురగురుని సత్కరించి యనిపి, భగవద్దూతిక యగు నకుశమాలికతో నిటులనియె.

—: విశ్వకర్మచే గావింపబడిన నగరాలంకరణాది వర్ణనము :—

ఓయువతీ ! ఇక నీవు వేంకటాచలంబున కరుగుము. దేవదేవు

నితో వైశాఖమాసంబున గల్యాణం బని వచింపుము. వైవాహిక విధానసంరంభంబున నిష్పట్టణంబునకు దరలి రమ్మనుము. ఆలసింపకు మని పలికి, యామెతోగూడ బద్మావతి కత్యంతప్రియం బగు నొక శుకవరంబును గూడ దూతగ నంపెను. ఆవెనుక నిందాదీ దేవతలం బిలువ దన కుమారుండగు వాయుమహారాజు నంపెను. నగరంబున వైవాహికాలంకరణం బొనర్ప విశ్వకర్మను రావింప, నాతం డతిశీఘ్రం బుగ నిరుపమాలంకారంబులఁ దేజరిలజేసెను. సురేంద్రుండు పుష్ప వర్ష ముం గురియించెను. రంభాద్యప్సరోగణంబులు నాట్యం బొనర్చిరి. కుబేరుం డామహారాజుమందిరంబును ధనధాన్యసమృద్ధంబు గావించె. యముండు భూలోకంబునం గల్లు జనుల నెల్ల నారోగ్య వంతులుగా నొనర్చె. వరుణదేవుం డవ్వారిగ రత్నంబుల, హక్తికం బుల నొసంగె. ఇటు లిందాదీదేవత లమ్మహారాజునకు నలయు సంభారంబుల సమకూర్చి, వృషభాచలంబునకు బయనమైరి. నకుశ మాలిక శుకసమేతయై తురంగంబు నధిస్థించి, వేంకటాచలంబున కరిగి, దేవదేవుని మందిరసమీపంబున యశ్వంబు నవతరించి, శుక సహితయై యభ్యంతరమున బ్రవేశించి, రత్నపీఠంబున కమలాసహితుండై యధిష్ఠించి యున్న పరమేశ్వరుం గాంచి, నమస్కరించి, తా బోయినచ్చిన చరితం బంతయు వినుపించి, యోదేవా! శుభవార్తను వినుపింప నీశుక మిట్లకు వచ్చినయది యని శుకముం జూపెను. శుక మూదేవదేవునకు ప్రణామ మాచరించి, మాదేవి యగు పద్మావతి దేవి మీతో వచింపుమనిన పలుకుల వినుము. పరమపవిత్రంబు లగు నీనామంబుల నెల్ల కాలములం దుచ్చరించుచు, చిత్తసరోజంబున నీ మూర్తిని నిలిపి, నిరంతరధ్యానం బొనరించుచు, మదీయాంగంబుల నీ చిహ్నంబుల ధరించుచు, పంచసంస్కారసమన్వితు లగు నీభక్తులఁ బూజించుచు, భవప్రీతిజనకంబు లగు కర్మంబుల గాచరించుచు, భవ త్సంసక్తమానసనై యుంటిని. నీకరుణాకటాక్షంబుల నాపై బ్రసరింప జేసి, నన్నంగీకరింపు మనియె. అవ్వచనంబుల నాలకించి యమ్మహాత్ముం

డును పరమానందంబు నొంది, యోశుకవరమా ! పరిణయంబునకై వచ్చుచుంటి నని మీపద్మావతికిం దెలుపుము. శీఘ్రంబుగ బొమ్ము. ఆలసింపకు మను దేవదేవు పలుకుల నాలకించి, యాశుకంబు వియద్గమ నంబున వియద్రాజపురంబున కరిగి, పద్మావతిం గాంచి, నమస్కరించి, భగవద్దత్తం బగు ననమాలిక నొసంగి, యాతని పలుకుల వినుపింప, పర మానందభరితయై, యాననమాలను శిరంబున ధరించి, పరమేశ్వ రాగమనకాంక్షిణియై యుండె.

అంత నాకాశమహారాజు చంద్రుం బిలువ బంచి, యోయీ నీవు విష్ణునైవేద్యయోగ్యంబు లగు పరమాన్నంబులను, సురమునినికరం బులకు సమృతంబు లగు చతుర్విధదుచికరపదార్థంబులను సమకూర్పు మని నియమించెను. పద్మావతిని సర్వాలంకారభూషితగా నొనరించి, ధరణీసమన్వితుండై హితపురోహితసామంతాదులం గూడి యాకాశ రాజు సభామధ్యంబునం దమ్మహాత్ముని రాకకై నిరీక్షించియుండె.

—: లక్ష్మీకృత శ్రీనివాసపరిణయాలంకార దివర్ణ నము :—

శ్రీనివాసుండు లక్ష్మిం గాంచి, యోదేవి ! పరిణయంబునకై యేమి కావలయునో యాలోచించి, నీచెలికత్తెలం బిలువ నంపి యాజ్ఞా పింపుము. అనుటయు నప్పద్మాలయ సఖురాండ్రం బిలుపించి, దేవ దేవునకు వివాహాలంకరణంబునకు నలయు పరికరంబుల సిద్ధంబు గావింపు డనఁ బ్రీతి యనునది సుగంధతైలంబును, శుక్తి యను సఖి దుకూలంబును, స్మృతి సకలభూషణంబులను, ధృతి దర్పణంబును, శాంతి మృగమదంబును, హీ యనునది యక్షకర్ణమంబును, కీర్తి రత్నకిరీటంబును, శచీదేవి ఛత్రంబును, గౌరీసరస్వతులు చామరంబు లను, జయవిజయలు వ్యజనంబులను చేతుల నుంచుకొని సిద్ధంబుగ నుండిరి. వారలందరం గాంచి, కమలాలయ సత్వరంబుగ లేచి మంద హాస మొనర్చుచు, జగన్నాథు నొకపీఠంబునం దాసీనుం గావించి,

సుగంధతైలంబున శిరసంతి, పరిమళచూర్ణంబుల సంగంబున నలుగు
వెట్టి, గజవరంబులచేదే బడి, సువర్ణఘటంబులం దుంపబడిన గంగాది
సకలతీర్థజలంబుల నభిషేకించి, కోమలంబును, నీలంబు నగు కేశకలా
పంబును, సుగంధఘామఘాపితింబు గావించి, ముడిచి, కాంచీసమన్వితం
బుగఁ గటియందు పీతాంబరంబును ధరింపజేసి, యంగంబున బంగారు
రంగు లీను గంధం బలంది మూర్ధంబున మణిమయకీరీటం బమరిచి
హారకేయూరకటకాంగుళీయకాది సర్వభరణభూషితు నొనరిచె.
పిదప ధన్వతి యను నాపె కరంబునం బట్టిన యాదర్శంబునం దన
మోముం గాంచుచు, సూర్యపుండ్రమును స్వయముగ నుంచుకొనెను.
అటుపిమ్మట పద్మాలయం గూడి గరుడవాహనారూఢుండై చతురాన
నాది యమరవరులును, పురుషూతుండు మున్నగుగల దిగధీశులును,
సస్తిస్తాది మహామునులును, సనకసనందనాది యోగిపుంగవులును, వారి
వారి యానంబుల నధిరోహించి వెంట నచ్చుచుండ, గంధర్వు లతి
శ్రావ్యంబుగ గానం బొనరించుచుండ, రంభాద్యప్రసలు నాట్య
మొనర్చుచుండ, మునినికరంబు లనేకవిధంబుల స్వస్తివాదం బొనర్చు
చుండ, విష్వక్సేనాది పార్వదబృందము సేవించుచుండ, నకుళమాలికాది
తరుణీమణులు రథంబుల నధివసించి నచ్చుచుండ, దేవదుందుభులు
మోయుచుండ, నాదేవదేవుం డాకాశరాజుపురంబునకు దరలి నచ్చెను.

—: పద్మావతీపరిణయవృత్తాంతము :—

ఆసమయంబున పద్మావతియు నైరావతంబు నధిష్ఠించి, నగర
ప్రదక్షిణముం గావించి, పురద్వారముం జేరునంత, నాదేవదేవుండును
గూడ నట కరుడెంచెను. అంత నవ్వసూపరులం గాంచి, యానంద
భరితాంతరంగుండై, యాకాశరాజు-వారలను వైవాహికాలంకార
శోభితం బగు మందిరంబునం బ్రవేశింపజేసెను. అంత నాశ్రీకాంతుండు
తన కంతమందలి కుసుమమాలికం దీసి యాపద్మావతీకంఠంబున
వైచెను. పద్మావతియు నొక మల్లికాసుమమాలికం గొని యాజగదీశుని

గళంబున వైచెను. ఇట్లు సకలజనానందకరంబుగ ముమ్మారు పూల
మాలికలను ఒండొరుల గళంబుల వైచుకొనిరి. పిమ్మట నవ్వసూపరులు
వారివారి వాహనంబులనుండి దిగి, బ్రహ్మాదిదేవతలందరును వెంట
నడచుచుండ, కల్యాణమంటపమునం బ్రవేశించి యందలి పీఠంబుల
నలంకరించిరి. అపుడు కమలాసనుండు పురోహితుండై యంగురా
రోపణపూర్వకంబుగ మాంగళ్యసూత్ర బంధాదిక్రియల నొనరింప
జేసెను. పిదప లాజహోమాదికంబు లగు వైవాహికకృత్యంబు
లన్నిటిని సాంగంబుగ గావింపజేసెను. పిమ్మట నాదంపతుల నేకశయ్యా
గతులం గావించెను. చతుర్థదివసంబున నయ్యాకాశరాజు నాజ్ఞం
గైకొని యాజగన్నివాసుండు చతురాననాది సురనికరంబులు వెంట
రా, పద్మా, పద్మావతీసహితుండై గరుడవాహనంబునం దధిరోహించి
యాకాశరాజుచే నొసంగబడిన యరణంబులతో దేవదుందుభులు
మొరయుచుండ, వృషభాచలంబున స్వకీయమణిమంటపమునం బ్రవేశించి,
యందలి రత్న పీఠంబున లక్ష్మీపద్మావతీసహితుండై యాకాశరాజుచే
నొసంగబడి గృహభ్యంతరంబునకుం దీసికొనుబోవు సామగ్రిం గాంచెను.
శాలినంధవంబు లగు తండులంబుల నిండింపబడిన సువర్ణఘట
శతంబులను, స్మృతపూర్ణ కుంభశతంబులను, వేలకొలది యగు క్షీర
ఘటంబులను, లెక్కకు మించిన దధిఘటంబులను, దివ్యమాక్తికభరి
తంబులగు పేటికలను, క్షౌమాంబరనికరంబును, పనసామ్రాజరంభా
ఫలంబులను, శర్కరాపూరితఫలంబులను, దాసదానీగణంబులను,
నృత్తగీతవిశారదలగు తరుణీమణులను, ఉత్తంగతురంగంబులను, మత్త
ద్విపయాధంబులను గాంచి సుప్రీతమానసుండై యాశ్రీనివాసుండు
శ్వశురుం గాంచి యిటులనియె-

—: శ్రీనివాసుని కృపచే యాకాశరాజునకు వరప్రాప్తి :—

మామా! నావలన నీకు వలయు కామ్యం బెద్దియేని వచిం
పుము. నీకోరిక నెరవేర్చెద. సందియ మొందక వచింపుము. అను

శ్రీకాంతుం గాంచి- దేవా ! యటులేని సర్వకాలంబుల నిను మరువక, నిను గీర్తించుచు, నీపదకమలంబుల సేవించుచుండునటులను, నీయం దవ్యభిచారిణి యగు భక్తి గలిగియుండునటులను వరం బొసంగుము. వేరుకోరిక యేదియు లేదన సంప్రీతిండ్ల యటు లగుగాక యని వరం బొసంగి, యథోచితంబుగ కమలాసనం డాదిగ గల్లు సురల కందరకును వేర్వేర సత్కారంబు లొనరించి వారల సందర వారివారి విలయంబుల కనిపి యవ్వేంకటాచలాధీశుం డా పద్మావతీ, పద్మాలయలం గూడి స్వామి పుష్కరిణీతీరంబున యథాపూర్వంబుగ విహరించుచుండె.

—: వసునామకుండగు నిషాధుని వృత్తాంతము:—

ధరణీదేవి వరాహమూర్తివలన శ్రీనివాసకల్యాణచరితంబును విని, స్వామీ ! కలియుగంబున నీ వెవరవలనం జూడబడెదవు ? నీ కాలయ మెవ్వరిచే నిర్మింపబడును ? మనోహరాకాదుండగు శ్రీనివాసుం డెవ్వనిచే గనుంగొనబడును ? వినదలతు దెల్పవే యన- వరాహ మూర్తి యిటు లనియె- దేవీ ! పావనం బగు నియ్యచలోత్తమంబున శ్యామాకవనపాలకండును, శ్రీమన్నారాయణపదపంకజసేవానిరతుం డును, పసునామకుండు నగు కిరాతండు గలడు. వానిభార్య చిత్రనతి యను సాధ్వీమణి. శ్యామాకతండులంబుల పచనంబు గావించి, తేనె తోడం గలిపి ప్రతిదినంబునను పరమేశ్వరునకు నివేదించుచుండును. క్షిటులుండ, నవ్వసువునకు మహాసాధ్వీ యగు చిత్రీనతియందు సేవుత్తు డుద్భవించెను. వానికి వీరుం డని నామం బిడిరి. గుణవంతుం డగు కుమారునితోడను, పతివ్రతారత్నం బగు చిత్రీనతితోడను పర మేశ్వరారాధనం బొనరించుచు సుఖంబుగ కాలము గడుపుచుండెను. ఇటులుండ నొకసమయంబున శ్యామాకపాలనంబునకు కుమారు నియ మించి, భార్యాయుతుండై వసువు తేనె దెచ్చుటకుగానికొక వనం బున కరిగె. ఆదినంబున వార లెంతగ బరికించినను మధువు కాన రాకండెను. అందువలన మధ్యాహరణంబునకై యవ్వీసినంబున దిగుకు

చుండ వేళ యతిక్రమించెను. వీరుండును శ్యామాకతండులంబుల పచనంబు గావించి, యొక వృక్షమూలంబున శ్రీపతికి నివేదించి, యా ప్రసాదంబును వాడు భక్షించి సుఖంబుగఁ గూరుచుండెను. కొంతవడికి నసువు తిరిగినచ్చి శ్యామాకంబులను గానక, కుమారు ననేకవిధంబుల తర్జించి, కోపాటోపవశ్యంబున వాని నధింప భిక్షం బెత్తిన, యాతడు వర్తంబునం దాసీనుండై యున్న పంకజాక్షుండు భిక్షభయంకరం బగు వసువు బాహువును పట్టుకొ నెను.

వసునిపాదుం డచ్చెరువంది వియత్తలంబునకు దృష్టి నిగుడించిన నత్తేరువరంబునం దర్ధశరీరంబునుమాత్రమగుపడునట్లుగ నుండు శంఖచక్ర ధరుం డగు లోకనాయకుం గాంచి, కరకలితం బగు భిక్షము స్వీడి, ప్రణామంబు లాచరించి, నిశ్చేష్టితుండై నిలువంబడిన కిరాతం గాంచి యాకమలాకాంతం డిటులనియె. కిరాతనాయకా ! నీతనయుండు పరమపావనుండు. నాయెడల నమితం బగు భక్తిగలపాడు. నీకంటెను నాకు మిక్కిలి ప్రీయతముండు. అందువలన నీస్వామి పుష్కరిణీతీరం బునం దంతటను నీకును, నీకుమారునకును సర్వకాలములండును నయన గోచరుండ నగుచుండును. అను భగవద్వచనంబులాలించి యావసువు దారపుత్రిలంగూడి యమితానందభరితుండై యుండెను.

—: రంగదాసుండను భక్తవరుడు పాండ్యదేశమునుండి

శేషశైలముం జేరుట:—

ఆకాలంబున రంగదాసుం డను నామంబునఁ బ్రసిద్ధుండును, శూద్రకులసంజాతుండు నగు భగవద్భక్తు డొక్కరుండు పాండ్యదేశంబు నుండి సారాయణపురంబునం బ్రవేశించి, యందు వరాహమూర్తిం గాంచి, ప్రణామంబు లొనరించి యుండునంత, నాసువర్ణ ముఖరీతిరం బున నకలామరికరసంసేవించుచును, భక్తాభయవరదుండు నగు శ్రీనివాసుండు వసించియుండుటను విని, సువర్ణ ముఖరీతిరంబునకు

బోయి, యానదీజలంబుల నవగాహనంబొనరించి, యటనుండి కమలాఖ్య సరోవరంబునకు బోయి, యందు స్నాన మాచరించి, యాసరస్తీరంబున బలరామసమన్వితం డగు శ్రీకృష్ణు సేవించి, యటనుండి మదగజఘటాసమన్వితం బగు వనంబునం బ్రవేశించి, మెల్ల మెల్ల నశేషాచలంబును గనుంగొని, యందు కపిలాపూజితం డగు శివుని సందర్శించి, యటుపిదప చక్రతీర్థంబును, పాపనాశతీర్థంబులం గాంచి, వాటియందు మజ్జనం బొనరించి, యటుపిమ్మట ద్వాదశవత్సరపరిమిత వయస్కుం డగు నాబాలుడు మార్గమధ్యంబున బరమేశ్వరాధనంబున కరుగుచుండు గోపీనాథుం డను వైఖానసునిగాంచి, యాతనితోడం గూడి మెలమెల్ల నవేంకటాచలంబు నధిరోహించి, స్వామిపుష్టరిణీ తటంబునం బ్రవేశించి, యాతీర్థంబున స్నాన మాచరించి, యచ్చటి వనమధ్యంబునం బ్రవేశించి, యందొకతరుమూలంబున గోపీనాథ సేవితంబును, శ్రీభూకాంతాయుతుండును, పార్వస్థితశంఖచక్రిగదాఖడ్గసేవితంబును, నీలనీరదాభశరీరుండును అగు పుండరీకాక్షుని గాంచి యాదేవదేవుని మూర్ధంబుపై నాకాశంబున రెక్కల విరియించి వితానం బన నొప్పు విహంగపుంగవుండాంచి, యిరుపార్వ్యంబుల నుండెడు దేవదేవుని శరశరాసనంబులం గాంచి విస్మయాక్రాంతమానసుండై రంగదాసుం డిటులాలోచించెను.

—: రంగదాసుండు స్వామినుద్దేశించి దివ్యోద్యాన
మంటపాదుల నిర్మించుట :—

ఈపరమేశ్వరు సేవించుచు నేనిట నొక పుష్పవాటికను నిర్మించెదను. శ్రీకాంతుని సేవించుచు నిందులనే వసించెద నని నిశ్చయించి, యావైఖానసభక్తుం డొసంగు దేవతానివేదితంబు లగు భక్త్యంబుల భజించుచు, క్రమక్రమంబుగ నాప్రాంతమందలి తరువులం దునిమి యందు పూలమొక్కల నాటుటకు ప్రారంభించెను. జగన్నివాసునకు ప్రీయకరంబును కమలాలయకు ముదావహంబు నగు చించాచంపకవృక్ష

ములు రెంటినిమాత్రమే, విడిచి, యందలి మహాన్నతవృక్షంబులందునిమి యాప్రదేశమంతయు తులనీవనభాసురంబును, మందారమాలతీ కరవీర చంపకాది పుష్పలతాశోభితం బగునటు లొనరించెను. అందొక కూపంబును ద్రవియి యందలి జలంబులచే నయ్యుద్యానవనవృక్షలతాదులం జక్కగ బెంచెను. దేవదేవుని చుట్టును శిలాప్రాకారంబొండు నిర్మించెను. ప్రతిదినంబునను పూలతోటలకు బోవుచు సుగంధయుతంబు లగు గునుమంబుల గోసితెచ్చి, మాలికల గుచ్చి, యందలి దేవపూజకున కొసంగుచుండెను. ఆతం డాపూలదండల గ్రహించి, శ్రీభూసహితుండగు జగన్నివాసున కలంకరించుచు నుండెను. ఇటులా పరమేశ్వరు నారాధించు రంగదాసునకు డెబ్బదినవత్సరములు గతించెను.

—: రంగదాసు గంధర్వకీర్తాదర్శనంబున
భగవత్కైంకర్యంబును మరచుట :—

అంత నొకదినసంబున రంగదాసుండు పుష్పావచయంబునకై యుద్యానంబునకు బోవ, నట నొకగంధర్వుండు, కొందరు రమణీమణులు వెంట రా, నాప్రదేశంబునం దాకాశంబున విమానంబును నిలిపి, యారమణీమణులతోడ నందు దిగి, యాసుందరులం గూడి, యందలి సరోవరంబున జలకీరణలాడి, దివ్యాంబరంబుల ధరించి మరల విమాన మధిరోహించి దినంబున కరిగె. ఆసుందరులం గాంచినంత నా రంగదాసునకు రేతస్థులనం బగుడు మిగుల సిగ్గునొంది, తా గోసిన సుమనికరంబు నచట విడిచి, యాసరోవరంబున స్నానం బాచరించి మరల కుసుమంబులం గోసి, మెల్ల నదేవమందిరముం జొచ్చెను. వైఖానసముని యారంగదాసుం గాంచి యోమిత్రీమా ! యెందుబోతివి ? ఇంత యాలసించితివేల ? పూలు దెచ్చితివి; దండల గుచ్చకుంటివేల ? వనంబున నేమిజేయుచుంటివి ? మాటలాడక మిన్నకుంటివేమన, నాతం డేమియు నలుకక యూరకుండెను. శ్రీనివాసుం డారంగదాసుం గాంచి సిగ్గునొందనేల ! నీవు జితేంద్రియుండవు.

నామాయనలన మోహితుండ వగుట నీకిట్టి లజ్జాకారణము సంభవించినది. దీనికై విచారింపకుము. నామాట లాలింపుము.

—: లజ్జావనతవదనుం డగు రంగదాసునితో శ్రీనివాసుండు

వచించిన విధానము :—

భూతలంబున నీవు చూచిన గంధర్వపుంగవురీతిగ నొక మహారాజువై జనించెదవు. నాయం దపరిమితంబగు భక్తిసంయుతుండవై మహాభోగంబుల ననుభవించెదవు. నాకు విమానప్రాకారంబుల నిర్మించెదవు. ఆజన్మంబున నీకు ముక్తి నొసంగెద- విచారింపకుము. ఈశ్వరీరంబు వీడునంతదనుక నను సేవింపుచు, నిటు నుండుము. ఇట్ల నను సేవించు నాభక్తు లందరును ముక్తు లగుదురు. ఇటుల వచించి యాదేవదేవుం డూరకుండెను. ఆరంగదాసుండును భగవదారాధనం బొనరించుచు, నెప్పటియట్ల ఉత్తమారామంబుల బెంచుచు నూనత్వ రంబులదనుక నాదేవదేవుని సేవించి యమరపురంబున కరిగెను.

—: తోండమన్నామక నృపవృత్తాంతము :—

సిదపఁ గొంతకాలమునకు నారాయణపురంబున జంద్రీసంశ సంజాతుండగు సువీరనరపాలునకు సందినీగర్భంబున తోండమన్నామంబున జనించి, యైదువత్సరంబులు గతించు సమయంబుననే పుండరీకాక్ష పదకమలసేవాసంసక్తమానసుండై - శౌర్య, వీర్య, ధైర్యాది సుగుణాలంకృతుండై యుండెను. ఆతనికి పాండ్యరాజుతనయ యగు పద్మయను యువతినీ పరిణయ మొనరించిరి. అటుపిమ్మట స్వయంవరంబుల బాప్తించిన నూర్పుర రమణీయణులను పరిణయమయ్యెను. ఆతరువాత మణులంగూడి నారాయణపురమున మహేంద్రభోగంబు లనుభవించుచు భగవత్సేవాపరతంబుండై సుఖంబుగఁ గాలము గడుపుచుండెను. అంత నొకనాడు మృగయాసక్త చిత్తుండై యా నరపతిసందనుండు జనకుని యనుమతి నొంది, సముచితపరివారయుతుండై వేంకటాచలసమీపంబున

కరిగి, యందు పాదచారియై సంచరించుచు, యందొక మత్తగజంబు నవలొకించి, దానిని బట్ట నుంకించి, దుిత్రగమనంబున దాని ననుగమించి, సువర్ణ ముఖరిం దాటి, యందు తపం బొచరించు శుకబ్రహ్మ ర్షికిం బ్రణామంబు లాచరించి, యమ్ముని యనుజ్ఞ నొంది, పోయిపోయి యొకసుందరోద్వానంబున భక్తాభీష్టప్రదాయినియు సురనికరారాధితయు నశ్రీకృపాపస్థితయు నగు రేణుకాదేవిం గాంచి నమస్కరించి, యటనుండి షశ్చిమాభిముఖుండై వెడలెను.

—: శ్రీనివాసనికటంబునందుండు పంచవర్ణ శుకవృత్తాంతము :—

అటు కొంతదూరం బరిగిన నొకప్రదేశంబున బంచవర్ణ మనోహరం బగు నొక కీరముం గాంచి, దానిం బట్ట నుంకించి, దాని వెంబడి నడుచుచుండ, నయ్యది శ్రీనివాసా, శ్రీనివాసా యని బల్కుచు శీఘ్రతరంబుగ నెగురుచు వేంకటాద్రిపయి నిలచెను. అపు డీసరనాధుండును దాని యునికిం దెలిసికొని త్వరితగమనంబున నాయచలంబు నధిష్ఠించి, యందలి శిఖరంబులను, గుహాసముదయంబును గాంచుచు పోయి, యాచిలుకం గానక యవ్వనపాలకునిచెంత కేగిన, నాతండును భూపాలునిం గాంచి, లేచి, యెదురేగి, నమస్కారం బొనరించి, యంజలి ఘటించి నిలువంబడియెను. వానిం గాంచి యాధరణీపాలకుం డోయీ యిందులకు శ్రీనివాసా యని యుచ్చరించుచు పంచవర్ణ శుకం బొండు వచ్చినయది. దానిం గాంచితివే యని యడుగ, నవ్వనపాలుం డీటుల నెను. రాజా ! అయ్యది శ్రీనివాసున కతిప్రేమాస్పదం బగు శుకంబు. అయ్యది శ్రీదేవితన భూదేవితన ప్రతిదినంబునను సువర్ణ తరంబుగచు యాదేవదేవుని నికటంబున యెల్లపుడును దిరుగుచుండును. మరియు స్వేచ్ఛగా నిన్నగవరంబునఁ జరించుచు సాయంతనసమయంబున శ్రీనివాసుని నన్నిధిం జేరుచుండును. దానిం బట్ట నేరికిని వశంబుగాదు. రాజా ! నేనిపు డాదేవదేవు నారాధింప బోవుచుంటిని.

నేను మరలివచ్చునంతసేనక యీనాకుమారునితోడం గూడి సుఖంబుగ నిందు విశ్రమించి యుండుమనియె. అవ్వనపాలకుని పలుకులాలించి యానరనాథుం డతని కిటుల నెను.

—: తోండుమన్నరపతి నిషాదునిం గూడి శ్రీనివాస

నికటంబునకు బోవుట :-

ఓయీ వనచరోత్తమా, నేనుగూడ నీవెంబడి వచ్చెద. భక్తవరదుండును, సకలభోకసంరక్షకుండు నగు జనార్దనస్వామిని నాకుం జూడఁ గనుపరుపుము. అనుటయు, నవ్వనపాలకుండు సంతసంబంది మధుమిత్రులను, సువక్తంబును నగు శ్యామాకంబు నొక చూతపత్రపుటంబునం దమరిచి, చేత నుంచుకొని, యానరనాథుతోడం గూడి, ముహూర్తమాత్రాకాలంబున స్వామి పుష్కరిణీతీరంబునం బ్రవేశించి, యందా యిర్వరును విధ్యుక్తంబుగ స్నానం బొనరించి, యాతీరంబున శ్రీభూమినహితుండును, చతుర్భుజుండును, వీతాంబరధారియు, మణికిరీటోజ్జ్వలశిరస్సుండును, శంఖచక్రగదాఖడ్గసమన్వితుండును, వివిధమణిమయభూషణభూషితుండును, కుమారారాధితుండును, ఎల్మీకగూఢపాదుండును, యాజానుభాహుండు నగు పరమేశ్వరుం జూపిన నా తోండుమన్నరనాయకుం డపరిమితానందభరితుం డయ్యె. ఆజగన్నాథుం గాంచి సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించెను. ఆకిరాతవర్మండును తనచే దేబడిన మధుసహిత శ్యామాకంబును భక్తిపురస్కరంబుగ నద్దేవునకు నివేదించి, పిమ్మట యందలి సగము నా రాజచంద్రుని కొసంగి, మిగిలిన సగంబును తాను భుజించెను. పిదప నా పుష్కరిణీజలంబుల పానంబు గావించి, వార లిర్వరును శ్యామాకవనమందలి యక్కిరాతుని పల్లకుటీరంబును జేరిరి. ఆరాజచంద్రుం డారాత్రి యచ్చట వసించి, మరునాటి యుదయంబున సేనాపరివృతుండై నిజనగరంబున కరుగుదెంచెను.

—: తోండుమన్నరపతితో రేణుకాదేవి తెలియంబరచిన విశేషములు :-

పిమ్మట నొకసమయంబున సమ్మహారాజుత్తంగతురంగాధిరోహణం బొనరించి, రేణుకావనంబున కరిగి, యాతురంగమంబు నవతరించి, చైత్రశుక్ల నవమిదివసంబున యారేణుకాదేవిం బూజించి, ధూపదీపాదుల నలరించి, సోపస్కరంబు లగు పంచభక్త్యపరిమాన్నంబులను, సురాఘటశతంబులను, పశుపలంబులను నివేదించునంత, నారేణుకయు సంతృప్తాంతరంగయై వరంబుల నొసంగెను. అంత నొకపురుషశ్రేష్ఠుం డట కరుదెంచి ముందు జరుగబోవు వృత్తాంతమును వినుపించెద వినుము. 'సీరాజ్యము నిష్కంటకమై విరాజిలుచుండును. ఇందు నీపేరున నొక రాజధాని యావిర్భవించును. సకలభోగముల సనుభవించుచుఁ జిరకాలము రాజ్యపాలన మొనరింతువు. దేవదేవుని యనుగ్రహంబును సంపూర్ణముగ నొందగలవు' అను వచనంబు లాలించి, సంప్రీతుండై యటనుండి కదలి శుకమునిం గానంబోయెను.

—: పద్మసరోవరమహిమాలేశయవర్ణనము :-

అమ్మునిం గాంచి, వందనశతంబు లర్పించి, మహాత్మా! పద్మసరోవరమహిమంబును విన నుత్సుకుండనై యుంటిగొవున వినుపింపుమన నాముని శేఖరుం డిటులనియె- మున్ను కొండొక కారణంబున దుర్వాసాముని శాపవశంబున కమలాలయ కమలాక్షుం గూడి సురలోకమునుండి ధరణి కవతరించి, కనకకమలమనోహరం బగు నీసరిత్తటంబునం బ్రవేశించి పదివేదివ్యవర్షంబులు తపం బొనరించుచుండెను. ఆసమయంబున పురందరాది బృందాంకు లందరును యీసరిత్తీరంబును జేరి, యందు నిజకాంతునిం గూడి, సువర్ణకమలంబునం దాసీసయై యుండెడు కమలాలయం గాంచి, లోకమూల యెగు నాదేవికప్రణామంబు లాచరించి, యంజలి ఘటించి వినుతించిరి. తి)లోక

జననీ, పద్మాయతాక్షీ, పద్మాక్షసుందరీ, పద్మవాసిని, పద్మహస్తా, చతురాననజననీ, ప్రసన్నవదనాంబుజా, బిల్వవనవిహారిణీ, పక్వబింబ ఫలాధరా, పీనోత్తంగస్తనభారావనతాంగీ, కనకాంగదకేయూరాది సురత్నఖచితసువర్ణాలంకారశోభిని నీ కివియేనైకసాష్టాంగదండప్రణామంబులు. శరణాగతుల మగు మమ్ము నీకరుణాకటాక్షవీక్షణంబులం గనుంగొని రక్షింపుము. చతురానన, చతుర్భాహు, త్రిలోచనాది బృందారకనికరంబులు నీకటాక్షవీక్షణప్రసారంబునం జేసియే యున్నత పదంబుల నంది, రాజిలుచుండిరి. అంత సురనికరంబు లొనరించు నుతుల కలరి యక్కమలాలయ యిటు నియె.

నిర్జ్వరపరులారా! మీరలు రక్కసుల నుక్కడగించి మీమీ నీవాసంబుల సుఖంచెదరు. ఎవ్వారలు మీరిపుడు నుతించినటుల నను వినుతించుచు, బిల్వపత్రింబుల బూజింతురో వార లందరును ఇహంబున సకలభోగంబుల ననుభవించి, మోక్షము నొందగలరు. మరియు నీపద్మ సరోవరంబునం దెవ్వారలు స్నాన మొనరించి నను సేవింతురో వారలు దీర్ఘాయురారోగ్యసమన్వితులై, సువర్చస్కులై, పుత్రప్రాప్తాది పరివృత్తులై, యిహంబున సకలభోగంబుల ననుభవించి, యంతంబున మోక్షము నొందగలరు. అని పలికి, సురలకు వరం బొసంగి యప్పద్మాలయ నిజనాథుం గూడి, విహంగపుంగవు నధిరోహించి వైకుంఠంబున కరిగె.

∴ తోడమన్నరపతి తన జనకునివలన రాజ్యము నొందుట -

ఇటుల పద్మసరోవరచరితంబును వినుపించి, యామునివరుడు రాజచంద్రుం గాంచి యో నరపాలా! సర్వపాపప్రణాశకంబగు నిప్పద్మసరోవరంబు కీర్తనంబునను, స్నానంబునను మానవుల కఖండ లక్ష్మీప్రదాయకంబై వెలయుచున్నది. నీవుగూడ నిందవగాహనం బొనరిచి, నీజనకునికడ కరుగుమనుటయు, నమ్మునీచంద్రుని పలుకు లాలించి, యానరనాథవందనండు పద్మసరోవరంబున మున్నులిగి, యా

మునిశేఖరునకు నమస్కృతు లొనరిచి, మనోజనంబగు నుత్తంగమంగళ తురంగంబు నెక్కి యటనుండి వెడలెను. మందరఽంబునకుం జనుడెంచిన కుమారుం గాంచి యాతని జనకుం డాసుగుణఖని యగు కుమారుని యువరాజుం గా నొనరిచి మూడువత్సరంబులు గతించునంత నత్తనూభవుని శౌర్యాదార్యాదిగుణంబులను, సౌశీల్యంబును, ప్రజారంజనంబును, భూసురులయెడ భక్తియు, భగవదారాధన పరతయుం దిలకించి, ప్రహృష్టాంతరంగుడై, హితసామంతభటనికర సైనికసమన్వితంబగు సామ్రాజ్యంబున కభిషిక్తుం గావించెను. అక్కుమారున కనేకధర్మంబుల నుపదేశించి, జాయాయుతుండై యమ్మహారాజు తపంబొనరింప విపినంబుల కేగెను.

∴ నిషాదపతికి వల్మీకంబున వరాహదర్శనంబగుట :-

తోడమన్నరపతి సామ్రాజ్యంబు నొంది, నీతిదప్పక రాజ్య పాలనం బొనరించుచుండెను. ఇటులుండ, నిషాదవనంబున దేవదేవుండు వరాహరూపంబున శ్యామాకపక్వంబును భక్షించుచుండ, నానిషాద పాలకుండు పగటిభాగములందు వరాహపదచిహ్నంబుల పెదకుచు దిరుగుచుండెను. కాని యెంతగ నెమకినను పదచిహ్నంబు లించుకయు గానరాకుండెను. అంత నాకిరాతోత్తమండు నొకనాటి రేయి నిదుర వీడి, శరాసనంబుల గరంబుల గీలించి, శ్యామాకవనపాలనం బొన రించుచుండ, నర్ధరాత్రింబున కోటిచంద్రసంకాశతేజోవిభ్రాజితంబై, మనోహరాకారంబై యవ్విపినంబున జరించుచుండు కిరివరుని గాంచి ధనుష్టంకారం బొనరించుచు, సింహగర్జనంబు లొనరించెను. అంత నన్వనవరాహం బాధ్యని నాలించి, యన్వనంబును విడిచి, ద్రుిత గమనంబున పరాయన మొనరించెను. కిరాతుండును దానివిడువక, విలు నమ్ములుం గొని, దాని వెన్నంటి బరువికి పోవుచుండెను అంత వేకువ యయ్యెను. అపు డాభూదారంబు వనచరుండు సూచుచుండ నొక వల్మీకంబునం బ్రవేశించెను. కిరాతుండును కో ధానలదండహస్త

మానమానసుండై యెటులైన నీవరాహంబును పట్టవలయు నని తలంచి యన్వల్మీకంబును ద్రవింపించి, యందుండెడు వరాహమూర్తిం గాంచి మూర్ఛనొంది, యిలపై వ్రాతను.

అంత నక్కిరాత్రుని కుమారుండు వరాహదేవు ననేకవిధంబుల బ్రస్తుతింప, నవ్వరాహదేవు డానిపాదనాయకునం దావేశించి, యాతని కుమారున కిటులనెను. నేను వరాహదేవుండను. సర్వకాలములందు నిన్వల్మీకమునంద నివసించియుండును. నీవృత్తాంతంబును నరనాథున కెరిగించి, నన్ని చట బ్రతిష్ఠించి పూజింపవలయును. ఇన్వల్మీకంబును కపిలాగోక్షీరబులం దడిపిన, నిందుండి యొక శిల బయలు వెడలును. అయ్యది వారాహశిల యనం బరగు. దానియందు వరాహమూర్తిం బ్రతిష్ఠించి, విప్రవైఖానసులం గలసి తోండమన్నరనాయకుండు వివిధ భోగంబుల నారాధించుగాత యని పలికి, యాదేవదేవుండు కిరాత్రుని విడచిన, నక్కిరాత్రుండు స్వస్థచిత్తుం డయ్యెను సుఖాసీనుండగు తండ్రిం గాంచి, నమస్కరించి, యానిపాదకుమారుండు భగవద్భజనం బుల యథాక్రిమంబుగ జనకనకు నివేదించెను. ఆవచనము లాలించి యక్కిరాత్రోత్తమండు విస్మయాక్రాంతమానసుండై మంగళాకరంబు లగు భగవద్వచనంబుల నానరేందునకుం దెలుప, దన పరివారంబు తోడం గూడి నిపాదశేఖరుం డగు వసువు నరనాయకమందిరద్వార నికటంబును చేరెను.

—: తోండమన్నరపతికి నిపాదనాయకుం డగు వసునామకుండు

వరాహవృత్తాంతంబును వచించుట :-

ఆరాజద్వారమందలి ద్వారపాలు రానిపాదుని రాకను మహా రాజునకు విన్నవింప, నవ్వనచరపుంగవుని సభామధ్యంబునకుం దోడ్పొని రండని యాజ్ఞాపింప, సానుచరుండును, సపుత్రకుండు నగు నన్నిపాదుని సభలోని కాద్వారపాలురు తోడ్పొనిపోయిరి. రాజచంద్రుం డాతనిం

గాంచి, నముచితసత్కారం బొనరించి, యమితానందకందశితహృద యారవిందుండై యవ్వనగోచరున కిటులనియె.

ఓయీ వనేచరసత్తమా! నీవెందులకై యిట కరుదెంచితివి? సత్వరంబుగ వచ్చిపు మన, నవ్వసు విటులనియె భూమహేంద్రా! నే నివసించు విసినంబున సంభవించిన విస్మయజనకం బగు నొక చరితం బును నీకు విశదీకరింప వచ్చితిని. వినుము- శ్యామాకవనంబున స్వేచ్ఛగ దిరుగుచుండు నొక శ్వేతవరాహముం గాంచి, శరశరాసనం బులం గైకొని, వాని వధింప నుద్యమింప, నద్దియు నతిజనంబున బరువిశి షోవుచుండ, నేనును దాని వెన్నంటి బోవ, నయ్యది వాయువేగంబున బోయి నేను జూచుచుండ నొక మహాన్నతంబగు నల్మీకంబునఁ బ్రవేశించెను. నే నద్దానిం గాంచనేరక క్రోధావిప్లమానసుడనై యాపుట్టను త్రవింపించి మూర్ఛ నొంది ధరణిపై వ్రాలితిని. నాతనయుండు ననుం గాంచి భయభ్రాంతచిత్తుండై, శుచియై, మధుసూదను ననేకభంగుల నుతించెను. ఆనుతులకు సంక్రితుండై యాజగన్నా యకుండు నాయుం దావేశించి నాకుమారులతో నెటులనియెను.

ఓనిపాదనందనా! నాచరితంబును సమగ్రింబుగ నరనాథున కెరిగింపుము. కపిలాగోక్షీరంబులచే నాపుట్టను తడిపిన నిదొక మంగళకరంబగు శిల నయనగోచరం బగును. ఆశిలయందు వామాం కంబున మహీమానిని గల్గియుండునటుల వరాహవదనుండనై యుండు నటుల నాప్రతిమను శిల్పవిద్యావిశారదులవలన చిత్రింపజేసి, వైఖానస మునివరులం గూడి యాతోండమన్నరపతి నన్నిట బ్రతిష్ఠించి పూజించు గాత. మరియు నల్మీకావృతపాదద్వయుం డగు శ్రీనివాసుం డేరి కపిలాగోక్షీరంబుల బ్రతిదినంబునను పాదపీఠపర్యంతము మెలమెల్లగ కడిగి, దక్షిణోత్తరదిగ్భాగంబులఁ బ్రాకారసిర్మాణముం గావింపవల యును. ఇటు బలుకుచుండ కమలాకాంతండు నన్నిడచినంత నేనును స్వస్థచిత్తుండనైతి. ఇది యంతయు నాకుమారునివలన నేను విని నీకు విన్నవించితిని.

—:తోండమన్నరపతి నిషాదనచన, స్వప్నంబులచే బిలమార్గంబున
శేషాచలంబునకుఁ బోవుట :—

నిషాదాధీశుండు నచించిన నచనంబుల నాలించి, మానవనాయ
కుండు సంప్రీతమానసుండై పరమాశ్చర్యంబు నొంది, మంత్రీసత్త
ములం గలసి, వేంకటాచలంబునకుఁ బోవ నిశ్చయించి, సత్వరంబున
గోపాలకుల బిలువనంసి, వారల కిటులనియె. ఓగోపాలకులారా !
మన గోబ్రందంబులందలి కృష్ణకపిల వర్ణంబులు గల గోవుల నన్నిటిని
వాటి లేగలతోడఁ గూడ వేంకటాచలనికటంబునకు రప్పింపవలయునని
యాజ్ఞాపించి రేపటిదినంబున పయనంబని పలికి, మంత్రులను పురో
హితాది పురజనులను విడిచి, నిజాంతఃపురంబునం బ్రవేశించెను. నిజ
దారల కావృత్తాంతమును సవిస్తరముగ దెలియజేసి హంసతూలికా
తల్పంబున సుఖంబుగ నిదురించెను. ఆనిదురలో శ్రీనివాసుం డొక
బిలమార్గంబును కనుబరచినట్లుచు, అమార్గంబున దన నగరంబు
మొదలుగ బిలంబువరకును మృదువల్లనంబుల బరచినట్లును స్వప్నముం
గాంచి, ప్రాతఃకాలంబున లేచి, సత్వరంబుగ మంత్రీసమూహమును,
భూసురపుంగవులను, వ్రజనులను రావించి, స్వప్నవృత్తాంతమును
వారలకు నివ్వనిపించి, పురద్వారంబును చేరునంత, నాద్వారదేశంబు
మొదలుగ మార్గంబంతయుఁ బల్లవాకీర్ణంబై గన్పట్టె. సరనాధుం
డా చందముం గాంచి, మహానందరసనిమగ్నుండై యొక సుము
హూర్తంబున వాయువేగ మనోవేగంబుల ధిక్కరించు గమనంబున
భాసిలు నుత్తమతురంగంబు నధిరోపించి, మార్గమందలి పల్లనరచ
నలం గాంచుచు క్రమంబుగ బిలద్వారంబును జేరి యందొకపురవరం
బును నిర్మించె.

—: భగవద్వచనానుసారంబున తోండమన్నరపతి క్షీరాభిషేక,
వప్రనిర్మాణంబు లొనరించుట :—

నగరనిర్మాణానంతర మాబిలంబు నంతఃపురంబునకు జేరునట్లుల

గావించి, పురంబును ప్రాకారపరివేష్టితంబు గావించి, రాజ్యంబును
నిస్సపత్నంబుగా నొనరిచి, దేవదేవుం డానతిచ్చిన విధంబున బ్రాకార
నిర్మాణం బొనర్ప నుమ్యక్తుండై యుండునంత, నా రమామానసిమనో
హరు డిటులాజ్ఞాపించెను రాజా ! నీ విందుండెడు తింతిణి, చంపక
వృక్షంబుల రెంటిని సంరక్షింపుము. ఈ చించాతరువరంబు నాకును,
చంపకవృక్షంబు కమలాలయకును ప్రియకరంబులు. ఆ రెంటియందున
మే మివ్వరమును నివసించి యుందుము. అందువలన దేవతలకును,
మహామునులకును గూడ వందనీయంబులు. నరవరా, యీ రెండు
భూరుహంబుల నిలిపి యుంచి, తక్కుంగల మహీరుహంబుల ఛేదించి,
యీప్రదేశంబును బాగుపఱచి, యందున ద్వార గోపురయుతం
బగు ప్రాకారంబును నిర్మింపుము. విమానంబును నీసంశంబున బుట్టి
మద్భక్తుండై, నారాయణాభిఖ్య నొప్పారు ధరారమశీరమణుండు
నిర్మాణం బొనరించి, దాని సువర్ణాలంకృతంబు గావింపగలం డని
వచించి యూరకుండుటయు, నాభూకాంతం డారకూకాంతునకు
ప్రాకారనిర్మాణం బొనరించి, నిత్యంబు నాదేవదేవు నారాధించుచు
ధర్మమార్గంబున రాజ్యపాలన మొనరించుచుండెను.

—: గంగాస్నానాగత పీఠశ్రాద్ధాఖ్య విప్రచరిత్రవర్ణనము :—

ఆసమయంబున దాక్షిణాత్యం డగు భూసురోత్తమః డొక
రుండు గంగాస్నానాభిలాషచే కళత్రయుతుండై యిలువెడలెను. ఆతని
భార్య గర్భవతి యగుటంజేసి మార్గమధ్యంబున నాధునితో నడువలేక
లలనట నొందుచుండెను. ఆమెం గాంచి యవ్విప్రుండు రాజగృహంబు
నం దామె నునిచి పోవుట కాలోచించి, యారాజుం గాంచ నెంచి
రాజమందిరద్వారముచేతజేరి నిలువంబడియుండెను. ద్వారపాలు రాత
నిం గాంచి, మీర లెందులకై యిటు వచ్చితి రన నా రాకను మీ
రాజున కెరిగింపు డనవుడు, ద్వారపాలురు సరనాధునకు భూసురేం
దుని రాకను వినుపింపగ, నాతండు శీఘ్రంబున దోడ్కొని రం డను

నంత, వారి లాద్విజపుంగవుని రాజసమక్షంబునకు గొంపోయిరి. రాజచంద్రుని డాభూసురోత్తముం గాంచినంత నెదురేగి, ప్రణమిల్లి నముచితాననంబునం దుపవిష్టుం గావించి, కుశలం బడిగి తానుగూడ నిజాననంబునం గూరుచుండి యిటులనియె. మహీసురసత్తమా! మీరలిందులకు రాఁ గతం జెయ్యది? నానలన నేమికార్యము నుద్దేశించి యిటు నచ్చితి రనుడు అయ్యననీసురుం డిటులనెను. రాజా! నేను పసిష్ఠగోత్రంబున జరించినవాడను. సామవేదిని. వీరశర్మ యనుపేరం బరగువాడను. జాయాయుతుండనై గంగాన్నానాభిలాషంబునం బయలు వెడలినాడను. సుశీలయు, పతిప్రితయు, లక్ష్మీనామసమన్వితయు నగు నాభార్య గర్భవతియై యుండుకతంబున నడువకాలకున్నయది. అందువలన ఆమెను నీమందిరంబున నుంచి పోవందలంచి నచ్చినాడను. రాజా! దయయించి నేను మరలి నచ్చునంతదనుక నియ్యంగనకు భుక్తికి స్వలయు పరికిరంబుల నొసంగి పాలింపుమనియెడు నావిప్రుని పచనంబుల విని, యానరపతి యందులకు సమ్మతించి, యాన నెలలకు వలయు దండుల ధనాదికంబుల నొసంగి, యంతఃపురంబునందలి యొక గృహంబు నాబ్రాహ్మణి కొనంగి యందుండుమనియె.

మహీసురుం డావీరశర్మయు, కళత్రంబు నందు విడిచి సంప్రీత మానసుండై గంగాన్నానంబునకుం బోయి, ప్రయాగక్షేత్రంబున, భాగీరథీజలంబుల మున్కలిడి, పిమ్మట గాళికాపురంబునం బ్రవేశించి, యందు మూడుదినంబులు గడిపి, యటనుండి గయకు బోయి, శ్రీధ్రాభక్తిసమన్వితుండై యచ్చట పితృశ్రాద్ధాదికం బొనరించి, యటనుండి యయోధ్యకుం జని, పిదప క్షమంబుగ బదరికాశ్రమంబును, నాల గ్రామక్షేత్రంబును గాంచి, యిటు లొకక్షేత్రంబునుండి మరియొక క్షేత్రమునకు బోవుచుండ రెండేండ్లు గతించెను.

పిదప నావీరశర్మ మరలి తనపురంబును చేరందలంచి కతివయ ప్రయాణంబు లొనరించి వైత్రమానంబున శుక్లపక్షమందలి యేకాదశీ

శుభదినంబునం దాభూపాల నికటంబునకు జనుడెంచెను. మానవ నాథుం డాబ్రాహ్మణి సంతఃపురంబునకు బంపుటయెగాని, మరల నయ్యతి నను మనంబుననై నను దలంపకుండెను. అక్కారణంబున ఆబ్రాహ్మణుని భార్య యయ్యంతఃపురగృహంబున మరణించి శుష్కించి యుండెను.

వీరశర్మ రాజును సమీపించి గంగాతో యకరండంబు నొకదాని స్విప్తి, శుభదాయకం బగు నొక గంగాకలశంబు నారాజున కొనంగి, నరినాథా! నాజాయ సుఖంబున నున్నదియే? యని వచించునంత, నారాజచంద్రుండు విప్రోత్తమా వచ్చెద నుండు మని బలికి, సత్వరమ్ముగ సంతఃపురంబునకుం బోయి గనుంగొన, నయ్యతివ మరణించియుండెను. ఆరాజన్యుం డాచరితంబును మహీసురున కెరిగింపకయే యయ్యంతఃపురమందలి బిలంబునం బ్రవేశించి పోయి సరసింహస్వామికి సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి, యటనుండి శ్రీభూజాయా యుతుండగు శ్రీనివాసుం గాంచగ బోయిన నాధరారమణుని ధరారమాసమన్వితుం డగు మధుసూదనుం డవలొకించి రాజా! నీవిటులకాలంబున నిటుకు రా గతం జెయ్యది? నినుఁ గాంచిన నెద్దియో భీతిఁ నొందినవాని తెరంగున గనుపించుచుంటివి. కారణ మెద్దియో యెరింగింపు మన, నమ్మహారాజు దుఃఖాకులితస్వాంతుండై విప్రజాయా మరణవార్తను వినుపింపగ విని యారమానాయకుం డిటులనియె.

—: ఆస్థినరోవరమహిమల వర్ణనము :—

రాజా! నీవిందుల కించుకయు భయమొందకుము. ఆవిప్రకళ త్రంబు సంతఃపురాంగనలతోడంగూడ నాందోళికయం దధిరోపించి, మదాలయపూర్వభాగంబున నుండు సవమృత్యునివారకం బగు సస్థినామక సరోవరంబున స్నానము చేయించిన మరల సజీవురాలగును. పిమ్మట నాబ్రాహ్మణి నాబ్రాహ్మణున కొనంగుము. ఇక నాలసింపక సత్పురంబుగ బోయి మద్వచనానుసారంబుగ గావింపుము. వేగముగ

ఁగొమ్ము. అను పలుకుల విని, మహానందభరితుండై, యాహోక నాయకవచనామృతంబును కర్ణపుటంబుల బానంబొనరించుచు, స్వపురంబున కరిగి, సుందరాందోళికలందు నిజాంతఃపురతరుణీరత్నములను, విప్రజాయను గూడ నెక్కించి పంచి, తానుగూడ నవ్విప్రోత్తముని ముందిడుకొని దేవతాదర్శనం బొనరిచి, యయ్యస్థిసరోవరంబునం దయ్యవిదల నవగాహనం బొనరింపజేసిన- వారలు త్వగస్థిరూపిణియగు నవ్విప్రకళత్రంబు నారాజాంతఃపురాంగన లాసరోవరజలంబులం బడవై చిరి. అంతలోన నవ్విప్రకళత్రం బగు లక్ష్మి యాసరోవరంబునుండి తేచి రాజదారలతోడం గూడి యాసరోవరతటంబునం జేరి, చిరకాలాగతుండగు భర్త నవలోకించి, సంతృప్తమానసయై, పాదంబుల వ్రాలి, నమస్కరించి, చెంగట నిలువంబడిన గాంచి, రాజచంక్రిం డమితానందభరితుండై శ్రీహరి నారాధించి యివ్విప్రసత్తమునకు సహస్రనిష్కపరిమితంబగు విత్తంబును, దివ్యాంబరభూషణాదుల నొసంగి, స్వదేశగమనం బొనరింపు మన, నన్నరనాథున కనేకాశీర్వాచనంబుల నొసంగి, యాభూసుకుండు తనపురంబునకు బోయెను.

పిదప శ్రీనివాసుండు మానవనాయకున కిటులనియెను. నీవు ప్రతిదినంబునను మధ్యాహ్నకాలంబున నిట కరుదెంచి, మహానివేద నానంతరమున యధేష్టంబుగా బంగరు తామరపూలచే నను బూజించి, స్వపురీవరంబునకు బోయి ధర్మమార్గ మినుమంతయు స్వీడక రాజ్యపాలనం బొనరింపుము. అటు లొనరింతువేని నీమనోభీష్టంబు లన్నియు నిస్సంశయంబుగ నెరవేరగలవు. నీవెపుడును సమయముగాని సమయంబున నిటకు రావలదు. నేను వచించినతీరువ కాలార్చనం బొనరిచి పురంబునంజేరి సుఖంబుగ నివసింపుము. ఇటు లాజగన్నాథుండు నచింప, సమ్మానవనాథుండును దేవదేవా! నీయాజ్ఞ ననుసరించి యటులనే చేయుదు నని వచించి, నాడాదిగ ప్రతిదినంబునను కనక కమలంబుల నయ్యాశు సర్పించుచుండెను.

—: కుర్వగ్రామ నివాసి యగు భీముం డను

కులాలవంశజాతుని వృత్తాంతము :—

ఇటుల దినంబులు గడచుచుండ, నొకదినంబున పరమేశ్వర పాదమాలంబున మృణ్మయం బగు తులసీపుష్పసముదయముం గాంచి పరమాశ్చర్యమిగ్న మానసుండై యారమాకాంతామనోహరున కా నృపపుంగవుం డిటులనియె. ఓజగదీశ్వరా! నాకంటెను ముందుగ నీవడకమలంబుల మృణ్మయంబులగు తులసీనళంబులచేతను కమలనిక రంబుచేతను పూజగావించు ధన్యతముం డెవండు? యెందున్నవాడు? వినదలతు వినిపింపు మన, నమ్మధువిరోధి స్మరణంబు నభినయించి యిటుల వచించెను. ఓరాజా! కుర్వగ్రామంబున మద్భక్తుండును, కులాలవంశసంజాతుండు నగు భీముం డను మానవోత్తముం డొకరుండు గలడు. అతం డనుదినంబునను తనయింటియంద నను బూజించు చుండును. ఆసమర్చనంబును నే నంగీకరించుచుండును. అని పలుక నన్నరనాథుండు పులకీకృతాంగుండై యావైష్ణవోత్తముం డగు కులాలు నవలోకింపదలంచి కుర్వగ్రామముం జేరి, యాకులాలుని మందిరప్రాంగణంబును జేరు నవసరంబున- ఆకుమ్మరియు ధరణీకాంతున కెదురేగి పాదంబుల వ్రాలి, ముకుళితకరకమలుండై నిలువంబడియె. వానిం గాంచి నృపపుంగవుం డిటులనియె. ఓయీ! భీమనామక కులాలవంశోత్తమా, నీ వాపరమేశ్వరారాధనం జెలు లొనరించుచుంటి వనపు డక్కులాలుం డిటులనియె. రాజా! నేనమ్మధుసూదనసమారాధనం బన నెద్దియో ఇంచుకయు నెరుంగను. కులాలుండు పురుషోత్తము నారాధించుచుండునని నీ కెవరెరింగించి రన, మనుజాధిపుం డిటులనియె. ఓమృద్భాండనిర్మాణకుశలా! నీవొనరించు పూజాదికచరితంబు నా శ్రీకాంతుండే నాకు వినుపించెను. అను పలు కాలకించి మున్నామధు సూదనుండు తన కొనంగిన పరప్రదానంబును సంస్కరించి నృపచంద్రా! శ్రీవేంకటేశుండు నాకొనంగిన వరమును వినుము. పూడు నీవొన

రించు నానపర్యావిషయము వెల్లడి యగునో, యేనాడు తోండమున్నరపతితో వాడప్రతివాదంబులు సంభవించునో యానాడు నిస్సంశయంబుగ మోక్షము నొందగలవని వరం బొసంగెను.

∴ కుర్వగామనివాసి యగు కులాలవంశసంభవు డగు భీముండు కళత్రయితుండై వైకుంఠమునకు బోవుట :-

అని వచించుచుండ దివ్యవిమానారూఢుండై జనార్దనుండు చనుదేరంగాంచి, యాకులాలదంపతు లిర్వరును కమలాకాంతునకు నమస్కృతులొసరించి, యాక్షణంబున నె యసువుల బాసి, దివ్యరూపధరులై యద్దివ్యవిమానంబు నధిరోహించివై కుంఠముంజేరిరి. సరనాథుండియ్యది గాంచి మహానందభరితాంతరంగుండై యటనుండి బయలు వెడలి తన సగరంబునం బ్రవేశించి శ్రీనివాసనామవిరాజితం డగు కుమారుని విధివిధానంబుగ సామ్రాజ్యాభిషిక్తుం గావించి, యాతనికి సరిపాలనా విధానంబుల బోధించి, ధర్మమార్గము నవలంబించి రాజ్యపాలనం బొనరింపుమని వచించి, యఖండతపం బొసరించె.

∴ శ్రీకాంతుని యనుగ్రహంబున తోండమున్నరపతి

విష్ణుసారూప్యంబు నొందుట :-

ఆన రేంద్రుని తపంబునకు సంతసంబంది యా శ్రీనివాసుండు భారమాకాంతలతోడం గూడి విహంగతురంగమంబు నధిరోహించి యా సరనాథు నెదుట బ్రత్యక్షుండై, రాజా ! నీతపంబున కెంతయు సంతసించితి. నీకు వలయు కార్యమెద్దియో వచింపు మనవు డన్నరపతి యిటు లనియె. దేవా, సకలలోకసంరక్షకా ! సకలామరసంస్తాయ మానవిభవోపేతా, నీలోకంబున వసింప నిచ్చజనించినయది. నా మనోభీష్మితంబు వేరెద్దియు లేదు. నీ కరుణాకటాక్షవీక్షణంబుల నాపయిం బ్రసరింపజేసి నను సంప్రీతుం గావించవే యని పలుకుచు నాసరసిజాత్ముని పాదతలంబున నాల్లి, సాష్టాంగదండప్రణామంబు లొచ్చరించు తరుణంబుననే యసువులబాసి, దివ్యవిమానంబు నధిరో

హించి, గంధర్వవరసంస్తాయమాన వైభవోపేతుండై, విష్ణు సారూప్యంబు నొంది శోకమోహాదిరహితంబును, జరామరణవర్జితంబును, పునరావృత్తిశూన్యంబు నగు విష్ణుపదంబు నొందెను. ధరణీ రమణీ ! ఈభవిష్యచ్ఛరితంబును వినుపించితిని. ఎవ్వరిపావనచరితంబును వినుపింతురో, యెవ్వార లేకాగ్రమానసులై శ్రద్ధాభక్తిసమన్వితులై వినుచుందురో, వారలు విష్ణుసాయుజ్యంబు నొందగల రని వరాహ దేవుండు ధరణీకాంతకు వినుపించిన పావనచరితంబును వినుపించితి నని నూతుం డామునివరులం గాంచి, దేవదేవుని ముఖచంద్రనిరర్గళవినిర్గతం బగు పుణ్యకథామృతంబు నేమహాత్ములు కర్ణపుటంబులం గ్రోలి సంప్రీతులయ్యెదరో, యెవ్వార లీచరితంబును పఠింతురో వారలందఱు నిహంబున సమస్తసుఖంబుల ననుభవించి తుదకు విష్ణులోకంబు నొంద గల రని వచించి యానూతుం డిటులనియె.

∴ స్వామి పుష్కరిణీస్నానంబున కాశ్యపునకు మహా

పాతకనాశనం బగుట :-

భూసురపుంగవులారా ! పావనతమం బగు నొక కథను లక్ష్యంబుగ నుంచుకొని, మంగళప్రదం బగు స్వామి పుష్కరిణీవృత్తాంత మును వినుపింతును. సావధానమానసులై వినుండు. తొల్లి కాశ్యపుం డను విప్రపుంగవుండు పుణ్యప్రదం బగు నీతీర్థంబున స్నాన మొనరించి మహాఘోరవరకప్రదం బగు పాపంబునుండి విముక్తుం డయ్యె నన, మహాత్మా ! కాశ్యపుం డన నెవ్వరుండు ? ఆతం డొనరించిన పాతకం బెట్టిది ? స్వామిపుష్కరిణీతీర్థస్నానమాత్రంబున నాక్షణంబుననే ముక్తుం డెటులయ్యె ? నాచరితంబును నవిస్తరంబుగ వినవలయును. భవ ద్వచనామృతపానసంతృప్తుల మగు మాకు పిపాసకూడ జనింపకుండు ననుటయు, నానూతుం డిటుల వచించెను. మునిచంద్రులారా ! స్వామి పుష్కరిణీతీర్థమాహాత్మ్యప్రతిపాదకంబును, సకలాఘోఘనివర్తకంబు నగు నొక యితిహాసంబు గలదు, వివరించెద ఛినుండు.

—: ప రీ క్షి ద్వృత్తాంతము :—

హస్తి నాపురంబు నివాసంబు గల్గి ధర్మమార్గ మిసుమంతయు విడువక భూపాలనం బొనరించుచు మిగుల బ్రాహ్మణ్యం గనిన చంద్ర వంశసముద్భవుండును, అభిమన్యుతనూభవుండు నగు పరీక్షిత్తును సర నాయకుండు కలండు. ఆతండు రాజ్యపాలనం బొనరించు నొకసమయం బున మృగయాసక్త చిత్తుండై, యతిభయంకరం బగు కాంతారంబున జరించుచు ఊత్తప్రస్థాపరిపీడితుండై, నిజసాయకవిధం బగు గాత్రంబై, యదృశ్యంబైన మృగంబు నొకదాని నెమకుచు నయ్యరణ్యంబునం దొక సుందరతీరతరువరశోభితం బగు నొక యాశ్రమంబున ధ్యాననిమి తితలోచనండుగు నొక మునివరుం గాంచి వందనమాచరించి యిటు లనెను. మునిచంద్రమా! మత్సరిశితబాణభిన్నగాత్రం బగు నొక మృగం బిటు వచ్చినది. దానిం గాంచితివే? కనుకొంటివేని యది యుండిన తావును తెలియజేయు మన, నాయోగిపుంగవుండు సమాధిస్థితుండై పశూనముద్ర వహించి యున్నకతంబున నించుకయఁబ్రతివచనంబును పలుకకుండెను. అందుల కారాజన్యుండు కుపితుండై యందు బడియున్న మృతభుజంగంబు నొకదాని నాతండు ధనుష్కృతీయందు దవిలించి తెచ్చి యామనశేఖరుని భుజంబున వైచి స్వపురంబున కేగెను.

ఆమునిసత్తమునకు శృంగి యను కుమారుండు గలండు. ఆతనికి కృశనామకుం డగు ద్విజనరుండు నేస్తగాడు. వార లిద్వరును ఆగమ యంబున ఫలసమిత్తుశాహరణార్థంబుగ నందలి సమీపారణ్యంబున కరిగియుండిరి. పిదప కొంతవడి కయ్యిర్వరు నాశ్రమంబునకు మగిడి వచ్చి, యాశాపాయధచక్రివర్తి భుజంబున వేలుచున్న మృత సర్పముం గాంచి కృశాఖ్యుం డాశృంగితో నిటులనియె. మిత్రమా! భవజ్ఞనకుం డిటుల మృతసర్పంబును భుజస్థంధంబున భరించియుండుటకు కారణమేమైయుండును? నీచుండెవ్వండై న యిటు లొనరించియుండెనని తలంచుచుంటి నన కోధమూర్ఛితుండై యాశృంగి దివ్యజ్ఞానంబున

జరిగిన చరితంబును తెలిసికొని యెవ్వం డిటుల మృతసర్పంబును మధురుని భుజంబున వైచెనో యాతండు తక్షకాహిదప్తుండై యేడు దినంబులు గతించులోపల మరణంబు నొందగలం డని శాప మొసంగెను. అంత నమ్మునిశేఖరుం డగు శమీకుండు సమాధి జాలించినంత, కుమారుడు వచ్చించిన భయంకరంబులగు శాపవచనంబుల నివని, సుతు నవలోకించి యిటులనెను. కుమారా! సకలభూభారవహుండై సకల లోకరంజకంబుగ ధర్మమార్గము నించుకయును విడువక రాజ్యపాలనం బొనరించు నరేందు శపించు టది యొప్పునే? అరాజకంబగులోకంబున మన మెత్తైరంగున పసింపగలము? క్రోధాతిరేకంబున చరించువారలకు సుఖ ముండునే? అయ్యది విశేషపాపపుంజమున కాధారము. దయా కాంతచిత్తుండు మిక్కిలి సుఖమందును. పుణ్యాత్ముండగును. ఎవ్వండు కోధానలజ్వాలామాలికలను క్షమాజలసంమోహంబున నార్పం బాలునో యట్టి పుణ్యాత్ముం డిహపరంబుల నఖండం బగు సుఖపరంపర వనుభవింపగలండు. క్షమాన్వితులగు పూరుషు లమితయశంబు నొంద గలరు. తనయా! నయంబును విడియెంతటి దారుణకార్యం బొనరించితివి! ఇపు డేమిసేయవలయు నని పరిపరివిధంబుల జింతిలుచు నత్తపస్వి తనకు ప్రియతమాం తేవాసి యగుగౌరముఖుం డనువానిం బిలిచి యిటులనియె. ఓయీ గౌరముఖా! నీవతిత్వరితగమనంబున బోయి పరీక్షిన్నరేంద్రుం గాంచి, వానికి నాకుమారుం డొసంగిన శాపంబును విపులంబుగ విను పించి తక్షకభుజంగదప్తుం డగుట తప్ప దని తెలియబలికి యతీరయమ్మున మరలి రమ్ము పొమ్ము. అనుటయు నాగౌరముఖుం డాక్షణంబుననే బయలుదేరి పోయి సుభద్రానందననందనుండుగు పరీక్షిన్నరేంద్రుం గాంచి యిటులనియె.

భూపాలకతిలకా! భరతవంశపవిత్రా! పరీక్షిన్నరేంద్రా! మధురు వరుం డగు శమీకమునిచంద్రుని భుజంబున నీవు బడవైచిన మృత సర్పముం గాంచి యమ్మునికుమారుం డగు శృంగి క్రోధానలదండవ్యా

మానమానసుండై నేటి కేడవరోజు గతించులోపల తక్షకమహారగ
దప్తుండవై యవ్విపాదాగ్నిచే దగ్ధుండ వగునటుల నీకు శాపం బొసంగి
యున్నవాడు. మహాత్ముండగు శమీకుండు తన కుమారుండు దయా
విహీనుడై పలికిన శాపంబున కెంతయు వగచి నదయుండై శాపవృత్తాం
తమును నీకు తెలియజేయు మని నను బుత్తెంచెనని వచించి యాముని
శిష్యుండు వచ్చిన తోవంబట్టి పోయెను. మునిశిష్యుండు వెడలినపిదప
నన్నరపాలకుండు శోకవ్యాకులమానసుండై గంగామధ్యంబునం దంబర
చుంబిశిరోభాగంబును, మహాత్ముంగంబును, సువిశాలంబును, ఏకస్తంభ
భాసురంబు నగు నొక మండపమును నిర్మాణంబుగావించి యాసౌధం
బున తక్షకవిధ్వంసకదక్షు లగుమహాగారుడమంత్రవేత్తలతోడను, దివ్యో
షధప్రదాయకులగు విష్ణువైద్యులతోడంగూడి దేవర్షి, బ్రహ్మర్షి,
రాజర్షి పుంగవపరివృత్తుండై హృదయపంకజంబున నకలలోకసంరక్షకు
డగు మాధవు బొందుపరచి, తత్పదారవిందంబుల జిత్రంబును హత్తించి
యుండెను.

ఇటులుండ నయ్యేడవదివసంబున మాంత్రీకోత్తముండును,
దరిదుగ్గిండును, ధనాకాంక్షియు నగు కాశ్యపుం డను విప్రుండు తక్షక
విషానలంబునుండి రాజచంద్రుని నుద్ధరింపందలంచి బోవుచుండెను. తక్ష
కుండును విప్రవేషంబున బరీక్షితునిం గరువగ బోవుచుండెను. వార
లిరువురు మార్గమధ్యంబున గలసి ముచ్చటించుకొనుచు బోవుచుండ
తక్షకుండు కాశ్యపున కిటులనియె. భూసురోత్తమా, నీవిపు డెందుల
కేగుచుంటివి? పని యెయ్యది? వచింపుమన నాతం డిటువచించెను.
ఓయీ ద్విజపుంగవా! పరీక్షిన్న రేందుగ్గిండు తక్షకవిషానలంబున దగ్ధుం
డగునని వింటిని. నామాంత్రీప్రభావంబుచే నవ్విషంబును శమింపజేసి
యానృపపుంగవుని రక్షింప బోవుచుంటి నని పలుకఁ దక్షకుం డిటు
లనియె. భూసురోత్తమా ! తక్షకుం డను గుండలీంద్రుండను నేన.
నాచే గరువంబడినవాని బునర్జీవితునిగా చేయ వేలకొలది వత్సరంబులు

మహామంత్రజపంబు లొనరించినను శ క్యం బు గాదు. నీ కట్టి
సామర్థ్యము గలదేని మనముంగలం గనుపట్టుచుండు శతయోజనోన్న
తంబగు నిన్ముహూభూజంబును గరచెన. దీనిం బ్రతికించు శక్తి యుండె
నేని కనుబరువుము. అటు లొనరించిన నీనమర్థత దెలియనగు నని
బల్కుచు నాభూజంబును గరచెను. నిమేషమాత్రంబున నాతరువరము
భస్మావశేష మయ్యెను. అన్నగంబునం దంతకుమున్న యొకమనుజుం
డారోహించి యుండెను. ఆతండును భస్మం బయ్యెను. తరువునందు
మనుజుం డున్నటుల వార లిరువురుగూడ నెరుంగకుండిరి. అంత నా
కాశ్యపుడు తక్షకునిం గాంచి ఘోషించి! నాదగు మంత్రమహిమంబును
గనుగొనుము. క్షణకాలంబున నీభూరుహంబు నెప్పటివలె గావించెదఁ
జూడు మని యవ్విపానలదగ్ధంబయిన భూజంబు నెప్పటియటుల
జీవింపజేసి ఫలపుష్పవిరాజమానంబుగ నొనరించెను. ఆతరువునందుండిన
మనుజుండును జీవించి తరుశాఖలం గాననయ్యెను.

ఇటుల తరువరంబు నజీవంబగుడు తక్షకుండు విస్మయాక్రాంత
మానసుండై కాశ్యపున కిటులనియెను. మ త్మా ! మునినరుని పలుకు
లన్యథా గాకుండ జూచుట మనకిర్వురకును గూడ సుఖకరంబు. నర
వరుండు నీకొసంగు ధనమున కినుమడిగ ధనం బిచ్చెద. నామనవిని
మన్నించి శీఘ్రంబుగ నిటనుండి వెనుకకు మరలిపొమ్మని బ్రతిమాలు
కొనుచు నమూల్యంబులగు రత్నంబుల నాకాశ్యపున కిచ్చి యమ్మంత్ర
కోవిదుం డగు కాశ్యపుని వెనుకకు పంపించెను. ఆతండును జ్ఞానవృద్ధిచే
నరపాలుని యల్పాయుర్దాయవంతునిగా నెరింగి తన కిచ్చిన విత్తంబున
కమితానందంబునొంది స్వాశ్రయంబునకు బోయెను. తక్షకుండును
భుజంగవరుల నందఱం బిలిచి యోధాఘోషించులారా! మీర లందరును
మునిరూపంబుల నొంది పరీక్షిన్న రేందుగ్గినికడ కేగి యాతని కుపహా
రంబులుగా నొసంగు డని పలుక నాభోగిపుంగవు లందరును తక్షకు
నాజ్ఞను శిరంబులం దాల్చి యవ్వెంటనే మునివేషధారులై రాజసమీ

వలంబునకుం బోయి ఫలము లానరనాయకున కొసంగిరి. తక్షకుం డొక బడర్ఫలంబునం దొక క్రిమి రూపంబున నెఱిగియుండెను.

అంత నాభూకాంతుండు విప్రరూపధరులగు భోగివరు లొసంగిన ఫలంబుల నట నుండెడు మంత్రీవృద్ధుల కొసంగి వనోహరంబు, నతి స్థూలంబు నగు నొక ఫలంబును తనచేతియం దుంచుకొనెను. అంత నారాజచంద్రునికు రాబోవు నాపదను గాంచలేకనో యన దినకరం డస్తాచలకందరంబునం బ్రవేశించెను. ఆచ్చట నుండెడివార లందరు నొకరి నొకరు గాంచుచు మనశాపవచనంబులు స్వర్థము లగునే యని వచించుకొనుచుండిరి. అంతలోన నానరనాయకుని కరతలంబున నుండు ఫలంబున రక్తవర్ణమగల్గు బురు వొక్కటి బ్రాకుచు కనుపించెను. దాని నందరుం గాంచిరి. నిజకరఫలగతంబగు పుర్వ నానర వరుండు గాంచి, యీపుర్వ నన్న గరుచునేమో యని సర్కుచు నా క్రిమినవన్వితంబగు ఫలంబును కంఠ దేశంబున నుంచుకొనెను.

అంతదనుక ఫలంబునయిం గ్రిమిరూపంబున గనుపించు తక్షకుండు ఫలమును విడిచి నిజరూపంబు నొంది యారాజచంద్రుని శరీరము నావేష్టించెను. భోగివేష్టితం డగు భూపాలుం గాంచి యటనుండెడివార లందరును భయాత్మాంతచిత్తులై పర్విడిపోయిరి. పిదప నారాజన్యుండు తక్షకవిషానలంబున గ్రాగి పాసాదయుతుండై భస్మంబయ్యెను. పిమ్మట మంత్రులు పురోహితులం బిలిపించి పరీక్షింప రేంద్రున కూర్చుండై హింకరియల నిర్వర్తితంబుల గావించి తదనంతర మారాజచంద్రుని కుమారుం డగు జనమేజయుని జగద్రక్షణార్థంబునకై పితృరాజ్యంబున కభిషిక్తుం గావించిరి. మునిముఖ్యులారా! తక్షకవిషానలంబునుండి రాజచంద్రునినుద్ధరింపందలంచి పోవుచు తక్షకుం డొసంగిన ధనము నంది కొని మరలిపోయిన కాశ్యపుని గాంచిన జనులందరు నాతని ననేకవిధం బుల నిందింప మొదలిడిరి. ఆదూషణంబుల నాలింపలేక సమస్తదేశం బుల దిరుగుచుండెగాని యెందు బోయినను వాని గాంచినవార లో

దురాత్మా! నీచంటి మహాపాపి యేదేశంబున నుండునో యాదేశము క్షామపీడితంబగును. ఇటనుండి పొమ్ము పొమ్మని వెడలగొట్టుచుండిరి.

జననిందను భరించలేక శాకల్యముని శేఖరుకడకుం బోయి సాష్టాంగపందనశతంబు లర్పించి, శరణంబు నొంది, మునిచంద్రమా! నామొరాలింపుము, నను రక్షింపుము, నీవే గతి యని నమ్మియుంటి నని వచింపుచు గద్గదభాషణంబుల నిలులనియె. మహాత్మా! తపో ధనులును, బాంధవసముదయంబును, మిత్రబృందంబును - వారు వీరన నేల నను గాంచినవార లందరును నను నిష్కారణంబుగ నిందించు చుందురు. ఆదూషణవాక్యంబుల వినలేకుంటిని. కారణ మెద్దియో గోచ రింపకున్నయది. బ్రహ్మహత్య గావింపలేదు. స్వర్ణస్త్రీయ, సురా పాన, గురుదారసంగమాది దోషంబుల నెద్దానింగాని జేసి యెరుంగను. భూతలంబునం గల్లు నెట్టి స్వల్పదోషమునైన గావింపలేదు. బంధు సముదయంబును, మిత్రగణంబును మరియు ననుం గాంచువార లంద రును నాముఖముం గాంచినంతన నన్న నేకవిధంబుల దూషించుచు, ఛీ దురాత్మా! నిను గాంచిన మాకుగూడ పాపము సంభవించును. మా యెదుట నిలునకుము. నీమోమును గాంచజాలము. పొమ్మని వెడల గొట్టుచుందురు. నేనొనరించిన పాపం బెద్దియో యెరింగితివేని దాని నాకెరుకపఱచి రక్షింపు మని రోదన మొనరింపజొచ్చిన కాశ్యపు నెడల కనికరమంది శాకల్యమునీందు డించుక సేపు గనులు మూసి, ధ్యానించి తానెరిగిన విషయంబు నిలుల వినుతించెను.

∴ శాకల్యుండు ధర్మంబుల దెలుపుట ∴

ఓయీ కాశ్యపా! నీవు పరీక్షింప రేందుని తక్షకవిషంబు సోక కుండ రక్షింపందలంచి మార్గమధ్యంబున ఆతక్షకునిచే నివారితండ్లవై మరలి యింటికి బోతివి. విషరోగాదులకు చికిత్సజేయ సమర్థుడయ్యు విషరోగాది పీడితుల రక్షింప బ్రయత్నింపని యాతం డుబ్రహ్మ ఘ్నుండని యెరుంగునది. కామకోధలోభమోహమదమాత్సర్యంబుల

నొంది విషరోగాతురుండగువాని నెవ్వండు సమర్థుండయ్యు రక్షింప కుండునో యాతండు బ్రహ్మహత్య, సురాపానము, స్వర్ణ స్త్రీయ గురు దారసంగమంబు లనియెడు దోషంబుల నొందగలండునియు, అట్టి యఘంబునకు బ్రాహ్మశిష్యము ధర్మశాస్త్రంబుల నెందును గానరా దనియు నార్యులు వచించుచుండురు.

కన్యను విక్రియ మొనరించువానికిని, హయవిక్రేతకును, కృత ఘ్నునకును శాస్త్రంబుల బ్రాహ్మశిష్యము నిరూపింపబడియున్నది. కాని సమర్థుండయ్యు విషరోగాతురుల రక్షింపకుండువానిచే నెన్ని బ్రాహ్మశిష్యులు జేయించినను నిష్క్రమింపకుండును. అట్టివానిని పంకినిడుకొని భుజింపరాదు. వానితో మాటలాడుట పాపకారణము. వేయేల వానిం గాంచుటయే దోషము.

ఆపరీక్షిన్న రేందుండు పుణ్యశ్లోకుండు; ధార్మికుండు; మాధ వారాధనతత్పరుండు. ధర్మమార్గము నించుకయును ఏడక నిరీతికంబుగ రాజ్యపాలనం బొనరించుచు వ్యాసతనయుండగు శుకమహర్షి నలన శ్రీహరి చరితంబును శ్రద్ధాభక్తియుతుండై వినియున్నవాడు. అట్టి పావన చరితుండగు పరీక్షితుని రక్షింపక తక్షకుని పలుకు లాలించి దయమాలి మరలిపోయిన కతంబున నీవు బంధుమిత్రాది సకలజనులచే దూషిం పంబడుచుంటివి ఆరాజన్యనరుం డల్పాయుర్దాయవంతుడనియు, నాతం డెట్లులైనను మరణించువాడే యనియు వచింతువేని యదియు సమంజ సంబు గాదు. మంత్రవిద్యంగాని, వైద్యవిద్యంగాని యభ్యసించిన సమర్థుండగు చికిత్సకుండు ఆరోగి మృతినొందువరకును చికిత్స మానరాదని బుధజనులు నలుకుచుండురు. అయ్యార్యుల పలుకులు వినవే? కాల గతి కుటిలంబని యెరుంగవే. నీవు చికిత్సయందు సమర్థుండవయ్యు ధన లోభంబున తక్షకు డాడినమాటల నాలించి చికిత్సయొనరింపక మార్గ మధ్యంబునుండియే మరలిపోతివి. ఇట్టి దుష్కార్యం బొనరించుటంజేసి నిను జనులందరును దూషించుచుండిరి. నీకు సంక్రమించిన పాపంబునకు

ప్రాయశ్చిత్తము లేదనియెడు శాక్యమునిపలుకుల నాలించి కాశ్యపుం డిటులనియె.

మునిశేఖరా! యేయపాయంబున నాపాన ముపశమంబునొంది నాబంధుమిత్రులందరు నను పరిగ్రహింతురో యయ్యుపాయంబుచు నాకుపదేశింపుము. దయయుంచు మన నాశాక్యముని యెద్దియో ధ్యానించి కృపాతరంగితాత్ముండై విప్రసర్వా! నీపాపోపశమనోపాయంబును వచించెద వినుము. విని యచిరకాలంబున నే నుడివిన తెరంగున చరింపుము. పాపవిముక్తుండ వగుదువు. సువర్ణ ముఖరీతిరంబున మాధవ నివాసంబై సర్వలోకసంసేవ్యమానంబై వేంకటాచలంబునాబరగు నగవరం బొండు కలదు. అయ్యది సకలబుధజనవినుతంబును, బ్రహ్మ హత్యాసురాపానస్వర్ణ స్త్రీయాది మహాపాతకనాశ కారణంబును పుణ్య ప్రతీతంబునై విరాజిలుచుండను. అయ్యచలంబునందు శ్రీనివాసున కుత్తరదిగ్భాగంబున సకలాఘనిబర్హణంబగు స్వామి పుష్కరిణీతీర్థ మున్నయది. నీవు శీఘ్రంబుగ నవ్వేంకటాద్రి కేగి యాస్వామిపుష్కరిణియందు స్నానం బొచరించి పశ్చిమతీరంబునం గల్లు శ్రీహరి మందిరంబున కరిగి యందలి శ్రీవరాహస్వామి నారాధించి యటుసిదప భక్తా భీష్టప్రదాయకుండును, శంఖచక్రధరుండును, వనమాలాభాసురుండు నగు శ్రీనివాసుని దర్శించి దండప్రణామంబు లాచరించి సేవించుము. ఇటులొనరింతువేని నిర్భూతకల్మషుండ వగుదువు. ఇందిసుమంతయు సందియ మొందకుము. అనియెడు శాక్యముని వచనంబుల నాలకించి పరిమానందభరితుండై యాశాశ్యపుండు సత్వరంబుగ వేంకటాద్రికిం బోయి, స్వామి పుష్కరిణియందు నియమపూర్వకంబుగ స్నానంబొనరించి పాపవినిర్మూకుండయ్యెను.

అంత నమ్మహాత్ముని బంధువులును, మిత్రులును, వారు వీరన నేల సకలజనులు నవ్విప్రసత్తముం గాంచి నీవిపుడు పవిత్రుండవై పూజ నీయండైతి నని వచించుచు మహానందంబు నొందిరి. ముగించు

ద్రములారా ! యీచరితంబు నెవ్వరు వినుపించెనో, యెవ్వారలు శ్రీధాధక్తిసమన్వితులై వినియెదరో వారలందరును శరీరావసానంబున విష్ణులోకంబునుం జేరి యఖండానందంబున వసింపగలరన విని సూతున కామును లిటులనిరి.

—: స్వామిపుష్కరిణీస్నానంబున నరకనిస్తారవర్ణనము :—

సూతా ! నీవు వేదవేదాంగతత్త్వార్థవేదివి. నీ కెరుంగరాని విషయంబు లెవ్వయు లేవు. స్వామిపుష్కరిణీవిభవంబును సమగ్రిం బుగ నెరిగింపు మనపు డాతం డిటుల వినుపించెను. మునివరులారా ! యెవ్వారలు స్వామిపుష్కరిణీస్నానం బొనరింతురో, యెవ్వార లానదీమతల్లిని ప్రశంసించుటో వారలష్టావింశతినంభ్యాకంబు లగు నర కంబుల నొందకుందురు. ఆయిరుచియెనిమిది మహానరకంబుల వినుడు- తామిస్రంబును, అంధతామిస్రంబును, రౌరవంబును, మహారౌరవంబును, కుంభీపాకంబును, కాలసూత్రంబును, అసిపత్రనంబును, కృమిభోజ నంబును, అంధకూపంబును, సందంశంబును, శాల్మలయు, లాలాభక్షం బును, అవీచియు, సారమేయాదనంబును, నజ్జికణకము, క్షౌర కర్దమపాతనము, రక్షోగణాశనము, మూలప్రోతనిరోధనము తిరో ధానము, సూచీముఖంబును, పూయశోణితభక్షంబును, విషాగ్నిపరిపీడ నంబును అను నీనరకబాధలు స్వామిపుష్కరిణీస్నానంబున బొంద కుందురు. పరులధనమును, సంతానమును, కళత్రమును హరించిన పాపాత్ము నయ్యమకింకరులు కాలపాశబద్ధుని గావించి యనేకవత్సరం బులు తామిస్రనరకంబున బడవైతురు. స్వామితీర్థస్నానంబున తామి స్రంబున బడకుందురు.

వేదమార్గంబు నతిక్రిమించి కుపధంబున జరించు నీచుని గొం పోయి దారుణం బగు నసిపత్రవనంబునం బడవైచి యనేకకీతుల బాధిం తురు. స్వామిపుష్కరిణీస్నానంబున నయ్యసిపత్రవనంబును గాంచకుం దురు. ఏ నరుండు పక్షిభేదం బొనరించునో, యెవ్వారలు పక్షి

యందలివారల కిడక పక్ష్యులుగు భక్ష్యులుగు నాగింత రో, యె వ్వండు పంచయజ్ఞులుగు నొనరింపక భోజన మొనరించునో యీనరా ధముల నయ్యమకింకరులు క్షమిభోజనంబును నరకంబున బడవైచిన, నందలి క్రిమినమృదయంబు వారల భక్షించుచుండును. అంతియగాక పాపక్షయం బగునంతడుక తానొక క్రిమియై యందుబారలుచుండును. ఏనరాధముండు విప్రీవిత్రంబును హరించునో యాతండయోమయాగ్ని కుండంబునం బడి భయంకరం బగు సందంశంబులనలని పీడ నొందు చుండును.

పొందరాని యవిదం గూడిన పురుషాధమండును, అగమ్యం డగు పురుషునొందిన స్త్రీయును సూచి యనియెడు నరకంబున ద్రోయంబడి యయోమయంబులై యగ్నితప్తంబులగు స్త్రీపురుషవిగ్ర హంబుల నాలింగన మొనరించి సూర్యచంద్రు లున్నంతకాలంబును దారుణం బగు బాధ నొందుచుండురు. వివిధవిధంబుల జంత హింస గా వించు తులువల నయ్యమభటులు ఒహాకంఠకనమన్వితంబులు భయం కరంబగు శాల్మలీనరకంబునం బడవైచి యపరిమితంబుగ బాధింతురు. రాజన్యుడైనను, రాజభృత్యుడైనను పాపండమతంబు నవలంబించి ధర్మ సేతుభంగం బొనరించిన, నట్టివారలను వైతరణీనది యనంబరగు నర కంబునం బడవైతురు. నృపలీనంగదూషితుండును, శౌచాద్యాచార వర్జితుండును, లజ్జావిహీనుండును, వేదబాహ్యుండును, పశుచర్యారతుండు నగు వారలం బట్టి యాకృతాంతభటులు పూయవిష్టాస్మక్ శేష్మ పితాదిపూరితంబును, మిగుల నసహ్యాకరంబు నగు నతివీభత్సనరకంబున గూలంద్రోయుదురు.

ఏమానవుడు మృగయాసక్త చిత్తుండై యరణ్యంబున బ్రవేశించి పెన్యమృగంబుల గుక్కలచే గరిపించి, శరంబుల నొప్పించి బాధించునో యట్టివాని భయంకరాకారులగు శమనకింకరులు సునిశితసాయకంబుల భిన్నాంగుని గావించి ప్రాణరోధంబునా బరగు నరకంబు నొందిం

తురు. విధివిధానంబును వీడి దాంభికాచారరతుండై జన్మంబుల నిర్దాక్షిణ్యంబుగ బతునిశనన మొనరించు దురాత్ము నాకాలకింకరు లవ్వని యంగంబుల గత్తిరించి వైశనం బను సరకంబున దోతురు.

నిజదారంగాని, సవర్ణ యగు నింకొక యువతిం గాని రేతఃపానం బొనరింపజేయు తుచ్చుండు రేతఃపాయయై రేతఃకుండంబున ముగ్ధుచు దేలుచు నుండును. మార్గమధ్యమునందుండి పాంథుల ద్రవ్యంబు నపహరించువారలును, విషదాయకులును, గ్రామదాహకులును, వణిగ్రవాపహరకులును నజ్ఞిదంష్ట్రినరకబాధల నొందెదరు.

ఇంతియగాక నయ్యమలోకంబున గల్లు సరకంబులు లెక్కకు మిక్కిలియై యున్నయవి. స్వామిపుష్కరిణీజలానగాహనంబు నొనరించిన మానవు లేపాపకార్యము లొనరించినవారలై నను పావనంబగు నాస్వామిపుష్కరిణీపూజనంబున పాపంబు విడనాడి, సరకబాధల నొందక సుఖింతురు ఆనదియందు నొకమార్తై నను స్నానమాచరించిన మానవు లశ్వమేధఫలంబు నొందగలరు. ఆత్మవిద్యయు చతుర్వర్గఫలంబులును సిద్ధించును. అట్టివారల చిత్తంబులు పాపాచారాకాంతములు గాకుండును. వారల కష్టంబులు నామానశిష్టంబులగును. తలపురుషదానఫలము సిద్ధించును. సహస్రగోదానఫల మబ్బును. చతుర్విధపురుషార్థంబుల నెద్రాని నభిలషించిన నయ్యది సిద్ధించును. ఒకమార్తా పుష్కరిణీతీర్థస్నానంబు గావించిన పౌజ్యము, కీర్తియు, కీర్తియు, జ్ఞానంబును, మనశ్శుద్ధియు, విరక్తతయు సిద్ధించును. బ్రహ్మహత్యాయుతంబును, సురాపానాయుతంబును, గురుదారసంసర్గాయుతంబును, స్వర్ణస్త్రీయాయుతంబును, స్వామిపుష్కరిణీతీర్థస్నానంబున హరణంబు లగును. బ్రహ్మహత్య, సురాపాన, స్వర్ణాపహరణ, గురుదారసంగమాదికంబుల కీడగు దోషంబులును, తత్సంసర్గసమానంబులగు నఘంబులును నిస్సంశయంబుగ పుష్కరిణీస్నానమాత్రంబున నాశ మొందగలవు.

—: స్వామి తీర్థమహిమంబున విశ్వాసమొందనివారలకు సరకంబు సిద్ధంబునుట :—

ఆతీర్థనిండ నొనరించినవారల నాలుకల నయ్యమకింకరులు ప్రతప్తంబులగు పరశువులం దెగనరుకుదురు. ఈచరితం బంతయు సర్థవాదం బని యనియెడువారలు సరకనివాసు లగుదురు. అతిపావనంబగు స్వామి తీర్థంబు నుద్దేశించి దుర్వాక్యంబు లాడు నీచుండు సర్వకర్మ బహిష్కృతుండు. అట్టి దురాత్ముని పరగడం దిరిగెడి పందిగా నెరుంగ నలెను. ఆహా! సకలకలుషహరంబును, అద్వైతజ్ఞానప్రదంబును మోక్షదాయకంబును, ఇష్టకామప్రదంబును, అజ్ఞాననాశకంబు నగు స్వామి తీర్థము నీడి యితరతీర్థసేవాసక్తు లగువారల మూఱులుగా నెరుంగ నలయును. ఆతీర్థమహిమను విచుతింప నే నసమర్థుండ నని యెరుంగుడు. ఏమానవులు స్వామిపుష్కరిణీతీర్థంబును కనులపండువుగఁ గాంతురో, యెవ్వార లందనగాహనమొనరింతురో, యెవ్వారలు ప్రణామంబు లాచరించి నన్ను తింతురో యట్టివారలు మరల మాతృస్థస్వపానంబొనరించువారలు కాకుండురు. అని మునినికరంబును గాంచి సూతుండు మరల నిటువచించెను

—: ధర్మగుప్తుని చరిత్రము :—

మునిసత్తములారా! స్వామి పుష్కరిణీతీర్థమందలి యాదరాతి శయంబున మరల నాతీర్థవైభవంబును వినుపింపదలంచితిని. సావధానంబుగ వినుండు. సోమవంశసముద్భవుండును, ధార్మికుండు నగు నందుం డను రాజుచందుర్నిండు గలండు. ఆతం డీసాగర మేఖలానలయితంబగు ధరామండలమును ధర్మమార్గమును విడువక యేకచ్ఛత్రాధిపత్యంబుగ బాలించెను. ఆరాజన్యవకు ధర్మగుప్తుం డను నందనుం డుడయించెను. నందుం డాతని రాజ్యభరంబును నందనుని బాహుపీఠంబున నిల్పి రాజనీతిమార్గము నుపదేశించి జితేంద్రియుండై విసర్జితాహంకారంబున తపోవనంబునకుం బోయెను. జనకుం డొసంగిన రాజ్యభారము స్వహించి

ధర్మమార్గంబున రాజ్యపాలన మొనరించుచుండెను. వివిధయూగంబుల నొనరించి పురందరాది బృందారకబృందంబును పరితృప్తి నొందించెను. దానపాత్రులగు భూసురుల కగ్రహారంబుల నొసంగెను. ధర్మగుప్తుండు కువలయనాయకుం డయి యుండ మానవు లందరును వారివారి వర్ణ శ్రీమూచారంబుల నివ్విడువక తస్కరదుర్భిక్షాదిపీడల నొందక సుఖించు చుండిరి.

అంత నొకసమయంబున నానరనాయకుండు మనోజవతురంగాధి రోహణం బొనరించి మృగయాసక్తచిత్తుండై తాలహింతాలకృత మాలినకత్తమాలకురవక నకుళరసాలసాల తరువర భాసురంబును, సింహవ్యాఘ్రభయానకంబును, మదబంభరఘంకారనాదితదిగంత రంబును, వివిధకుసుమవిసరభాసురంబును, పద్మకల్పారకుముద విరాజి తంబులును, శుద్ధస్వాదుజలపూరితంబులు నగు తటాకపరిశోభితంబును, శాపాయధసహస్రమండితంబు నగు నొకవనంబునం బ్రవేశించియందనేక మృగంబుల దనసునిశితసాయకంబుల దునుమాడి యందంద చరించు చుండు నంతలోన దినకరుం డపరాభి గుంకుటయు జీకలు లంతటను బ్రసరించుచుండె.

ఆ ధర్మగుప్తుం డొక సరోవరతటంబును జేరి యానరో వరంబున శుచియై సాయంకాలసంధ్యాదికృత్యంబుల నొనరించి వేద మాత్రయగు గాయత్రి జపియించి, పిదప ఘాతుకజంతుభయంబున నం దొక మహోత్సంగతరువరంబు నధిరోహించియుండెను. ఇటులుండ నొకపంచాస్యమునకు భయమంది భల్లుకం బొక్కటి పరుగిడుచు వచ్చి యంతకుమున్నే ధర్మగుప్తుం డధిష్ఠించియున్న తరువరంబున కెగబ్రాకి యందుండెడు సరనాయకుం గాంచి యాభల్లుకం బిలులనెను. రాజా ! నేనిందులకువచ్చితిని భయమందకుము. మనమిర్వురమునీరాత్రి యంతయు నీకుజంబున గడుపవలసి యున్నది. మహాకాయుండును, మహాబలసమన్వి తుండును, దంష్ట్రాకరాశవదనుండును, భయంకరాకారుండునగుమృగేం

దుగ్గిం డీతరుమూలము నాశ్రయించియున్నవాడు. ఈరాత్రి సగము గతించుదనుక నీవు నిదురింపుము. పిమ్మట నే నిదురించెద. నీవు నిదురించు నవసరంబున నిను నేను రక్షించుచుందును. నేను నిదురించునమయంబున నీవు నను రక్షింపుము.

ఇటు లనునంత నానందతనయుండు ముందుగ నిదురించెను. ఆ భల్లుక మాతని గాచుచుండెను. రాజా నిద్రాపరవశుండై యుండ నామృగరాజు భల్లుకంబున కిటులనియె. ఓభల్లుకోత్తమా ! నీవీరాజ కుమారుం గిండికిం బడదొబ్బుము. నేనాతని భక్షించి యాకలిందీర్చి కొని నాదారిని నేబోయెదను. నీవును సుఖంబున బోవచ్చును. ఇటు లాడిన పంచాస్యాస్యవినిర్గతంబు లగు నుడువు లాలించి ధర్మజ్ఞుండును, నీతియుతుండు నగు భల్లుకరాజు మృగేంద్రున కిటులనియె. మృగేం ద్రమా ! నీవిసుమంతయు ధర్మ మెరింగినవాడవు గావు. విశ్వాసఘాతకు లిహంబున బడరానియిడుమలం బడి తుదకు మహానరకంబుల పాలగు దురు. మిత్రద్రోహి వేలకొలందిగ యాగంబు లొనరించినను వాప విముక్తి నొందనేరడు. బ్రహ్మహత్యాదిపాతకంబుల కెన్నటికైన విముక్తి గలుగుంగాని విశ్వాసఘాతకుని యఘం బెన్నటికిని నశింప కుండును. నగరాజంబు లెన్నియైనను భూదేవికి భారంబులు గావు. విశ్వాసఘాతకుం డొకరుండైనను వాని నీవిశ్వంభరాదేవి నహింపజాల దని యార్యులు వచింతురు. నీవీతులనపలుకుల మాని యిటనుండి వెడలిపోమ్మనియెడు భల్లుకనచనంబు లాలించి యాసింగము సిగ్గునొంది తలనంచి మరుమాటాడక యూరకుండెను.

పిమ్మట గొంతతడవున కాధర్మగుప్తుండు మేల్కొంచిన నాతనిం గాంచి రాజా ! యిక నేను నిదురించెద. నను రక్షణసేయుచుండు మని పలికి యాభల్లుకము నిదురించెను. అంతలోన నాకంఠీరవంబు రాజకంఠీ రవుం గాంచి యోనరనాథా ! ఘాతుకమృగంబును నీవెంట నుంచు కొంటివి. నీకు క్షేమముగాదు. మహావిషజ్వాలల వెడలగక్కుచుండు

మహాభుజంగంబునకు పాలుపోసి పెంచిన నయ్యది గరువకుండునే. నీవీ భల్లుకంబును క్రిందకుం బడదొబ్బుము. నేనద్రాని భక్షించి నాదారిని నేబోయెద. నీనగరంబునకు సుఖంబుగ నీవును వెడలుము. అను యాకేసరి పలుకుల నాలించి యిటు లొనరింపదగునా, తగదా యని యోచింపకయే తనతోడవై శిరంబును వ్రాల్చి నిదురించుచుండు నాభల్లుకంబును క్రింద బడునట్లుగా దోయి, నయ్యది పూర్వపుణ్య వశంబున నాతరువరశాఖల బట్టుకొని యాపట్టువీడనికతంబున భూమి పయిం బడక కోగ్రతామ్రాక్షంబై యానరనాథుని కొరకొరం గాంచుచు నిటులనెను.

రాజా ! నేను భృగువంశసంజాతుండను. ధ్యానకాష్టుండను నామంబున బ్రాహ్మణి గన్నవాడ. కామరూపప్రభావంబున నిపుడిభల్లుక రూపంబున నిట కరుడెంచితిని. భూనాయకా ! యేపాపం బెరుంగక సుఖంబుగ నిదురించు నన్నెందులకై క్రింద బడదొసితివి? నీవతికాలం బున నున్నట్లుండవై భూతలంబున జరించుచుండు మని శాసం బాసంగి పిమ్మట నప్పంచాస్యంబున కిటులనియె. హర్యక్షవర్యమా, నీవు కేస రివి గావు. మున్ను నీవొక యక్షుండవై కుబేరునకు ప్రాణసఖుండవై యుంటివి. నీవొక సమయంబున జాయాయుతుండవై హిమాచలం బున నుండెడు గౌతమాశ్రమసమీపంబునం దజ్ఞానంబున విహార మొనరించితివి. అంతలో సమిదాహరణంబునకై యాగౌతముండు పర్వశాలాభ్యంతరమునందుండి వెలికి వచ్చి నస్త్రవిహీనుండ వగు నినుం గాంచి యోరి నీచా! పావనంబగు నాయాశ్రమతలంబున వివసనుండవై విహరించు కారణంబున నీవొక సింగమవై విపినంబుల జరించుచుండు మని శపించెను. ఆమనిశాపంబున నీవీసింహరూపంబున విపినంబుల జరించుచుంటివి. కుబేరుండు ధర్మశీలుండను, సుగుణాలంకృతుండను. ఆతనికి భృత్యులగు వారలు నట్టివారలే యని వినుచుందుము. కుబే రుండుగాని, వానిభృత్యవర్గంబుగాని పరుల కపకార మొనరింపకుందురు.

ఆకారణంబున నిర్భీకుండనై మునికుమారుండ నగు నేనిట దిరుగుచుం టిని. నను హింసింపకుము. ఈనరితంబంతయు దివ్యజ్ఞానంబున నెరిం గితి. ఇటుల ధ్యానకాష్టుడు పలుకుచుండునంతలోన సింహరూపంబుచు వీడి కుబేరసచివాత్మకం బగు మనోహరం బగు యక్షరూపంబు నొంది యమ్మునికుమారునకు నమస్కారంబు లొనరించి ప్రాంజలియై యిటులనియె.

మునింద్రా ! నాపూర్వచరితం బంతయు నిపుడు నామనంబున బ్రతిబింబించుచున్నయది గౌతముండు నాకు శాపమొసంగెడుకాలంబు ననే శాపాంతమునుగూడ నచించెను. భల్లుకరూపధరుండగు ధ్యాన కాష్టునితోడ సంవాదం బెపుడు సిద్ధించునో యానిమిషంబున సింహ రూపంబును నదలి మరల యక్షరూపంబు నొందగల వని నచించి యాగౌతముం డెందేని జనియె. ఆకారణంబున నిన్నిపుడు కామరూప ధరుండవగు ధ్యానకాష్టునిగా నెరింగితి. అని వచించుచు నయ్యక్షవరుం డాతపోతధనున కనేకవందనంబు లొనరించి విమానవరంబు నధిరోహించి సంపదల కాపురంబగు నలకాపురంబున కేగెను. మునిశాపంబున నున్నట్లుండై విపినంబుల జరించు ధర్మగుపు నిబట్టి యాతనిమంత్రివరులారేవానదీతీరంబున దపంబానఁచు నంచునికడకుం గొంపోయి యాతనికి సుతమతిభ్రంశంబును వినుపింప నానందుండు నందనుని చరితం బంతయు సమగ్రంబుగ దెలిసికొని కుమారుం దోడ్కొని సత్వరంబుగ జైమిని మునినన్నిధికిం జని కుమారుని చరితంబును నవిస్తరంబుగ దెలిపి మహాత్మా ! నాతనయుం డున్నట్లుండై యున్నవాడు. వీని పిచ్చిని మానుప నెద్దియే నొక యుపాయంబును వివరించి మమ్మున్దరింపు మన నామునిశేఖరుం డెద్దియో కొంతతడ వాలోచించి నందున కిట్లనియె.

—జై మినిముని వచించిన తీరున స్వామిపుష్కరిణీతీర్థంబున స్నానంబు గావించుటంజేసి ధర్మగుప్తుం డున్నాదవిముక్తుండగుట :—

రాజా ! ధ్యానకాష్టశాపంబునంజేసి నీసుతం డున్నట్లుండయ్యె.

అందుల కొకయుపాయము నచించెన నాలింపుము. సువర్ణముఖరీతటంబున సర్వకలుషాపహంబును, పుణ్యఫలదంబును, నైకవిధధాతువిరాజితంబు నగు వేంకటాచలంబున్నది. ఆనగవరంబున పావనంబును, మంగళకరంబును, బ్రహ్మహత్యాదిమహాపాతకపరిశోధకంబు నగు స్వామి పుష్కరిణీతీర్థ మొండు గలదు. నీవాతీర్థంబునకు నీకుమారుని గొంపోయి యందు స్నానము చేయించుము. ఆనిమిషంబుననే నీకుమారుం డున్నాడ విమక్తుం డగును. ఇటులనిన మునిపుంగవుని పలుకు లాలించి నమస్కార శతంబు లర్పించి, సందుం డాకుమారుం డోహ్లానిపోయి ధర్మగుప్తు నందు స్నానము జేయింప, నాతం డున్నాడంబును వీడిన నత్తనూభవుం గాంచి సందుం డపరిమితానందంబు నొంది యందొక దినంబును గడిపి దయామయుండగు శ్రీనివాసుని సేవించి మరునాడు కుమారు నచట విడిచి యాతండు మరల తపోవనంబునకు బోయెను. జనకుండు వెడలిన పిమ్మట నాధర్మగుప్తుం డావేంకటాచలాధీశున క సేకసుసర్థాలంకారంబుల గాన్కలగా నొసంగి, విత్తం బమితంబుగ నొసంగి, భూసురోత్తముల కగ్రహారంబులను, ధనధాన్యాదికంబుల నొసంగి, సచివోత్తములం గూడి నిజపురంబునకుం బోయి పితృపైతామహాకిరమాగతంబును, నిస్సపత్నంబు నగు రాజ్యంబును ధర్మమార్గంబు దప్పక రాజ్యపాలనం బొనరించెను.

ఏమానపు లున్నాడావస్థ నొందియు, దుష్టగ్రహగ్రస్తులయ్యు పీడ నొందుచుండురో వార లీస్వామిపుష్కరిణీస్నానమాత్రంబున విముక్తు లగుదురు. ఇయ్యది ముమ్మాటికిని నొక్క నక్కాణించు చుంటిని. పావనంబగు స్వామిపుష్కరిణీతీర్థంబును విడిచి యితరతీర్థంబుల సేవింపదలంచువారలు గోక్షీరంబుల విడనాడి చెముడుపాలను గోరువారి తెరంగువారిని తలంపవలయును. మరియు నేజలాశయంబు నకు బోయినను స్నానసమయంబున ముమ్మారు స్వామిపుష్కరిణిం దలంతురో యట్టివారలు బ్రహ్మలోకంబు నొందగలరు. మునివరు

లారా ! యేచరితంబు వినుటనలన మహాపాతకోపపాతకంబు లన్నియు నాశ మొందునో యట్టి ధర్మగుప్తుని పుణ్యచరితంబును వినుపించితి నని పలికి, నూతుం డమ్మునివరుల కిటులనియె.

∴ సుమతి యను బ్రాహ్మణుని వృత్తాంతము :-

తపోధనసత్తమలారా ! యింకను స్వామిత్వమహిమంబును వినుపింతును వినుండు. మున్నొక కాలంబున సుమతి యను భూసురుండు కిరాతీసంగసర్గంబున మద్యపానరతుండయి సంచరించుచున్నవాడు. ఆతండు స్వామిపుష్కరిణీతీర్థస్నానంబున పరిశుద్ధుం డయ్యె నన విని, మును లిటులనిరి. మహాత్మా ! సుమతి యనునతం డెవనితనయందు? కిరాతసంగసర్గం బెలు ప్లాప్తించెను? మద్యపానాసక్తుం డగుటకుఁ గతం బెయ్యది? సవిస్తరంబుగ వినుపింపు మన, నానూతుం డిటులనియె. మహారాష్ట్రదేశంబున వేదవేదాంగపారగుండును, దయామయుండును, హరిహరసమర్చనాతత్పరుండును, ఆతిథేయుండును, యజ్ఞదేవాభిఖ్య నొప్పుచుండువాడు నగు విప్రనర్యం డొకరుండు కలండు. ఆభూసురు నకు సుమతి యను పుత్రింు డునయించెను. ఆతండు జననీజనకులను, పతివ్రతాతిలకంబును, సుగుణాలంకృతయు నగు భార్యచు విడిచి, విజగోష్ఠీపరాయణుడై యుత్కళదేశంబునకుం బోయెను. అందొక మనోహరాంగి యగు కిరాతయువతి యునజనమోహినియై చరించుచు, తరుణవయస్కుల దన చక్కదనంబున మోహవిభ్రాంతిలం గావించుచు, వారలనలన విత్తము నవ్వారిగ గైకొనుచుండెను.

ఇటులుండ సుమతి యందంద దిరుగుచు తుద కాకిరాతీగ్రహంబునకు బోయిన వానిం గాంచి, వానిసౌందర్యంబునవలోకించి, ముగ్ధయై దరిదుర్నిడైనను ధనాశను వీడి తగువిధంబున సత్కారంబుల నొనరించి, తన సుందరమందిరమున నుంచుకొనెను.

∴ సుమతికి కిరాతీసంగమంబున మహాపాతకపాప్తియగుట :-

ఇటులుండ నావిప్రిండు తత్సంగరైకతత్పరుండై రాత్రులం దచ్చట

చుట విత్తంబునుదొంగిలించి తెచ్చి యాతరుణికోసంగుచుదానియింటనే యాకిరాతితోడంగూడి యేకపాత్రయందు భుజించుచు, సురాపానం బొనరించుచు సక్కిరాతితో గ్రీడించుచుండెను. విషయాతురుం డగు నాభూసురాధముం డెప్పుడైన నొకపరియైనను తలదండ్రులంగాని, గుణవతి యగు భార్యనుకాని తలంపకుండెను. పిమ్మట కొంతకాలంబున కానీచుండు కిరాతవేషధారియై తోడికిరాతులంగూడి భయంకర కరవాలంబును కరంబున నమరిచి, సాహసోపేతుండై యొక విప్ర గృహంబునం జొరబడి యాగృహపతియగు భూసురు దనఖడ్గంబున కెర జేసి యాయింటియందున్న ధనంబును గ్రహించి కిరాతసుందరీమంది రాంగణముం జేరునంతలోన సకలలోకభయంకరాకారము, నీలనసన ధారిణియు, రక్తశిరోరుహయు నగు బ్రహ్మహత్య బయలుపెడలి భయంకరారావంబుల భూమ్యంతరిక్షంబుల గంపింపజేయుచు నాబ్రహ్మ ఘ్నుని వెంటనంటి పర్వడి వచ్చుచుండెను.

సుమతి యిటుల బ్రహ్మహత్యచే ననుగమ్యమానుండై భయ మొంది పరువిడుచు ననేకప్రదేశంబుల దిరిగి తుద కాదురాత్ముండు స్వగ్రామంబునకు జేరి తనయింట బ్రవేశించెను. బ్రహ్మహత్యయు వాని విడువక దానుగూడ నయ్యింట బ్రవేశించెను. సుమతి యింటి లోపల బ్రవేశించినవెంటనే జనకుని గాంచి తండ్రి! రక్షింపుము, రక్షింపు మనుచు పాదంబుల వ్రాలి యేడ్వ దొడంగెను. ఆతం డా కుమారుం గాంచి జాలినొంది తనయా! భయ మొందకుమని పల్కుచు కుమారుని రక్షింప నుద్యుక్తుం డగుడు బ్రహ్మహత్య యిటులనియె. ద్విజోత్తమా! యిద్దురాత్మునియందలి పుత్రమోహంబును వీడుము. నీతనయుండు సురాపాన మొనర్చెను. స్వర్ణస్త్రీ యమం గావించెను. మాతృపితృద్రోహ మొనర్చెను. గుణవతియు బతివ్రతయు నగు కళ త్రంబును వీడెను. కిరాతీసంగమం బొనరించెను. తుదకు బ్రహ్మహత్య గావించెను. ఇటుల మహాపాతకంబుల కన్నిటికిని నివాసభూమియై

యున్నవాడు. వీని దీనాలాపంబులాలించి వీనిం దయజూడక విడువుము. వీని రక్షింప నమకట్టితివేని నీవంశము నాశమగునటుల నీయింటియందలి వార లందరను భక్షించి పోయెద. నామాట విని యానీచుని విడువుము. వీని నొకని భక్షించి నాదారిం బోయెద నన, నయ్యజ్ఞ దేవుం డాబ్రహ్మహత్య కిటులనెను. సుతన్నేహము మిక్కుటంబుగ నను బాధించుచున్నయది. నేనితని విడువజాల ననిన మరల నాబ్రహ్మహత్య భూసురోత్తమున కిటులనెను.

భూసురేంద్రా! నీతనయుండు వర్ణాశ్రమాచారంబుల విడచిన వాడు; పతితుండు. అట్టి కుమారుని విడువజాలననిన నీవును జగంబున నిందనీయుండవు. ఇట్టి నీచుని గాంచుటగూడ పాపకారణంబు. నీవు విడువకున్న నేను విడుతునే యని భీకరారావంబు లొనరించుచు యజ్ఞ దేవు నికటంబున నిలిచియున్న సుమతిం బట్టి మోచుచుండ, నాడెబ్బల నహింపలేక తండ్రి యీహత్య నను గొట్టి చంపుచున్నది. తల్లి తండ్రులే యిటు గాంచుచు నూరకుండిన నన్ని క రక్షించువార లేవ్వరు? నేనెంతగ మొరలింపచున్నను మీచిత్తంబున నించుకయు జాలి వొడమకున్న యది. నేనేమిసేయువాడ. నాప్రార్థన బీటులున్నది. నేనేమిసేయుదు నని బోరన నేడ్చుచుండ, వానింగాంచి జననీజనకులును, భార్యయు మిగుల దుఃఖించుచుండిరి.

—: మ నిశేఖరుండు దుర్వాసుండు సుమతికి బ్రహ్మహత్య

ముక్త్యపాయంబును వచించుట :-

అంతలోన దైవవశంబున శంకరాంశసముద్భూతుండును, ధర్మాత్ముండు నగు దుర్వాసోమునిచంద్రుండు గాగ నతనిం గాంచి సాష్టాంగనమస్కృతు లొనరించి, పరిపరివిధంబుల నుతించి, పుత్రకారణంబున నమ్మహాత్ముని శరణొంది, మునీంద్రా! నిను శంకరుని యపరావ తారంబుగ బెద్దలు వేయివిధంబుల నర్జించుచుండుదు. పాపాత్ములకు నీదర్శనం బగుట కల్ల. నాతనయుండు బ్రహ్మహత్యాసురాపానస్వర్ణ

స్త్రీయాది మహాపాతకంబులనొనరించినవాడు. బ్రహ్మహత్య నాకుమారు జంప నుద్యమించియున్నది. నీకరుణాకటాక్షంబుల నాయంచును, నాకు మారునియందును బ్రసరింపజేసి నాతనయందు పాపవిమక్తుడై బ్రహ్మ హత్యచే విడువబడు నుపాయంబును దెలుపుచు నాకుమారుని రక్షింపుము. నాకీతం యొకడే తనయుడు. ఇక నొకకుమారు డుండిన నేనిం తగ విచారింపకుండును. ఈతండు మృత్యుం డగునేని నావంశంబంతయు మూలచ్ఛేదం బగును. నాయనంతరము నాపితరులకు పిండప్రదానంబును, తిలోదకంబు నొసంగువాడు లేడు. మహాత్మా, దయయులచి నీని రక్షింపుమనపు డమ్ముని శేఖరుం డిటులనియె.

ఓయీ యజ్ఞదేవా! నీసుతం యొనరించిన పాతకంబులకు ప్రాయశ్చిత్త మేధర్మశాస్త్రంబులం గానరాదు. కాని నాకొక యుపాయము తోచుచున్నది. సకలపాపవివాశకంబగు వేంకటాచలంబున నుండు స్వామిపుష్కరిణీజలంబుల స్నానం బొనరించెనేని నీకుమారుండు పాపవిముక్తుం డగును.

—: సుమతి స్వామిపుష్కరిణీస్నానంబున పాపవిముక్తుం డగుట :—

శీఘ్రంబుగ నీకుమారుం గొంపోయి యాపుణ్యనదీజలంబుల స్నానముచేయింపుమను మునివచనంబు లాలించి యావెంటనే స్వామి పుష్కరిణీనదికిం గొంపోయి స్నానము చేయించునంతలో నాకాశవాణి యిటు వినుపించెను. యజ్ఞదేవా! నీతనయుం డీనదీజలంబుల గుంకులిడిన కారణంబున పవిత్రుం డయ్యె; సంశయింప బనిలేదు. అని పలికిన, యాపలుకుల విని వార లిర్వరును పరమానందభరితులై నిజాలయము నకుం బోయిరి. మునులారా! మీకు వినుపించినపాపాటవీదావానలంబును, అఘవృక్షకుఠారంబు నగు నీచరితంబు నెవ్వారలు పఠింతురో యెవ్వారలు శ్రద్ధాభక్తిసంయుక్తులై విందురో వార లశ్వమేధఫలంబు నొందగల రని వచించి నూతుం డిటులనియె—

—: రామకృష్ణతీర్థమహిమానువర్ణనము :—

తాపసోత్తములారా! సకలాఘనివారకంబును, కృతఘ్నతా దోషవివాశకంబు నగు వేంకటాద్రియందలి రామకృష్ణతీర్థమహిమంబును వినుపించెద వినుండు. పితృమాతృగురుదోషాలును, సర్వకాలములందును పరరంధ్రాన్వేషణంబొనరించువారలును, చేసిన మేలును మరచి యుండు దురాత్ములును వేంకటాద్రియందలి రామకృష్ణతీర్థస్నాన మాత్రింబున బవిత్రు బగుదురు. మున్ను వేంకటాద్రియందు కృష్ణం డను మునివరుండు నారాయణపదకమలారాధనతత్పరుడై తపం బొనరించుచు స్నానార్థంబుగానొక తీర్థంబు నందు నిర్మించెను. అందరిగాహన మొనరించిన మానవులు కృతఘ్నతాదోషవిముక్తు లగుదురు. ఇందుల కొక యితీహాసంబు గలదు. అదియు పురాతనంబై పాపవివాశకంబై పుణ్యప్రదంబై యున్నది.

తొల్లి సత్యసంధుండును, సాశీల్యయుతుండును, సర్వభూత దయాపరుండును, శత్రుమిత్రసమభావుండును, విజితేంద్రియండును, బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠుండును, మహాతపస్వియు నగు రామకృష్ణాఖ్య బరగు మునివరు యొకరుం డుండెను. నిరుపమానప్రభావసంపన్నుండగు నా రామకృష్ణుండు భూతలంబున నిలిచి నిశ్చలాంగుడై నిలిచినచోటు నుండి యిసుమంతయుం జలింపక దపం బొనరించుచుండెను. ఇటు లనేక వత్సరంబు లలులనే నిలిచియుండుటచే నాతని శరీరంబున పుట్టలు మొలచి క్రమక్రమంబుగ నాతని శరీరమంతయు నాక్రిమించెను. ఆముని వరుండు తన శరీరం బంతయు వల్మీకాకాక్రింతంబగుటయు నెరుంగకయే తపం బొనరించుచుండెను.

అత్తపంబును సహింపలేక వాసవుండు పుష్కలావర్తకమేఘంబులం బిలిచి యమ్మునిపై సంతతధారగా వర్షింపు డన వార లేడు దినంబులు విరామములేక సంతతధారగా వర్షించిరి. దాని నమ్ముని వరుండు సహించెను పిదప భయంకరంబులగు నురుములును, మెరుపు

లును బయలు వెడలి యమ్మునివరుని నయనయుగంబునకును, కర్ణ పుటంబులకును జడివను కల్పించెను. అంత నవ్వల్మీకోపరిభాగంబున పిడుగొక్కటి పడుటంజేసి యయ్యశనిపీడనంబున నవ్వల్మీకశిఖరంబు భగ్నంబయ్యెను.

—: రామకృష్ణ డొనరించు తపంబునకు సంతసించి రమామానినీ మనోహరుండు పృత్యక్షమగుట :—

ఇట్లు శీతవాతాతిదుస్సహంబుగా బర్జన్యండు వర్షించు నవనరంబున శంఖచక్రిగదాధరుండును, ననమాలావిభూషణుండును, నీలనీరదనిభాంగుండు నగు రమాకాంతం డారామకృష్ణునియెదుట బ్రత్యక్షమై నిలిచి యిటులనియె. ఓయీ! తపోధనసత్తమా! మదావిర్భావ దినసంబున నీతీర్థంబున స్నాన మొనర్చిన మనుజుని పుణ్యవిశేషంబును వర్ణించుట కా నలు మొగంబుల వేల్పుపై నను సమర్థుండు గాడు. వేయి ముఖంబులుగల చిలువలదొరయైనను వర్ణింపజాలడు. విప్రపుంగవా! దినకరుండు మకరరాశియందు బ్రవేశించియుండు పుష్యమీనక్షత్రయొక్క పూర్ణిమతిథియందు స్నానం బొనరింప విధింపబడియున్నది.

ఆదినంబున నీతీర్థంబున స్నాన మొనరించిన మనుజుం డాసుంబుల బాసి, యిహంబున నకలభోగంబుల ననుభవించి విష్ణుసాయుజ్యంబు నొందగలడు. ఇంద్రాదిదిక్పాలురును మహామనులుం గూడ నీరామకృష్ణతీర్థప్రభావంబునం జేసి సమధికతేజోవిరాజితులై భాసిలుచుండిరి. ఈతీర్థము సినామంబున బ్రసిద్ధి నొందగలదు. అని పలికి యాశ్రీని వాసుం డంతర్ధానంబునొందెను. మునీంద్రులారా! నకలపాపవిశోధకంబును. బుద్ధిశుద్ధిప్రదంబును, నకలైశ్వర్యప్రదాయకంబు నగు రామకృష్ణప్రభావంబును వినుపించితిని. ఎవ్వారలు దీనిం బశింతురో యెవ్వారలు శ్రీధాభక్తులు గలిగి విందురో వారలు విష్ణులోకంబు నొందగలరని నవించి మరల సూతుం డామునుల కిటులనియె.

—: శ్రీవేంకటాచలంబున గావించిన దానంబుల బ్రశంసించుట :—

వేంకటాచలంబున దృష్టార్తు లగువారలకు పిపాసాశాంతికై యుదకంబు నొసంగనివారలు తిర్యగ్యోనియందు జనింతురు. అందువలన బ్రతిమానపుండును తనశక్తి ననుసరించి జలపానానక్తుల కుదకంబు లొసంగుట శ్రేయస్కరంబు. ఈవిషయంబున నొక చరిత్ర గలదు. అయ్యది విప్రగృహగోధికాసంవాదంబునా బరగుచున్నయది.

—: జలదానం బొసంగని కారణంబున హేమాంగుం డను నరపాలుండు బలియై పుట్టుట :—

మున్నిక్ష్యాకువంశంబున బుట్టినవాడును, బ్రహ్మభూయిష్టుండును, జితామిత్రుండును, హేమాంగుం డను భూపాలకు డొకరుండుండెను. భూతలంబునందలి యిసుక రేణువులను, సప్తవార్షిధులందలి జంతుజాలంబును, ఆకసమందలి చుక్కలనై నను లెక్కింపవచ్చునుగాని యానరపాలు డొనరించిన గోదానంబుల లెక్కింప నేరికిని శక్యంబు గాదు. ఆతం డొనరించిన యాగంబుల వినియోగింపబడిన దర్భపుంజంబులచే భూమి బద్ధిష్టతి యని పిలువం బడుచున్నయది దానపుత్రులగు ద్విజనత్తముల కనేకగోదాన, భూదాన, తిలదాన, హిరణ్యదానాదికంబులగు వివిధదానంబు లొనరించి సంతుష్టచిత్తుల గావించెను. వేయేల ఆతం డొనరింపని దానము లెవ్వియు లేవని నచించుటయం దతిశయోక్తి లేదు.

జలము జనులకు సులభలభ్యం బని దలంచి యుదకదాన మెన్నడును గావింపలేదు. చతురాననతనూభవుండును, మహాతపస్వియు నగు వసిష్ఠమునియు ననేకవిధంబుల నుదకదాన మొనరింపు మని బోధించెను. విలువలేనిదియు, నంతట నందరకును సులభంబుగ లభించునదియు నగు నుదకంబు నొసంగిన ఫల మేమి యని హేతువాదం బొనరించుచు ఆమునిచందు) నచనంబుల నాదరింపకుండెను. ఎయ్యది లభ్యంబుగాకుండునో యట్టి వస్తువును దానం బొనరింప నద్దానం దాతకు విశేషఫల

మబ్బును. అనుచు సయుక్తికంబుగ మాటలాడుటయెగాని యేకాలంబు నను గూడ యెట్టివానికిని నీరంబుల నొసంగకుండెను. మరియు నారా జన్మండు తరుచుగ నంగహీనులును, దరిదుర్లును, వృత్తిహీనులు నగు వారల బూజించుగాని, వేదవేదాంగపారగులును, శ్రోత్రియులు నగు ద్విజశ్రేష్ఠుల బూజింపకుండెను.

తనకు వురోహితుం డగు వసిష్ఠుండు, రాజా! దానార్హులగు విప్రవరుల సేవింపక నీచుల సత్కరించు టయ్యది ధర్మశాస్త్రసిద్ధంబని వచించినపుడు నరనాయకుం డాపలుకుల నాలించి మునీంద్రా! యుత్తముల నందరును పూజింతురు. అనాధులును, విద్యావిహీనులును, అంగహీనులును, దరిదుర్లు నగు వారలకు గతి యెయ్యది? అందువలన నేనట్టివారలం గాంచి వారలకు వలయు నాహారాదికంబులగు సమస్తాపచారంబుల నొనరించుచుండు నని వికటవాదంబుల గావించుచు దుష్పాత్ర దానాసక్తుండై యుండెను. ఆదోషవృథావంబున నాభూకాంతుండు మూడుజన్మంబులందు చాతకపక్షియై పుట్టెను. ఒకజన్మయందు గద్దయైపుట్టెను. ఏడుజన్మలు కుక్కయై పుట్టెను. అటుపిమ్మట మిథిలాధిపతియగు శ్రుతకీర్తి యను నరనాయకుని గృహంబున గృహగోధికయై పుట్టి గృహద్వారంబున సంచరించుచు నచట కరుదెంచిన కీటకంబుల భక్షించుచు నుండ, నెనుబదియెన్నిదేండ్లు గతించినవి.

పిమ్మట నొకదినంబున శుభ్రదేవుం డను బ్రహ్మతనామంబున బ్రసిద్ధం డగు విప్రముఖుండు మార్గాయానంబున బడలి మధ్యాహ్న కాలంబున నానరపతి గృహంబునకు జేరెను.

—: శుభ్రదేవుని పాదోదకసేవనంబున హేమాంగునకు

జాతిస్మరణంబు గల్గుట :-

ధరారమణుం డామునిచంద్రుం గాంచి సత్వరంబుగ నిజానసంబు నుండి దిగి యాశుతకీర్తి కెదురేగి పదంబుల కెరగి, జాతహర్షుండై యయ్యతిథి కర్మపాద్యచమనాదికంబు లొసంగి, యాతని పాదప్రక్షా

శనం బొనరించి, ఆజలంబు నుత్తమాంగంబున జల్లుకొనుచుండ, నందలి కొన్ని బిందువులు దైవవశంబున నాబల్లిపై బడెను. ఆక్షణంబున పూర్వజన్మస్మృతిగల్గి తా జేసిన కర్మ కతిమఃఖంబునొంది యటకు విచ్చేసియున్న భూసురపుంగవు నవలోకించి నిను శరణొందితిని. రక్షింపు మనియెడు నాగృహగోధిక పలుకుల నాలించి పరమాశ్చర్య నిమగ్నమానసుండై యావిప్రసత్తమం డిటుల నెను.

ఓగృహగోధికా నీ వెందులకై విచారించెనవు? నీ కేకర్మవశంబున నిట్టి యవస్థ సంపాద్యుండై నది? నీవు దేవతవో, మానవుండవో, భూసురుండవో, కాక నరపాలుండవో వచింపుము. భయము నొందకుము. నిను నే నుద్ధరించెద నను శ్రుతదేవున కామహీపాలకుం డిటుల నెను. మహాత్మా! నే నిక్షాకుని వంశంబున బుట్టినవాడ. వేదవేదాంగాది సమస్తవిద్యల నభ్యసించినవాడ. శస్త్రవిద్యాపారగుండను. ధర్మమార్గంబున రిపుబలంబుల యేపడగించి రాజ్యపాలన మొనరించు వాడను. నాపేరు హేమాంగుడు. లెక్కింప శక్యముగాని గోదానంబు లొనరించితిని. ఇష్టాపూర్తంబుల గావించితిని. సమగ్రదక్షిణల నొసంగుచు విధివిధానంబుగ గ్రీతువు లనేకంబుగ నొనరించివాడను. శాస్త్ర విహితంబులగు దానము లన్నిటి నొనరించితిని. అట్టి నాకీదుర్గతి సంపాద్యుండై నది

ఇహభోగంబులును పరలోకంబును గూడ సున్న యయ్యెను. మూడుజన్మంబులజాతకపక్షియై బుట్టితిని. మరియుక జన్మంబున గద్దయై జన్మించితిని. పిమ్మట నేడుజన్మంబుల శునకము నైతిని. ఇపు డీభూపాలునింట గృహగోధికనై యుంటిని. మీపాదంబుల గడగి యీనర నాయకుం డాపాదపవిత్రామలనీరంబుల దన శీర్షంబున జల్లుకొనుచుండ నందలి బిందువులు కొన్ని నాపయిం బడుటంజేసి పూతుండ నైతిని. అంతియకాక పూర్వస్మృతియు జనించినయది. నాకేంకను దైవనిర్దిష్టంబులగు నిర్వదెన్నిది గృహగోధికాజన్మంబు లెత్తవలసియున్నది. తలచి

నపుడెల్ల చిత్తం బుత్తలపాటు నొందుచున్నయది. ఇట్టి తుచ్ఛజన్మంబుల భరింపజాల. మహానుభావా ! యేమికారణంబున నేనిటు తైత్తిలో దయ యుంచి తెలియజేయు మను దీగాలాపంబు లాలిరించి యాద్విజుండు ధ్యాననిమిలితలోచునుండై యాతని చరితంబు నెరింగి యిటుల వచించెను.

—: శ్రీతదేవుం డొసంగిన పుణ్యవశంబున హేమాంగుడు గృహ గోధికారూపమునుండి విముక్తుం డగుట :—

ఓధరాధినాయకా ! నీదుర్గతికి కారణంబును వినుము— నీవు వేంకటాచలంబున నుదకదానం బొనరింపలేదు. మరియు నుదకంబులు సులభ్యంబు లనియు, విలువలేని ననియు దలంచి మార్గాయాసఘ్నులగు వార లడిగినను నీరంబుల నీయకుంటివి. మరియు పాత్రాపాత్రవిచారణ యొనరింపకయే దుష్పాత్రదానంబుల గావించితివి. పృజ్వరిల్లు నగ్ని హోతుని విడచి భస్మంబున హోమము లొనరింపగూడునే సకల లోకపూజ్యం బగు తులసిని వీడి కంటకమరాసదంబగు వాకుడుచెట్టును పూజింప ఫలము గల్గునే. అనాధులనియు, అంగవిహీనులనియు, గుడ్డి వారనియు, కుంటివారనియు, అట్టివారల కొసంగు దానంబులు ఫలప్రదంబులగునే. వారలయెడ దయగలిగి యుండవలెగాని, వేదవేదాంగపార గులై తపస్సంపన్నులై యుండెడు భూసురోత్తముల నిరాదరణ గావించుట మేలగునే. సకలవిద్యాపారంగతులగు విప్రసత్తములే పూజనీయులు. అందును జ్ఞానులగువారలు మహావిష్ణునకు మిక్కిలి ప్రేమాస్పదులు. అట్టివారి నారాధించుట మాధవసమర్పనాసమానంబని యెరుంగము. నీనిటు లాలోచింపక దుష్పాత్రదానము లొనరించితివి. అంగవిహీనులు మొదలగువారలపయిని దయతో వారలకు వలయు నన్నంబిడుటయు, శీతవాతాదిబాధల నొందకుండ వస్త్రంబు లొసంగుటయు మంచిద. కాని యట్టివారలు దానపాత్రులు గారిని తెలియుము. రాజా ! నీ వెన్నుండు నుదకదానం బొసంగలేదు. సాధుపురుషుల నాదరింపలేదు.

ఆకారణంబున నీకిట్టి దుర్గతి సంభవించినయది. రాజా ! నీపాపంబు శమించి నీదగు భూతభవ్యపాతకంబు నశించుటకయి వేంకటాద్రియందు నేనొనరించిన తపశ్చర్యవలన ఫలంబును నీకొసగుచుంటిని. అని వచించి యాద్విజపుంగవుం డాచమించి సంకల్పపూర్వకంబుగా దానింతవరకు సమర్పించిన పుణ్యఫలము నారాజచంద్రునకు ధారాదత్తము గావించెను. ఆనిమిషంబుననే యారాజన్యుండు గృహగోధికారూపంబును వీడి పూరుషాకారంబు నొంది దివ్యనస్త్రాభరణాలంకృతుండై మణి మయదివ్యవిమానం బధిరోహించి యమ్మిథిలేశుని మందిరంబున నుండి సాధుపుంగవులం గనుంగొని వారలకు ప్రణామంబు లాచరించి వారల యనుమతి వడసి సకలమరనికరసంస్తాయమానవై భవోపేతుండై దివంబునొంది యచ్చట బదివేలవత్సరంబులు వివిధభోగంబు లనుభవించి మరల నిక్షాకువంశంబున మహారథుం డగు కకుత్స్థుడై జన్మించెను.

ఆజన్మంబున సాధుసమ్మతుండై, బ్రహ్మణ్యుండై సప్తద్వీప సమన్వితంబగు భూవలయంబు నంతను ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యంబుగ బాలించుచు, సురేందుని కీడయి ప్రభుత్వంబు మహావిష్ణునకు సరియగుచు, జపురోహితం డగు వసిష్ఠుండు బోధించునటుల మహాకార్యంబు లొనరించుచు దివ్యజ్ఞానసంపన్నుండై తుదకు విష్ణుసాయుజ్యంబు నొందెను. కావున వేంకటాచలంబు పుణ్యప్రదంబనియు, సకల కలుషాపహంబనియు నెరుంగవగును. మునివర్యులారా ! మహాపాతకోపపాతకవివాశకం బగు వేంకటాద్రియందు గావించు దానవిశేషంబున గల్లు పుణ్యఫలంబును వినుపించితి నని పల్కి మరల నమ్మునులకు సూతుం డిటుల నెను.

—: శ్రీ వేంకటాచలక్షేత్రాదివర్ణనము :—

మునివర్యులారా ! బ్రహ్మాండాంతర్గతములైన మహాతీర్థంబు లన్నియు వేంకటాచలంబున గలవు. అయ్యదివరంబున శంఖచక్ర

ధరుండును, పీతాంబరధారియు, మంగళాకారుండును, కౌస్తుభాలంకృత విశాలవక్షస్థలుండును, నిజభక్తాభయశరమండును, వేదాంతవేద్యుండును, పురాణపురుషుండు నగు శ్రీమన్నారాయణుండు నివసించి యున్నవాడు. ఆదేవదేవుని సేవించుటకయి ప్రతివత్సరంబునను అంగ, వంగ, కర్ణాట, కోసల, కాశీ, గుర్జర, చోళ, కేరళ, పాండ్యాది సర్వ దేశవాసులగువారలు సకుటుంబపరివారంబుగ విచ్చేసి యాపురుషోత్తముని సేవించుచుందురు. ఇంద్రాదిదేవతలును, నారదాదిమహర్షులును, గణకాది యోగిపుంగవులును శ్రీవేంకటాచలేశుని పదసరసిజనేవాసంసక్త మానసులై యుందురు. ఎవ్వారలు భాద్రపదమాసంబున గావింపంబడు మహోత్సవంబును గాంతూరో వారలు సకలపాపవినిర్ముక్తు లగుదురు. కన్యామాసంబున చతురాననుండు ప్రతివత్సరంబునను ధ్వజారోహణమహోత్సవంబును గావించును.

ఆసమయంబున కిన్నర కింపురుష సింధు సాధ్యాది దేవగణంబులును, భక్తిశ్రీధానమన్విత లగు మానవోత్తములును బ్రహ్మాత్మ వంబును గాంచుటకయి నచ్చుచుందురు. సకలవిద్యలను వేదమునలె, వంత్రము లన్నిట బ్రణవమురీతి, ధేనువులందు కామధేనువునలె, ప్రియతమంబులగు సకలచస్తువులందు ప్రాణముభాతి నీవేంకటాచల త్కేత్రము త్కేత్రము లన్నిటియందు నుత్తమమై యున్నది. సర్పజాతిలో శేషుండును, విహంగమంబుల గరుడుండును, దేవతాగణంబున మహా విష్ణుండును, వర్ణము లన్నిటియందు బ్రాహ్మణుండును త్కేత్రము లన్నిట వేంకటాచలత్కేత్రంబును ఉత్తమంబులని తలంచవలెను. తరువరంబుల గల్పకంబును, మిత్రగణంబున కళత్రంబును, తీర్థములందు గంగయు, తేజస్సు లన్నిటిలో సూర్యుండును, త్కేత్రంబుల వేంకటాచలంబు నుత్తమంబులుగా నెరుంగునది. ఆయుధము లన్నిట వజ్రాయుధంబును, లోహసముదయంబున సువర్ణంబును, విష్ణుభక్తుల శంకరుండును, రత్నంబు లన్నిట గౌస్తుభంబును, త్కేత్రంబుల వేంకటా

చలంబు నుత్తమంబులు. వేంకటాచలత్కేత్ర మొక్కటియే విష్ణుప్రీతి కరం బగునది యని గ్రహింపుడు. వైశాఖమాససమంబగు మాసంబును, కృతయుగంబున కీడుగు యుగంబును, వేదతుల్యం బగు శాస్త్రంబును, గంగాతీర్థమున కుద్దియగు తీర్థంబును, జలదానంబున కీడుగు దానంబును, భార్యాసుఖంబును మించిన సుఖంబును, జీవితలాభము కంటె లాభంబును, ఉపవాసంబునకు సరియగు తపస్సును, అన్నదానంబునకు సాటియగు దానంబును, దయతో సమానమగు ధర్మంబును, నేత్రమునకు సరియగు జ్యోతిస్సును, భోజనంబున కీడుగు దృష్టియు, వర్తకంబునకు సమంబగు కృషియు, సత్యభాషణతుల్యంబగు కీర్తియు, వేంకటాచలంబుతో బోల్పదగిన త్కేత్రంబును గానగావు. ఏత్కేత్రంబును స్మరించినమాత్రమున సమస్తపాపములు నశించునో, యేనగ ప్రణామంబునాజేసి సకలసౌఖ్యంబు లొందనగునో, యేపర్వతంబును మహేంద్రాది బృందారకులును సేవించుచుందురో యట్టి వేంకటాచల మహిమంబు నెటుల వర్ణింపగలను !

ఏతీర్థంబున సమస్తతీర్థంబులు నివసించియుండునో యట్టి స్వామి పుష్కరిణీతీర్థ మవ్వేంకటాచలంబున గలదు. స్వామి పుష్కరిణికి పశ్చిమతీరంబున భూదేవసహితండుగు వరాహమూర్తి కాంతాలింగన సంగతబాహుయుగళుండై, శాంతమూర్తియై, మనోహరాకారుండై నవసించి యున్నవాడు. అట్టి స్వామి పుష్కరిణీతీర్థంబును వర్ణింప నే సమర్థుండ గాను. స్వామిపుష్కరిణీదక్షిణతటంబున మహాలక్ష్మీ సమాలింగితశరీరుండై వేంకటేశ్వరుండు భక్తవరదుండై నవసించియున్న వాడు. ఎవ్వార లీవేంకటాచలత్కేత్రమహిమంబును శ్రీధాభక్తిసమన్వితులై వినియెదరో వారలు పాపవినిర్ముక్తులై విష్ణుసాయుజ్యంబు నొందగలరని పలికి వెండియు సూతుం డిటులనియె.

—: శ్రీవేంకటేశ్వరవైభవవర్ణనము :—

తపోధనసత్తములారా ! ఏచరితంబు నాలకించిన మాత్రంబున

పాపసంచయ మంతయు నాశమొందునో యట్టి వేంకటేశ్వరవైభవంబును వచించెద వినుండు.

దేవదేవుండగు వేంకటాచలేశు నొకసారి సందర్శించినను విష్ణుసాయుజ్యంబు ప్రాప్తించును. కృతయుగంబున పదినన్నిరంబుల కార్జించిన పుణ్యఫల మయ్యది త్రేతాయుగంబునం దొకవత్సరంబున సంప్రాప్తంబగును. ద్వాపరంబున నద్దియే యైదుమాసములకు ప్రాప్తంబగును. అట్టిఫలమే కలియుగంబునం దొకదినంబున సంభవించును. (శ్రీ) వేంకటాచలంబును సేవించువారల కట్టిఫలము పొందిన మేషంబునను కోటిగుణితంబై లభ్యంబగును. ఏమానవు లొకసారియైనను భక్తి శ్రద్ధాసమన్వితులై గీర్తింతురో, పూజ గావించురో వారలకు గోదానాది దానఫలంబును, సమస్తకృతుఫలంబును సంప్రాప్తంబగును. ఎవ్వ రాశ్రీనివాసుని ధ్యానింపకుందురో వారలు జ్ఞానహీనులని తలంపవలెను. ఆదేవుని కీర్తింపనివారలు మూగవారలై యనేకకష్టంబుల నొందగలరు. మానవజన్మము దుర్లభం బగునది. అట్టిజన్మము నొందియు శ్రీవేంకటేశుని పదరాజీవంబుల పూజింపనివారలు పశుత్వల్యులని భావింపవలయును. శ్రీనివాసుని భక్తుల సమాధరముగ గాంచువారల కాదండధరకింకరులును భయమొందుచుండుదురు. ఎవ్వారలు సర్వకాలంబులందును భోగముల ననుభవింపదలంతురో స్వర్గసుఖంబును గోరుచుందురో వార లాశ్రీనివాసు నర్చింపవలయును. సంతసంబునగాని, భయమొందిగాని వేంకటాచలేశుని స్మరించినవార లిహపరంబుల సుఖంబు నొందగలరు. జ్వలదనలంబునం దిద్మంబులు భస్మమగునట్లు వేంకటేశసందర్శనంబున కలుషంబులు భస్మంబగును. శ్రీనివాసునియందలి భక్తియన నయ్యది యెన్నిదివిధంబుల దెల్పబడుచున్నది. వానిని వివరింతును. వినుండు- దేవదేవుని భక్తులయందు వాత్సల్యంబును, సంతసంబున శ్రీనివాసుని భక్తులనారాధించుటయు, శరీరంబు నాశ్రీకాంతుని సేవానిమిత్తంబుగ నర్పించుటయు, మాధవ

చరితంబుల వినుటయుం దుత్సుకత కలిగియుండుటయు, మాధవుని చరితంబుల వినునపుడు స్వరమునందు, నేత్రమునందు, శరీరమునందు వికారములు తోచుచుండుటయు, తాను స్వయముగ నాశ్రీకాంతుని పూజించుటయు, నెల్లపుడు నాకమలాకాంతుని స్మరించుచుండుటయు, శ్రీవేంకటాచలంబున నివసించుట, ఆపరాత్పరు నాశ్రీయించియే తన జీవితంబును గడుపుట యను నీయెన్నిదివిధంబులగు భక్తివిషయంబులు స్లేచ్ఛునియందు కలిగియున్నను యట్టివాడును ముక్తి నొందగలడు. మరియు నూర్ధ్వరేతస్కులగు యతీశ్వరులును వేదాంతశ్రవణంబొనరించి, జ్ఞానము నార్జించినగాని ముక్తి నొందలేరు. శ్రీనివాస దర్శనమాత్రంబున ముక్తి సంప్రాప్తమగును. ఏజాతివారలైనను ఏయాశ్రమమునందున్నవార లైనను పునర్భవశూన్యం బగు మోక్షము నొందగలరు. శ్రీ వేంకటాచలంబునఁ దిరుగుచుండు కిమికిటకాదులును, పశుపక్ష్యాదిజంతువులును, అచట నుండు మానవులును, ముక్తి నొందు ననుటకు సంశయంబినుమంతయు వలదు. శ్రీనివాస సందర్శనమున కెనయగు పుణ్యప్రదమగు క్షేత్రము గానరాదు. ఏమానవాధముండు శ్రీవేంకటాచలేందుని ద్వేషించి నిండావచనంబు లాడుచుండునో యట్టివాడు యమలోకంబున నకలవిధనరకంబుల ననుభవింపగలడు. స్వామిపుష్కరిణీ తీర్థస్నానంబును, శ్రీనివాసదర్శనంబును గావించినవారల పుణ్యఫలంబును వర్ణింప నమథులు లేరని వచింపనగును. వేదవేదాంగాది శాస్త్రంబులను, పౌండరీకాది కృతుసముదయంబును, శ్రీనివాసాయత్తంబుని తెలియనగును. ఘటికాద్వయమాత్రకాల మెవ్వారలు శ్రీనివాసుని ధ్యానించెదో వారలు వారివారి యిర్వదియొక్కకులములతో ముక్తి నొందెదరు. శ్రీవేంకటాచలాధీశుండు దయాసముద్రుడు. తన్నుం గాంచినవారి కేలోటు రాకుండ నెల్ల కాలములందును గాపాడుచుండు నని వచించి సూతుం డాశౌనకాదిమహామునుల కిటులనియె.

—: బ్రహ్మాది దేవతలు నిరంతరంబును శ్రీవేంకటాచ

లంబున నివాసముగ నుండుట :—

మునిసత్తమలారా! కోట్లకొలది లెక్కకు మించిన నదీనదంబులును, సప్తసముద్రంబులును, అనేకాశ్రమంబులును, పుణ్యక్షేత్రసముదయంబును, వేదారణ్యాది మహారణ్యంబులును, వసిష్ఠాది మునిపుంగవులును, సిద్ధ, నాథ్య, కిన్నర, కింపురుషవర్మలును, ధరణీరమాకాంతలంగూడి మాధవుండును, సావిత్రీసరస్వతులంగూడి చతురాననండును, హైమవతీసహితుండై త్రిపురాంతకుండును, హేరంబ, పద్మభువురందరాది బృందారకులును, సూర్యాది నవగ్రహంబులును, నసువులెనమండును, పితృదేవతలును, లోకపాలురును, సర్వకాలములందును, మహాపాతకనాశకరంబగు శ్రీవేంకటాచలంబున నివసించియుండురు. అయ్యచలోత్తమదర్శనంబున మానవులకు బుద్ధియు, సుఖంబును, ముక్తియును కలుగును. వేంకటాచలమూర్ధంబున నివాసంబుగ నుండి, సిద్ధచారణరమణీమణులు సర్వకాలములందును, శ్రీవేంకటాచలేశు నర్చించుచుండురు. అంగలగ్నంబు లగు బ్రహ్మహత్యాది మహాపాతకంబులును, అగమ్యాగమనాది దోషంబులును అయ్యచలనిరీక్షణంబున నాశమొందును. వేంకటాచలంబును మనంబున ధ్యానించుచు, పుణ్యవర్ధనా! నకలామరనికరసంస్తూయమాన మహావైభవా! నాయఃపుంబుల భారదోలి నీమూర్ధంబున నివసించియున్న రమాకాంతుని నాకనులపండువుగ గనుపరుపుమని ప్రార్థించవలయును. పిమ్మట మెలమెల్లన నానగోత్తమంబు నధిరోహించి నకలకలుషనివారిణి యగు స్వామిపుష్కరిణీతీర్థంబున నియమపూర్వకంబుగ స్నాన మొనరించి సర్వపమాత్రాంతై నను, శమిపత్రిప్రమాణమైనను, పితరుల నుద్దేశించి పిండప్రదాన మొనరింపవలెను. ఆకారణంబున పిండప్రదానం బొనరించినవారి పితరులు నరకనివాసంబును విడిచి స్వర్గసుఖంబుల ననుభవించి మోక్షము నొందగలరు.

—: పాపవినాశనతీర్థమహాత్మ్యము :—

తపోధనులారా! పుణ్యతమంబును, పవిత్రంబు నగు వేంకటాచలంబున, నకలభువనప్రసిద్ధంబును, సర్వతీర్థంబుల నుత్తమంబు నగు పాపనాశననామంబున ప్రఖ్యాతిం గన్న తీర్థము గలదు. అద్దాని నామ సంకీర్తనంబున గర్భవరకబాధ నొందకుండురు. స్వామి తీర్థంబున బిండధానం బొనరించినపిమ్మట పాపనాశనతీర్థంబున స్నాన మొనరింపవలయును. అనుటయు సూతుం గాంచి మునులందరును ఓమహానుభావా! పూజ్యతముం డగు వ్యాసమునీంద్రునివలన వినియున్నవాడవు గాన సవిస్తరంబుగ పాపనాశనతీర్థవైభవంబు నెరింగింపు మన సూతుం డిటులనియె. మునిచంద్రులారా! మన్ను హిమవత్పర్వంబున నుండెడు బ్రహ్మశ్రీమంబున జరిగిన యొక కథను వినుపించెద వినుండు. హిమభూధరంబునం దొకపార్శ్వభాగంబున, నానావృక్షసమృద్ధింబును, బహుగుల్మలతాకీర్ణంబును మృగగణనివేషితంబును, సిద్ధచారణసంపేషితంబును, పుష్పిశలతావితానసంశోభితంబును, శాపాయుధవిరాజమానంబును, నియమవ్రతసంపన్నులును, భాస్కరభాసురాకారులు నగు భాసురులచే భాసురంబు, యాగదీక్షాయుతులును, నియతాహారులు, వేదాధ్యయనసంపన్నులు నగు వైదికబృందపరివేష్టితంబును, స్వాశ్రమాచారనిరతులును, స్వవర్ణోచితధర్మతత్పరులు నగు బ్రహ్మచారి, గృహస్థ, భిక్షుక సమాకులంబును, వాలఖిల్యాది యోగిపుంగవ సమాశ్రయంబు నగు బ్రహ్మశ్రీమంబు గలదు.

—: దృఢమతి యను శూద్రకులజని వృత్తాంతము :—

అయ్యాశ్రీమంబునకు మన్నొకనాడు మహాసాహసికుండును, నిజకులోచిత ధర్మపరిత్యాగియు, శూద్రకుల సంభవుండు నగు దృఢమతి యనువాడు జనుదెంచి మనంబున నించుకయు శంక నొందక భాసురాంతికంబునకుం జనిన నాతనిం గాంచి వారలందరును సాదరంబుగ గౌరవించిరి. ఆదృఢమతియు నావిప్రపుంగవులం గాంచి తన గోత్ర

నామంబులం దెలియబరచి వారల పాదంబులకు ప్రణామంబులూచరించి యందొకచో గూరుచుండి, వివిధయాగకర్తలును, దివ్యతేజోవిభ్రాజితులు నగు భూసురపుంగవులం గాంచి ప్రహృష్టాంతరంగుండై యుత్తమంబగు దపంబానరింప నిచ్చ జనించుటంజేసి కులపతి యను తాపనవర్జున కిటులనెను. మహాత్మా! తపంబానరింప నుత్సుకుడనై యుంటిని. నన్ననుగ్రహింపు మను పలుకుల విని యాకులపతి యిటులనెను.

ఓయీ దృఢమతి! హీనకులజుండవగు నీవు యాగదీక్ష నహించుట నీతిగాదు. నాపలుకులు నీకాదరణీయంబులగు నేని శుశ్రూషా నిరతుండ వగుము. జాతిహీనున కెన్నండు నుపదేశ మొనర్పరాదు. అట్లుపదేశించినవారలు కలుషము నొందగలరు. శూద్రునకు వేదాధ్యయనంబు గూడదు. శూద్రునిచే యాగంబుల జేయింపరాదు. వ్యాకరణాదిశాస్త్రంబుల జదివింపరాదు. కావ్యనాటకాలంకార పురాణోపాసనంబుల నుపదేశింపరాదు.

ఈచెప్పిన వానిలో నెద్దానినైనను శూద్రున కుపదేశించినది యట్టి ద్విజులను విప్రనివాసంబులనుండి వెడలగొట్టవలెను. శూద్రున కుపదేశాదికంగానరించిన భూసురుని చండాలునిగా భావింపవలయును. అక్షరసమన్వితం డగు శూద్రుని దూరంబున విడువవలయును. అందువలన నీవు బ్రాహ్మణులకు శుశ్రూష గావించుచుండుము. మన్వాదులందరును శూద్రునకు విప్రశుశ్రూషయే పరమధర్మం బని నచించి యున్నవారు. నైసర్గికం బగు కర్మను వీడుట సమంజసంబు గాదు. అనుటయు నామునిపలుకు లాలించి యాతండు మనంబున నిటులాలోచించెను. అకటా! నేనిపుడేమిచేయువాడ. తపోనుష్ఠానంబున నాకెంతయు నిచ్చజనించునున్నది. మునివరుం డీరీతిని ప్రతికూలవచనంబుల నచించుచున్నాడు. కాని మ్రోటులనై నను నాకు సుజ్ఞానంబెత్తెరంగున బ్రాప్తిం చునో యందుల కనుకూలంబగు ప్రయత్న మొనరింతు నని మనంబున

దృఢనిశ్చయముం గావించి యాదృఢమతి యయ్యాశ్రమశలంబునకు దూరంబుగ బోయి, యట నొకపర్ణశాలను నిర్మించి తనదగు తపస్సిద్ధి కయి దేవతాగృహంబును, పుణ్యాయతనంబులను, పుష్పారామంబులను, తటాకాదికంబులను నిర్మించి, యభిషేకార్చనాదికంబు లొనరించుచు నియమపూర్వకంబుగ నుపవసించుచు విప్రదానహోమాది కంబుల నెరవుచు ఫలాహుండు, జితేంద్రియుండు కందమూలఫలాదులచేతను సుమవిసరంబులచేతను, సముపాగతులగు నతిథులబూజించుచునుండ గొంతకాలము గడచెను.

—: దృఢమతికి సుమతియను భూసురుండు

కర్మానుష్ఠానకృమంబును తెలుపుట :—

పిమ్మట నొక సమయంబున నాపాదజుని యాశ్రమంబునకు గర్గకులోద్భవుండును, జితేంద్రియుండును, సత్యవాదియు నగు సుమతి యన ద్విజుండు విచ్చేసెను. దృఢమతి యాభూసురవరుండాంచి నమస్కరించి స్వాగతవచనంబుల బల్కి- ఫలాదికంబుల నాస్వాదింపజేసి కుశలం బడిగెను. దృఢమతియొనరించిన యర్ఘ్యపాద్యాది విధానంబున కెంతయు సంతసించి యాశీర్వచనంబుల నొసంగి యాశూద్రుని యుపచారంబుల కలరి నిజాశ్రమంబునకు బోయెను. అది మొదలుగ నాదృఢమతియం దమితప్రేమ ముదయించుటంజేసి ప్రతిదినంబునను వాని యాశ్రమంబునకు నచ్చుచు బోవుచుండ చిరకాలము గడచెను. కృమకృమంబున నాదృఢమతి యెటులాడిన నటు తలనొగ్గుటయేకాని వానికి వ్యతిరేకం బాడుటకును సమర్థుడు గాకుండును. అంత నొకకాలంబున సుమతిం గాంచి దృఢమతి యిటులనెను. మహాత్మా! నీయందు నాకుండిన గురుభావంబు నాలోచించి హవ్యకవ్యవిధానంబును నాకుపదేశింపుమన నాతం డటు లుపదేశించి యాదృఢమతిచే పితృకార్యాది క్రియలనొనరింపజేసెను. పితృకర్మానంతర మాశూద్రకులజుం డాద్విజుని విడిచివుచ్చెను. అది మొదలుగ నాసుమతిని బాడబులందరును దమ నిక

టంబులకు జేరనీయకుండిరి. ఇట్టిరట్టడి సహింపలేకనోయన నచిరకాలం
బుననే యాసుమతి పంచత్వమొంది యమపురాతిధ్యయేపోయెను.

అందాపాపిని గాంచి యమకింకరు లందరు జాలిమాలి వివిధనర
కంబుల గూలదోయుచు నక్కటికంబున మిక్కుటంబులగు నిక్కట్టుల
బెట్టుచుండ నపరిమితభేదంబునొందుచు ననేకకల్పంబు లానరకబాధల
ననుభవించి యనేకరూపంబుల, జన్మంబుల నొందుచుండెను. ముందుగ
స్థావరరూపమొందెను. పిదప గాడిదయై పుట్టెను. తర్వాత విడ్వరాహ
మయ్యెను. పిమ్మట సారమేయమై, యటుపిమ్మట వాయసజన్మంబు
నొంది ఆయాజన్మములం దపారదుఃఖముల ననుభవించి, యటుపిమ్మట
చండాలుండై పుట్టి యాపిదప వణిగర్భసంజాతుండై యనంతర మొక
యుత్తమక్షత్రియ నంశమునం దుద్భవమంది యాజన్మములందు తన
కంటె బలవంతులగువారలచే ననేకంబులగు నిడుమలం బడి యాకడ
పట నొక విప్రకుటుంబంబున బుట్టునందెను. గర్భాష్టమంబున నుప
వీతుండై స్వీయాచారాభ్యాసతత్పరుండై యుండెను. అంత నొక సమ
యంబున నేదేని కారణంబున ఘోరకాంతారంబునకుం బోయి యట
సంచరించుచుండునంత నొక బ్రహ్మరక్షస్సాతని నావహింప రోదనం
బొనరించుచు బరిభ్రమించుచు తొట్టిపాటునొందుచు నొడతెరుంగక
బ్రేలుచు వికటాట్టహాసం బొనరించుచు భయంకరంబుగ హాహాకారంబు
లొనరించుచు వైదికకర్మల న్విడిచి సంచరించుచుండెను.

ఈతీరున భూతావిష్టుండై చరించు సుతునిగాంచి యాతని
జనకుండెంతయు విచారసాగరనిమగ్నుండై తనయుని వెంటనిడుకొని
సువర్ణముఖరీతిరంబున తపోనిష్ఠాగరిష్ఠులై యుండెడు కుంభసంభవాది
మునిసార్వభౌముల చెంతకరిగి వినమితకంధరుండై ప్రణామము లాచ
రించి యందు కలశజం గాంచి మునిశేఖరా! శరణంటిని. నను రక్షింపు
మన నయ్యగస్త్యుం డావిప్రుంగాంచి యిటులనెను. నీవెందులకై
యిటుల దుఃఖించుచుంటివి. కారణమును వివరింపుము. పిదప నావిచా
రోపశమనంబున కాలోచింతు నన నవ్విప్రుం డిటులనెను.

∴ అగస్త్యాజ్ఞానుసారంబుగా దుర్గతిహరణంబున కాసుమతి

వేంకటాచలంబున కరుగుట :-

మునినత్తమా ! ఈతండు నాకుమారుడు. ఫలనమిత్తుశాహర
ణంబునకయి విపినంబునకు బోవ నందొక బ్రహ్మరక్ష స్సావహించి
యిడుమలంబెట్టుచున్నది. సుఖమన నెట్టిదియో యెరుంగడు. అనుభ
వించు కష్టములకు మితములేదు. నీదయాసముద్రతరంగశీకరంబుల
వీనిపై బ్రసరింపజేసి మావరితాపానలంబును జల్లార్పుము. నాకు వీ
డొక్కడే కుమారుడు. దయయుంచి రక్షింపు మనపు డయ్యగస్త్యుండు
కొంతతడవాలోచించి యమ్మహీసురున కిటులనెను. విప్రోత్తమా !
నీతనయుండు సుమతి యను నామంబున బ్రాహ్మణిగన్న మహీసురుం
డయ్య నొక శూద్రునితో స్నేహభావంబున జరించుచు వానికి వైదిక
కర్మంబుల నుపదేశించెను. ఆకారణంబున దండధరుని కింకరులు
గొంపోయి నరకంబుల బడదోయ నందనేకకల్పంబులు గతించుదనుక
ననేకనరకంబు లనుభవించి పిదప ననేకయోనులంబుట్టి తుద కిప్పుడి
బ్రాహ్మణజన్మ మొందినాడు. ప్రార్థకర్మనశంబున యమప్రేరితంబగు
బ్రహ్మరక్షస్సు వీనింబట్టి వీడించుచున్నయది. నీతనయుండు బ్రహ్మ
రక్షస్సునుండి విడువంబడు నుపాయంబును వచింతు వినుము.

నకలమునిగణనంసేవితంబగు సువర్ణముఖరీతిరంబున సర్వసుపర్వ
సంస్తూయమాన మహావైభవోపేతంబగు వేంకటాచలంబుకలదు.
అయ్యచలరాజంబున సర్వపాపవినాశకంబును, వ్రణ్యఫలప్రదంబు నగు
చాపనాశన మను పేరంబరగు నుత్తమతీర్థంబు కలదు. అందలి స్నాన
మాత్రింబున భూతప్రేతపిశాచబ్రహ్మరక్షస్సులు వీడిపోవుటయే గాక
శరీరంబునగల్గు రోగంబులును నాశమొందగలవు. ఆలసింపక నీతనయుం
డొడ్కొని యాపాపనాశనతీర్థంబున మూడుదినంబులు స్నానము
జేయించుము. ఈతని నావహించిన బ్రహ్మరక్షస్సు వీడిపోవును. వేగ
ముగ పొమ్ము పొమ్ముని తొందరసేయ నాసంయమివరుననుజ్ఞగైకొని

సుతసమన్వితంజ్ఞై వేంకటాచలంబున కరిగి సంకల్పపూర్వకంబుగ నయ్యుత్తమతీర్థంబున మూడు దినంబులు కుమారుని స్నానంబు చేయించియాభూసురుండు నందున మూడుదినంబులు స్నానంబాచరించి యాహ్నికవిధానంబుల నిర్వర్తించి యందలి జలమును పానం బొనరించి శుద్ధాత్ముండయ్యెను. అప్పిప్పితనూభవుండును పాపనాశనతీర్థమహిమం బున బ్రహ్మరక్షస్సునుండి విముక్తుండై రోగంబులకాసి స్వస్థుండై మనోహరాకారంబునొంది సర్వసంపత్సమన్వితంజ్ఞై యఖండభోగంబుల ననుభవించి దేహావసానంబున ముక్తి నొందెను.

—: వైదికకర్మల స్థానతత్పరుడగు దృఢమతియు దుర్గతిం బాయుట :—

భూసురోపదిష్టంబులగు వైదికకర్మల నాచరించిన దృఢమతియు శరీరావసానంబున చిరకాలము ఘోరనరకంబుల ననుభవించి తుదకు గ్రద్దయై పుట్టి యొకదినంబున దప్పింగొని జలపానాకాంక్షచే నుదకం బును వెదకుచు నెగురుచుం బోయి వేంకటాచలంబందలి పాపనాశన తీర్థముం గాంచి యందలి జలంబులం ద్రావి కొన్ని నీటిబిందువుల తనరెక్కలపై జల్లికొనునంతలోన సర్వాలంకారభాసురం బగు దివ్య రూపంబు నొంది దివ్యవిమానవరంబు నధిరోపించి నిర్జరాలయముం జేరెను.

సంయమింద్రులారా ! వీరీర్థంబున స్నాన మొనరించిన మాత్రంబున పాపభూయిష్ఠులగు సుమతి, దృఢమతి యను నిర్వురును పాపవిముక్తులై సుగతి నొందగల్గిరో యేతీర్థరాజము తనయందు మున్గలిగిన నారి పాపంబుల బారద్రోలుటం జేసి పాపనాశననామంబున బ్రఖ్యాతి గాంచెనో యట్టి పాపనాశనతీర్థవైభవంబును మీకు వినుపించితి నని బల్కి వెండియు నూతుం డిటులనియె.

—: పాపవినాశనతీర్థమహాత్మ్యవర్ణనము :—

తపోధనసత్తములారా ! పాపవినాశనతీర్థమహిమంబును విశదీక

రించు నొక యితీహాసంబు కలదు. దాని వినిపించెద వినుండు. పూర్వ కాలంబున వేదవేదాంతసంవేదియు, దరిదుర్గిండును, వృత్తిహీనుండు నగు భద్రమతి యను పేరం బరగు విప్రశేఖరుం డొకరుం డుండెను. ఆత్మజ్ఞభవ్యసింపని శాస్త్రంబును, వినని పురాణంబును, చూడని ధర్మ శాస్త్రంబును లేవు. ఆవిప్రపుంగవునకు కృతయు, సింధువును, యశో వతియు, కామినియు, మాలినియు, శోభయు ననియెడు నార్వురు భార్యలు కలరు. వారలయం దామహీనురోత్తమునకు కుమార్తె స్నాన ర్వురు జనించి త్సుతృష్ణాపరిపీడితులై యుండిరి. అట్టి దారపుత్రాదులం గాంచి దరిదుర్గిండుగు భద్రమతి వ్యాకులచిత్తుండై దుఃఖించు చుండెను.

అక్కటా ! భాగ్యరహితంబును, ధనహీనంబును, యశోవిహీనంబును, ఆతిభ్యశూన్యంబును, ఆచారవర్జితంబును, జ్ఞానవిరహితంబును, సుఖహీనం బును, బంధురహితంబు, బహుసంతానయుతంబునగు పుట్టువులు కాల్పనే; దాత్రిద్యాంబునిధినిమగ్నుండగు నతనిగుణగణంబును, సౌమ్యతయు విద్వత్తయు, సత్కులప్రసూతియు, శోభ నొందకుండునుగదా ! ఐశ్వర్య విహీనుండగు మానవుని పుత్రపౌత్రులును, కళత్రంబును, బంధు మిత్రులును, తోడబుట్టువులును, శిష్యసముదయంబును, తక్కుంగల మానవులునుగూడ దూరంబుగ విడుతురు. భాగ్యవంతుండగు నరుండు చండాలుండైనను పూజనీయుండగును. దరిద్రుండగు నరుండు శవంబు నలె లోకనింద్యుం డగును. సంపదగల నరుండు కఠినాత్మకుండయ్యు దనూమయుండని ఖ్యాతి గాంచును. ధనవంతుండగు పురుషుండు మూర్ఖుండయ్యు బండితశిఖామణి యనం బరగుచుండు. మానవునకు దరిద్రంబుకంటె దుఃఖజనకంబగునది వేరెద్దియు గానరాదు. దరిద్ర మాశను కలుగజేయును. ఆశాపిశాచ మానహించిన నరుండు పూజ నీయుండు గాకుండును. ఆశకు దాసులగువారలు లోకంబంతకును దాసులగుదురు. ఆశను దాసిగా నొనరింపగల ధీరులకు లోకంబం

తయు దాస్య మొనరించును. సకలకళాప్రసాదయ్య దరిదుండగు నేని మూర్ఖాగ్రేసరుండగును. దారిద్ర్యమకరగిస్తు లగువారలకు విమోచనంబు నున్న. దారపుత్రాదు లిటుల తినుట కన్నములేక, కట్ట గుడ్డలేక వనటనొందుచుండ వారలంగాంచి నిరతంబును దుఃఖించు చుండవలెను. తొలిజన్మంబుల నేమిపాప మొనరించితి నోగదా! యని సర్వశాస్త్రవిశారదుం డగు భద్రమతి యైశ్వర్యవదంబగు ధర్మం బెద్ది యేని కలదా యని మనంబున నాలోచించుచుండెను.

—: భద్రమతిని కామిని యను భార్య వేంకటాచల

గమనంబునకు బోత్సహించుట :—

అంత నొకసమయంబున మహాపతివ్రతయు, సద్గుణసంకలితయు నగు కామిని యను నవ్విప్రవత్ని పతిపాదంబుల కెరగి యిట్లు విన్నవించెను. మహాభాగా! సర్వశాస్త్రార్థవిశారదుండ వగు నీవిటుల విచారించదగునే! నావిన్నప మాలింపుము. సకలమునిగణనంసేవితం బగు సువర్ణముఖతీరంబున వేంకటాచలంబు గలదు. సురాసుర నమస్కృతం బగు నయ్యదిరాజంబున పాపవివాశనంబును పవిత్రతీర్థము గలదు. దారపుత్రాదులం గూడి నీవా పవిత్రతీర్థంబునకుం బోయి యందు నియమంబున స్నానం బొనరింపుము. నే నాతీర్థమహిమంబును సుర మునిచంద్రుం డగు నారదునివలన వింటిని. మున్నొకనాడు బాల్యచాప ల్యంబున నాజనకుని తొడపై గూరుచుండి యాటలాడుచుండునంతలో నారదుం డటకు విచ్చేసి ప్రస్తావనశంబున నిట్లు వచించె.

ఓయీ! సమస్తకలుషవినాశకంబును, మహాపుణ్యఫలప్రదం బును, సర్వదుఃఖవినాశకరంబును, సర్వసంపత్ప్రదాయకంబు నగు వేంకటాచలంబునందలి పాపనాశనతీర్థంబున సంకల్పపూర్వకంబుగ స్నాన మొనరించి విపులైశ్వర్యప్రదంబగు భూదానం బు త్తమబ్రాహ్మ ణునకు గావించినవార లఖండైశ్వర్యవంతులై మనోభీష్టంబుల నొందగల రనెను. ఆనారదుని పలుకుల నాలించి ప్రహృష్టాంతరంగుండై మజ్జన

కుండు శేషశైలముం జేరి పాపనాశనతీర్థజలంబుల స్నాన మొనరించి శ్రోత్రియుం డగు భూసురోత్తమునకు సర్వసంపత్ప్రదాయకం బగు భూ దానము గావించియందునంజేసి సర్వసంపత్ప్రమన్వితుండై యిహంబున నఖండభోగంబు లనుభవించి పరంబున విష్ణులోకంబు నొందగల్గెను. కావున నీవుగూడ నాపుణ్యనగోత్తమంబునకు బోయి పాపనాశనతీర్థ స్నాన మొనరించి శక్తి ననుసరించి భూదాన మొనరింపుము.

—: కామిని భూదానమహిమంబును వివరించుట :—

భూతభవిష్యద్వర్తమానంబుల భూదానసమం బగు దానముం గాంచము. శ్రోత్రియుండును, ఆహితాగ్నియు నగు భూసురున కేకొంచె మైనను భూదాన మొనరించినవారలు పునరావృత్తిశూన్యం బగు బ్రహ్మలోకంబు నొందగలరు. దశహస్తప్రమాణముగల భూమిని సత్పాత్రదానం బొనరించిన మానవులు సర్వపాపవిమర్శుక్తు లగుదురు. వృత్తిహీనుండును, దరిదుండను, వేదవేదియు నగు భూసురున కిచ్చిన భూదాన మమితపుణ్యప్రదం బగును. సకలయూగఫలంబును, సమస్త తీర్థాటనఫలంబును, గంగాదిపుణ్యనదీస్నానఫలంబును, భూదానంబున నొందనగును. నాథా! నీవుగూడ నటు లొనరింపు మను జాయావచ నంబు లాలించి ప్రహృష్టాంతరంగుండై మనంబున శేషాచలవాసుని ధ్యానించి సౌమ్యుం డగు నా భద్రమతి కళత్రసమన్వితుండై వేంక టాదికి పయనమై పోవుచు మార్గమధ్యంబున సుశాలి యను నగరము నకు బోయెను.

—: భద్రమతి భూదాన మొనగిన కారణంబున సుఖోషం డను నతడు సద్గతి నొందుట :—

ఆనగరంబున సర్వసంపత్ప్రమన్వితం డగు సుఖోషం డను విప్రుని గాంచి పంచహస్తప్రమాణం బగు భూమిని యాచింప నాతం డును సంతసంబున భద్రమతి కోరినటుల పంచహస్తప్రమాణం బగు భూమిని సుఖోషుడు—

శ్లో॥ పృథివీ వైష్ణవీ పుణ్యా పృథివీ విష్ణుపాలితా ।

పృథివ్యాస్తు ప్రదానేన ప్రీయతాం మే జనార్దనః ॥

అని యుచ్చరించుచు ధారాదత్తము గావించెను. ఆభూదాన ప్రభావంబునం జేసి యాసుఘోషుండు సమస్తభోగంబుల ననుభవించి తుదకు విష్ణులోకంబు నొంది శాశ్వతసుఖంబుల ననుభవించెను.

—: భద్రమతి భూదానం బొనరించుటకయి

వేంకటాచలంబున కేగుట :—

భద్రమతియు సుఘోషం డొసంగిన భూమిని పరిగ్రహించి పుత్ర)దారసమన్వితుండై సకలామరనికరసంసేవ్యమానంబగు వేంకటాచలంబునకు బోయి యందలి స్వామిపుష్కరిణీ నిర్మలజలంబుల కళత్ర) పుత్ర)సమన్వితుండై నియమపూర్వకంబుగ స్నానం బొనరించి తత్పశ్చిమ తటంబున ధరారమణిం గూడియున్న శ్వేతవరాహమూర్తి నవలోకించి భక్తిశ్రీధాన్వితుండై యాదేవు నర్పించి, యటనుండి శ్రీనివాసాలయముం జేరి సకలవిబుధపందితుండగు వేంకటేశ్వరుం గాంచి మహా భక్తుండగు భద్రమతి భక్తవరసుండును, కృపానిధియునగు నాదేవదేవునకు భార్యాపుత్ర)సమేతుండై సాష్టాంగప్రణామంబు లాచరించి యట నుండి పాపవినాశతీర్థముంజేరి యందు విధ్యుక్తంబుగ స్నానసంధ్యాది క్రియల నిర్వర్తించి యటుపిమ్మట, శ్రోత్రియుండును, వైష్ణవోత్తముండు నగు నొక భూసురవరుం బిలిచి యాతండ్ జీనివాసుండని బుద్ధిం దలంచి వివిధోపచారంబుల బూజించి సుఘోషుండు తనకు దాన మిచ్చిన భూమి నాద్విజసత్తమునకు దాన మొసంగెను.

—: భూదానమహిమంబున భద్రమతికి భగవంతుడు సాక్షాత్కరించుట :-

మహీదానసంప్రహృష్టమానసుండై శంఖచక్రగదాధరుండును వనమాలావిరాజితుండు నగు మాధవుండు విహంగతురంగ మాధిరూఢుండై పాపనాశన తీర్థతటంబున భద్రమతికి ప్రత్యక్షమయ్యెను.

ఆపుండరీకాక్షుం గాంచి భద్రమతియు నంజలి ఘటించి యిటుల నుతిం చెను—

శ్లో॥ నమో నమస్తేఽఖిలకారణాయ నమోనమస్తేఽఖిలపాలకాయ ।
నమోనమస్తేఽమరనాయకాయనమోనమోదైత్యవిమర్దనాయ॥
నమోనమో భక్తజనప్రియాయ నమో నమః పాపవిదారణాయ ।
నమోనమో దుర్జననాశకాయ నమోస్తు తస్మై జగదీశ్వరాయ ॥
నమో నమః కారణవామనాయ నారాయణాయామితవిక్రమాయ ।
శ్రీశార్దూలకాసిగదాధరాయ నమోస్తు తస్మై పురుషోత్తమాయ ॥
నమః పయోరాశినివాసకాయ నమోస్తులక్ష్మీపతయేఽన్యయాయ ।
నమోస్తు సూర్యాద్యమితప్రభాయ నమో నమః పుణ్యగతా

గతాయ ॥

నమో నమోఽర్చేందుఃఖిలచనాయ నమోస్తు తే యజ్ఞఫల ప్రదాయ ।

నమోస్తు యజ్ఞాంగవిరాజితాయ నమోస్తు తే సజ్జనవల్లభాయ ॥

నమో నమః కారణకారణాయ నమోస్తు శబ్దాదివిసర్జితాయ ।

నమోస్తు తేఽభీష్టసుఖప్రదాయ నమో నమో భక్తమనో రమాయ ॥

నమో నమస్తేఽద్భుతకారణాయనమోస్తు తేమంథరధారకాయ ।

నమోస్తు తే యజ్ఞవరాహనామ్నే నమో హిరణ్యాక్షవిదారకాయ॥

నమోస్తు తే వామనరూపభాజే నమోస్తు తే క్షత్రకులాంతకాయ ।

నమోస్తు తే రావణమర్దనాయ నమోస్తు తే నందసుతాగ్రజాయ॥

నమస్తే కమలాకాంత నమస్తే సుఖదాయినే ।

శ్రీతార్తినాశినే తుభ్యం భూయో భూయో నమో నమః ॥

మునిచందురారా! ఈతీరున భద్రమతి నుతింపగా విని శ్రీనివాసుం డెంతయు సంతసించి యోబాలకా! నీ వొనరించిన ప్రోత్సంబు

నకు సంతసించితిని. నీకు శుభం బగుగాక. పుత్రప్రాత్యాన్నితుండవై సకలైశ్వర్యయుతుండవై యీలోకంబున సుఖంబు లవ్వారిగ ననుభవించి దేహనసానంబున ముక్తి నొందు మని పత్ని యాశీనివాసుండు ధ్యానగమ్యుం డయ్యె నని వచించి సూతుం డామనుల కిటులనియె.

—: రామానుజుండను స్మార్తబ్రాహ్మణుని వృత్తాంతము :—

(ఈతడు విశిష్టాద్వైతమతస్థాపకుడు గాడు)

మునిచంద్రులారా! ఆకాశగంగాతీర్థప్రభావంబును వినిపించెద. సావధానంబుగ వినుండు. సకలశాస్త్రపురాణార్థసంవేదియు, హరిభక్తుండును, జితేంద్రియుండును, వైఖానసమతాభిమానియు, నగు రామానుజుం డను విప్రపుంగవుండు గలండు ఆతండు తపశ్చర్యానక్తుండై యాకాశగంగానికటతలంబున నియమవంతుడై గ్రీష్మకాలంబున పంచాగ్నిమధ్యంబున విష్ణుధ్యానపరాయణుడై నిలిచి యష్టాక్షరమంత్రీరాజంబును జపించుచుండెను. సర్వాకాలంబునందును హృక్కిమలంబున మాధవు నిల్చి ధ్యానించుచు నాకాశంబున నిలిచి జపించుచుండెను. హేమంతంబున జలంబున నిలిచి సకలభూతహితండ్లై దాంతండ్లై ద్వంద్వవినిర్ముక్తుండై తపం బొనరించుచుండెను. కొంతకాలము జీర్ణపర్ణంబుల భక్షించియు, మరికొంతకాలము జలాహరి యగుచు కొంతకాలము వాయుభక్షణము గావించుచు తీర్థమగు తపం బొనరించెను

—: రామానుజుని తపస్సునకు సంతృప్తుండై భగవంతుండు

ప్రత్యక్షంబగుట :—

పిమ్మట కొంతకాలమున కాపరాత్వరం డారామానుజుని మహాఘోరతపశ్చర్యకు సంతృప్తి నొంది వికచాంబుజపత్రాక్షుండును, మణిమయ హరి కేయూరాద్యలంకారభాసురుండును, కోటిసూర్యసమాన పృథ్వాభాసురుండు నగు శ్రీమన్నారాయణుండు విష్వక్సేనుం డాదిగ గల్గు కింకరవర్గసరివేష్టితండ్లై, నారదాదు లొనరించు వీణావేణుమృదం

గాది వాదన గీయమాననిస్తు లవై భవుండై. గరుడవాహనానూ ఘంఠై యెదుట నిలిచియుండుటం గాంచి రామానుజుండు మహానందనాగరంబున నీదులాడుచు మహాభక్తిసమన్వితుండై కరములు ముకుళించి యాదేవదేవు నిటుల వినుతించెను.

—: రామానుజుం డొనరించిన శ్రీ వేంకటేశస్తుతి :—

శ్లో॥ నమో దేవాదిదేవాయ శంఖచక్రిగదాభృతే ।

నమో నిత్యాయ శుద్ధాయ వేంకటేశాయ తే నమః ॥

నమో భక్తార్తిహంత్రే తే హన్యకవ్యస్వరూపిణే ।

నమః స్త్రీమూర్తయే తుభ్యం సృష్టిస్థిత్యంతకారిణే ॥

నమః పరేశాయ నమోతిభూమ్నే నమోస్తు లక్ష్మీపతయే,

విధాతే ।

నమోస్తు సూర్యేందువిలోచనాయ నమో విరించాద్యభివంది

తాయ ॥

యో నామ జాత్యాదివికల్పహీన స్సమస్తదోషై రపి వర్జితోయః

సమస్తసంసారభయాపహరిణే నారాయణాయామితవిక్రమాయ ।

నమ స్తుభ్యం భగవతే వాసుదేవాయ శాశ్వతే ।

భూయో భూయో నమస్తుభ్యం వేంకటాద్రినివాసినే ॥

మునివరులారా! జగద్గురుండగు శ్రీనివాసు నిటుల నుతించి యా రామానుజుండు మహానము వహించి యుండెను. శ్రీనివాసుం డా భూసురుని స్తోత్రమునకు సంతసమంది శంఖాదిచిహ్నాతంబులగు నాలుగు భుజంబుల నవ్విప్రపుంగవు నాలింగన మొనరించి సంగ్రహితమనస్కుండై నీవొనరించిన భయంకరతపంబునకు సంతసించితిని. నీచిత్తంబునం దేమి యుద్దేశించి యిట్టి ఘోరతపం బొనరించితివో వచింపుము. నీవు కోరినవర మొసగెద; సంశయము నలదన రామానుజుం డిటు లనియె.

—: రామానుజుండు భగవంతుని పార్థింపుట :—

ఓ రామామానినీమనోహరా! జగదాకారా! జగన్నాథా జనార్దనా! శ్రీనివాసా! నీదర్శనయోగంబునంజేసి, నే గృతకృత్యుండ నైతిని. నాజన్మ సఫలంబై నది. ధర్మరక్షకుండవగు నీకు ప్రణామంబు లాచరించిన మానవులు ధర్మతత్పులగుదురు. ఏ పరాత్పరుని బ్రహ్మాం ద్రాదులును, శంకరుండును, వేదవేదాంతంబులు నెరుంగ నేరకుండునో యట్టి మోహనాకారుండవగు నిను గాంచుటకంటె కావలయు నరం బెయ్యదియో తోచకున్నది. ఏమహానుభావుని మహాయోగులును, నిరంతరయాగదీక్షాపరులును గాంచలేకుండునో యట్టి నిను గాంచుట కంటె నాకు కావలయున దేమున్నది! నాచిత్తం బన్యాయత్రంబు గాకుండ నీపదపంకజధ్యానాయత్రంబై యుండుగాక యన శ్రీకాంతుం డిటులనియె.

—: భగవద్వర్ణితంబగు నాకాశగంగాతీర్థస్నానకాలనిర్ణయము :—

ఓయీ! రామానుజా! నాయందలి భక్తి దృఢంబుగ నుండు గాత. నీకొకవిశేషము దెల్పెద వినుము. ప్రభాకరుండు మేషరాశి యందు సంక్రిమించియుండు నవసరంబున చిత్రానక్షత్రాయతంబగు పౌర్ణమాసియం దెవ్వార లాకాశగంగాస్నాన మాచరింతురో వారలు పునరాస్మత్తిశూన్యంబగు విష్ణుధామంబు నొందగలరు. రామానుజా! నీవియ్యాకాశగంగాతటంబును వీడకుండుము. నీ ప్రాంతభద్రదేహావసానం బున తప్పక మత్స్యరూపంబు నొందగలవు. మంగళప్రదంబు లగు నాకాశగంగాజలంబుల స్నాన మొనరించువార లందరును భాగవతో త్తము లగుదురు. అను పలుకు నాలించి రామానుజుం డిటులనియె.

—: భగవంతుడు భాగవతలక్షణములం దెలుపుట :—

దేవా! భాగవతలక్షణంబు లెయ్యవి? వానిని వివరించి తెలుపు మనగా నాశ్రీకాంతుం డిటులనియె. భాగవతలక్షణంబులను, వారల

ప్రభావంబును వినుపింతు వినుము. ఏవారలు సర్వజంతువులందును సమభావము నొంది యనూయాగ్రస్తులు కాక నిస్పృహులై, జ్ఞానులై యుందురో వారలు భాగవతోత్తములని యెరుంగుము. ఏమనుజులు మనోవాక్కాయములగు కర్మలచే పరపీడనం బొనరింపకుందురో వారలు భాగవతోత్తములు.

ఎవ్వారలు సత్కథాశ్రవణ సంసక్తమానసు లగుదురో, ఎవ్వారలు సాత్త్వికంబున బ్రవర్తించుచుండురో యెవ్వరు మత్పడనీరజంబుల నమ్మి గొలుచుచుండురో వారలు భాగవతోత్తములు. ఏమానవోత్తములు మాతృ, పితృ శుశ్రూషానిరతులై యుందురో, యెవ్వరు నిత్యంబును దేవారాధన మొనరించుచుండురో, యెవ్వారలు మాధ వార్చనంబును గాంచి సంతసించుచుండురో వారలు భాగవతోత్తములు.

బ్రహ్మచారులను, యతీంద్రులను గాంచి వారలకు పరిచర్య జేయుచుండుటయు, పరుల నిందింపకుండుటయు, సకలకాలములందును ప్రియవచనంబు లాడుచుండుటయు, పరుల గుణగణంబుల గొనియాడు చుండుటయు, సకలభూతములందును దయకలిగి యుండుటయు, శత్రు మిత్రసమభావంబున జరించుచుండుటయు భాగవతలక్షణములు.

ఏపూరుషులు ధర్మశాస్త్ర ప్రసక్తలై, సత్యవాక్యరతులై యుందురో యట్టి యార్జ్యుల కెవ్వారలు శుశ్రూష గావించుచుండురో వార లందరును భాగవతోత్తములు.

పురాణంబుల జదివెడువారు, ఆపురాణంబుల యర్థంబును గ్రహించువారలు, శ్రద్ధాభక్తిసమన్వితులై పురాణంబుల వినువారలు, గోభాగ్మాణసంఘంబులం గాంచి పరిచర్య లొనరించు వారలు, తీర్థయాత్రాప్రసక్తమానసులగువారలు, పరుల యశోవృద్ధి గాంచి సంతసించువారలు, నిరంతరంబు నాశ్రీకాంతు నామస్మరణం బొనరించువారలును పరమభాగవతోత్తములు.

మరియు నారానుంబుల ప్రతిష్ఠించువారలు, తటాక కూప నిర్మాణకర్తలు, దేవాలయనిర్మాణకులు, గ్రామత్రీమంత్రజపాసక్తులు, తులసీనామను గాంచినంతనే నిలువంబడి నమస్కారం బొనరించినవారలు, తులసీకాష్ఠాబున జేయంబడిన పూసలపేరును గళంబున ధరించువారలు, తులసీదళంబుల నాఘాణించువారలు, తులసీమూలమందలి మృత్తును ధరించువారలును భాగవతోత్తములని యెరుంగుము.

తానెరింగిన శాస్త్రంబుల నితరులకు దెల్పువారలు, అన్నదానరతులు, జలదానాసక్తమానసులు, ఏకాదశీవ్రతపారాయణులు, గోదాన, కన్యాదానాది వివిధదాననిరతలు, చిత్తంబును వ్యథాయుత్తంబు గానీయక సర్వకాలములందును నాపదధ్యానం బొనరించుచు, మన్నామస్మరణం బొనరించువారలును భాగవతోత్తములు.

రామానుజా! వేయిమాటలేల, ఎవ్వారలు సద్గుణగణంబుల నొప్పుచుండురో వారు భాగవతోత్తములు. నేవచించిన భాగవతలక్షణంబు లన్నియు నీయం దమరియున్నవి. నీవు ధన్యుడవని పత్ని వేంకటాచలేశుం డంతర్ధానంబు నొందెనని శౌనకాది మహామునులకు విశేషంబుగ దెల్పిన విని సూతున కామను లిటులనిరి.

—: దానార్హసత్పాత్రనిర్ణయము :—

మహానుభావా! సూతమునీంద్రా! దానము లెట్టివారల కీయవలయునో దానం బొనరించుకాలము లేవియో ప్రతిగ్రహీత యెటులుండవలెనో మాకువిశేషంబుగ దెల్పుమన సూతుం డిటులని యెను. ముని పరులారా! పాననం బగు వేంకటాచలంబుననుండు బ్రాహ్మణులందరును గురువులని యెరుంగనగును ఏదానమైనను బ్రాహ్మణున కీయవలయును. బ్రాహ్మణేతరుండు దానార్హుండుగాడు. సప్తంసకుండును, పుత్రహీనుండును, దంభాచారరతుండును, వేదముల ద్వేషించునాతండును, బ్రాహ్మణద్వేషియు, నిజకర్మపరిత్యాగియు నగు వాని కొసంగిన

దానము నిష్ఫలము. పరదారాసక్తుండును పరధనాసక్తుండు నగువాని కిచ్చిన దానము నిష్ఫలము. అనూయూవిష్టమానసుండును, కృతఘ్నుండును, మాయూవియు, జ్ఞానశూన్యుండును దానార్హులు గారు. నిత్యయాచకుండును, హింసారతుండును, వేదవికేతయు, శాస్త్రవికేతయు, ధర్మవిక్రియియు, పరోపతాపశీలుండును దానమునకు తగరు. ఎవ్వారలు పాపాచారాసక్తులో, ఎవ్వారలు సదా నిందితచరిత్రులై యుందురో యట్టివారలును దానంబునకు తగరు.

సత్కర్మనిరతుండును, శోభిత్రియుండును, ఆహితాగ్నియు, దృప్తిహీనుండు, దరిదురిండు, కుటుంబనంతుండు, దేవపూజాసక్తుండును దానార్హులు. దరిదునకొసంగిన దానం బెంతయు బ్రశంసనీయంబగునది. విప్రపుంగవులు దానార్హులైనను, వారియందు గొడ్రాలిమగండు దానార్హుండు గాడు. అట్టివానికి దాన మొసంగినవాడు గార్హభమై జన్మించును. నాస్తికవాద మొనరించువాడు, చౌర్యద్యూతరతుండును, నమస్కారార్హులు గారు. పాపండుమతానలబియు, పతితుండును, వేదవికేతయు, పాపకార్యనిరతుండును, కృతఘ్నుండును నమస్కారార్హులు గారు. స్నాన మొనరించుచుండువానికిని, సమిత్పృష్ఠంబులు హస్తంబుల గలవానికిని, చేతియందు జలచాత్రంబును బట్టినవానికిని నమస్కరింపరాదు. వివాదశాలికిని, నమనముచేయుచున్నవానికిని, భోజన మొనరించుచున్నవానికిని, జనసమ్మర్దంబున నున్నవానికిని, చేతులందు భిక్షాన్నముగలవానికిని, పరుండినవానికిని, నమస్కార మొనరింపరాదు. గొడ్రాలికిని, బహిష్ట యగు నాటికిని, జారిణికిని, పశనవించినయూమెకును, గర్భపాతము గావించినదానికిని, నీతనియమమును విడిచినదానికిని నమస్కార మొనరింపగూడదు. సభయందును, యజ్ఞశాలయందును ప్రజ్వేకంబుగ నొకరికి నమస్కార మొనరించినవారిలపురాకృతపుణ్యముగూడ నాశమగును. శ్రాద్ధవ్రతనియుక్తుండును, దేవపూజ గావించుచున్నవాడును, యాగ మొనరించుచున్నవాడును,

తర్పణం బొనరించుచున్న యాతండును, నమస్కారార్హులైనను అట్టి సమయంబులందు వారలకు ప్రణామ మాచరింపరాదు. నందన మొనరించు విప్రునకు ప్రతివందన మొనరింపకుండువారలకు నమస్కరింపరాదు. మతిమంతుండగు విప్రుం డేకాలంబునను వంధ్యాభర్తకు నమస్కారంబు గావింపరాదు.

—: ఆకాశగంగామాహాత్మ్యము :—

మునిశేఖరులారా ! ఈవిషయంబున మున్ను నారదుండు ససత్కుమారున కెరుకపరచిన దొక యితిహాసంబు కలదు. దాని వినుండు గోదావరీతీరంబున సర్వకర్మపరాయణుండును, సత్యవాదియు, జితేంద్రియుండును, సర్వభూతదయాపరుండును, దేవాగ్నిద్విజపూజారతుండను, మాతాపితృపరిచర్యాసక్తుండును, బ్రహ్మణ్యుండును, దాక్షిణ్యగుణసమన్వితుండును, సాధుసమ్మతుండు నగుపుణ్యశీలుం డను భూసుర శ్రేష్ఠుండు గలడు.

—: వంధ్యాపతి నిమంత్రణంబున పుణ్యశీలునకు రాసభ ముఖంబు సంప్రాప్తంబగుట :—

సుగుణమణిని యగు నాద్విజచంద్రిని గృహంబున కొకదినంబున వేదవేదాంగపారగు డగు భూసురోత్తముం డొకరుండు జనుచేర నాతనిం గాంచి ప్రహృష్టాంతరంగుండై శోభిత్రియుండును, శాంతుండు నగు నమ్మహీసురునకు ప్రణామము లాచరించి మహాత్మా యీదినంబున మాతండ్రిగారి ప్రత్యాబ్దికంబు గాన ఆశ్రాద్ధభోక్తృవుగా నుండ గోరుచుంటి నన నాతం డందుల కంగీకరింప నాపుణ్యశీలుండు విధ్యుక్తంబుగ పితృశ్రాద్ధంబును సాంగంబుగ నొనరించెను. పిమ్మట కొంత కాలంబున కాపుణ్యశీలుని ముఖము గార్దభాననాకారంబుగ గనుపింప జొచ్చెను. అందువలన పుణ్యశీలుండు మిగుల దుఃఖము నొంది ముని సంఘసుసేవితంబగు సువర్ణముఖరీతీరమందలి సర్వకామఫలప్రదంబగు మున్యాశ్రమంబునకు బోయి యందలి మునివరుల సేవించుచు నందగస్త్య

మునిం గనుంగొని సాష్టాంగ దండప్రణామంబు లాచరించి యిటులనెను. తపోధనస త్తమా ! శాపాయుధనికరసంసేవితపాదపద్మా ! నమస్తారము. వికృతాననుండనై మహాపాపినై యుంటిని. నను రక్షింపుము. ముని వర్యా ! నా కేదోషంబున నిట్టి వికృతాననంబు గల్గెనో యెరుంగనైతి. మీరెరుంగని విషయంబు లీరేడుజగంబుల నెందును గానరాదు. ఈ దుఃఖమును భరింపజాల ననుటయు నాకుంభసంభవుం డిటులనెను. ఓయీ పుణ్యశీలా ! నీవికృతాననంబునకు గారణము పచించెదను వినుము. నీవు పితృశ్రాద్ధంబున వేదవేదాంగవేదియు, శోభిత్రియుండును, పుత్రహీనుండు నగు నొకవిప్రుని నిమంత్రణంబు గావించి శ్రాద్ధ మొనరించితివి. ఆమహాదోషంబునం జేసి నీకిటుల ముఖవికారము సంప్రాప్తం బైనది. హవ్యకవ్యాదులందు వంధ్యాపతిని నిమంత్రణంబు సేయరాదు. శ్రేయస్కాములగువారలు వంధ్యాభర్తనుగాని, వృషలీ పతింగాని నిమంత్రణంబు సేయుట రాసభరూపంబు నొంద కారణంబగును. సత్కులజాతుండైనను, సత్కర్మనిరతుండైనను, మరి యెట్టి సుగుణంబులు కలవాడైనను వంధ్యాపతి యగుచో వాని దూరంబుగ విడువవలయును. యోగ్యుండగు విప్రుండు లభింపనిచో యజ్ఞోపవీత మాత్రీజీవియు, పుత్రవంతుండు నగువానిని శ్రాద్ధంబున నిమంత్రణంబు గావింపవలయును. అట్టివాడును లభింపనిచో కుమారునైనను, సోదరునైనను నిమంత్రణంబు గావింపవచ్చునుగాని వంధ్యాపతిని విడువవలయును. ఇద్ది సత్యంబని బాహువునెత్తి ముమ్మాటికి నక్కాణించుచుంటిని. ఏశ్రాద్ధకర్త వంధ్యాభర్తను శ్రాద్ధంబున నిమంత్రణంబు గావించునో యాశ్రాద్ధం బాసురశ్రాద్ధ మని యెరుంగవగును. అట్టి శ్రాద్ధకర్త ఘోరనరకంబుల ననుభవింపగలడు.

—: ఆకాశగంగాస్నానంబున పుణ్యశీలుని ముఖంబు తొల్లిటిరూపంబు నొందుట :—

ఈదోషనివృత్తికై నేనొకయుపాయంబును పచించెద వినుము. స్వర్ణ

ముఖితటంబున సుగనరనికరసంసేవితంబును, మేనుచముగ్ధనంబును, సర్వ కామప్రదంబును, దోషోఘవిनाశకంబు నగు వేంకటాద్రి యున్నది. అయ్యచలరాజంబున సర్వపాపప్రశమనంబును, ఆయురారోగ్యవర్ధకంబు నగు నాకాశగంగ యను మహా త్తరంబగు తీర్థంబు గలదు. నీవానగ వరంబున కేగి ముందుగ స్వామి పుష్కరిణీతోయంబుల నవగాహన మొనరిచి యటుపిమ్మట గంగాతీర్థంబునకు వెడలి తీర్థవిధానంబున సంకల్పము గావించి స్నానమొనరింపుము. ఆస్నానప్రభావంబున నీముఖవికార మాక్షణముననే నాశ మొందగలదు. త్వరితగతి నట కేగు మను కుంభసంభవు పలుకు లాలకించి యపరిమితానందంబునొంది యమ్మునికి నందనం బాచరించి యనుజ్ఞాతుండై శేషాచలంబునకేగి స్వామి పుష్కరిణీజలంబుల స్నానంబు గావించి యటుపిమ్మట నాకాశ గంగాసలింబుల నియమపూర్వకంబుగ నయ్యగన్తుంగ డానతిచ్చిన తెరంగున స్నాన మొనరించునంతలో పుగ్యశీలునిముఖంబు సంచూర్ణ చంద్రభాసుర మయ్యెను. మునివర్యులారా! నారదుండు సనత్కు-
మారునకు తెల్పిన యీపుణ్యచరితంబును మీకు నే వినిపించితి నని సూతుండు మరల నిటులనెను.

— : చక్రతీర్థమహిమానువర్ణనము :—

మునిచంద్రిలారా! చక్రతీర్థమహిమంబును వినుండు- గోదాన, అన్నదాన, జలదానాదులందు విముఖులగువార లందరును చక్రతీర్థ స్నానంబున విగతకల్మషు లగుదురు.

— : పద్మనాభుం డను నిపగ్రవర్యుం డొనరించిన

తపఃప్రభావవర్ణనము :—

మున్ను శ్రీపత్మగోత్రసముద్యాతుండును, జితేంద్రియుండు నగు పద్మనాభుం డను భూసురోత్తముండు చక్రపుష్కరిణీతీర్థంబున దయా యత్తచిత్తుండై ద్వంద్వవిరహితుండై కొంతకాలము జీర్ణసర్వాశనుండై మరికొంతకాలము జలపానం బొనరించుచు, కొన్ని హాయనంబులు

వాయు భక్షకుం డగుచును పండ్రెండువత్సరంబులు మహాఘోరతపం బొనరించెను. ఆతపంబున కిందాదిబృందారకు లందరును వెరగొం దిరి. కవలాకాంతం డావిపుని తపశ్చర్యకు సంతసమంది వికసిత సరోజదళసమాననయనుండును, మణికుంఠలప్రభాభాసమానగండ భాగుండును, కాస్తు భభాసురవక్షస్థలుండును, శంఖచక్రిగదాధరుండు నగు దేవదేవుం డాపద్మనాభునకు సాక్షాత్కరించెను. అంతలోన నా మహీసురోత్తముండును నయనంబుల దెరచి దయాసముద్రుండును, శాంతుండు నగు శ్రీనివాసుం గాంచి కరంబుల జోడించి యిటుల నుతించెను —

— : పద్మనాభాఖ్యద్విజకృత శ్రీనివాసస్తుతి :—

శ్లో॥ సమో దేవాదిదేవాయ వేంకటేశాయ శార్ఙ్గేశే ।
నారాయణాద్రివాసాయ శ్రీనివాసాయ తే నమః ॥
నమః కల్మషనాశాయ వాసుదేవాయ విష్ణవే ।
శేషాచలనివాసాయ శ్రీనివాసాయ తే నమః ॥
నమ స్త్రైలోక్యనాథాయ విశ్వరూపాయ సాక్షి నే ।
శివబ్రహ్మదివంద్యాయ శ్రీనివాసాయ తే నమః ॥
నమః కమలనేత్రాయ క్షీరాబ్ధిశయనాయ తే ।
దుష్టరాక్షససంహరే శ్రీనివాసాయ తే నమః ॥
భక్తప్రియాయ దేవాయ దేవానాం పతయే నమః ।
ప్రణతార్చినాశాయ శ్రీనివాసాయ తే నమః ॥
యోగినాం పతయే నిత్యం వేదవేద్యాయ విష్ణవే ।
భక్తానాం పాపసంహరే శ్రీనివాసాయ తే నమః ॥

ఇటుల నుతించు ద్విజపుంగవుం గాంచి యాదేవదేవుండు సుధా మధురభాషణంబుల నిట్లు నెను. - భూసురోత్తమా! మత్పనకమలార్చనా రతుండవగు నీవీచక్రతీర్థంబున నన్నారాధించుచు కల్పాంతంబువరకు

నిట నుండుమని బల్కి యంతర్ధాన మొందెను. పద్మనాభుం డాపద్మ నాభాజ్ఞానుసారంబుగ చక్రతీర్థంబున నివసించి యుండెను. ఇటులుండ గొంతకాలంబునకు భయంకరాకారుం డగు నొక రక్కసుండు శ్రీమ న్నారాయణపదపంకజారాధనపరాయణుం డగు పద్మనాభు నచలోకించి యుత్త్రస్థాపీడితుం డగుటంజేసి యవ్వచ్చుని భక్తింపదలచి బలాత్కారంబున నాతనిం బట్టిన నాపద్మనాభుం డారక్కసు నేమియుజేయలేక దయాసముద్రుండును, ఆపన్నరక్షకుండు నగు చక్రధరుని శరణంబు వేడెను. భక్తవరదుండగు భగవంతుం డాపద్మనాభుని మొరాలించి భక్తరక్షణం బొనరింపదలంచి రాక్షససభార్థమై నాశితరిపుచక్రిం బగు చక్రింబును విడిచెను. ఆచక్రిరాజంబును మహావేగంబున చక్రిపుష్కరిణీతటంబును జేరిన నయ్యనంతఃదిత్యసంకాశంబును, నిరుపమాన జాడ్యల్యమానహుతాశనజ్వాలాకరాళంబును, మహాసురవిమర్దనంబును, భయంకరనాదసమన్వితంబు నగు సుదర్శనచక్రిముంగించి రాక్షసుండు పలాయన మొనరింప మొదలిడెను.

—: భగవత్ప్రేరితంబగు చక్రంబు రాక్షసుని వధించుట :—

అంత జ్వాలామాలాదురాసదం బగు నాచక్రింబును విడువక వాని వెన్వెంట బరువిడి యారక్కసుని యుత్తమాంగంబును దునిమిన నాతండు నేలకు వ్రాలెను. విప్రీవసం డాధరణీపతితుం డగు రాక్షసునిం గాంచి యానందభరితాంతరంగుండై చక్రిరాజంబును నుత్తింపదొడంగెను. విశ్వరక్షణదక్ష, నారాయణకరాంభోజభూషణా ! సమరదుర్మద దానసదోర్ధ్వహరణకుశలా ! భక్తార్తినాశనా ! భయాకాంతుండ నగు నను రక్షింపుము. చక్రరాజమా, లోకహితంబొనరించు నీవీ చక్రతీర్థంబున సర్వకాలములందును నివసించి భక్తులకలుషంబుల బాపుచుండుము. నీకివియే వేవేలు సమస్కృతు లనియెడు మహీసురోత్తముని పలుకుల నాలించి, యాచక్రిరాజము సుధామయోక్తుల పద్మనాభున కిటు లనెను.

—: ద్విజపార్థినంబునంజేసి చక్రవర్తము వరంబులనొసంగుట :—

ఓయీ ! పద్మనాభా ! పుణ్యప్రదంబగు నీచక్రతీర్థంబున లోక హితంబునకై తస్వక నివసించియుందును. నురాత్ముండగు రాక్షసుండు నీకొనరించిన బాధలదలంచి మాధవుండంప నతిరయంబున నేనిటకువచ్చి తిని. నీకు బాధగలుగజేసిన మాంసాశనాధముండు నాచే విహతుం డయ్యె. హరిభక్తుండవగు నీవీభయంబువలన విముక్తుండవైతివి. సకల కలుషాపహంబగు నీచక్రతీర్థంబున సర్వకాలములందును, లోకరక్షాచణ శీలినై నివసించియుండెద. నేనిందు వసించుటంజేసి నేడాదిగ నీకుగాని మరెవ్వరికిగాని భూత, రాక్షసగణంబులవలన పీడ గలుగకుండును. నేనిందువసించియుండుటంజేసి మన్నామాంకితంబై యీతీర్థము చక్ర తీర్థంబనం బరగు. ముక్తిప్రదంబగు నీచక్రతీర్థంబునం దెవ్వారలు స్నాన మొనరింతురో వారలందఱును, వారల పుత్రప్రాతాదులును, వారల వంశమునం దుద్భవించినవారలందఱును ధూతకల్మషులై వై కుంతంబు నొందగలరని మృదుచుధురంబుగ బల్కి పద్మనాభుండాదిగగల్గు భూసుర శిఖామణులందఱుగాంచుచుండ సకలకలుషహరిణి యగు చక్రిపుష్కరిణి యందు బ్రవేశించెను. మునివరలారా ! యీ చక్రతీర్థమహిమంబు నెవ్వారలు పఠింతురో యెవ్వారలు వినియెదరో వారలందఱును చక్రతీర్థ స్నానఫలంబు నొందగలరని విని యమ్ముని శేఖరు లానూతున కిటులనిరి.

—: సుందరుండను గంధర్వుండు రాక్షసత్వము నొంది మరల

నిజరూపము నొందిన వృత్తాంతము :—

మహాత్మా ! విష్ణుభక్తాగ్రేసరుం డగు భూసురోత్తముని యిడు మలం బెట్టిన రక్కసుం డెవ్వండు ? వాని చరితంబును వినిపింపుమన నూతుం డిటులనియె.

తొల్లి వై కుంతనగరసదృశంబగు (శ్రీ)రంగనగంబున వసిస్తాత్రి ప్రముఖులగు మహామును లందఱును ముక్తికాంతాకరగ్రహణంబును కోరి నివసించి యుండిరి. అందు నత్తాపసోత్తము లందఱును భక్తాభయ

వరదుండగు శ్రీరంగనాథుని పదవనజంబుల ధ్యానించుచు కాలము గడుపుచుండిరి. ఇటులుండ నొకసమయంబున వీరభాహుని కుమారుండును, మహాబలసమన్వితుండు నగు సుందరుండను గంధర్వనరుండు విటగోష్ఠీపరాయణుండై తరుణీలలామంబులం గలసి జలక్రీడారతుండై వస్త్రవిహీనుండై వసనవిహీనలగు రమణీమణులం గూడి జలక్రీడ నొనరించుచుండెను. అంతలోన మాధ్యాహ్నికక్రియాకలాపంబును నిర్వర్తింపదలంచి వసిష్ఠమునీంద్రుండు తోడిమనిషుంగవులం గలసి శ్రీరంగమందిరంబునుండి బయలుదేరి కవేరజాతీర్థంబునకుం బోయెను. వచ్చుచుండెడు మునిచంద్రులం గాంచి భయకాతరలై యాచన్నలాడు లందరును సంభ్రమమంది పుట్టంబులం గట్టుకొనిరి. మహాసాహసి యగు సుందరుండమాత్రము పుట్టంబును గట్టకుండెను. ఆతెరంగుం గాంచి కుపితండై వసిష్ఠుండు పండ్లు పెటపెట గీటుచు కన్నుల నిప్పులు గురియ నాగంధర్వుని గొరకొరం గాంచుచు నిటులనెను.

ఓరీ సుందరా ! మమ్మందరం గనుంగొనియు నీవించుకయు సిగ్గునొందక వసనంబును గట్టకుంటివి. నీవు శీఘ్రంబుగ రాక్షసభావము నొందుము. నీచా! నీకీగర్వంబు కూడునే. దానిఫలం బనుభవింపుమని శాపవచనంబులం బలుక నయ్యునతీమణు లందరును భయమంది కరంబుల ముకుళించి భక్తిపురస్కరమ్ముగ వందనంబు లాచరించి మునిమండలమండనాయమానుండు గు వసిష్ఠున కిటులనిరి. సర్వసర్వవిశారదా, చతురానననందనా ! దీనురాండ్రు మగు మమ్మశ్లోకించి కోపంబును నీడి మాయెడల బ్రసన్నుండ నగుము. మహాత్మా ! యుతల కలంకారము పతియేగదా. పతిహీన యగు సుదతి శతసుతాన్వితయయ్యు లోకంబున విధవ యనం బరగుచుండును. అనాథ యగు నాతి జన్మ నిర్ధకం బగును. మాయెడల కనికరముం జూపి యబలల మగు మాదీనాలాపంబుల నాలకించి మానాథు ననుగ్రహింపుము. శాంతమనస్కులగు తపోధను లొకయపరాధంబును క్షమింపవలయుగాన భవచ్ఛిష్య

సముండగు సుందరుని యపరాధంబును మన్నించి పతిభిక్ష నొసగు మని యెడు సుందరసుందరీమణుల దైన్యంపుబలుకుల నాలకించి ప్రసన్నుండై వసిష్ఠుండు ఉయ్యంగనలం గనుంగొని యిటులనియె.

-:వసిష్ఠుండు సుందరునకు రాక్షసభావనివృత్త్యుపాయంబును దెల్పుట :-

లలనామణులారా ! నేనాడిన మాటలు వ్యర్థంబులు గానేరవు. మీకొక యుపాయంబును వచించెద వినుండు- మీనాథుండు గు సుందరునకు నేనొసంగిన శాపము పదునారువత్సరము లనుభవించగినదై యున్నది. ఈపదునారువత్సరంబులు గతించుదనుక సుందరుండు ఉందంబు స్వేచ్ఛగ సంచరించుచు తుదకు సకలకలుషహరంబును, మంగళప్రదంబునగు వేంకటాచలమునందలి చక్రతీర్థంబునకు బోవంగలండు. ఆతీర్థరాజ తీరంబున పద్మనాభుండు ఉను యోగిపుంగవుండు కలండు. సుందరుండు డామనినరు నవలోకించి యాతని దినుట కుద్యమించును. అంతలో భూసుర రక్షణంబునకయి చక్రధరప్రేరితంబగు చక్ర మాసుందరుని శిరంబును కాయంబునుండి వేరుపరుపంగలను. పిమ్మట నిజరూపంబునొంది శాప విముక్తుండై తిరిదివంబునొంది మనోహరాకారుండై మిమ్ముంగలసి క్రిడింపగలం డని వసిష్ఠుండు డామందయానలకుం బల్కి- త్వరితగమనంబున శ్రీరంగనాథుని ధానమందలి నిజాశ్రమతలంబునకుం జనెను.

పిమ్మట నాసుందరు లాత్మభర్త యగు సుందరు నాలింగనముం గావించుకొని విచారసాగరనిమగ్నులై రోదన మొనరించుచుండునంత లోన సుందరుని సుందరవదనేందుమండలంబు దంష్ట్రాకరాశంబయ్యె. నవమోహనాకారంబు భయంకరాకారంబయ్యె. గండుతుమ్మెద బారుల నీనడించు శిరోరుహంబులును, భాసమానంబులగు మీసంబులును రక్తవర్ణంబులై గాంచువారలకు భయమొదవించుచుండెను. ఇట్టి భయంకరంబగు రాక్షసరూపముం గాంచి భయగ్రస్తమాననలై యామృగశాబివ్రోలవిలోచనలు తిరివిప్లవంబునకు బోయిరి.

పిదప రాక్షసత్వమునొంది భీకరాకారుడగు సుందరుండు నయన గోచరంబగు జంతుజాలంబును బట్టి భక్షించుచు పల్లెలు, పట్టణంబులు, నగంబులు, ననంబు లనక యెల్లెడల దిరుగుచు ప్రచండమారుతవేగంబున వేంకటాచలంబునకుం జేరి కృమకృమంబుగ నాపాపాత్ముండు చక్ర తీర్థంబున బ్రవేశించెను. అప్పటి కమ్మహర్షి చే నిర్దేశింపబడిన పదునారు హాసంబులు గతించినవి. మునివరులారా! ఊడశాబ్దావసానంబున నారాక్షసుండు చక్రతీర్థనివాసి యగు పద్మనాభుని భక్షింపదలంచి శరవేగంబున నాతనిపయింబడి మ్రొంగ నుంకించి పట్టినంతలోన నాభూసు రుండు దీనావనతత్పురుండగు దైత్యుండు శరణంబువేడి పలుతెరంగుల ప్రార్థింప నమ్మఘనూదనుండు సదయుండై భక్తరక్షణార్థంబుగ నిజకరకలితంబగు సుదర్శనచక్రంబును విడువ నయ్యదియు మహాధ్వాసంబున బ్రహ్మాండకటాహంబును బ్రద్దలుగావించుచు బ్రచండవేగంబున జనుడెంచి పిశితాశిశిరంబును ద్రుంచి పద్మనాభుని రక్షించెను.

—: సుందరుండు రాక్షసరూపంబును విడిచి నిజరూపంబు

నొందుట :—

పిదప సుందరుండు డారాక్షసరూపము నివ్విడిచి దివ్యవపుర్ధరుడై విమానవరంబు నధిరోపించి యంబరతలంబునుండి సుమవినరంబును వర్షించుచు ప్రాంజలియై చక్రరాజంబునకు నమస్కృతు లొనరించుచు శుశ్రీమనోహరవచనంబుల నీతీసున నుతించెను. కమలాక్షకరకమల భూషణా, దుష్టదానవభంజనైకదక్షా, నైకప్రభాకరసంకాశ తేజోవిరాజితా, సుదర్శనచక్రరాజమా ! నీకివియే ప్రణామశతంబులు. నీయనుగ్రహవిశేషంబున రాక్షసరూపంబును వీడి నిజరూపంబు నొందగల్గితిని. నిరహానలదండహ్యమానమానస్తలై నారమణీమణు లందరును భరింప నలవికాని విచారంబున మృగ్గుచున్నవారు. నేను త్రిదివంబున కేగి వారల దుఃఖోపశమన మొనరింపబోవుటకయి నాకనుజ్ఞనొసంగు మను సుందరుని పలుకు లాలించి యాచక్రరాజం బనుజ్ఞ నొసంగి పోయి

రమ్మనునంత నాతం డట నుండెడు పద్మనాభునకు ప్రణామంబు లొనరించి యాతనియాజ్ఞం గైకొని నిజాలయంబున కేగెను.

అటుపిమ్మట పద్మనాభుం డాచక్రవర్యముం గాంచి మహాత్మా ! నీవెల్లపుడు నీచక్రతీర్థంబున నివసించియుండి యిందుల స్నాన మొనరించు వారల కలుషంబుల బాపుచుండు మని ప్రార్థింప నచ్చట గలవారందరు గాంచుచుండ నాచక్రరాజమాతీర్థజలంబుల బ్రవేశించెను. ఆకారణంబున నాతీర్థంబు చక్రతీర్థంబని ఖ్యాతి వహించినది. మునిముఖులారా ! చక్రతీర్థప్రభావంబును విశదంబుగ వినుపించితినిని మరల సూతుం డిటు వచించెను.

—: జాబాలితీర్థమాహాత్మ్యము :—

తపోధనాగ్రేసరులారా ! యేతీర్థస్నానమాత్రంబున దురాచారుం డగు నాతండు ముక్తుం డయ్యెనో యట్టి జాబాలితీర్థమహిమంబును వినుండన మును లిటులనిరి. పౌరాణికోత్తమా ! దురాచారుం డన నెవ్వండు, వాడొనరించిన పాతక మెట్టిది ? ఆతం డేతెరంగున దోషముంబాసి ముక్తుం డయ్యెను ? సవినర్తరంబుగ వినుపుమన, సూతుం డిటుల జెప్పదొడంగెను.

మునిశేఖరులారా ! దురాచారుం డొనరించిన దురాచారం జెద్దియో, యాతం డెటుల పాపవినిర్మక్తుండై ముక్తి నొందెనో వివరించెద వినుండు- దురాచారుం డను భూసురుం డొకరుండు కూరకర్మ రత్నండ్లై కావేదీనదీతీరంబు నాశ్రయించి యుండువాడు. ఆతండు బ్రహ్మఘ్నులతోడను, సురాపానాసక్త చిత్తులతోడను, సువర్ణస్త్రీయనిరతులగువారలతోడను, గురుదారసంగదూషితులగువారలతోడను మైత్రి నెరపి సంసర్గదూషితుండై యుండువాడు. మహాపాతకసంసర్గదోషంబు నంజేసి యాబ్రాహ్మణుని బ్రాహ్మణ్యం బంతయు నష్టమయ్యెను. ఏవిప్రుం డొక్కదినంబున బాపాత్ములం గలసి సంచరించుచుండునో యాతని బ్రాహ్మణ్యంబునం దొకయంశము నాశమొందును. పాపా

త్ముల సేవించుచు, వారలం దాటుచు, వారలతో శయనించుచు, వారలతోడం గలసి భుజించుచు రెండుదినంబుల గడవినవారల బ్రాహ్మణ్యంబున రెండుభాగములు గతించును. అటులనే మూడుదినంబులు గడిపెనేని మూడుభాగంబులును, నాలుగుదినంబు లుండెనేని బ్రాహ్మణ్యం బంతయు నాశ మొందగలదు. అంతకు మించి యెక్కువ దినంబులు పాపులతో శయనాసనభోజనంబు లొనరించుచుండెనేని నాడును వారలతో సమానం డగును. దురాచారుం డట్టిపాపులం గలసి దురాచారంబు లొనరించుచు మహాపాతకి యగుటంజేసి ఘోరా కారుండగు భేతాళుం డాభూసురాధము గావేళించి పీడింప మొదలిడెను.

భేతాళావేశంబున నొడ లెరుంగక యాదురాచారుండు నొక దేశంబునుండి మరియొక దేశంబునకును, ఒకననంబునుండి యింకొక విషినంబునకును, ఒకనగంబునుండి యింకొక గిరివరంబునకును దిగుగుచు వాని పూర్వజన్మసుకృతయోగంబున సకలకలుషవివాశకంబగు వేంకటాచలంబునకుం బోయెను.

—: జాబాలి తీర్థస్నానంబున దురాచారభేతాళులకు పాతకనివృత్తి యగుట :—

విశాచానుగ్రుతుం డగు దురాచారుండు నయ్యచలోత్తమముం జేరి యందలి పావనం బగు జాబాలి తీర్థంబునం దవగామాన మొనరింప నాక్షణంబుననే భేతాళవిముక్తుండై స్వస్థత నొంది యిటు లాలోచించెను. కావేరీతీరనివాసి నగు నేనిటు లెందుల కేతెంచితిని? సువర్ణముఖరీతటంబునందలి యానగరాజం బెయ్యది? యని యాలోచించుచు నాతటిసీతటంబున నుండెడు జాబాలి యను మునీంద్రుడకుం బోయి వందనం బాచరించి మహానుభావా! యీనగరాజం బేనామంబున బ్రసిద్ధి గాంచినయది? నేను కావేరీతీరవాసి నగు దురాచారుం డను భూసురుండను. నే నీయచలంబున కెటుల రాగలిగితిని? యిందుకే నియు నెరుంగకుంటిని. నాయందు దయయుంచి నాచరితంబును విను

పింపు మన. నమ్మునినకుం డించుక ధ్యానించి యానురాచారున కిటు లనెను.

—: జాబాలి పార్వణశార్దూలం బొనరింపకుండుటవలన సంభవించు దోషంబుల దెల్పుట :—

ఓయీ! మహాపాపులతోడి సంవర్కంబువలన నీబ్రాహ్మణ్యం బంతయు భగ్నం బగుటంజేసి భేతాళుండు నిన్నావహించెను. అది మొదలుగ నీవు విసశుండవై మూఢచిత్తుండవై యచ్చటచ్చట దిరుగుచు నిటకు జేరితివి. భేతాళుం డీపావనతీర్థజలంబుల నిను ముంచెను. ఇందు గావింపబడిన స్నానప్రభావంబున మహాఘోరపాతకంబునుండి విముక్తుండవైతివి. ఏనరు లీజాబాలి తీర్థంబున స్నాన మొనరింతురో వారలు గావించిన పంచమహాపాతకంబులును నాశ మొందును. సత్కర్మసాధనంబులగు నీతీర్థజలంబుల గావించిన స్నానమాత్రంబున నీదగు మహాపాతకసంస్కర్షమోక్షం బంతయు విలయంబు నొందినయది. నిన్నావేళించిన భేతాళుండును మున్నొక మహీసురుం డయ్యు పితృమరణదినం బున బార్వణవిధానంబున శ్రాద్ధం బొనరింపమింజేసి యాతని పితరుల వలన శపింపబడి భేతాళరూపము నొందియుండెను. ఆతండును జాబాలి తీర్థస్నాన మహిమంబున భేతాళరూపమును విడిచి విష్ణులోకము నొందెను. తల్లిదండ్రులుమరణంబునొందిన దినంబునం దేదురాత్ముండు విధుక్తంబుగ శ్రాద్ధం బొనరింపకుండునో యాతండు భేతాళరూపంబు నొంది పిదప మహాదారుణనరకంబులం బడి యపరిమితబాధల నొంద గలడని యాదురాచారచరితంబును సవిస్తరంబుగ జాబాలి తెలియ బరచెను.

మునినరులారా! మహాపాపి యగు దురాచారుండు జాబాలి తీర్థస్నానంబున పునరావృత్తిశూన్యం బగు విష్ణులోకంబు నొందెను. ప్రియశ్చిత్తశూన్యంబులగు మహాపాపంబు లన్నియు నాజాబాలి తీర్థస్నానంబున నాశ మొందగలవు. శూద్రునిచే పూజింపబడు శివలింగ

మునకును, మాధవవిగ్రహంబునకు పూజానమస్కారాదికంబుల నొనరించిన భూసురునకు మహర్షు లేస్మృతులందును ప్రియశ్చిత్తంబును వివరించి యుండలేదు. అట్టి పాతకమైనను, జాబాలి తీర్థస్నానమాత్రంబున విలయ మొందగలదు. విప్రనిందకునకును, విశ్వానరూతుకునకును, కృతిఘ్నకును, సోదరభార్యాసక్తునకును, ధర్మశాస్త్రంబుల బ్రాహ్మశ్చిత్తము విధింపబడి యుండలేదు. అట్టి యఘములునైత మాజాబాలితీర్థస్నానంబున నాశ మొందగలవు. ముని శేఖరులారా! సమస్తదోషనివారకం బగు జాబాలితీర్థమహిమంబును వినుపించితి నని నూతుండు వెండియు నిటుల నెను.

—: తుంబురు (ఘోణ) తీర్థమహాత్మ్యము :—

పురాణకథాశ్రీవణకుతూహలాకాంక్షచిత్తులగు మునిసత్తములారా! సమస్తపాపాపనోదకం బగు ఘోణతీర్థమహిమంబును వినుపించెద వినుండు-- ఉత్తరాఫల్గునీనక్షత్రసమన్వితం బగు శుక్లపక్షమందలి పర్వదినంబున నందు స్నానం బొనరించినవారల జన్మాంతరతపశప్రభావంబును వర్ణింప నశక్యంబు. దినకరుండు మీనరాశియందు బ్రహ్మేశింప నపరాహ్మసమయంబున గంగాది సమస్తతీర్థంబులును తుంబురు తీర్థంబున బ్రహ్మేశించియుండు నన విని, యమ్మహర్షు లిటులనిరి-- పౌరాణికోత్తమా, సూతమునివరా! గంగాది పవిత్రతీర్థంబు లన్నియు మీనరాశియందు దివాకరుండు సంక్రమించిన సమయంబున తుంబురు తీర్థంబున నేకారణంబున బ్రహ్మేశించునో సవిస్తరంబుగ దెల్పుమన, నూతుం డిటుల వచించెను.

పాపాత్ములగు మానవు లందరును మాయందు స్నానంబు గావించి వారల కలువంబుల మాయందు డించి పావనులై బోవుచుండిరి. మాయందు విడువబడిన పాపంబుల నెటుల బయగల మని గంగాది సమస్తతీర్థంబులును బాగుగ నాలోచించి సురమునిచందుగిం డగు నారదుని యుపదేశంబున సర్వపాపనిషాదనంబును, మనోహరంబు

నగు వేంకటాచలంబునకుం బోయి యందలి స్వామిపుష్కరిణీజలంబుల ముందుగ స్నాన మొనరించి యటుపిమ్మట భాస్కరుండు మీనరాశి గతుం డగుచుండ నుత్తరాఫల్గునీనక్షత్రాయుతంబగు శుక్లపక్షమందలి పర్వదినంబున ఘోణతీర్థంబున స్నాన మొనరించుచుండును. అట్టి పుణ్యతీర్థమహిమంబును వర్ణింప ముల్లోకంబుల నొక్కరుండైన సమర్థుండు గలడే!

—: ఘోణతీర్థస్నానవిముఖు లగువారలకు మహాదోషంబులు

సంక్రమించుట :—

గంగాదిమహాపుణ్యతీర్థంబు లన్నిటికిని సంసేవ్యమానం బగుటం జేసి యాతీర్థం బన్నిట నుత్తమంబయ్యెను. ఆరామంబుల ఛేదించు వాడును, కన్యావికేతయు, హయవికేతయు, దేవద్రావ్యాపహరియు, దానమిచ్చి మరల గైకొనువాడును, తటాకంబులను, నీటికట్టలను ఛేదించువాడును, పరస్త్రీలోలుండును, సుగాపానరతుండును, గురుజనంబుల ద్వేషించునాతండును, ఆత్మస్తుతిపరాయణుండును, పరనిందాసక్తుండును, సంస్కారహీనంబగు నన్నమును భుజించువాడును, పితృశేషాన్నభోక్తయు, పితృశేషాన్నదాతయు, తల్లితండ్రుల ద్వేషించు వాడును, సువర్ణంబును దొంగిలించువాడును, పరననితాసంగమాసక్తుండును, సోదరకళత్రరతిప్రియుండును, చండాలునితో సంభాషించువాడును, సర్వకాలంబులదర్భపాణియగువాడును, రజస్వలయగునాడుదానిమాటల వినుచుండియు, గుక్కలు మొరుగుచుండుపినుచుండియు, చండాలునిమాటల నాలకించుచును భుజించువాడును, పురాణశ్రవణంబునకును, పరిణయంబునకును, మాంజీబంధనాదికర్మలకును విఘ్నం బొనరించువాడును, శరణాగతుల హింసించువాడును, పుణ్యతీర్థపరాజ్ఞులుండును, పితృయజ్ఞపరిత్యాగియు, భార్యాపరిత్యాగియు, ఘోణస్నానవిముఖుండును, స్వర్గస్త్రేయ, సురాపాన, గురుదారిసంగమ, గోవధాదులందు సంభవించు మహాపాపంబుల నొందగలరు.

దారుణమహాపాపంబులును, వానికి సమానమగు పాపంబులును తుదగ్రహపంబు లన్నియును గూడ ఘోరతీర్థస్నానవిముఖు నాశ్రయింపగలవు. మహాపాపరతుండును, కులాధముండును, కులాంతకుండును, శ్వపచుండును, నిజకర్మవిచరితుండును, పశుహింసకుండును, త్యాగహీనుండును, పరద్రోహచింతనుండును పిశునుండును, అసత్యవాదియు, దాంభికుండును, భూమిహత్య నొనరించినవాడును, కృషికర్మపరుండును, స్వామిద్రోహంబొనరించినవాడును, పితృఘాతియు, సర్వదేవపరాక్రమిండును, దుష్పూత్రదాన మొనరించువాడును, సత్కార్యంబులకు విఘ్న మొనరించువాడును, ఫలప్రష్ఠపరిశోభితంబులగు తరువరంబుల నరికెడువాడును, పుత్రహీనుండును, విషప్రియోగ మొనరించువాడును, గురుద్వేషియు, దంపతుల నెడబాపువాడును, గ్రామాధిపత్యదేవాలయాధిపత్యముల నొనరించువారలును, భృతికి వేదంబును జెప్పవాడును పాపులనంబరగుచుండురు. అట్టివారుగూడ ఘోరతీర్థజలస్నానపానాదులచే పవిత్రులగుదురు. జ్ఞానాజ్ఞానకృత దోషనివహంబు లందలి స్నానంబున నివర్తించును.

—: తుంబురుండును గంధర్వుని చరిత్రము:—

మునిచంద్రులారా! యిందులకొక యితిహాసంబుగలదు వినుండు. అయ్యదియు మిగుల పావనమై యున్నది. మున్ను సకలకళాప్రసాదంబును, సర్వజ్ఞుండును, నియమసంతం డగు గాఢ్యం డను మహాముని దేవలుండును మహర్షికడకుం బోయి సమస్కృతుల నొనర్చి మహాత్మా! ఘోరతీర్థస్నానభావంబును వినుటకు కుతూహలినై యుంటిని. వినుపింపు మనగా దేవలుం డీటు నచించెను. తుంబురుండును గంధర్వవరుండుండు సాధ్వీమణి యగు భార్యను శపించి యా ఘోరతీర్థస్నానంబున బవిత్తుగడై పునరావృత్తిరహితంబగు విష్ణులోకంబు నొందె నన, గాఢ్యం డీట్లు నెను. మునిశేఖరా! సకలవిద్యాపారంగతుం డగు తుంబురుండు మిహికారణంబున సుగుణాలవాలయును, పతివ్రతయు నగు

భార్యను శపించెనో యాచరితం బంతయు సవిస్తరంబుగ వినుపింపు మన, దేవలుం డీటుల నెను.

—: తుంబురుండు తనభార్యకు ఘోరతీర్థస్నాన విధానంబు నుపదేశించుట:—

మునివరా! తుంబురుండు నిజకళత్రంబును గాంచి సుందరీ! మాఘత్రయంబున భాస్కరుండుడుయంచినతరుణంబున నేనన్నుం గలసి మలాపకర్షణస్నాన మొనరించి యాతీర్థతటంబున మాధవార్చనంబొనరించుటకై యొకప్రదేశంబును గోమయంబుచే బరిశుభ్రంబుగ నలికి యందు స్వస్తికపద్మధాతువులచేతను, రంగవల్క్యాదులచేతను మనోహరంబుగ నలంకారంబు గావించి మంగళప్రదంబగు నవ్విష్ణుప్రీతి కరం బగు నీమూలంబున నాకు శుశ్రూష గావింపుము. నీవీమాఘ మాసంబున మాధవు నుద్దేశించి దీపంబుల వెల్లింపుము. సుగంధఘృతంబుల నర్పింపుము. రమాకాంతునకు పరిశుద్ధంబులును, రుచికరంబులు నగు భక్ష్యంబుల బచనంబు కావింపుము. నాతోడం గూడి దేవదేవునకు బ్రదక్షిణనమస్కారంబుల నొనరింపుము. ప్రతిదినంబునను విష్ణు పురాణకథాశ్రవణంబు గావింపుము. నిత్యంబును స్నానమొనరించి ప్రయత్నపూర్వకంబుగవిష్ణుపాదోదకపానంబొనరింపుము. సంతతంబును శ్రీమహావిష్ణు నామసంకీర్తనంబు గావించుచుండుము. కోగ్రధ, మాత్సర్య, లోభాది దుష్టణంబుల విసర్జించి నేనాదేశించినతీరున వ్రత మాచరింపుము.

ఇటు లొనరించిన ముక్తి నొంది శాశ్వతంబగు విష్ణులోకంబు నొందగలవు; శాశ్వతసుఖంబు నొందగల వనియెడు పతివచనంబుల నాలకించి యాగంధర్వరమణి పతి కిటుల నెను. శీతాతిశయంబుగ నుండు మాఘమాసంబున దినకరుండు మందోదితుండగు సమయంబున స్నాన మొనరించుట కష్టముగదా? నీవు నాకిప్పుడు తెలియ జేసిన పను లెవ్వియు నే నొనరింపజాలను. నీతోగూడి ప్రాతఃకాల

స్నాన మొనరింపలేను. శీతబాధను సహింపలేక నేను మరణము నొందెదను. నను రక్షించువార లెవరు గలరు ? ఈవిషయంబున నీవు జెప్పినట్లుల జేయుదానను కాన నెను.

ఆపలుకులు ములుకులై చెవులకు నాటునంత నాగంధర్వపుంగ వుండు శాంతుండయ్య నామెపలుకుల కలిగి కోధతామ్రాక్షుండై యిటు లనెను. ధర్మవిముఖుం డగు తనయుండును, అప్రియభాషిణి యగు భార్యయు, అబ్రహ్మణ్యుం డగు నరపాలుండును శాపంబున దండింపతిగినవార లని మనంబున దలంచి యోదుప్తచారిణీ! నాపచ నంబుల దృణీకరించి యప్రియవచనంబుల బల్కితివిగాన సర్వపాప వినాశకరంబగు వేంకటాచలమండలి ఘోణతీర్థతీరంబునం గల పిప్పలతరు వరకోటరంబున మండూకమవై బడియుండు మని శపించెను.

గంధర్వరమణి యాశాపవచనంబు నాలకించి భయకంపితగాత్రి యై రోదనం బొనరించుచు పతిపాదంబుల వ్రాలి శాపమోక్షంబును పొందెను, తుంబురుం డిటులనియె. తరుణీ! నాశాప మమోఘంబు; నీ వనుభవింపక తీరదు. నీవొనరించు రోదనంబు వినిన జాలి వొడము చున్నదిగాన నాపలుకు లాలింపుము. జితేంద్రియుండును, తపో నిధియు నగు కుంభసంభవుండు పర్వతిధియందు, పూర్ణిమయందు ఘోణ తీర్థస్నాన మొనరించి యాతీర్థరాజతటంబునం దుండెడు అశ్వత్థవృక్ష సమీపంబున గూరుచుండి తనశిష్యనర్థంబునకు ఘోణతీర్థమహిమం బును వినుపించుచుండును. అయ్యశ్వత్థతరుకోటరంబున నివసించియుండు నీ వామునినరుండు పలికెడు ఘోణతీర్థప్రభావంబును విని విగతకల్మషవై మరల నన్నుం గలియగలవని పలికి యూరకుండెను.

అంతలోన నాగంధర్వతరుణి భర్తృశాపవశంబునంజేసి మండూక రూపమునొంది మెలమెల్ల న వేంకటాచలశిఖరమందలి ఘోణతీర్థంబునకు దక్షిణతీరంబున నుండెడు పిప్పలదుమ్రుకోటరంబునం బ్రవేశించి పది వేల వత్సరంబు లందు వసించియుండెను.

పిదప కొంతకాలంబున కయ్యగస్త్యమునిచందుగ్రిండు తన శిష్య సమన్వితుండై మనోహరంబగు వేంకటాచలంబునకుం జేరి నియమనం తుండై యందలి స్వామి పుష్కరిణీజలంబుల స్నాన మొనరించి యా తీర్థంబునకు దక్షిణతటంబునం దుండెడు వరాహస్వామిని దర్శించి నమ స్కృతు లొనరించి, పూజించి యటుపిమ్మట వేంకటేశాలయంబున కరిగి వేదవేద్యుండును, పద్మవత్సవిశాలాక్షుండును, పురాణపురుషుండు నగు శ్రీనివాసునకు సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి పిమ్మట ఘోణతీర్థముం జేరి యయ్యోగిపుంగవుండు శిష్యసహితుండై యందఘు మర్షణస్నాన మాచరించి యాతీరమందలి యశ్వత్థతరువరచ్ఛాయయం దుపవిష్టుండై బ్రహ్మహత్యాది మహాపాతకనాశకంబును, సర్వసంపత్ప్ర దంబును, సకలశుభదాయకంబు నగు ఘోణతీర్థప్రభావంబును శిష్యుల కుపదేశించుచుండెను.

—: కుంభసంభవుని దర్శనంబున తుంబురు ధర్మపత్ని

శాపవిముక్తి నొందుట :—

రావిచెట్టు తొరటనుండి కుంభసంభవుండు వచ్చించు ఘోణతీర్థ ప్రభావంబునాలించి యాగంధర్వపత్ని యాకోటరంబునుండి వెలికి వచ్చి మండూకరూపము న్విడిచి ఘటసంభవుని పదంబుల వ్రాలి సుందరంబగు సుందరీరూపంబున నిలిచి ముకుళితహస్తయై మునిశేఖరా, పతివాక్యనిరాకరణం బొనరించిన పాతకురాలను. నను రక్షింపు మని యెడు నామెపలుకుల విని యమ్మునినరుం డిటులనెను

లలానామణీ! నీవెవ తెవు ? నీకు శుభం బగుగాక. తొలిపుట్టువు నందు నీవెద్దియో మహాపాతక మొనరించినకతంబున గప్పవై యుండ వలసినచ్చిన దన, నయ్యువిద యిటులనెను. మునీంద్రా! తుంబురుం డను గంధర్వనరుండు నామగండు. తపోనిధియు, సర్వజ్ఞం డగు నానాఘం ఙ్గోకనాడు నను జేరంజీరి ధర్మము లెన్నియో నాకుపదేశించి యాధర్మంబుల ననుష్ఠింపుమన బరలోకోపకారంబులగు పతివచనంబుల

నాలించి దుర్బుధ్ధివై దుర్గతిస్సంబులును, అసహ్యంబులగు నచనంబుల బ్రహ్మిని నన, విని కలశజం డిటుల నెను.

—: కుంభసంభవుండు పతివ్రతాధర్మంబుల దెలుపుట :—

తరుణీ! కుశాగ్రబుద్ధియగు నీభర్త కోధంబున నిను శపించెను. పతివాక్యనిరాకరణం బొనరించిన నీకాశాపము తిగియున్నది. ఏనాతి పతి జచనంబుల దృఢీకరించునో, ధర్మమును వీడి స్వేచ్ఛగ నేయువిద సంచ రించుచుండునో యట్టి పనిత యాచంద్రితారకంబుగ నరకంబుల నను భవించును. ఆడుదానికి స్వతంత్రిత లేదు. పతిభాషణంబుల సతిక్రమింప రాదు. పతిశుశ్రూష యొనరించుచు పాతివ్రత్యమును కాపాడుకొను నాతి ఓష్ణపదంబు నొందగలదు. వ్రతము లెన్నియైనను పతిశుశ్రూ షకు సాటికావు. నారీమణులకు పతియే జగదంబిక, పతియే శివుండు, పతియే మాధవుండు, పతియే వాణీధవుండు పతిసేవయే పుణ్యతీర్థసేవన మని బుధులు వల్కుచుందురు. పతివచననిరాకృతి యొనరించిన వ్రతా దికంబు లన్నియు నిష్ఫలంబు లగును పతివిహీన యగు నారి ధర్మజ్ఞు లగు గురువుల నాశ్రయించి వార లుపదేశించిన తీరున వ్రతాదుల నొనరింపవలయును. పతియుతయగు పడతి నాధుని పేరణంబున పతి భక్తిపరాయణయై వ్రతాదుల నొనరింపవలయును.

ఏరమణీమణి పతిపదాబ్జంబుల గడిగి యాజలంబున స్నాన మొనరించునో యయ్యతివ గంగాది సర్వతీర్థస్నానఫలంబు నొంది యా రమాకాంతున కెంతయు సమృద్ధమైనదై యుండును. భర్తృవచననిరా దరణదోషంబున నింతకాలంబును దాని కనుగుణమగు ఫల మనుభవిం చితివి. ఈనాడు నాశిష్యుల కుపదేశించు ఘోణతీర్థవైభవంబు నాలకించిన కతంబున శాపమోక్షంబు నొంది మనోహరంబగు సుందరీహంబు నొందితివి. తరుణీ! యీకారణంబున నిదిమొదలుగ ఘోణతీర్థము తుంబురుతీర్థమని ప్రసిద్ధి నొందగలదు. ఈతీర్థంబున కెనయగు తీర్థ మొందును గానరాదు. మునిచంద్రులారా! సర్వపాపవిनाశకరంబును,

మహాపుణ్యఫలదంబు నగు ఘోణతీర్థంబున పౌర్ణమీదివసంబున స్నాన మొనరించినవారలు సమస్త క్రితఫలంబును, తీర్థాయుతస్నానఫలంబు నొందగలరు.

తుంబురు తీర్థస్నాన మొనరించిన మానవుండు కపిలాగోసహస్ర దానఫలంబు నొందగలండు. ఘోణతీర్థావగాహనంబున రత్నకోటి సహస్రంబులను, మదగజసహస్రంబును, వాయూయతంబును ప్రతి దినంబును దాన మొనరించిన ఫలమబ్బును. కోటికన్యాదానంబున గల్లు ఫల మయ్యది ఘోణతీర్థస్నానమాత్రంబున బొందనగును. కురుక్షేత్రంబునం దొనరించిన హేమాంబరాది దానంబులు ఘోణ తీర్థస్నానంబునకు సాటిరావు. గురునిమిత్తంబునను, భూసురనిమిత్తం బునను, ప్రభునిమిత్తంబునను తనువును విడిచినవానికి ప్రాప్తంబగు ఫలం బాకమారు తుంబురుతీర్థస్నానంబున బొందవచ్చును.

ఆపన్నార్తిహరులకును, తీర్థసేవాపరులకును, సత్యవ్రతనిరతు లగువారలకును గల్లు ఫలము తుంబురుతీర్థస్నానంబున సంప్రాప్తం బగును. అమావాస్యయందు పితరులకు శార్దూల మొనరించినవారలకు గలుగు ఫలము ఘోణతీర్థస్నానమున బొందనగును. గంగా, సర్వదా, సరయా, చంద్రభాగా ప్రముఖంబులగు సమస్తతీర్థంబులం దవగాహన మొనరించువారల కబ్బెడు ఫలము పావనంబగు ఘోణతీర్థస్నానం బున సంభవించును. అందువలన ఘోణతీర్థ మన్ని తీర్థంబుల నుత్తమమై లోకంబున బ్రఖ్యాతి గాంచినయది. సకలకలుషాపహరంబగు నీఘోణ తీర్థప్రభావంబు నెవ్వరు శ్రద్ధాభక్తిసమన్వితులై వినియెదరో వారలు వాజపేయశతఫలంబు నొంది విష్ణుసాయజ్యంబు నొందగలరని వచింప, నానూతనమనీంద్రునకు సమస్కారంబు లొనరించి శౌనకాది మహా మును లిటులనిరి.

—: వేంకటాచలము సర్వతీర్థాధార మని వివరించుట :—

పౌరాణికోత్తమా! సర్వసంకటనాశకం బగు వేంకటాచలంబు

నందెన్ని తీర్థంబులు గలవో, వానియందు ముఖ్యమైన వెన్నియో, వానియందు సత్యత్వమంబులగున వెన్నియో వాని సంఖ్యను విను పింపుము. మరియు వాటియందు సద్ధర్మప్రసక్తకంబులును, జ్ఞాన ప్రదంబులును, భక్తివైరాగ్యదాయకంబులును, ముక్తిప్రదంబులునగు వానిని వివరంబుగ దెల్పుమన సూతుం డీయెనెను. మునివరులారా! యయ్యచలోత్తమంబున పుణ్యతమంబు లగు తీర్థంబు లరువదియారు కోట్లున్నవి. వానిలో నష్టోత్తరహస్తీతీర్థంబులు ముఖ్యమైనవి. సద్ధర్మరతిప్రదంబులగు తీర్థంబులు నూటయెన్నిది గలవు. అందును భక్తివైరాగ్యంబుల నొసంగునవి యరువది కలవు.

—: స్వామి పుష్కరిణ్యాది షట్తీర్థస్నానకాల నిర్ణయము :—

మరియు నవ్వేంకటాచల మూర్ధంబున నారుతీర్థంబులు ముక్తి నొసంగునవి యున్నవి. అవియు స్వామిపుష్కరిణి, వియద్గంగ, పాపనాశిని, పాండుతీర్థము, కుమారధారికాతీర్థము, తుంబురుతీర్థ మను నామంబుల బ్రసిద్ధి నొందియున్నవి. కుంభమాసమందలి పౌర్ణమీ దినంబున మఘానక్షత్రయోగంబు గల్గునపుడు సమస్త తీర్థంబులును కుమారధారికాతీర్థంబున బ్రవేశించియుండును. ఆ సమయంబున నందు స్నాన మొనరించినవారలకు రాజసూయఫలంబు సంప్రాప్తంబయి ముక్తి నొందగల్గుదురు. ఆప్రదేశంబున సదక్షిణాకంబుగ నన్నదాన మొనరింపవలయును. భానుండు మీనరాశియందు సంక్రమింప శుక్ల పక్షమందలి పూర్ణిమాతిథియం దుత్తరాఫలుసీనక్షత్రము పాప్తించెనేని యాసమయంబున తీర్థవర్యంబు లన్నియు తుంబురుతీర్థంబున బ్రవేశించియుండును. ఆతీర్థమునం దపరాహ్లాసమయంబున స్నాన మొనరింప మోక్షము సిద్ధించును. ఆప్రదేశంబున ధనదాన మొసంగి యుపనయన వివాహాది శుభకార్యంబు లొనరించుటవలన నఖండపుణ్యఫల మబ్బును.

దివాకరుండు మేషరాశిగతుండై యుండ చిత్రానక్షత్రయితం బగు పూర్ణిమయందు వియద్గంగాతీర్థంబున తీర్థంబు లన్నియు బ్రవేశించి

యుండును. ఆసమయమం దాకాశగంగాస్నాన మొనరించువారలు శత క్రతుఫలము నొందగలరు. అందు సువర్ణదాన, కన్యాదానంబులు ప్రశస్తంబులు. ప్రభాకరుండు వృషభరాశియందు సంక్రమించియుండు నవ సరంబున శుక్లపక్షమందై నను, కృష్ణపక్షమందై నను, ఏకాదశీ, ద్వాదశీ తిథులు భామవాసరసమన్వితంబు లగునేని యట్టి పుణ్యసమయంబున ముల్లోకంబుల గల్లు తీర్థంబులన్నియు పాండుతీర్థంబున బ్రవేశించును. అందాసమయంబున స్నానం బొనరిచి గోదానం బొనరించినవారలు సకలప్రతిబంధకంబులనుండియు విముక్తి నొందగలరు. ఆశ్వయుజమాసం బున శుక్లపక్షమందలి సప్తమీదినంబున భానువాసరంబును, ఉత్తరా షాఢానక్షత్రంబును గలసినచో సమస్త తీర్థంబులును పాపనాశనతీర్థంబు నొందగలవు.

మరియు నుత్తరాభాద్రతీ గూడిన ద్వాదశియందై నను సంక్ర మింపగలవు. అందాదినంబుల స్నాన మొనరించి సాలగ్రామశిలాదాన మొనరించిన మానవులు జన్మకోటిశతోద్భవంబు లగు కలుషంబుల బాసి ముక్తులగుదురు. ధనుర్మాసంబున శుక్లపక్షద్వాదశీతిథియం దరు ణోదయసమయంబున సమస్త తీర్థంబులును స్వామి పుష్కరిణీజలంబుల సంక్రమించియుండును. ఆసమయంబున నందు స్నాన మొనరించు నరుండు నిస్సంశయంబుగ ముక్తుం డగును. ఏనరుండు జన్మసహస్రంబు లందును పాప మొనరింపకుండునో యట్టి పుణ్యాత్ములకుగాక నితరుల కాతీర్థస్నానము లభింపదు. అందు స్నాన మొనరించి విభవానుగుణం బున సాలగ్రామదాన, గోదానప్రముఖంబులగు దానంబుల కావింప వలయును.

—: పురాణశ్రవణపాశస్త్యవర్జనము :—

ఏమానవులు లోకపాపనకరంబులగు విష్ణుచరితంబుల నాకర్ణిం తురో వారలు మానవలోకంబున విష్ణుభక్తు లగుదురు. సర్వదా వినుట కశక్తుండేని పురుషోత్తముని కథ నొకముహూర్త కాలమందై నను, ఒక

క్షణకాలమైనను వినిన మనుష్యునకు దుర్గతు లన్నియును తొలగును. సమస్త యాగఫలంబును, దానము లన్నిటియందు గల్గు ఫలం బొకపరి యైనను విష్ణుకథ నాకర్ణించినవారలకు గల్గును. కలియుగంబున పురాణ శ్రవణముకంటె నుత్తమంబగు ధర్మంబు వేరొకటి లేదని తెలియ నగును. విష్ణుకథాశ్రవణంబును, విష్ణునామసంకీర్తనంబును అనునివి రెండును మానవులకు పుణ్యదుఃప్రమహాఫలంబులుగా నెరుంగనగును. అమృతపాన మొనరించినవా ఙ్గకరుండే జరామరణవర్జితం డగును. విష్ణుకథామృతపానము వంశమంతను జరామరణవర్జితంబుగా జేయును.

—: పురాణముం జెప్పువాడు సర్వపూజ్యుండని దెల్పుట :—

శాపాయుధా క్రేసరుణారా ! బాలుండైనను తరుణవయస్కుండైనను, వృద్ధుండైనను, దరిదురిండైనను, పురాణవేదియగునేని యట్టి పుణ్యాత్ముం డందరకును వందనీయుండగును.

ఏమహానుభావుని ముఖమునుండి వెల్వడిన మాటలు శరీరధారులకు కామధేనుసమానంబు లగునో యట్టి పురాణజ్ఞ నొకప్పుడైనను నీచబుద్ధిచే నిందింపరాదు. జన్మంబు లనేకంబులుగా నెత్తి ప్రతిపుట్టువు నందును దుఃఖంబు లపరిమితంబుగ ననుభవించువారలకు పునరావృత్తి రహితంబగు శాశ్వతపదంబు నొసగెడు పురాణజ్ఞునికంటె గురుండందును గానరాదు. వ్యాసాననసమారూఢుండై పౌరాణికుండు పురాణము జెప్పుచుండునంతవరకును నతం డెట్టివాడైనను నమస్కారపాత్రుం డగును. ఆసభయం దితరులకు నమస్కార మొనరింపరాదు. దుర్జన సమాకీర్ణంబును, శూద్రాశ్వాపదావృతంబును, ద్యూతగృహంబు నగు ప్రదేశంబుల మతిమంతుండగువాడు పుణ్యకథలను వచింపరాదు. మంచి బుద్ధిగలవారు, యోగులు నివసించు గ్రామంబునను, సుజనాకీర్ణంబగు ప్రదేశంబునను, సుక్షేత్రంబునను, దేవతాయతనంబునను, పుణ్యనదీ తీరంబునను పుణ్యకథలు వినుపింపవలయును. శ్రీధృభక్తిసమన్వితులై యితర కార్యచింతావిహీనులై వాఙ్మయమముకలవారై శుచి

రూపులై యెవ్వారలు వినియెదరో వారలే పుణ్యఫలంబు నొందగలరు. భక్తివిహీనులై పుణ్యకథ లాకర్ణించు మానవాధములు పుణ్యఫలంబు నొందకుండుటయేగాక ప్రతిజన్మంబునను దుఃఖపరంపర ననుభవింప గలరు.

ఎవ్వారలు తాంబూలాద్యపానంబుల నొసంగి పురాణంబును పూజించి భక్తిసంయుక్తులై కథనాకర్ణితులై వారలను పాపంబులును, దరిద్రంబు నంటకుండును. కథామధ్యంబునం దెవ్వార లితర కార్యచింతచే వెడలిపోవుదురో వారల భోగంబుల కంతరాయంబు సిద్ధించును. వారల దారపుత్రాదులు నశించెదరు. శిరంబునం దుష్టి పంబును ధరించి పురాణంబును వినియెదరో వారలు మనుజాధములై జనింతురు. తాంబూలము నమలుచు పుణ్యకథాశ్రవణ మొనరించిన నీచులు శునకపురీషభక్షకులై మహాఘోరనరకంబుల ననుభవింతురు. ఏమానవులు దాంభికులై యున్న తాననంబుల నధిష్ఠించి పుణ్యకథ లాలించువారలు వాయుసజన్మము నొందగలరు. వీరానన సింహాననా సీనులై పురాణంబును వినువారలు మద్దిచెట్టులై బుట్టుదురు. నమస్కార మొనరింపక పుణ్యకథ లాకర్ణించువారలు విషసృక్షంబులై జనింతురు. శయనించి పురాణంబును వినువారలు కొండచిలువలై పుట్టుదురు. పౌరాణికుని పీఠంబునకు సమానమగు పీఠంబున గూరుచుండి పురాణంబును వినువారలు గురుతల్పసమానదోషము ననుభవించగలరు. పౌరాణికునిగాని, పాపంబుల శమింపజేయు పురాణకథను గాని నిందించువారలు నూరుజన్మంబుల గుక్కలై పుట్టుదురు. పుణ్య కథలను వినుచు దురుక్తులాడినవారలు ముందు కొన్నిజన్మల గాడిదలయి బుట్టి పిదప గొన్నిజన్మంబుల తొండలై పుట్టగలరు. ఒకపు డైనను పుణ్యకథ నాలించినవారలు దారుణనరకభాదల ననుభవించి పిమ్మట నడవిపందులై బుట్టెదరు. ఏమనుజులు పుణ్యకథాకథంబు నకు విఘ్న మొనరింతురో వారలు గ్రామసూకరంబులై జనింతురు.

ఏవారలు పురాణకథల నెన్నుండును విననివారలయ్యకీ ర్తనీయంబులగు పుణ్యకథల ననుమోదింతురో వార లవ్యయంబగు శాశ్వత పదంబు నొందగలరు. పౌరాణికంబులగు పుణ్యకథల వినపించువార లనేకకల్పంబులు గతించుదనుక బ్రహ్మలోకంబున వసింపగలరు పౌరాణికున కెవ్వారలు కూరుచుండుటకై కంబళాజినాంబరాదుల నొసగెదరో వారలు స్వర్గసుఖంబుల ననుభవించి సత్యాదిలోకంబుల నొందగలరు. మహాపాతకోపపాతకసమన్వితులగువార లందరును పురాణచరితంబుల వినుటంజేసి పరమపదంబు నొందగలరని నచించు సూతుని పలుకు లాలించి మునిముఝ్యు లందరును పౌరాణికోత్తముండగు సూతునకు యథాన్యాయంబుగ బూజల నొనరించి యాతపోధనున కిటులనిరి.

—: కటాహతీర్థమహాత్మ్యము :—

వేదవేదాంతతత్త్వవేత్త నగు సూతమునిచంద్రమా! శ్రీవేంకటాచలంబున పావనంబగు కటాహతీర్థంబు గలదని ముల్లోకంబులందును ప్రసిద్ధమై యున్నది. మాయందు దయయుంచి దాని విశేషంబుల దెల్పుము. మున్నొక సమయంబున శతానందనందనుండగు నారదుండు నై మిశారణ్యంబునకు విచ్చేసెను. ఆపుణ్యారణ్యంబున నివసించియుండు మేమందరమును ఆసురమునిచంద్రున కెదురేగి తోడైచ్చి సముచితార్హాదికంబుల నుపచరించి, పవిత్రమగు కుశాసనంబున సముపవిష్టం గావించి, వినయానతకంధరులమై సమస్కృతు లొనరించి యిటుల బ్రార్థించితిమి. దేవమునిసత్తమా! భువనత్రయంబున నసించియుండు తపోధను లందరిలో నీవలె ధర్మోపదేశకుండగు నాతం డింకొకరుండు గానరాడు, సర్వసుపర్వసంసేవితంబును, వైకుంఠాగతంబును, సిద్ధ సాధ్యకింసరకింపురుష సేవితంబును, మనోహరం బగు వేంకటాచలమందలి కటాహతీర్థవిశేషంబుల వినుపింపుమన నాదేవముని యిటులనెను.

శౌనకాదిమునిపుంగవులారా! కటాహతీర్థమహిమంబును నచింప నేరికిని శక్యముగాదు. ఆతీర్థమహిమం బామహాదేవుం డొకరుండు దక్క

పెరవార తెనుంగరు. బ్రహ్మాండాంతర్గతంబులగు మహాపుణ్యతీర్థంబు లన్నియు తమ కలుషంబుల బాపిగొనుటకయి కటాహతీర్థంబు నాశ్రయించియుండును. బ్రాహ్మణులును, క్షత్రియులును, వైశ్యులును శూద్రు లనంబరగు నాలుగువర్ణంబులవార లేగాక మరి యితరజాతుల వార లందరు నందలి జలంబుల స్పృశింతురని తలంచి యెవ్వార లా నీరంబులు స్పర్శదూషితంబు లని తలంచెదరో యామనుజాధములు చండాల యోనియందు జనించుటయేగాక కుంభీపాకనరకంబునం గడు యిడుమలు నొందగలరు.

బ్రహ్మచారియు, గృహస్థుండును, వాసప్రస్థుండును, యతీశ్వరుండును గూడ నాతీర్థసేవనంబున పరమపదంబు నొందగలరు. శుక్తి స్మృతిపురాణేతిహాసములం దాపుణ్యతీర్థము పంచమహాపాతకనాశకం బని వర్ణింపబడి యున్నది. తపోధనులారా! అత్యద్భుతంబును, సకల లోకైకపావనంబు నగు నా కటాహతీర్థస్నానమునంజేసి బ్రహ్మ హత్యాది మహాపాతకంబు లన్నియు విలయము నొందగలవు. ప్రాయశ్చిత్తశూన్యంబు లగు వివిధపాతకంబు లన్నియు కటాహతీర్థానగాహనంబున నాశ మొందును. కుష్ఠాదిరోగయుతు లగువారలై నను భగవత్పదకమలనిస్సృతంబులగు కటాహతీర్థజలంబుల ద్రావుచుండు రేని రోగవిహీనులై విష్ణుపదంబు నొందగలరు.

భక్తశివంకరుం డగు శంకరుండు మున్నొకసమయంబున పార్వతి కీతీర్థమహిమంబు నుపదేశించెను. మునివరులారా! యిది యంతయు నర్థవాదం బని నచించు నాస్తికుల నాల్కలపై కాలకింకరులు సరశువులం గాల్చి పెట్టెదరు. కటాహతీర్థమందలి నీరంబుల ద్రావిన వారలు కలుషవిదూరులై సర్వాభీష్టంబుల నొందగలరు. అందువలన నాతీర్థంబును సేవింపవలయునుగాని నిందింపరాదని పలికి నారదుండు త్రిలోకపావని యగు కాళికాపురికి బోయెను. పౌరాణికోత్తమా! సురమునిశేఖరుండు కటాహతీర్థమహిమంబును సంక్షేపంబుగ దెల్పిన

నాటినుండియు నాతీర్థవైభవంబును సవిస్తరంబుగ వినవలయు నని సముత్సుకులమై యుంటిమన విని సూతుం డిటుల నెను.

—: కటాహతీర్థజలపానక్రమము : —

మునిశేఖరులారా! కటాహతీర్థమహిమంబును సవిస్తరంబుగ వినిపించెద వినుండు. కటాహతీర్థము సర్వసంపత్కరంబై, సర్వపాప ప్రశమనంబై, మహావిఘ్నవిధ్వంసకంబై, సకలదుఃఖనాశకంబై, శాంతి కరంబై లోకము లన్నిట బ్రసిద్ధి గాంచినయది. ఏమనుజు లీతీర్థరాజ నామంబునైన నాలకించుచుండురో వారల కలుపంబులు నాశ మొంద గలవు. అష్టాక్షరమంత్రము నుచ్చరించుచు నందలి యదకంబుల ద్రావవలయును. అటుల గాదేని కేశవాది నామము లుచ్చరించుచు పాన మొనరింపవలయును. తుదకు నామత్రయోచ్ఛ్వాస మొనరించుచునైనను జలపాన మొనరింపవలయును. వేంకటేశాష్టాక్షరమంత్ర జప మొనరించుచు జలపాన మొనరించుట భుక్తిముక్తిప్రదం బగును.

ఏనరుండు మంత్రహీనంబుగ జలపాన మొనరింపదలంచునో యాతండు మనంబున నాజ్ఞాంతరకృతపాపసంచయము నశించుగాక యని తలంచుచు జలపానంబు నొనరింపవలయును. స్వామి పుష్కరిణి స్నానంబును, 'నరాహదేవదర్శనంబును, కటాహతీర్థస్నానంబు నను నీ మూడును త్రైలోక్యదుర్లభంబులని యెరుంగనగును. మునిశేఖరులారా! వేయిమాటలేల, కటాహతీర్థసమం బగు తీర్థ మెందును గాన రాదు.

—: కేశవుండను భూసురుని వృత్తాంతము : —

మున్ను కేశవుండను మహీసురుండు మహామోహమోహితుండై వేదవేదాంగవిశారదుండును, శోభియుండు నగు నొకభూసురోత్త ముని ఖడ్గంబున దెగనరికి బ్రహ్మహత్యాదోషదూషితుండై కటాహ తీర్థజలపానంబున దోషవిముక్తుం డయ్యెనన మును లిటులనిరి --

మహాత్మా! కేశవుం డెందలివాడు? వానితండ్రి పేరెయ్యది? భూసురు నెందుకు హత్య గావించెను? ఆచరితంబును విపులంబుగ దెల్పుమన సూతుం డిటులనియె.

మనోహరంబును, గంధర్వోపసేవితంబు నగు తుంగభద్రానదీ తటంబున వేదవిదులగు భూసురులకు నివాసంబగు వేదాశ్రయం బను నొక యగ్రహారంబు కలదు. అందు వసించు మహీసురు లందరును వేదవేదాంగవిశారదులును, శబ్దశాస్త్రపారంగతులును, జ్యోతిశ్శాస్త్ర నిష్ణాతులును, మీమాంసా తర్కశాస్త్రనిపుణులును, వేదాంతవాదకు లును, ధర్మశాస్త్రనిరతులును, నిరతాన్నదాతలును, సుపుత్రవంతులు నై యుండిరి.

—: గణికాలంపటుండగు కేశవునకు సంక్రమించిన

బ్రహ్మహత్యాక్రమము : —

ఆభూసురులందు పద్మనాభుండనునతనికి కేశవుండనుకుమారుం డుడ యిం చెను. ఆతండు సర్వకర్మబహిష్కృతుండై జననీజనకులను, పతివ్రిత యగు భార్యను విడచి యన్ని వేశలయందును భోగకాంతానక్త చిత్తుండై వెలపుబోడుల యిండ్లయందు సంచరించుచుండెను. ఇటులుండ నొక దినంబునం దొక వేశ్యయింటికిం బోయి యందు రెండుదినంబు లావెల యాలిం గూడి యుండి దాని కీయదలచిన నిష్కర్షయంబు నర్పించి యెందేని వెడలి మరల మూడవదినంబునం దాభోగాంగన యింటికిం జేరునంత వానిం గాంచి యవ్వేశ్యకాంత యిటుల నెను.

ఓయీ! నీవు నిర్ధనుండవు. ముందుగ నాకిచ్చెడు వెల యొసంగి నాతో కీడింపుము. కాదేని వచ్చినతో ననుబట్టి పొమ్మన, నాతం డయ్యంగనానక్త చిత్తుండై యచ్చటచ్చట ధనమును దొంగిలించి తెచ్చి దాని కొసంగుచు, దానిగూడి రమించుచు, దానియింటనే భుజించుచు చాలకాలము గడపెను. నీచమతియై యవ్వేశ్యగూడి వారలిర్వురు నొకచ త్రితోడనే సురాపాన మొనరించుచుండిరి. ఇటులకొంతకాలము

గడున, నమ్మహీసుధాధముం డొకదినంబున కొందరు కిగాతులంగలసి
తానుగూడ కిరాతవేషధారియై కరంబున గరవాలంబును గీలించి ధనాప
హరణం బొనరింప నొక విప్రగృహంబున బ్రవేశించి తద్గృహస్వామి
యగు మహీసురుని తనచేతి నిశితఖడ్గంబున ఖండించి యాగృహమందలి
ధనము నంతను గ్రహించి వేశ్యాగృహంబునకు బోయెను. గణికా
గృహంబునకు బోవుచుండ కేశవుని వెనుదవిలి భయంకరాకారయు,
నీలవసనధారిణియు, రక్తశిరోరుహయు నగు బ్రహ్మహత్య భయంకరం
బుగ నార్చుచు భూమ్యంతరిక్షమధ్యంబును కంపింపజేయుచు బరువిడి
పచ్చుచుండ నాతం డద్దానిం గాంచి భయమంది జగతీతలంబున పరిభ్ర
మించుచు, విప్రబంధునగు కేశవుండు స్వగ్రామముం జేరెను.
అపుడును బ్రహ్మహత్య విడువక నచ్చుచుండ భీతినొంది నిజాలయం
బున బ్రవేశింప, నాహత్యయు నతిరయంబున వానితోగూడ సదనంబున
బ్రవేశించెను. అంత నాద్విజాధముం డేమిచేయుటకుం దోషక జనకుని
పాదంబుల వ్రాలి తండ్రి! రక్షింపుము, రక్షింపు మని యేడ్చుచుండ,
కుమారా! భయపడకు మని యూరడించుచు సుతుని రక్షింప నున్ము
క్తుండై యుండునంత భయంకరాకార యగు బ్రహ్మహత్య పద్మ
నాభున కిటుల నెను.

—: స్వసుతరక్షణోద్యుక్తుం డగు పద్మనాభునితో బ్రహ్మహత్య

గావించిన సంభాషణక్రమము :—

భూసురోత్తమా! నీవీకుమారుని పరిగ్రహింపకుము. ఈతండు
సురాపానరతుండు. సువర్ణస్త్రేయంబు నొనరించినవాడు. బ్రహ్మహత్య
నొనరిచి మహాపాతకియై యున్నవాడు. అంతియగాక మాతృపితృ
ద్రోహియై యున్నవాడు. గుణవతి యగు కళత్రంబును విడిచినవాడు.
గణికాసక్త చిత్తుండు. ఇట్టి యధమాధముని పరిగ్రహించుట పాపపరి
గ్రహం బగును. నీవు నాపలుకు లాలింపక సుతప్రేమంబున వీనిం
బరిగ్రహించితివేని మీయింటియందలివారల నందరను మింగి పోయెద.

నీకుమారుని విశిచితివేని వీని నొక్కరుని భక్షించి పోయెద నన, విని
పద్మనాభుం డిటుల నెను. పుత్రవాత్సల్యం బెంతయు నను బాధించు
చున్నయది. నేనెత్తైరంగున తనయుని విడువగలనో వచింపు మన,
నాహత్య యిటుల నెను. భూసురవర్యా! నీకుమారుండు వర్ణాశ్రమా
చారవిహీనుండు, పతితుడై యున్నవాడు. నీ వీనిందితచరితునియెడ
స్త్రేహభావమును విడువుము. వీని ముఖముం గాంచినవారలును పాపా
కాంతు లగుదురు. పుత్రవాత్సల్యము స్వీడి వీని వదలుమని పలుకుచు
నాకేశవుని వీపుపై కరతలంబున మోదినంత, నాప్రహరమును సహింప
లేక తండ్రి రక్షింపుము, రక్షింపు మని రోదన మొనరించుచుండ
నాతనిజననీజనకులును, భార్యయుగూడ మిగుల దుఃఖించుచుండిరి.

—: భరద్వాజమహర్షి పద్మనాభునకు బ్రహ్మహత్యా

విముక్త్యపాయంబును దెలుపుట :—

ఆసమయంబున వారల పూర్వపుణ్యవశంబున నయ్యెడకు
భరద్వాజుం డను మునిచంద్రుండు విచ్చేసెను. పద్మనాభుం డాతపో
నిధిం గాంచి నమస్కృతు లొనరించి శరణంబు వేడి యిటుల బ్రార్థిం
చెను. మునిశేఖరా! నీవావిష్ణువంశంబున జనించినవాడవు. పాపా
త్ములకు నీవర్సనంబు దుర్లభమగును. బ్రహ్మఘ్నుండును, సురా
పాయియు, దురాచారరతుండు నగు నాకుమారుని హింసించుటకయి
బ్రహ్మహత్య వచ్చియున్నయది. నాయం దనుగ్రహముంచి నాతనయుం
డెటుల పాపవిముక్తుం డగునో, బ్రహ్మహత్య యెటుల విలయంబు
నొందునో వచింపుము. ఏకైకపుత్రకుండ నగు నన్నుద్ధరింపుము.
నావంశంబునకు మూలాధారమగువాడు తనయుం డొకరుండుగాక మ
రెవ్వరును లేరు. వీడు మరణించెనేని నావంశం బంతమునొందును.
పితరులకు పిండదాన తిలోదకంబుల నొసంగువారు లేరు. నాయందు
కరుణాకటాక్షవీక్షణంబుల బరపి పుత్రభిక్ష నొసంగ వేడుచుంటి నన
నాభరద్వాజుండు పద్మనాభున కిట్ల నెను.

ఓయీ! సీతనయుండు భయంకరంబగు పాపకర్మ నొనరించి యుండెను. దానికి వినాశంబు ప్రియశ్చిత్తంబులు పదివే లొనరించి నను కలుగనేరదు. నీసుతుని పాపవిమోచనంబునకు నేనొకయుపాయం బును వచించెద వినుము.

గంగానదికి దక్షిణదిగ్భాగంబున రెండువందలయోజనంబుల దూరంబునను, పూర్వసముద్రతీరంబునకు పశ్చిమంబునం దైదుయోజనంబుల దూరంబునను, సువర్ణముఖరీతీరంబున కుత్తరంబున కొశ మాత్రీదూరంబునను, సర్వలోకనమస్కృతంబును, మేరుసముద్భవం బును, వైకుంఠసమాసీతంబును, మహావిష్ణునకు క్రీడాచలంబు నగు వేంకటాద్రి యున్నది. అయ్యచలరాజంబున శ్రీమన్నారాయణుండు శ్రీ భూ సీళాలనామణులం గలసి వేంకటేశనామంబున సాక్షాన్మోక్ష ప్రదాయకుండై వసియించియున్నవాడు. ఆవేంకటేశ్వరాలయంబున కుత్తరదిగ్భాగంబున మంగళప్రదంబును, బ్రహ్మహత్యాది పాపాఘ విష్వంసకంబును, వాఙ్మితార్థప్రదాయకంబు నగు కటాహతీర్థమున్నది. సీవు సుతసహితంబుగ నటకు వెడలి యాతీర్థజలంబుల నీకుమారునిచే ద్రావింపుము. పాపవిమోచనం బగు నను వేదసంమితంబులగు భర ద్వాజుని పలుకుల నాలించి యమ్మునికి ప్రదక్షిణనమస్కారంబు లొన రించి పద్మనాభుండు సుతసహితుండై వేంకటాచలంబున కరిగి స్వామి పుష్కరిణీజలంబుల స్నాన మొనరించి పిమ్మట వరాహస్వామిని సంద ర్శించి యటనుండి శ్రీనివాసాలయముం జేరి విమానంబునకు ప్రద క్షిణం బొనరించి, నమస్కారంబుల గావించి, దురాచారుం డగు కేశవునితోడం గలసి కటాహతీర్థమునకు బోయి బ్రహ్మహత్యాదోష వినాశకరంబు లగు కటాహతీర్థజలంబుల నాకేశవునిచే పాన మొనరింప జేసెను. అంతలోన వాని బాధించుచుండిన బ్రహ్మహత్య విలయ మొందెను. పిమ్మట నాపద్మనాభుండు సుతసహితుండై కృపానిధి యగు వేంకటేశుని సందర్శించెను. శ్రీనివాసుండు వారలకు నయన

గోచరుండై పద్మనాభా! కటాహతీర్థజలపానంబున బవిత్రులై, కృతా ర్థులైతిరి. సీతనయుండు బ్రహ్మహత్యావిముక్తుం డయ్యెను. కటాహ తీర్థ స్నానపానంబులు సకలకలుషహరంబు లగుటంజేసి యందరకును సేవింపదగినవై యున్నవి. ఈతీర్థజలంబుల ద్రావినవారలు నాలోకంబు నొందగలరని వచించి శ్రీవేంకటేశుం డంతర్ధానంబు నొందెను. ముని చంద్రులారా! మున్ను నేను వినినతెరంగున కటాహతీర్థమహిమం బును మీకు తెలిపితి నని వచించు సూతున కామును లిట్లులనిరి.

మునిశేఖరా! సమస్త పుణ్యతీర్థవదీనదగిరివరక్షేత్రసరోవర ప్రభావంబు లెన్నియో నీవలన వింటిమి. సువర్ణముఖరీతీర్థంబును సరసిజ సంభవునాదేశంబున కుంభసంభవుండు భూతలంబునకు దెచ్చె నని వచించితివి. తదుత్పత్తిప్రభావంబులను, దాని నాశ్రయించియున్న తీర్థ సముదయంబును వినుట కభిలషించుచుంటిమి గాన దయయుంచి విను పింపుమన, సూతుండు శంకరునకును, సందీశ్వరునకును, కుమార స్వామికిని, వ్యాసమునీంద్రునకును ప్రణామంబు లాచరించి మునుల కిటుల వచించెను. మునివరులారా! మంగళకరంబును, వినువారల కమందానందసంధాయకంబును, పుణ్యఫలదంబు నగు నాఖ్యానం బును మున్ను భరద్వాజుం డను మునివరుండు పార్థునకు వినుపించెను. సకలకలుషాపహంబగు నాకథను మీకు వినుపించెద, సావధానంబుగ పినుండు.

కుంతీసందనులు ప్రాజ్ఞుం డగు ద్రుపదవరచాలునివలన యాజ్ఞ సేనిం బడసి ధృతరాష్ట్రునిదేశంబున హస్తినాపురికిం జని యచట కురు వృద్ధుం డగు భీష్మునిచే నుపలాలితులై దుర్యోధనాదులంగలసి యాకరి పురంబున నైదువత్సరంబులుండిరి. అటుపిమ్మట భీష్మాది కురువృద్ధు లును, వాసుదేవుండును అంగీకరింప నాధృతరాష్ట్రుండు పాండవులకు ఖాండవప్రస్థం బను పురవరంబుతోగూడ సర్వరాజ్యం బొసంగెను. పాండవులు భీష్మాదుల యనుజ్ఞగైకొని యాజ్ఞ సేనీసహితులై యింద్ర

ప్రస్థపురంబునకు బోయి విశ్వకర్మ పరిరక్షితం బగు నాపురీసరంబున వసియించి సానుజుండై ధర్మపండితుండు ధర్మమార్గంబున ధరాపాలన మొనరించుచుండెను. నారదానుశాసనంబున మాధవుండు నిజపురంబు నకు బోన నాపాండునందనులు ద్రాపదీవిషయంబున నీతీరున బ్రతిజ్ఞ గావించుకొనిరి.

—: అర్జునతీర్థయాత్రాప్రశంస :-

ఇయ్యజ్ఞసేని యొక్కొకవత్సరము నిర్ణయపూర్వకంబుగ నొక్కొకరి గృహంబున వసియింపనగును. మనలో నెవ్వారలు పర గృహవర్తిని యగు గృహస్థు గాంతరుకో వార లొకవత్సరము తీర్థయాత్ర నొనరింపవలయును. ఈతీరున పాండుభూపాలనందనులు కృతప్రతిజ్ఞలై లోకసామాన్యంబులగు వ్యాపారము లొనరించుచు నతంద్రితులై కాలముగడుపుచుండిరి. ఇటులుండ నొకదినంబున భూసురుం డొక రుండు రాజమందిరాంగణంబునం బ్రవేశించి నాధేనువును తస్కరులు హరించి రని మొరలిడుచుండ గాంచి ధనంజయుం డాభూసురు నూర డించి త్వరాన్వితుండై శస్త్రంబుల గొనివచ్చుటకై శస్త్రాలయంబు నకుం బోవ సంతకుమున్నె యం దుపవిష్టులై యుండెడు పాంచాలీయుధి ప్తిరులం గాంచి తొల్లి గావించుకొనిన ప్రతిజ్ఞ నెరిగినవాడయ్యు ధను వును, తూణీరయుగంబును గైకొని రయమ్మున బోయి తస్కరుల దునుమాడి ధేనువును మరలించి సాదరంబుగ భూసురోత్తమున కొసంగి యటుపిమ్మట ధర్మనందను దరిజేరి శతకృతునందనుండు వినయ మ్మున నిటు వచించెను.

అన్నా ! ధర్మనందనా ! ప్రతిజ్ఞాభంగ మొనరించుటంజేసి నేనొక సంవత్సరము గతించుదనుక తీర్థయాత్ర గావించవలసియున్నది. పోయినచ్చెద నను పాండవమధ్యముని పలుకుల నాలించి ధీరుం డగు ధర్మనందనుండు సాదరంబుగ నిటులనెను. ప్రియసోదరా ! ధనం జయా ! ధేనువుంగూర్చియు, భూసురనిమిత్తంబునను వచించిన

యన్యతవచనంబులును, అందులకై గావించిన యసత్కార్యములును నిందసియంబులు గావని యాహ్వాలు వచింపుచుందురు. సహోదరా ! గోబ్రాహ్మణనిమిత్తంబుగ నీవొనరించిన కార్య మకృత్యం బెబ్బులగునో వచింపుము. ప్రజాపాలనం బొనరించునాతండు తస్కరుల నుపేక్షించిన బ్రాహ్మహత్యాపాతకంబును, వారల శిక్షించినచో హయమేకఫలం బును పొందగలండు. దేశోపద్రవకారులగు చోరులను, దుస్సాధ్యు లగు రిపులను నరనాథుండు శిక్షింపకుంజినచో సుఖము నొందజాలడు. నీవిపు డొనరించిన కార్యము లోకహితంబును, ప్రభుధర్మంబునై యున్నయది. అందువలన నీకేవిధమగు దోషంబును లేదు. నామాట విని తీర్థయాత్రాప్రసంగంబును వీడుమనియెడు ధర్మనందనుని వచనం బుల నాలించి రచితాంజలియై పురుహూతనందనుం డిటులనెను.

అన్నా ! భూపాలతిలకుండవగు నీవెరుంగని ధర్మంబు లెందును లేవు. ధర్మమార్తి నగు నీ కెదురాడుచుంటిని యాగ్రహ మొంద కుండుము. నామనవి వినుము. ప్రతిజ్ఞాభంగ మొనరించినవాని పాపమునకు మేరయున్నదే ! కృత్యాకృత్యంబుల నెరింగి సర్వకార్య దక్షుండగువాడు మున్ను తా వచించిన ప్రతిజ్ఞను భంగపరచి సంచరించుటకంటె తప్పు గలదే ! బంధువులయొక్కయు, గురువులయొక్కయు పలుకుల ననుసరించి ధర్మమార్గమును విడిచి సంచరించుటయు, ప్రతిజ్ఞా భంగ మొనరించుటయు, తానాడిన మాటకు మారుమా టాడుటయు, నశక్తునకు లక్షణంబులు. అనుజుండ నగు నాయెడల జాలినొంది తీర్థ యాత్రనుండి నను మరలించితివేని భగ్నప్రతిజ్ఞండ నగు నన్ననలోకించి జను లొనరించు నిందల నివారింప సమర్థులుండురే ! అది యటుండ నిమ్ము.

అగ్రజా ! నాకు చిరకాలమునుండియు మనంబున తీర్థయాత్ర గావించవలయు నను కతూహల మున్నది. అయ్యది యీనా డీరీతిని సంప్రాప్తమైనది. గాన నన్నీయద్యమమునుండి మరలింపవలదు.

రాజేంద్రా! నాయందు దయయంచి తీర్థగమనంబున కనుజ్ఞ నొసంగుము. ప్రభువులు వారల యనుజీవుల ప్రతిజ్ఞను గారవించురు. అన్న పోయినచ్చెద నని వచించి తక్కుంగల సహోదరుల యనుమతి నొంది ప్రణామప్రక్రియాదులచే ధర్మజని సంతసింపజేసి వివిధంబులగు మంగళాచరణంబుల నంది పౌరాణికోత్తములును, వశాహూర్తికులును, భిషగ్వరులును, శిల్పకళావిశారదులును, సూతమాగధగణంబులును వెంటరా నాఖండలనందనుడు ధరణీసురపరివేష్టితుండై పయనమై పోయెను. యుద్ధిష్ఠిరాజ్ఞానుసారంబుగ భోగత్యాగక్షమం బగు ధన మపరిమితంబుగ గొని కోశాధికారు లాపురందరనందనుం గలసి పోవుచుండిరి.

—: అర్జునుండు గంగాది సకలతీర్థంబుల నవగాహన మొనరించి సువర్ణ ముఖరీతిరముం జేరుట :—

పురుహూతనందనుం డిలు బయలు వెడలి ముందుగ గంగానదిం జేరి గంగాద్వారంబును, ప్రయాగక్షేత్రంబును, కాశికాపురంబును సేవించి, యటనుండి జాహ్నువీతీరోపాంతిమార్గంబున నడచుచు నందంబుగల తీర్థంబుల నవలోకించుచు, మహోత్తంగతరంగమాలికాభాసురంబగు దక్షిణసముద్రతటంబును జేరి యటనుండి మహానదికిం జని యందు స్నాన మొనరించి, యటుపిమ్మట పురుషోత్తమక్షేత్రంబును దర్శించి, యందుండి సింహాచలంబునకు బోయి యందలి నరసింహ స్వామిం గనుంగొని ప్రణామంబు లాచరించి, యటనుండి గోదావరీనదీ తీరంబునం బ్రవేశించి, సకలకలుషప్రశమనకారణంబులగు గౌతమీ జలంబుల నియమపూర్వకంబుగ స్నానాది క్రియాకలాపమును నిర్వర్తించి, యచ్చట భూదాన సువర్ణదాన గోదానాదికంబు లగు వివిధ దానంబు లొనరించి, యచ్చటనుండి మలాపహ యను నది నవలోకించి యందుండి సరిద్వారంబగు కృష్ణవేణీనదిం జేరి యటనుండి శంకరు నియతావాసంబును, చతుర్ద్వారసమన్వితంబును, నానాతీర్థగణాకీర్ణంబు నగు శ్రీశైలమునకుంబోయి మల్లికార్జునస్వామి నారాధించి, పిమ్మట

పినాకినీనదిం డాటి సర్వసుపర్వసేవితంబును, నారాయణప్రయావాసంబు నగు వేంకటాచలంబునకుం బోయి యన్నగోత్తంగమంగళశృంగంబున నుండిన సకలభువనరక్షాదక్షుం డగు శ్రీనివాసు నర్చించి, యయ్యచల శిఖరంబు నవతరించి సిద్ధసాధ్యమునినికరింపసేవితంబును, కుంభసంధన సమాసీతంబును, సకలలోకపావనంబు నగు సువర్ణ ముఖరీనదిం గాంచెను.

ముని శేఖరులారా! యత్కాలమంజులనికుంజపుంజంబుల సిద్ధ సాధ్యకిన్నరకింపురుషాంగవలు సుఖంబుగ గ్రీడించుచుండునో, యేనదీ తటంబున శీకరానారశీతలంబు లగు మందమారుతంబులు చల్లగ వీచుచుండునో, యేసరిద్వారం బుత్తంగతరంగనికరకరంబులచే వియగ్గగానది నాలింగన మొనరించుచుండునో, యేతటిసీతటాశ్రమభూము లాహుతి సముద్భవభూమంబులచేతను, తరువరినికరశాఖలనారగట్టుటంజేసి యిటు నటు చలించుచు కాషాయదీధితుల దిక్కుల బర్వంజేయు నారచీరల చేతను మనోహరంబులై యుండునో, యత్కాలద్వితయంబున ముని వరసురనికరస్థాపితంబు లగునవియై శివంకరంబు లగు శివలింగంబు లనే కంబులుగ బ్రకాశించుచుండునో, యదీయసైకతావాసవిశ్రాంతంబులై విహంగమోత్తమంబులగు మరాళంబులు మానససరోవరంబుచు మానసమునందైన దలంపకుండునో, యేనదీవరంబు శమితావగ్రహ తంకంబులును, కుల్యాముఖవినిర్గతంబులు నగు బావనజలంబులచే లోక రక్షాక్షమంబులగు సన్యంబుల నభివృద్ధి నొందించుచుండునో, యేపుణ్య స్రవంతి మనోహర చక్రవాకకుచయై, యుత్తంగవీచివళీవిభూషితయై, యావర్తనాభిభాసురయై, విపులసైకతశ్రోణిమండలయై, ప్రపుల్లపన్న వదనయై, చలన్మీనయుగేక్షయై, విలసత్ఫేనాంబరయై, హంసయూన మనోహరయై, జలపక్షిరవాలాపయై, నయనానందకారిణియై, యపూర్వకామినీరూపంబున సముద్రునకు పట్టమహిషియై యుండెనో యట్టి సువర్ణ ముఖరీనదీమతల్లిం గాంచి సమస్త తీర్థనిక్షణసముత్సకుం డగు

ధనంజయుం డపరిమితామోదంబునొంది యానదీనరంబును నయనానందంబుగ గాంచుచు నాపుణ్యసృచికి ప్రాగ్భాగంబున నుదగ్రీశ్వంగా భోగసముల్లిఖితాంబరతలంబును, కాళహస్తిసమాహ్వయంబు నగు నుత్తంగనగంబును గాంచెను.

—: ధనంజయుండు సువర్ణముఖరీతటమందలి కాళ

హస్తీ శ్వరాదిదేవతల దర్శించుట :—

అచ్చట మహానదీజలంబుల గుంకి యయ్యచోత్తమంబున సకలమరనికరసమభ్యర్చితుం డగు శ్రీకాళహస్తీశ్వరు నవలోకించి శ్రీధ్వాభక్తిసమన్వితుండై నగేంద్రతనయాసక్తచిత్తుండును, నాగభూషణుండు నగు శ్రీకాళహస్తీశ్వరుని వివిధోపచారంబుల బూజించి యాగిరివరంబున గల్లు నద్భుతవిశేషంబుల దిలకింపదలంచి యందంద దిరుగుచు, నాగిరిసానువులం దబలాసమన్వితులై దేవదేవుని చరితంబుల గాన మొనరించు సిద్ధమిధునంబులం గాంచెను. ఇంకొకయెడ పుష్పాసపాన మత్తులై యస్సరోలనామణులం గలసి నికుంజంబుల గ్రీడించు గంధర్వనర్మల గాంచెను. మరొకప్రదేశంబునకు బోవ నందు శివధ్యాన సరాయణులై యమందానందసంమోహచిత్తులగు యోగిపుంగవుల దిలకించెను. ఇంకొకనంక బ్రశాంతంబులగు నాశ్రమంబులం గను గొనెను. బలినీవారశోభితంబులగు మున్యాశ్రమద్వారభూములం జూచెను. నిరాహారులును, వాయుభక్షకులును, జీర్ణపర్ణభోజనులును, ఆతపాశనులును, శాంతులును, నియతేంద్రియులును, వీతరాగులు నగు మునిశేఖరులం జూచెను. ఇక నొకయెడకుం బోవ ఫుల్ల సౌగంధికామోద సువాసితదిగంతరంబు లగు కమలాకరంబు లాపురందరనందనయన ద్వంద్వంబున కుత్సనంబు గల్పించినయవి. ఇంకొకనంక మృగయాసక్త చిత్తులై విలునమ్మలంగొని శరసంధాన మొనరించి మృగంబుల నెమకుచు నందంద దిరుగుచుండు కిరాతీయుతులగు కిరాతకులం గను గొనెను.

—: సురరాజనందనుండు సువర్ణముఖరీతరమందలి

భరద్వాజాశ్రమంబునకు బోవుట :—

మరియు నయ్యదిరాజ దక్షిణదిగ్భాగంబున దిరుగుచు కదలీ నారికేళామృతోలతకోల చంపక చందనాశోకహింతాలతాలతమాల కృతమాల కేతకీదాడిమజంబూకదంబకతకఖదిరాష్ట్రనపాటల నాగపున్నాగ సరలదేవదారు కరంజక లవంగలుంగలవలీప్రియంగుతిలకవిభీతకశ్రీఫలా శ్వత్థకపిత్థమధూకప్లక్ష కేసరపూగజంబీరనారంగ నింబామలక కాశిక ప్రముఖంబు లగు ఫలపుష్పసమాకీర్ణంబు లగు తరువరనికరమనోహరం బును, అపూర్వసారభాకృష్టభ్రమరీనిదాదముఖరీతంబును, వాసంతీ కుండజాత్యాదిలతాపరివేష్టితంబును, చక్రవాక బక కాంచనంస కారండునమాశ్రయంబులై, సౌగంధికోత్పలకల్లారసరసిజకైరవసము దయవిరాజితంబులై మధునిష్ఠ్యందిమధురంబులగు నీరంబుల భాసు రంబు లగు కాసారంబుల కాశ్రయమై యుండునదియు, శోభాసమ నివృతంబును, కాతుకైకనికేతనంబును, సింహ, దంతావళ, వ్యాఘ్ర తాక్షురురురంకుప్రముఖంబులగు పరస్పరవిరోధిమృగగణంబు లనోన్యన్య హితంబుగ మెలగుచుండునదియును, నిర్జితచైత్రిరథోద్వానంబును, అతి రమణీయంబు నగు భరద్వాజాశ్రమముం గనుంగొనెను.

ఏయాశ్రమంబున మృదువచోవిభాసురంబులగు శుకంబులు తమ కందువుల కమందానందంబున దివ్యంబులగు శైవాగమములందలి యర్థ జాతంబును వినుపించుచుండునో, ఏయాశ్రమమందలి హోమధూమంబు లాకసంబు నావరించి యకాలజలదంబు లనుభ్రమను కల్పించి ఆశ్రమ మయూరంబుల నటింపజేయుచుండునో, ఏయాశ్రమంబున విహార విశ్రాంతంబు లగు మృగేంద్రింబులకు స్వేచ్ఛాసమాగతంబులగు కరీంద్రింబులు నిజకరజలశీకరంబులచే విశ్రాంతి నొసంగుచుండునో యట్టి మున్యాశ్రమముం గనుంగొని విస్తయకాశ్రమమానసండ్డై పార్థుం డత్తపాదనుల మహిమంబును ప్రశంసించుచు పరిజనంబుల నందంద

నిలువంజేసి భూసురులం గలసి యాశ్రమంబునం బ్రవేశించి యెరుట
స్ఫురత్పావకతేజుండును, మునివరనికరపరివేష్టితండును, భస్మాను
లిప్తదేహుండును, మృగచర్మోత్తరీయుండునై నననీరదావృతం బగు
కైలాసాచలంబుతీరున బ్రకాశించుచు, ప్రలంబమానంబులై సువర్ణ
కాంతుల జిమ్ముచుండు జటాకలాపంబుచే స్థిరవిద్యుల్లాసాసమాకీర్ణం
బగు శారదాంబుదంబుచందంబున డంబుమీరుచు, శ్రుతిస్మృతిపురా
ణార్థంబు లన్నియు నేకీభావంబు నొంది మానవాకారంబు నొందెనో
యన మించి నిత్యజ్ఞానయుతుండై, ధృతిక్షాంతిదయాపుష్టిశాంతిసంసేవి
తుండై, యఖండబ్రహ్మతేజోభాసురుం డగు భరద్వాజమునిశేఖరు
దరిజేరి సుభద్రాప్రాణనాథుండు తత్పదనజంబులకు కరసరసిజంబుల
జోడించి సమాలింగితభూతలుండై సాష్టాంగదండప్రణామం బాచరింప
నాశాపాయధశిరోమణి సదకంజంబుల వ్రాలిన భూపాలనందనులేవనెత్తి
ప్రహృష్టాంతరంగుండై వివిధాశీర్వచనంబు లొనరించి ప్రియూతిథి
యగు శతకృతునందను నర్హ్యపాద్యాదివిధానంబుల సత్కరించి పవిత్ర
తమంబగు కుశాసనమం దుపవిష్టం గావించి కుశలప్రశ్నాదికంబుల
నయ్యర్జునుమానసంబు నానందపరవశము గావించెను.

—: భరద్వాజుం డర్జునున కాతిథ్య మొసంగుట :—

పిదప నమ్మునిచంద్రుండు మనంబున కామధేనువుం దలంచునంత
లోన నయ్యమరగవియు జనుదెంచి రుచికరంబులగు భక్ష్యభోజ్యాది
కంబుల సిద్ధంబు గావించెను. సానుచరుండగు పాండవమధ్యముం
డాపదార్థంబుల దృష్టిగ భుజించి మునిసత్తము నుపాసించుచు నాదిన
శేషంబును కథాలాపకౌతుకంబున వెడలనడచి, సాయంకాలం బగుడు
సంధ్యావందన మొనరిచి, హుతపావకుండై విప్రమాత్యసహితంబుగ ముని
శేఖరుని పర్ణశాలకుం బోయి యందాసీనుండై మునిచంద్రు నాశీర్వా
దంబుల బడసి సుఖోపవిష్టుండై యుండునంత మనంబున నొకయాహ
జనించెను. ఈమహానది యెందుండి యిటుకువచ్చెనో, యెవ్వార లేగిరి

వరంబునుండి యిటుకు దోడ్తెచ్చిరో యాచరితం బంతయు నీమునివద్యు
నడిగి తెలిసికొనవలయు ననియెడు తలంపు వొడముటంజేసి యాముని
వరు నిటుల బ్రశ్నించెను.

—: ధనంజయుండు సువర్ణముఖరీమహిమంబును వినిపింపుమని
భరద్వాజు నడుగుట :—

మునిచంద్రమా ! నీచే పుత్రవిశేషంబుగ నాదరణంబు
నొందినకతంబున నాకంటె ధన్యుం డీలోకంబున నెందును గానరాడని
గర్వంబు నొందుచుంటిని. భవదాదరసంజాతకౌతుకం బగు నామాన
సము భవద్వాక్యామృతపానంబునకై త్వరబడుచున్నది. మహాత్మా !
యిమ్మహానది యేనగంబున జనించినయది ? ఎవ్వార లీనది నిటకు
దోడ్తెచ్చిరి ? ఇందు స్నానాదిక్రియల నొనరింప నెట్టిఫల మబ్బును ?
ఈచరితం బంతయు దాసుండ నగు నాయందు దయయుంచి వినుపింపు
మను పలుకు లాలించి యింద్రీనందనుముఖము నవలోకించుచు నిటు
లనెను. అర్జునా ! నీవు కురుకులపావనుండవు. ధర్మనందనసహోదరుండ
వగుటంజేసి మాకెంతయు మానసియుండవు. ఆర్జునధైర్యాదార్యదయా
గాంభీర్యంబుల నీకెనయగువా డొకరుండును గానరాడు. కులంబును,
విద్యయు, ధనంబును మానవులకు మదకారణంబులు. నీకవియన్నియు
వినయకారణములై యున్నవి. పూజ్యమగు రాజ్యంబు సకలభోగంబుల
ననుభవింపదగినదై యుండ నిండుకయు గర్వంబు నొందక జరించు
నీకంటె ధన్యుడొకాకరుండు గానరాడు. లోకోత్తరంబు లగు నీగుణంబుల
వలన నీకు నశుండనై యుంటిని. కౌతుకాయత్రచిత్తుండ వగు నీకు
వినుపింపరాని దేదియైన గలదే ! ఏపుణ్యకథ నాలకించినవారలు దురిత
నికరంబును వీక్షి సుఖించెదరో యట్టి దివ్యంబును, మునిముఖవినిర్గతంబు
నగు నొకకథను వినుపించెద వినుము.

—: భరద్వాజకథిత శంకరవివాహవృత్తాంతము :—

తొల్లి దాక్షాయణీదేవి జనకునివలన దిరస్కృతయై శరీరంబును

విడిచి గిరివరుండగు హిమవంతునకు తనూజయై జనించెను. సప్తమహా
ర్షులు నానగరాజు దరిజేరి గిరింద్రా! నీతనూజాత యగు భార్యతిని
జగదారాధ్యుం డగు మహాదేవున కొసంగి వివాహ మొనరింపు మని
ప్రార్థింప, నాధరణీధరవరుండందుల కంగీకరించెను నృషభవాహను
డాసర్వమంగళను వివాహమాడుటకు పయనమై యోషధీప్రస్థం బను
నామంబున బ్రకాశించు సన్నగరాజపురంబునం బ్రవేశింప, నాశంకరా
జ్ఞానుసారంబున స్థావరజంగమాత్మకంబులగు భూతము లన్నియు భూత
నాథుని వివాహముం గనుగొను వేడుక నాపురంబునకు వెడలెను.

ఆసమయంబున నయ్యుత్తరభూభాగం బంతయు భూరిభారసంభ
గ్నమై కుంగి పాతాళము నొందుచుండెను. భారవిహీనంబగుట దక్షిణ
దిగ్భాగంబంతయు నూర్ధ్వలోకంబుల గనబోవుచుండెను ఆవై పరీత్యముం
గాంచి పెండ్లికై జనుదెంచినవార లందఱును భయాకులచిత్తులై మొర
లిడజూచ్చిరి. మహేశ్వరుం డాభూతలవికృతిం గనుంగొని తపోధనసత్త
ముండగు కుంభసంభవు నవలొకించి మహాత్మా! యిటు రమ్మని
చెంతకు జేరంజేరి యిటుల నెను. పరిణయాలోకనకాత్మకంబున భూత
సంచయ మంతయు నిటకు వచ్చుటంజేసి యయ్యుత్తరభూభాగ
మంతయు పాతాళమునం బ్రవేశించుచున్నట్లులున్నది. భూమండల
మును సమభావంబుగ నిలువ నీవె సమర్థుండవు. ఇతరుల కియ్యది
సాధ్యము కాదు. వత్సా! నీవు నాతేజంబున బుట్టినవాడవు. అందున
లోకరక్షణదత్తుండవైతివి. శీఘ్రంబుగ నీవీభూమిని సమీకరణంబు
గావింపుము. నాడగు పాణిగ్రహణమహాత్మనముం గన నందరు నిట
నుండ నీవుకూడ నిటనుండుట యుక్తమే. కాని నీవాదక్షిణదిగ్భాగం
బున లేకున్న నీభూమి తలకిందు లగును. ఈవికృతిని మానుప నితరు
లోపరు. త్వరితంబుగ బొమ్ము. నీవెందున్నను పార్వతీపరిగ్రహణ
మహాత్మనంబు నీకనులయెదుట నీవు కనుగొనునటు లొనరించెద.
నాలసింపకు మని వచించి యమ్ముని శేఖరు నాలింగనముం గావించుకొని
రయమ్మున పొమ్మని విడిచెను.

—: అగస్త్యమునీందుగ్రిందు భూసామ్యకారణంబున
హిమవంగంబునుండి దక్షిణదిశకు బోవుట :—

అగస్త్యుం డాపీమథానినాథుని నచనానుసారంబుగ నాక్షణం
బుననే బయలుపెడలి వింధ్యాద్రి నతికిమించి యింకను కొంచెము
దక్షిణముగ బోవునంత నియ్యననీతలంబు సామ్యంబు నొందెను.
భూవికారంబును మాన్విన కలశసంభవుని సురిగరుడోరగ కిన్నరాదు
లందఱును సంతోషితస్వాంతృలై వివిధవిధంబుల నుతించిరి. పిమ్మట
నాముని శేఖరుం డించుక యామ్యదిశకుం బోయి వితతపాదపనమన్వితం
బును, మహాపథీనిలయంబును, మణిగణంబుల కాకరంబును, తేజం
బుల కాలయంబునై చుత్వదారధారాసంపన్నంబులగు శిఖరంబు లనే
కంబులు గల్గి రాజులు నొక యచలంబు నవలొకించి మెలమెల్లన నా
శైలం బధిరోహించి మనోహరంబగు నయ్యదిశిఖరంబున వసియుప
నిశ్చయించి యన్నగశృంగంబున పద్మోత్పలమండితంబును, వివిధతరు
వరవిసరపరివృతంబును, స్వాదుజలసంపన్నంబు నగు నొక కాసారముం
గాంచి దాని కుత్తరతటంబునం దాశ్రమంబు నేర్పరచి విధివిధానంబున
పితృదేవర్షుల నారాధించి, వాస్తుపూజం గావించి మునిగణావృతుండై
సిద్ధగంధర్వాప్సరస్సంఘసమాకీర్ణం బగు నమ్మహేంద్రంబున నివాసం
బుగ నుండెను. కుంభసంభవుం డిట్లు తపస్సమావేశచిత్తుండై యందు
వసియించిన కారణంబున నయ్యదివరం బగస్త్యాచలం బను నామంబున
బ్రసిద్ధి నొందెను.

—: నద్యుత్పాదనంబునకై కుంభసంభవుని కాకాశవాణి
వచించిన వాక్యములు :—

కుంభసంభవుం డొకదినంబున పూర్వాహ్నికకృత్యంబుల నిర్వర్తించి
శంకరారాధనంబునకై దేవతాగారంబున బ్రవేశించి యుండెను. అంత
నవ్యక్తవర్ణ సముజ్జ్వలంబును, మృదుమధురంబునగు నాకాశవాణి విన
నయ్యెను. మునిసత్తమా! నదీహీనం బగు నీప్రదేశ మెంతయు

మనోహరమయ్య జ్ఞానహీనుండగు భూసురునిచందంబున శోభ నొంద కుండెను. దక్షిణాహీనం బగు యాగదీక్షనలెను, చంద్రికావిరహితం బగు శర్వరియుం బోలె బ్రకాశింపకున్నయది. కాన నోమహీదేవో తమా ! లోకహితంబునకై దురంతదురితభయవినాశనకారిణి యగు నొక నది నిట బ్రసహింపజేయుము. సమస్తభూతవాతంబున కయ్యది యుపకారిణియై యుండును. సర్వలోకహితావహంబును, సర్వజనసమ్మతంబునగు నది నెందుండియైన నిటకు దోడ్చెమ్ము. లెమ్ము లెమ్ముని యెడు నశరీరవాణి నాలించి యొక క్షణమాత్రము చింతాకులస్వాంతండ్ల దేవపూజ నొనరించినపిదప నాశ్రమబహిర్వేదికపై గూరుచుండి యయ్యాశ్రమవాసులగు మునుల సందర స్థిలిచి వారల కాదివ్యవాణీరి తంబులగు వచనంబుల వినుపింప నయ్యన్భుతవచనంబుల నాలకించి మునులందరును సంప్రహృష్టమానసులై వందనంబు లాచరించి మైత్రావరుణి కీటులనిరి.

మునీంద్రా ! ఆశ్చర్యంబు లన్నిట నత్యాశ్చర్యంబును, మంగళంబు లన్నిట నత్యంతమంగళంబు నగు నీచరితంబున కీభవనత్రయంబున సాటి వేరొండులేదు. నీవొనరించిన హుంకారమాత్రంబున నహుంకారమురపురీవరంబగు నమరావతినుండి ధరణికి వ్రాలి కాలాహయయ్యెను. సమావృతధరాచక్రంబును, తరంగశీకరాద్వీకృతాంబరంబు నగు సాగరంబు నాచమించితివి. సూర్యగమనంబున కడ్డుతవిలిన వింధ్య నగంబును గర్వభంగ మొనరిచి నేల కొరగునటు లొనరించితివి. నీయద్భుతకర్మంబుల నభివర్ణింప సమర్థు లేలోకంబునందైన గలరే ! మాయదృష్టవశంబున నిన్ను గలసి యియ్యాశ్రమంబునవసంపుచుంటిమి.

సమస్త వస్తుసంపూర్ణంబయ్యు నీనగవరంబు నదీహీనంబగుటండేసి శోభింపదయ్యెను. అలభివావననదీజలస్నానవిహీనంబు లగు మాజన్మంబులు వ్యర్థంబులు గాకుండునే ! పుణ్యనదీవిరహితం బగు దేశంబున వసించుటకంటె భూమిపై బుట్టమిండుటయే మేలని తలంచుచుంటిమి.

మహాత్మా ! యేనాడు మేమీనగవరంబున పావననదీజలస్నాన మొనరిచి ధన్యుల మగుదుమోగదా ? వేయిమాటలేల. మునివరా ! పవిత్ర జలహృద్ధ్యం బగు నొక సరిద్వారంబు నిటకు రప్పింప నీకంటె సమర్థులెవరను గానరారు. తగు ప్రయత్న మొనరింపు మను తోడియోగి పుంగవుల పలుకుల నాలకించి, మునులారా ! మీయభిప్రాయానుసారంబుగ దప్పక ప్రయత్న మొనరించి యొక పుణ్యనది నిటకు రావించెద నని వచించి దృఢనిశ్చయిండ్ల మునినికరాభ్యనుజ్ఞాతుండ్ల యిష్టదైవంబుల బూజించి తీపురసంహారకుండగు హరునకు విధ్యుక్తంబుగ విశేషార్చన మొనరించి బహుక్షేత్రదుస్సహం బగు గాఢప్రతిము సంగీకరించి యనన్యసులభంబగు తపం బొనరించెను.

— : సువర్ణముఖర్యావిర్భావంబునకై యగస్త్యమహర్షి గావించిన తపఃప్రకారవర్ణనము : —

అట్లునా ! కుంభసంభవుం డొనరించిన తపఃప్రకారంబును వినుము. అసహ్యతపభయంకరంబు లగు గ్రీష్మదివసంబుల నలుగెలంకుల జ్వాలామాలికాక రాళంబులగు నగ్నులమధ్య నిలువంబడి చూపునర్కునియందు నిలిపియు, వార్షికదినంబులందు మహోగ్రీవాయుసంపాతదుస్సహంబులగు ధారావర్షంబులచే తాడ్యమానుండగుచును, హేమంతశమయంబున గంధదక్షిణంబులగు జలంబుల నిలిచియు జపధ్యానపరాయణుండై యిండుకయు వికృతి నొందకుండెను. ఇటు లెంత కాలము తపం బొనరించినను తలంచిన కార్యం బనుకూలంపక విలంబనం బగుడు వెండియు లోకభయంకరంబును గాఢతరం బగు నిష నవలంబించి మనోవృత్తుల నిగ్రహించి నిరాహారుండై యింద్రియ గ్రామంబును జయించి బహిర్వాప్తిపారంబు నెరుంగక కేవల మొక పామాణంబు తిరంగున నుండి తపం బొనరించుచుండెను.

ఇటుల తపం బొనరించుచు ముని శేఖరుని సర్వావయవంబులనుండి జ్వాలామాలికల బర్హంజేయుచు వైశ్వానరుండు భయంకరంబుగ

బయలు వెడలెను. అయ్యగ్నిశిఖాజాలంబు లన్ని దిశలను వ్యాపింప జను లందరును సముద్రగ్రభయోద్విగ్నమానసులై మొరలిడుచుండిరి. ఆజగ త్సంక్షోభముం గాంచి దేవత లందరు నొక్కుమ్మడిగ కమలాసను దరి జేరి తత్పదపనజంబుల సాగిలి మ్రొక్కి యగస్త్యతపఃప్రభావంబును విన్నవింప చతురాసనుం డయ్యమరుల దిగులుమాన్వి, సిద్ధనికరపరివేష్టి తుండై దారుణతపశ్చర్యాసక్తుండగు కుంభసంభవు నగ్రభాగంబున బ్రత్యక్షమయ్యెను.

—: చతురాసనుండగస్త్యాశ్రమమునకుం బోవుట :—

మునీంద్రుండు నాచతుర్ముఖుని గాంచి వందన మొనరించి వివిధంబులగు నుత్తు లొనరించి ప్రహృష్టాంతరాత్ముని గావించెను. విన మితకంధరుండై యెదుట నిలువంబడిన మైత్రావరుణిం గాంచి ప్రసాద సుముఖుండై చతుర్ముఖుం డిటుల నెను. మునివరా! నీవు తపోనిష్ఠాగరి ఘ్నల నగ్రగణ్యుండవు. నీవొనరించిన తపశ్చర్య కెంతయు సంతోస మయ్యెను. నీవెందులకై యిట్టి దారుణతపం బొనరింపగడంగితివో నచింపుము. తప్పక నీయభీష్టంబును నెరవేర్చెద నన, నయ్యగస్త్యముని యిటుల నెను. మరాళవాహనా! నీయనుగ్రహంబున నాకెందును కొరంతిలేదు. కాని నాకోరిన వరంబును నిస్సంశయంబుగ దీర్తునటు లేని నాయభీష్టంబును వినుపింతు నన, హిరణ్యగర్భుండును ముమ్మాటికి నీకోరిక నెరవేర్చెద ననుటయు నమ్మునిచంద్రుం డిటుల నెను.

పుణ్యనదీవిహీనంబగు నీప్రదేశముం గాంచుచుండు నామనం బత్యంతమఃఖాకాంతం బగుచున్నది. అర్థావబోధరహితం బగు వేద పతనంబువలె పుణ్యనదీవిరహితం బగు నీదేశము బ్రకాశింపకుండెను. నాకోరిన వరంబు నొసంగ నిచ్చ గలదేని పావనజలవిభాసితంబగు నొక సరిద్వారంబు నిట బ్రవహించునటు లొనరింపుమనుటయు నభినసంభ వుండు మనంబునం దాకాశగంగను దలంచెను.

—: అగస్త్యప్రార్థనంబునంగీకరించి యాపరమేష్ఠి గంగను

ప్రేరేపించుట :—

ఆహా! మహాత్ముల మహిమంబు లనూహ్యంబులుగదా! విరించిసంస్క రించినంతలోన నవ్వియద్గంగ పరమేష్ఠి. పురోభాగంబున ముకుటవిన్యస్త ప్రశస్తాంజలిభాసురయై నిలిచెను. నిజశాసనంబు నతిక్రిమింపక జను దెంచి వినయానతమస్తకయై నిలిచిన సకలజగద్ధాత్రీయగు నాకాశగంగ నవలోకించి యప్పరించి యిటుల నెను. సకలభువనపావనీ! గంగామత్సరీ! పుణ్యనదీరహితం బగు నీదేశంబున సకలలోకహితార్థంబుగ నిందొక సరిద్వారంబును ప్రవహింపజేయు మని కలశజండు కోరుచున్న నాడు. నీవిపుడ ధరణి కవతరించి నీదగు నొక యంశంబున నీమునిచంద్రుం డనుసరించిన మార్గంబున బ్రవహించి ధరాతలగతులగు జనుల బవి త్తుల గావింపుము. మునిశేఖరులును, సిద్ధసాధ్యకిన్నరకింపురుషాదు లును సర్వకాలంబుల నిను సేవింపుచుందురు. నదు లన్నిట నుత్తమం బని బ్రఖ్యాతిగాంచి నిన్నాశ్రయించినవారల రక్షింపుచుండుము. ఈకుంభసంభవునకు ప్రియం బొనగూర్చుము. నాపలుకుల నన్యథా దలంపకుము. నీపావనజలంబుల మున్నులిడినవారల కలుషంబుల బాపి వారల కామితంబుల దీర్చుచుండు మని పల్కి కుంభసంభవుండును, వియద్గంగయు గావించిన పూజానమస్కారంబులగైకొని చతురాసనుం డంతర్ధానంబునొందెను.

పిమ్మట నాగంగాదేవి మునిపతి పురోభాగంబున స్వాంశసంభ వయు, దివ్యతేజోవిరాజితయు నగు నొక మూర్తిం గనుపరచి యిటు లనెను. మునిసత్తమా! నీని నాయంశంబుగా నెరుంగుము. ఇయ్యది నదీరూపంబు నొంది నీయభీష్టంబును నెరవేర్చగలను. సందియ మొందకు మని వచించి వియద్గంగ తిరోధానంబు నొందెను. అంత లోన నాకాశగంగాంశసంజాతయుగు నాసరిద్వారం బయ్యగస్త్యమునిం గాంచి మునిసత్తమా! నేనేమార్గంబున బోవలయు నని యడుగ,

నమ్మనిసార్వభౌముం డిటుల నెను. కల్యాణీ! ముందుగ నే నడచుచుందును. నన్ననుసరించి నీవును నడువు మన నటుల నొనరెంచెద నని యాసరిద్వరంబు నందుల కంగీకరించెను. పిమ్మట నామనిశేఖరుండు ప్రముదితమానసుండై యానగరాజశిఖరమునుండి దిగి నదిప్రవహించుటకు తగు మార్గంబును జూపుచు ముందు నడచుచుండ, వెనుక నాసరిత్తు ప్రసహించుచుండెను.

—: సువర్ణ ముఖరిని పురందరాది బృందారకులు నుతించుట:—

కుంతీనందనా! ఆసమయంబున దివ్యవిమానారూఢులై పురందరాది బృందారకు లందరును కలశేజు ననుసరించి నడుచుచుండు నది ననుసరించి బోవుచుండిరి. మునివరు లందరును నవావతారిణి యగు దివ్యనదిం గాంచి కృతాంజలులై నుతులొనరించుచు వచ్చుచుండిరి. సిద్ధచారణగంధర్వాదు లందరును గుమిగూడి యానగవంతిని, మునిశేఖరునిగూడ ననేకరీతుల బ్రశంసించుచుండిరి. భూతలమందలి జనులందరును నిర్మలమై, యమృతోపమానమై యుండు నుదకము లభించుటంజేసి కౌతుకాయత్తచిత్తులై మహానందనాగరంబున నోలలాడుచుండిరి.

—: వాయుకథిత సువర్ణ ముఖరినామనిష్ఠత్తి:—

అప్పుడు కమలాసననిదేశంబున పవనుం డమరులందరు స్వినుచుండ నిటుల నెను. సువర్ణంబువలె లోకులందరకును భాగధేయమై ముఖరి కృతదిజ్ముఖమై యీనదీవరంబు భూతలంబున కయ్యగస్త్యమునిచే గొనిరాబడినదిగాన నకలలోకాభినందితవై భవనమన్వితమై, కైవల్య నిలయమై సువర్ణ ముఖరి యను నామంబున బ్రఖ్యాతి నొందగలదనియు, ఈసువర్ణ ముఖరినది నదు లన్నిట నుత్తమం బనియు నమరులకును, మానవులకును సేవింపదగినదనియు చతురాననుండు వచించె నని యెడు పవమానుని పలుకుల నాలించి కలశేజుండు విస్మయాక్రాంత చిత్తుండై, పులకీకృతాంగుండై యమందానందంబు నొంది యిటుల నెను.

—: అగస్త్యుండు తా దోడ్తెచ్చిన సువర్ణ ముఖరి మహిమంబును వర్ణించుట:—

ఈమహానది స్నానపానాదికంబులచే మానవులకు సౌఖ్యానహమై భూమండలంబున మిగుల బ్రఖ్యాతి నొందగలదు. చతుర్ముఖాజ్ఞానుసారంబుగ వియద్గంగ సువర్ణ ముఖరినామంబున భూమి కవతరించి తన్నాశ్రయించినవారల పూతుల గావింపగలదని నుడివెను. ధనంజయా! వివిధనగంబులను, దుర్గమంబులను, కాంతారంబులను మరియు ననేకంబులగు జనపదంబులను క్రమక్రమంబుగ నతిక్రమించి వివిధశిలోచ్ఛయసంభవంబులగు ననేకనదులం గలసి, రోగప్రీతిలు, నధికాతురులు నగువారల కనామయైకప్రతిపాదకంబులును, అంతస్తాప బహిస్తాపనివారకంబులును, ప్రియకరంబులును, భగ్నిమరభాగ్యైక నికేతనంబులును, సౌరభసంవాసితదిగంతంబులు నగు సరసిజక్తైరవసౌగంధికాది శోభితంబులును, జలక్రీడాగతసురసుందరసీమంతసంక్రాంతసిందూర రజోరుణంబులును, అమరనితంబినీ కేశపాశచ్యుత పారిజాతసుమగంధాది వాసితంబులును, మంగళాయతనంబులును, మధురంబులును, నిర్మలంబులును, పాప్రప్రశమనకారణంబులు, నమృతోపమానంబులు నగు నలిలంబుల భాసిలుచు, జలవిహారాయాత మదమాతంగతుండాదండా ఘాతసముద్భూతబిందునందోహంబుచే ప్రభాకరునకు సంతసంబున బుష్పోపహార మొసగుచుండు నదివలె గనుపించుచు నానది యగస్త్య కైలంబున బుట్టి కుంభసంభవునిచే భూమికి దేబడి యనేకతీర్థంబులం గూడి దక్షిణసాగరంబున బ్రవేశించెను.

ఆసరిత్ప్రతియు దనకై వచ్చెడు నదీమత్స్యం గాంచి శీకరాక్షత విన్యాసంబులతోడను, రత్నదీపహారములతోడను ఎదురేగి యుత్తంగ తరంగ హస్తంబుల నాలింగనంబు గావించుకొని యాఘోషభాషణంబుల నెంతేని ప్రియంబు గల్పించెను. తన కనుకూలనతి యగు బ్రీయురాలు లభించుటంజేసి యాసముదుర్ని జీవనం బభివృద్ధి నొందెను. ఇటు

లానది సముద్రునిం గలియ గృతకృత్యుండై కుంభసంభవుం డానరిత్సరి
త్పితుల ననుజ్ఞం గొని నిజాశ్రమమునకుం బోయెనన విని పురుషాత
నందనుం డాభరద్వాజముని కిటుల నెను.

— : భరద్వాజవర్ణితసువర్ణముఖరీమాహాత్మ్యము :—

భూసురోత్తమా ! మహానదీసముద్భవంబును వినుపించితివి,
దయయుంచి, యీనదీప్రభావంబునుగూడ నవిస్తరంబుగ దెల్పు మన,
భరద్వాజుం డిట్లు నచించెను.

ధనంజయ ! సర్వశ్రేయస్కారణం బగు సువర్ణముఖరీమహి
మంబును వినుము. ఉత్తమం బగు మానవజన్మంబు నొంది జ్ఞాను
లగువారలకు సువర్ణముఖరీస్నానము లభించును. ఏమానవుండు
నూగామడల దూరంబుననుండియు సువర్ణముఖరీనదిని తలంచునో
యామానవుండు సర్వపాప వినిర్మక్తుం డగును. సువర్ణముఖరీజలంబున
నిక్షిప్తంబులగు నస్థికలు బ్రహ్మలోకాధిరోహణంబునకు సోపానంబు
లగును. మానవు లితరనదీజలంబుల మున్లుచు సువర్ణముఖరీని
తలంతు రేని వారల కత్యుత్తమఫలము సిద్ధించును. సువర్ణముఖరీనదీ
స్నానము లభించునంతదనుక పాపములు పీడించును. ఆనదీస్నానము
లభించెనేని కలుషము లన్నియు వీడిపోవును. దివ్యంతరిక్షభౌమంబు
లగు తీర్థములన్నియు ప్రతిదినంబునను ప్రాతఃకాలంబున సువర్ణముఖరీ
నదిని స్మరించుచుండును. అగస్త్యచలంబున బుట్టు దక్షిణాగ్రంబునం
గలసి స్వర్ణముఖరీనామంబున బ్రసిద్ధి నొందిన యీమహానది తలంచినంత
మాత్రంబున పాపసముదయంబును నాశన మొనరించును. సువర్ణ
ముఖరీస్నానము నాశించి, సురసిద్ధగంధర్వకిన్నరకింపురుషాను లందరును
మానవలోకంబున బుట్టువు నొందడలంచుచుందురు. సువర్ణముఖరీ
తోయంబుల నభివృద్ధిగాంచిన సస్యంబులవలన ఫలించిన ధాన్యాదుల
ననుభవించిన మనుజులు దుష్టాన్నభోజనంబున సంభవించిన మహా
దోషంబు నొందకుండురు. పాన మొనరింపబడిన సువర్ణముఖరీజలం

బులు దేహధారుల కలుషంబులను రయమ్మున ధ్వంస మొనరించును.
మానవజన్మంబు నొందియు సువర్ణముఖరీస్నాన మొనరింపని మానవుని
జన్మము నిర్ధకంబని యెరుంగనగును.

సువర్ణముఖరీస్నానం బొకటియును, భాగీరథీజలావగాహనం
బులు రోటియును సమంబులగును. దేవతలందు గోవిందునివలె, తార
కంబుల శశాంకునిరీతి, మానవులందు భూపాలునిచందంబున, భూరుహం
బుల గల్పకంబుభాతి, పంచభూతంబుల నాకసంబురీతి, నిఖిలశక్తులందు
మాయతెరంగున, మంత్రంబు లన్నిట గాయత్రీమంత్రంబురూపున,
సమస్తాయుధంబుల వజ్రాయుధంబు చాడ్చున, తత్త్వంబులం దాత్మ
తత్త్వంబునడుపున, యజుస్సలందు రుద్రాధ్యాయంబుభంగి, భోగి
వరులం దనంతుని మహిమంబున, నగము లన్నిట హిమనగంబుభాతి,
క్షేత్రంబుల వరాహక్షేత్రంబుతీరున, ఇంద్రియంబు లన్నిట మాన
సంబురీతి, నదులన్నిటియందును సువర్ణముఖరీనదియే పావనమై యత్యు
త్తమంబై యున్నది పవిత్రీతను, క్షేమారోగ్యంబులను, సుఖంబును
గోరెడువారలు ప్రతిదినంబునను మంగళాలయ యగు సువర్ణముఖరీ
నదిని స్మరించి నుతించుచుండవలయును.

శ్లో॥ అగస్త్యచలసంభూతాం దక్షిణోదధిగామినీం ।

సమస్తపాపహంత్రీం త్వాం సువర్ణముఖరీం శ్రీయే ॥

మహాపాతకవిస్త్రప్తం గాత్రీం మమ తవోదకైః ।

క్షాశయామి జగద్ధాత్రి! శ్రేయసా యోజయస్వ మామ్ ॥

అను సూక్తద్వయంబు నుచ్చరించి నియమపూర్వకంబుగ సువర్ణ
ముఖరీజలంబులం దవగాహన మొనరించి పరిశుద్ధుండై పరమానందంబు
నొందగలడు. ముందుగ కమలసంభవునిచే స్మరింపంబడి, పిమ్మట కుంభ
సంభవునిచే సమాహృతయై మందాకినీరూపం బగు సువర్ణముఖరీనది
శుభార్థు లగువారలచే గీర్తనీయం బగు ప్రభావము నొందియున్నది.
శుభంబును గోరువార లీనదీజలంబున స్నాన మొనరింపవలయును.

సోమసూర్యోపరాగంబులందు సువర్ణముఃఖరీన్నాన మొనరించి గావించిన దానంబు లమేయఫలయుక్తంబు లగును. రవిసంక్రమణసమయంబులను, వ్యతీపాతయోగంబులను గావించిన సువర్ణముఃఖరీన్నానము కోటికులంబుల నుద్ధరింపగలదు. జన్మనక్షత్రంబునను, జన్మదినంబునను సువర్ణముఃఖరీజలంబుల విధివిధానంబున స్నాన మొనరించిన పుణ్యాత్ముడు క్షేమారోగ్యసుఖసంపదల నొందగలడు. దుస్స్వప్నదోషంబులును, కార్యవిఘ్నంబులును, దుష్టానస్థితరవ్యాదిగ్రహదోషంబులును, భూత ప్రేతపిశాచపీడలును సువర్ణముఃఖరీన్నానంబున శమించును. సువర్ణముఃఖరీతీరంబున గోష్పాదపరిమితం బగు భూమిని దాన మొసంగిన వారలు భూమండలమునంతను దాన మొసంగిన ఫలము నొందగలరు.

ఆనదీజలంబున గోవును దివ్యాంబరభూషణాదులచే నలంకరించి దాన మొనరించినవారలు సత్యలోకంబున వసింపగలరు. ఇహముఖ్య ఫలావాప్తికై సువర్ణముఃఖరీతటంబున వివిధంబు లగు దానంబుల నొనరింపవలయును. సువర్ణముఃఖరీతటంబున గావించిన జపతపంబులును, హోమంబులును, పితృకర్మయు, సురార్చనయు నూరురెట్లధికఫలదంబు లగును. పృథానందనా! సుఖభోగంబుల ననుభవింపదలంచువారలు ప్రతివత్సరంబునను సువర్ణముఃఖరీతటంబున గావింపదగిన యత్యుత్తమ ప్రతింబును వినుము. వర్షాకాలంబున దినకరకరనికరంబులచే తిరోధానంబు నొందిన మిత్రానరుణానందనం జేనా డుదయంబు నొందునో యానాడు నియతేంద్రియ్యులై యీనదియందు స్నాన మొనరించు వార లొకకల్పంబు గతించుదనుక సురసదనంబునం దఖండభోగంబు లనుభవించుచు నివసింపగలరు.

మరియు నద్వినంబున నగస్త్యప్రతిమను సువర్ణంబున జేయించి విధ్యుక్తంబుగ భూసురోత్తమునకు దాన మొసంగినవారలు శాశ్వతం బగు బ్రహ్మలోకంబు నొందగలరన విని పురందరనందనం డీటుల నెను. భూసుర శేఖరా! నీవిపుడు వినుపించిన వ్రతం బెటు లొనరింపవలయును?

దాని విధానం బెట్టిదియో దయయుంచి విశదంబుగ దెల్పుమన, భరద్వాజుం డీటు వచించెను.

—: అగస్త్యప్రతిమాదానవిధానము :—

శ్వేతవాహనా! అగస్త్యోదయదినంబును తెలిసికొని నియత మానసుండై శక్త్యనుసారంబుగ సువర్ణంబుచే భాసురాకారంబును, జటాబంధమనోహరంబును, కరకమలకృతజపమాలాకమండలువిరాజితంబును, మృదులనల్లలధరంబును, మృగచర్మోత్తరీయంబును, భస్మాంకరుచిరంబును, దుద్రాక్షమాలాలంకృతంబును, సౌమ్యంబు నగు నగస్త్యప్రతిమను చేయించి సువర్ణముఃఖరీతోయంబుల ననగాహన మొనరిచి, యాచార్యుని గంధపుష్పాదులచే యథావిధిగ బూజించి, యాప్రతిమ నాధకపరిమితతండులములపై నుంచి, వస్త్రయుగ్మంబు నర్పించి, ప్రతిమాపూజనంబును యథావిధిగ నొనరిచి-

శ్లో॥ వింధ్యసంస్తంభనో వార్ధి చులకీకృతపేళలః ।

బ్రహ్మదినర్వదేవానాం తేజసా సుప్రకాశితః ॥

అగస్త్యకుంభసంభూతో దేవాసురసమస్కృతః ।

ప్రీతి మాశ్నోతు మహతీం దానే నానేన మే వ్రభుః ॥

ఆను మంత్రము నుచ్చరించి దక్షిణాసమన్వితంబుగ ప్రతిమాదానంబును ధారాదత్తము గావించి సకలకలుషంబుల బాసి, సనాతనం బగు బ్రహ్మలోకంబు నొందగలరు. జన్మాంతరకృతంబులును, ఇహ జన్మకృతంబులు నగు మహాపాతకోపపాతకంబు లన్నియు నాశ మొందును. బ్రహ్మది దేవతలును, సనకసనందనాది మహాయోగి పుంగవులును, చరాచరంబులగు సమస్తభూతంబులును సంప్రీతినొందును. అగస్త్యమునిసంప్రీతికై యీవ్రత మాచరించి యథాశక్తిగ బ్రాహ్మణులకు భోజనము బెట్టి దక్షిణాతాంబూలాదుల సత్కరింపవలెను.

ఫల్గునా! యీవ్రత మాచరింప సమర్థత లేకుండిన నయ్యగస్త్యోదయదినంబును వ్యర్థము గానీయక బ్రయత్నపూర్వకంబుగ దన

శక్తి ననుసరించి యే తెరంగుననై నను శ్రీధాభక్తిసమన్వితంజై యీ వ్రత మాచరింపవలయును. కుంతీనందనా! కుంభసంభవపరిపక్వతపః ఫలం బగు సువర్ణమఖరీనది సురాసురు లందరిచేతను గొనియాడతగి నదై యున్నది. మహానదీసముద్భవంబును, తత్ప్రభావంబును వింటివి. ఇక నేమి వినుట కిచ్చయించుచుంటివన, నర్జునుం డిటుల నెను.

—: అగస్త్యతీర్థాగస్త్యేశ్వరప్రభావవర్ణనము :—

మునివర్యా! కర్ణాంజలులచే భవద్వాక్యామృతం బెంతగ గ్రోలి నను నాచిత్తంబు దృప్తి నొందకున్నది. నీపలుకుల విన నిచ్చయించు చుండిన నాపయిం బరిపూర్ణకరుణాకటాక్షంబులం బరపి మనఃక్లేశంబు నొందక నాసంశయంబులం దీర్చి యానందకలితునిగా జేయుము. మహాత్మా! యిమ్మహానదియం దెచ్చుటెచ్చట నేమహాతీర్థంబు లున్న వియో, యిమ్మహానదితో గలసిన నదు లెవ్వియో, యేప్రదేశంబున స్నాన మొనరింప నేయేకలుపంబులు నాశ మొంది యేమిఫలంబు సిద్ధించునో, యాతటిసీతటద్వయంబున నెందెందు హరిహరాది దేవతాయతనంబులు భాసించుచుండెనో, యే యే క్షేత్రంబుల గావించిన స్నానదానాది శుభకర్మంబుల నేమేమి ఫలము గల్గునో నీవెరింగినవాడ వగుటంజేసి విన నుత్సుకుండ నగు నాకు విశదం బుగ దెల్పుమన, నమ్మనిచందుగ్గిం డిటు వచించెను. భనంజయ! యగస్త్యతీర్థం బాదిగ నీనదీతీర్థవై భవంబును వివరించి వినుపించెద వినుము—

అఖండజ్ఞానరూపుండును, నకలలోకహితైషియు, సురాసుర సంభావ్యుండు నగు కుంభసంభవుండు తద్ధరాధరంబునుండి ముందుగ నెయ్యెడకు సువర్ణముఖరీనదిం దోడ్తెచ్చెనో, యెచ్చట స్నాన మొన రించినవారలు కృతార్థు లయ్యెదరో యయ్యది పావనం బగు నగస్త్య తీర్థం బని ముల్లోకంబుల బ్రసిద్ధి నొందియున్నది. అందలి స్నాన మాత్రంబున మహాపాతకసమన్వితులగువార లందరును పరిశుద్ధి నొంద

గలరు. మరియు నందు స్నానరతు లగుజను లనేకజన్మాత్తంబు లగు కలుషంబుల బాసి సుఖంబురు. ఏనరులు నియతేంద్రియ్యులై యగస్త్య తీర్థంబున స్నాన మొనరిచి గోభూతిలహిరణ్యాదిదానము లొనరింతురో వారలు గంగాద్వారంబున సమాహితచిత్తులై గావించిన దానంబుల లభించు ఫలముకంటె నూరురె ట్లధికఫలంబు నొందగలరు. ఆప్రదేశం బున కుంభసంభవునిచే బ్రతిస్థింపబడిన యగస్త్యేశ్వరుం డను నామం బున బ్రసిద్ధిపడసిన భవానీవల్లభుండు కలండు. అగస్త్యతీర్థంబున స్నాన మాచరించి యగస్త్యేశ్వరలింగము నర్చించినవారలు దశాశ్వ మేఘఫలము నొందగలరు.

—: సువర్ణముఖరీస్నానకాలనిర్ణయము :—

భాస్కరుండు భనూరాశిని విశిచి మకరరాశిం బ్రవేశింప నయ్యది యుత్తరాయణం బనం బరగు. అట్టి మకరసంక్రమణదినంబున నియత్తులై సుసమాహితచిత్తులై సువర్ణముఖరీనదీ స్నాన మొనరిచి నక లామరనికరినమర్చితుండు, నగజామనోహరుండు నగు నగస్త్యేశ్వరు నర్చించినవార లగ్నిష్టోమసహస్రంబునను, హయ మేఘశతంబునను లభించు ఫలము నొందగలరు. మకరసంక్రమణకాలంబున శుభంబు నాశించువార లందరు నయ్యగస్త్యేశ్వరదర్శన మొనరింపవలయును.

—: దేవర్షిపితృతీర్థమహాత్మ్యము :—

అయ్యగస్త్యేశ్వరతీర్థంబున కీశాన్యదిగ్భాగంబున నొక కోశ పరిమితం బగు దూరంబున దేవర్షిపితృనామంబుల బ్రభ్రాత్యిం గనిన తీర్థత్రయ మున్నది. అచ్చట దేవతలును, మునులును, పితరులును మునిచందుగ్గినిచే పూజింపబడి సంతసమంది సమస్తవాంఛితంబుల నొసంగిరి. నాడాదిగ నాతీర్థంబులు దేవతీర్థ, ఋషితీర్థ, పితృతీర్థ నామం బులచే బ్రసిద్ధి నొందుగాక యని వచించిరి. ఆతీర్థత్రయంబునం దనగా హాన మొనరిచి తర్పణంబుల గావించినవారలు ఋణత్రయవినిర్ముక్తులై యక్షయంబు లగు స్వర్గసుఖముల నొందగలరు.

—: వేణాసువర్ణ ముఖరీసంగమవర్ణనము :—

సంక్రందననందనా ! దేవర్షి పితృతీర్థంబుల కీశాన్యంబున యోజన ద్వయంబున రయాహతనిపాతితతీరతరువరనికరయు, కుల్యావినిర్గతవారి పూరసంష్టావితసమీపారణ్యభూమండలయు, కోకకులసంకులపులిన్తోత్సంగయు, పంకజామోదలోలాభిమాలారవాన్వితయు నగు వేణాతరంగిణి సముత్ప్రంగానేకనగరంబుల నతిక్రమించి ప్రభూతవినిర్మలతోయమనోహరయై సువర్ణము ఖరీనదిం గూడెను. ఆనదీన్వితయసంగమతలంబున స్నాన మొనరించువారలు దశాశ్వమేధఫలము నొందగలగు. వేణానదీ సంగతయగు సువర్ణముఖరీనదీగిరిమర్గమమార్గంబున నుత్తరవాహినియై పవనహించెను. మహీధరమధ్యగతం బగు విషమమార్గంబున నాలుగు యోజనంబు లుత్తరంబుగ బ్రసహించి యిచ్చట పాగ్వాహిని యయ్యెను. ఆనదికి సార్థయోజనదూరంబున నుండెడు నొక పవిత్ర స్థలంబునం దగస్త్రైశ్వరసమభిధానంబున విరాజిలు శివలింగ మొండు గలదు. ఎవ్వార లాలింగము నర్చింతురో వారల దురితక్షరంబు పటాపంచలగును. ఎవ్వార లమృతహానదీజలంబుల గుంకి యగస్త్య ప్రితిష్ఠితుండగు నగజామాత నర్చింతురో వారలు దురంతమరితంబుల బాసి సురావాసంబునం దఖండభోగంబుల ననుభవింపగలరు.

—: సువర్ణ ముఖరీతో వ్యాఘ్రపాదానది గలియుట :—

అటనుండి యాసువర్ణ ముఖరీ మరలనుదబ్బుఖంబున యోజనార్ధ పరిమితదూరమునకుం బోన నచ్చట హింతాలతాలసాలసమావృతం బగు దేశంబున దుర్వారభూరిదురితవినివారణకుశలయు, సీరంధ్రతీరవా సీరమండలమండితయు, సిద్ధగంధర్వలనాలీలావగాహనశాలినియు, తప స్వికన్యాసమర్పితబలిపుష్పవిరాజితయు, హంసకారండవక్రౌంచచక్రవాక జలవిహంగకులకోలాహల సమాకులయు, ప్రాకృవాహయు నగు వ్యాఘ్రపదాహ్వయ యగు మహానది తైలాంతరదుర్గమమార్గంబున నందు గలసెను.

—: శంఖతీర్థవర్ణనము :—

ఆనదీద్వయసంగమతలంబున స్నాన మొనరించువారల సకల కలుషంబులును విలయ మొందగలవు. సకలలోకకలుషాపహం బగు నావ్యాఘ్రపాదతటంబున బ్రహ్మర్షినియతావాసంబును, సురగరు డోరగసేవితంబును, దర్శనస్నానపానాదులచే నత్యంతానందదాయకంబు నగు శంఖతీర్థం బున్నది. అచ్చట శంఖు డను మునివరుచే లింగరూపంబున బ్రతిష్ఠింపబడిన శంఖేశ్వరుం డనంబరగు పార్వతీ కాంతుం గాంచి పూజానమస్కారంబు లొనరించినవారలు సురాలయంబు నొంది సుఖంపగలరు. ఇట్టి వ్యాఘ్రపదాభిధాన యగు నదిం గలసి యొక యోజనం బతిక్రమించి మునివరనికరసాసేవ్యమానయై శుభనిర్మలసలిలయై నృపభాచలనికటముం జేరె నని వినుపించి యా భరద్వాజుండు వెండియు నిట్లనియె.

—: సువర్ణ ముఖరీ కల్యాణదీసంగమము :—

వాసవీసమస్తమంగళాలయయు, నృపభాచలసంజాతయు, కలు సోమవిరాశినియు, వివిధతరువరలతాసంతానవిభూషితతటద్వయమనోహరయు, మునికరసుఖసంవాసపుణ్యాశ్రమభాసమానయు, ధరణీసుర దత్తార్ఘ్యవిలసత్తుశాక్షతలన త్తటయు, అప్పర స్తరుణీమణీకుచకుంభసమా లిప్తకస్తూరీసంకక్షాలితపంకిలయు, దంతానశకటతటసన్నదధారాసురభీకృతయు, భూసురభూపాలకృతవితతియాగయాపవిభాసురయు, నిష్పంక జలపూరవిశేషసంతోషితాశేషమానుషయు నగు కల్యాణామకం బగు నది సువర్ణముఖరిం గలసెను. ఆనదీద్వయసంగమప్రదేశంబున గావించిన స్నానంబున పొండరికశతంబున సంభవించు పుణ్యాఫల మబ్బును. అంతియగాక బ్రహ్మహత్యాది మహాపాతకము లన్నియు నశించును.

—: సువర్ణ ముఖరీతీర్థస్థిత వేంకటాచలవర్ణనము :—

సురరాజనందనా కల్యాణమన్వితయగు సువర్ణముఖరీమహానది కుత్తర దిగ్భాగంబున కోశద్వయమాత్రీ దూరంబున యోజనోన్నేధసమన్వి

తంబును, సమస్తతీర్థసమాశ్రియంబు నగు వేంకటాచలంబున్నది. అయ్యచలోత్తమంబునం దనేకంబు లగు నుపసనంబు లెన్నేని యున్నవి. మున్ను మధుసూదనండు వరాహమూర్తియై యిందుండుటచే నిమ్మహీ ధరంబు వరాహక్షేత్రమని కీర్తింపబడుచున్నది. సువర్ణముఖరీతిరమం దలి వేంకటాచలంబున కమలాలయాన్నితండ్రై కమలాక్షుండు నివసించి యున్నవాడు. ఆనగవరంబున మహాలక్ష్మీసహితండ్రై యుండు వేంక టేశుని సిద్ధగంధర్వమానవదాసపులందరును సేవించుచుందురు. ఆ విహంగతురంగునియందు విన్యస్తచిత్తులై యుండు భక్తవరుల యభీష్టాలు లతిరయంబున సిద్ధించును. విపత్తుల శాసి సంపత్తు నొందగలరు. వేంకటాచల నివాసుండగు మాధవు నెవ్వారలు మనంబున దలంచు చుందురో వారలు విగతకల్మషులై శాశ్వతం బగు వైకుంఠపదంబు నొంది సుఖంపగలరన విని యర్జునుం డిటుల నెను.

భూసురోత్తమా ! వేంకటాచలంబున సురాసురసమస్కృతుం డగు కమలాకాంతుం డేమికతంబున నెపు డెట్లు ప్రాదుర్భావంబు నొందెనో యేపుణ్యాత్మనియెడ ప్రసన్నుండై భక్తిముక్తిప్రదాయకం బగు తన దివ్యరూపంబు నగుపరచెనో వివరంబుగ దెల్పుమన భర ద్వాజుం డిటుల నెను.

—: శ్రీ వేంకటాచలంబున వసియించు భగవద్వైభవవర్ణనము :—

కుంతీనందనా ! వేంకటాచలేశ్వరుని మహిమంబును సవిస్తరం బుగ దెల్పుట కానలు మొగంబులవేల్పును సమర్థుండు కాడు. నే నెరింగినంతవరకు వినుపించెద వినుము. మధుసూదనుచరితంబును వినుట కుత్సహించు నీవు ధన్యుడవు. సకలభువనపాలకుండగు మాధవుని చరితంబును నచించుచుండుటచే నేనుగూడ ధన్యుండనైతిని.

తొల్లి భాగీరథీతీరంబున గ్రీతుదీక్షాప్రసక్తుండును, వినిర్మల జ్ఞానసమన్వితండు నగు జనకుండను రాజేంద్రునకు వాసుదేవుండను తాపసోత్తముండు వినుపించిన విష్ణుచరితపావనం బగు నొక కథను విను

పించెద. సావధానంబుగ వినుము. సకలచరాచరభూతముల కాద్యుండు శ్రీమన్నారాయణుండు. ఆతండు జగత్స్వరూపుండును, జగత్కర్తయు నై యున్నవాడు. మరియు చిత్స్వరూపుండును, నిరంజనుండును, సహస్రశీర్షుండును, సహస్రాక్షుండును, సహస్రపాదుండును అగు నాతండు లేని ప్రదేశ మించుకయు లేడు. ఎన్నని తేజంబున చరాచరం బగు జగంబంతయు బ్రకాశించుచున్నదో, దానికంటె పరంబగు తేజం బును, తపంబును, జ్ఞానంబును, యోగంబును, విద్యయు లేదని తెలియనగును. ఆదేవదేవుండు భూతము లన్నిటియందును సన్నిహి తుండై యుండును. సమస్తభూతంబులు నాదేవునియందే సుఖమొంద గలవు. యజ్ఞంబులును, యజ్ఞ్యులు, యజ్ఞసాధనంబు లగు సృక్స్త్రి వాదికంబులును గూడ నాపరమాత్మకంటె భిన్నంబులు గావు. యాగ ఫలంబును, తత్ఫలప్రదాతయు, దానిచే లభ్యంబగు సుత్తమగతియు గూడ నాదేవుండని యెరుంగనగును. కర్మబంధంబును పశువునుగా నొనరిచి, జ్ఞానాగ్నియం దానారాయణు నుద్దేశించి హోమ మొనరించు వారలు శ్రీమన్నారాయణ సాయుజ్యము నొందగలరు. హరియనియు, సదాశివుం డనియు, బ్రహ్మ యనియు, మహేంద్రుం డనియు, పిలువం బడు నామము లన్నియు నయ్యాదిదేవునకు పర్యాయపదంబు లని ప్రకీ ర్తితంబులై యున్నవి. ఏమానవుం డాదేవదేవునియందు భక్తి కల్గి ఎర్తించునో యాతండు మరల జన్మము నొందకుండును. చిదానంద మయుండును, నిర్గుణుండును, నిరుపాధికుండును, నిత్యుండునై యుండియు స్వేచ్ఛగ నయ్యెనునస్థల నొందుచుండును. ఏనారాయణుండు పవిత్రము లన్నిటికిని పవిత్రమై, యగతికులకు పరమగతియై, దేవతలకు దేవతయై, శ్రేయంబులకు శ్రేయంబై, బోధ్యంబులకు బోధ్యుండై, ధ్యేయధ్యేయిండై, వినయంబులకు సమధికవినయంబై, తేజంబులకు తేజంబై, తపంబులకు ప్రకృష్టతరంబై, సమస్తభూతజాతంబున కాథారుండై, యాద్యంతిశూన్యుండై యుండెనో, యట్టిజనార్దనుని భావవిజ్ఞా

నంబున బ్రహ్మాదిదేవత లందరును మాఘులైరి. అజంఘయ్య జననంబు నొందుచు సర్వాత్మకుండయ్య శత్రుసంహార మొనరించుచు, స్వతంత్రుండయ్య భక్తపరతంత్రుండగుచు, కర్మసాక్షియై, సర్వజ్ఞుడై యుండెడు గరుడధ్వజనిరూపంబును మునిపుంగవు లందరును సమాహిత చిత్తులై వెదకుచుందురు. సంకర్షణుం డనియు, వాసుదేవుండనియు, పృథ్వీముఖుండనియు, అనిరుద్ధుం డనియు, తన్మూర్తిచతుష్టయము పసిద్ధి నొంది యున్నది. ప్రణవం బాదేవదేవుని హృదయం బని యెరుంగనగును. ఆదేవుని బ్రకాశింపజేయునది వాసుదేవమంత్రము. ఆమంత్రారాజంబు నెవ్వారలు సమాహితచిత్తులై జపింతురో వారలు విష్ణుని కరుణాయోగంబున సిద్ధి నొందగలరు

—: భగవత్కృత భూతసృష్ట్యాదివర్ణనము :—

శతకీతునందనా! సర్వాపన్ని వారకుండును, సంపత్ప్రాప్త కుండును, భుక్తిముక్తిప్రదాయకుండు నగు మాధవుండు భూతము లన్నిటి నెటుల సృజించెనో యాక్రమంబును దెల్పెద నాలకింపుము. సృష్టిగావింప నాలోచించుచుండు నాదేవదేవుని, విరిచినామకం బగు రాజసగుణం బాశ్రయించెను. ఆనారాయణుని నదనంబున బురుహూతుండు పుట్టి బృందారకబృందంబునకు నాయకు డయ్యెను. పిదప ననలుం డుద్భవమంది పాకకర్మయందు సమర్థుం డయ్యెను. కుఱగారస నిత్యశీతలం బగు మానసంబున సుధాకరుం డావిర్భవించెను. ఆతండు జగంబునకు చల్లదనంబు నొసంగువా డయ్యెను. లోచనంబుల లోక లోచనం డుదయించి లోకంబులకు వెలుంగు, నుష్ణంబు నొసగుచుం డెను. ఆతనిప్రాణంబున జగత్ప్రాణుం డగు సమీరణుండు బుట్టి మహాబలుడై గ్రహనక్షత్రస్వర్గంగావిమానంబులకు నాధుం డయ్యెను. ఆమహానుభావుని సాభిదేశంబునం దాకాశ ముత్పన్నమయ్యెను. వాని శీర్షంబునలన సకలచరాచరసముద్భవకారణం బగు పుష్కరంబు జనించెను. చరణసరసిజయుగళంబున భూతవ్రతాశ్రయం బగు విశ్వంభరా

దేవి యుదయించెను. పరమపూరుషుని శ్రీవణయుగళంబున దిశ లన్నియు జనియించినయవి. భూస్థువాది లోకము లన్నియును, రసా తలాది లోకంబులును, యక్షరాక్షసగణంబులు నాదేవుని స్మరణ మాత్రంబున బుట్టెను.

మఖబాహూరుపాదంబులనలన బ్రాహ్మణులును, క్షత్రియులును, వైశ్యులును, శూద్రులును క్రమంబున బుట్టిరి. ఛందస్సముదయంబును, యోగంబులును, తురంగమంబులును, గోగంబులును, మేషాదికంబు లగు జంతువులు నాపరాశ్వుని యప్రత్యక్షవిభవంబున జనించెను. ఆదేవదేవుని సంకల్పంబున స్థావరజంగమూత్మకం బగు భూతజాతంబును, భూతభవిష్యద్వర్తమానరూపం బగు కాలమును సముత్పన్నమైనవి. బడబాసలరూపంబున త్రావిన సముద్రజలంబును, కల్పాంతంబున మరల విడిచిపుచ్చి జగంబును ముంచును. ఉష్ణకిరణ, శీతకిరణరూపంబుల నొంది చీకటిని మాయజేసి కాలధర్మప్రవర్తనంబు నలన భూతంబు లన్నిటిని వాని నృత్తులందు సంచరింపజేయును. కల్పాంతంబున జగము లన్నిటిని స్వోదరాంతరంబున నుంచి లీలాబాలా కృతి నొంది మహాంబుధినీరంబున నటపత్రిశాయియై తరంగమాలికా డోలికల నూయల నూగుచుండును. పిమ్మట సుఖకరం బగు భోగోద్ర భోగతలంబున కమలాలయం గలసి యోగనిద్ర నొంది, నాభికాసార జాతసరసిజంబున జగన్నాథుండు చతుర్ముఖు నుదయింపజేయును. పార్థా! స్వేచ్ఛాయోగప్రవర్తి యగు ముకుందుని విలాసంబుల గమం గొన నెట్టివారలకైన శక్యం బగునే!

ఏనాడు ధర్మము నాశనమై యధర్మం బభివృద్ధి గొంచునో, యేకాలంబున సురనికరంబు లధికంబుగ పీడ నొంచునో, యేసమయం బున సురవైరు లగు నసురులు దుర్వారగర్వసమన్వితులై యెడలెరుంగకుండురో, యెప్పట్టున భూతలంబునకును, భూలోకవాసులకును మహాభయం బుదయించునో, యెప్పట్టున సాధువు లగు భక్తజనుల

కనివారితంబును, దురంతంబు నగు విపత్వరంపర సంభవించునో యా సమయంబులం దెల్లవేళల తననుగుణంబు లగు రూపంబుల నొంది యధర్మముం బోనడచి భువనంబులకు హితంబును జేకూర్చుచుండును. ఇంతియగాక శతానందనామంబున రాజగుణసమన్వితంజై భువనంబుల సృజించును. దామోదరనామంబున సత్త్వగుణాన్వితంజై జగముల బాలించును. హరుండను నామంబున దామనవృత్తి నవలంబించి జగముల విలయ మొందించును. ఇట్టి మధుమధనుని మహిమంబుల నెరిగినవా డొకరుండైన లేడు.

అర్జునా! లోకనాథుం డగు రమాధవుండు యజ్ఞాంగకృత సకలాంగసంధిబంధం బగు వరాహరూపము నొంది యియ్యచలరాజంబున నివసించిన చిత్రచరిత్రంబును వినుపించెద నాలింపు మని వెండియు భరద్వాజుం డిటుల వచించెను.

—: వరాహమూర్తి భూమి నుద్ధరించుట : —

మున్ను కమలాసననిశానసానసమయంబున మధుసూదనుండు ప్రబుద్ధుండై వెండియు భూతజాతసృష్టి గావించ మనంబున నిశ్చయించి యుండ, నాకమలానాథుని చిత్తంబున నొక సంశయం బుదయించెను. సృజియింపబడిన భూతవ్రాతంబును భరించుట కీవిశ్వంధరకంటె సమర్థులు గానరారు. అన్వసుంధరయు బహుభయోద్విగ్నయై మహాజలపరీతయై పాతాళంబునం దున్నది. భూమి నుద్ధరింపకున్న భూతజాతంబు వసింప నాధారం బేమియు గానరాదని తలంచి ధరణీసముద్ధరణంబున కనునగు వరాహరూపంబు నొందెను. ఆరూపం బెట్టిదియో వివరింతును వినుము. ఉపకర్మం బోష్ఠంబును, హుతాశనుడు జిహ్వయు, ప్రణవంబు ఘుర్గురారావంబులును, చతుర్వేదంబులు చరణంబులును, ప్రియ శ్చిత్తంబులు డెక్కలును, ప్రాగ్విశము శరీరమును, గర్భపుంజంబు రోమావలియును, ప్రవర్ణ మానర్తంబును, దక్షిణాగ్ని యుదరంబును, సృక్కు తుండంబును, మరియు నయ్యజ్ఞ సాధనంబు లింక నేమియున్నవో

యవి యన్నియు సర్వాంగసంధిబంధంబులును, దివ్యసూక్తము లన్నియు పటాజాలంబును, పరబ్రహ్మ శీర్షంబు నయ్యెను.

హవ్యకన్యరయోపేతంబును, పరిశుద్ధపశుజానుకంబును, ఉక్తాత్మకాదిక ఛందోమార్గమంత్రబలాన్వితంబునగు యజ్ఞవరాహరూపము నొంది వసుంధరాస్వేషణంబునకై ప్రళయసాగరసలిలాంతరంబున బ్రవేశించి వివిర్మలదంష్ట్రాజాలశశాంకోఽభితవలసత్కాంతిపుంజంబులచే కల్పాంతసమయసముద్భూతం బగు తమిస్రంబును బారద్రోలుచు, ఘుర్గురధ్వానంబులచే భూమ్యంతరిక్షమధ్యభాగంబును ముఖరితంబు గావించుచు, ఖురవిన్యాసములచే జర్జరీకృతవిగ్రహం డగు పన్నగాధి నాథు నిటునటు బారలించుచు, తీవ్రంబు లగు నిట్టూరుపువాయువులచే సరిత్పతికి నతలంబును సందర్శింపజేయుచు, మగ్నోన్మగ్నంబు నతి దీర్ఘంబు నగు ముఖాగ్రంబుచే జలనిధిజలంబుల సంక్షోభితంబులుగా జేయుచు, గ్రీమంబుగ బోయి పోయి భయాకులయై సప్తపాతాళాధః ప్రదేశంబున వడవడ వణకుచు నుండెడు ధరణీరమణిం గాంచి సంప్రహృష్టమానసుండై యాభూదేవిని నిజదంష్ట్రాగ్రంబున నిల్పి జనలోక నివాసులగు మునివరులచే నుతింపబడుచు పారావారంబునుండి వెలికి వచ్చెను. సమద్రుం డావరాహమూర్తికి దివ్యఘోషణంబున మంగళ తూర్యవాద్యధ్వను లొనరించెను. ఉత్తంగతరంగశీకరంబులను ముక్తా ఫలంబుల శుభాక్షతధారునిగా నొనరించెను. సలిలాస్తుతయై వరాహ దేవునిచే నుద్ధరింపబడిన ధరణీకాంత గాఢానురాగస్వేదక్లిన్న గాత్రవలె బ్రకాశించెను.

మాధవుం డిత్తైరంగున భూమి నుద్ధరించి యంబునిధియందలి యంబువుల సుదృఢంబుగ నొనరించి సాగరజలంబుల మర్యాద సతికి మించకుండ నీరుంచి, వసుంధర కాధారంబుగ నష్టదిగ్గజంబులను, కుండ లీంకుం డగు శేషుని, కచ్ఛపరాజును నిలిపి తవాధారంబునకై యవ్యక్తరూపిణి యగు నిజమాయాశక్తిని నియోగించెను. ధరణీ

సముద్ధరణం బొనరించి యుండెడు కిటిరూపి యగు మధుసూదనుని జన లోకనివాసు లగు సనకసనందనసనత్కుమారసనత్కుజాతులం గలసి మహామును లందరు సనేకభంగుల నుతించిరి. ఆతరుణంబున చతురా సనుం డానూకరాకారుం డగు పురుషోత్తము నారాధించి తదాజ్ఞ నొంది భుజనంబుల యథాపూర్వంబుగ సృజించె నన విని ధనంజయుం డీటుల నెను. మహర్షి సత్తమా ! కల్పాంతసలిలనిమగ్నయై యీభూదేవి యెటు లుండెనో, కల్పకాలప్రమాణం బెంతయో దానిరీతి యెట్టిదియో సమగ్రింబుగ వినిపింపు మన, భరద్వాజుం డీటుల నెను.

∴ కల్పవృత్తాంతవర్ణనపూర్వకం బగు శ్వేతవరాహవతారవర్ణనము :-

ఫల్గునా ! అరువది విఘటిక లొకఘటిక యగును. ఘటిక లరువది యైన నొకదినం బగును. పరునేను దినంబు లొకపక్షమగును. రెండుపక్షము లొక మాస మగును. రెండుమాసముల కొక ఋతు వగును. ఋతువులు మూడు గతించిన నొక యయనం బగును. రెండు యయనంబులు నొకవత్సరం బగును. ఆవత్సరమును శతవత్సరోష్ఠసంమిశ్రి తంబై యుండును.

మరియు నాసంవత్సరములు సురాసురులకు విపర్యయంబుగ సహారాత్రమై యుండును. అయనంబులు రెండు సుత్రాయణ దక్షిణాయనంబు లనంబరగుచుండును. నలుబదిలక్షల యిరువదివేల మాస వాబ్దంబులు కృత త్రేతా ద్వాపర కలిసామకయుగంబులం గలసి యొక మహాయుగం బగును. డెబ్బదియొక్క మహాయుగంబు లొక మన్వంతర మగును. ఈ శ్వేతవరాహకల్పంబునం గలగు మనువుల దెల్పెద వినుము. స్వాయంభువుండును, స్వారోచిషుండును, ఉత్తముండును, తామసుండును, రైవతుండును, చాక్షుషుం డను నామంబుల బరగు నార్వురు మనువులు సురేంద్రసమన్వితసురనికరమునిరులతోడం గూడి గతించిరి. ఇపు డేడవవా డగు వైవస్వతుం డను మనువు ప్రవర్తించు చున్నవాడు.

ఈ వైవస్వతమన్వంతరంబున వసురుద్రాదిత్యు లనంబరగునవి దేవ తాగణంబులు తేజస్వి యచునాతం డశ్వమేధశత మొనరించి బృందార కేంకురిం డయ్యెను. కశ్యపుడును, అత్రియు, భరద్వాజుడును, విశ్వామి త్రిుడును, జమదగ్నియు, నసిష్ఠుండును, గౌతముండు ననువారలు సప్త మహర్షులు. మనువు కుీలురు, మహాబలురును, శౌరులు నగు నిక్షాకు ప్రముఖులు ధర్మపరాయణులై మహిపాలన మొనరించిరి. సూర్య, దక్ష, బ్రహ్మ, ధర్మ, రుద్రసావర్ణి, రాచ్య, భౌము లనువార లేడ్వ రును కాబోయెడు మనువులు. బ్రహ్మ కొకపగ లగులోపల మనువులు పదునల్వరును గతించెదరు. ఆకాలంబున కొక కల్పమని పేరు ఇంతియే పరిమితమగు కాల మాబ్రహ్మ కొకరాత్రి యగును. చతుర్ముఖున కొకదినంబు గడచిన సమయంబున భూతలంబున నూపవత్సరంబులుగా నొక యవగ్రహంబు సంభవించును. అట్టి యవగ్రహదోషంబున ధరా తలం బంతయు రసవిహీనం బగుడు భూతసంచయ మంతయును నాశ మొందును.

ఆసమయంబున తప్తశిఖరాకారంబులును, హుతాశనదృశంబులు నగు ఘర్మదీధిశిమయాఖంబులనుండి వెల్వడిన భీషణజ్వాలామాలికల వలన విసప్టగ్రామనగరతరునికరాదికం బగుచు నీభూమండలము కూర్మ పృష్ఠోపమయై తప్తాయఃపిండసదృశమై యుండును. అటుపిదప గర్జిత ధ్వానబంధురంబును, సితపీతారుణశ్యామంబును, చిత్రినర్ణంబును, భీషణంబును, నగగజప్రాసాదతరులతాది నానాచూపసమన్వితం బగు నంబుదం బుత్పన్నమై యాకసంబు నానరించి నూరేండ్లు ధారాసంపా తంబుగ నర్పించును. ఆజలం బంతయు దినకరకరనికరసముద్భూతం బగు ననలంబున శాంతి నొందును. వెండియు నానీరదంబులు నూరేండ్లు నర్పించును. ఆజలమువలన వననిధు లన్నియు వేలాతలంబుల నతిక్ర మించి వికృతి నొందగలవు. కల్పాంతసముద్భవజలధరనిర్మూలంబు లగు నీరంబులచే లోకము లన్నియు నానరింపంబడును. భూర్భువస్వర్మహ

లోకంబులందు గాఢాంధకారము వ్యాపించి భీతి నొందించుచుండును. ఆసమయంబున భూదేవి ప్రళయసలిలనిమగ్నయై పాతాళమునొంది బ్రహ్మశక్తి ననలంబనంబుగాగొని నష్టంబుగాక నెటులనో నిలిచి యుండును.

అటుపిమ్మట చతుర్ముఖనిశ్వాససమత్పన్నం బగు మారుతంబు కల్పాంతసముద్భూతంబు లగు మేఘంబు లవిరళంబులుగా జేయును. మరియు నావాయువు నూరువత్సరంబులు గతించుదనుక దుర్నివార్యం బగు మహావేగంబున నిరంతరంబుగ వీచుచుండును. కమలసూతి యమృతహోగ్రానిలంబును వీడి యయ్యడకంబుల నుండు మాధవుని నాభికమలంబున యోగనిద్ర నొందియుండును. యోగనిద్రానష్టంబు డగు పద్మసంభవునకు దినప్రమాణసమంబగు శర్వరియు గతించును. నిశానసానసమయంబున మరాళవాహనంబు పునరుత్థితంబై నారాయణశాసనంబున భూతజాతంబును యథాపూర్వంబుగ సృజించును. సకలభువనాధారుం డగు రమామానిసిమనోహరుండు ప్రతికల్పంబునను సముచితంబు లగు రూపంబుల నొంది జగత్పాలన మొనరించుచుండును. ఈకల్పంబున గరుడధ్వజుండు శ్వేతవర్ణముగల యజ్ఞసరాహ రూపము నొంది ధరణీతలంబున దిరుగుచు మున్ను తనకు నియతావాసం బగు వేంకటాచలంబున కేగి స్వామి పుష్కరిణీతీరంబున సంచరించుచు భక్తియుక్తుండై తనయెదుట నిలుచుంబడిన జలజాసనుం గాంచెను. అంత నాచతురాననుండు భూతభాసనుం డగు భోగిశయనునకు విధ్యుక్తంబుగ బూజ నొనరిచి యిటుల ప్రార్థించెను.

స్వామీ ! పురాతనంబును, దివ్యమనోహరంబు నగు నీమంగళ రూపంబు నొందుము. సూకరాకారంబును వీడుము. లోకంబుల నానంద మొనగూర్చు మనియెడు పలుకులవెలందిమగండు పలికెడు పలుకుల నాలకించి సూకరరూపంబును విడనాడి యనన్యభజనీయంబును, సకలభువనాత్మకంబు నగు నిజమనోహరరూపము నొందెను.

ఇటుల దివ్యమనోహరాకారము నొంది యయ్యచలంబునందు వసియించి యుండు శ్రీకాంతుని గనుంగొన నెట్టివారలును సమర్థులు గాకుండి రన విని ధనంజయుం డిటులనియెను.

మహీసురోత్తమా ! దర్శనస్మరణాదుల కగోచరుం డగు గోవిందుండు మానవుల కెల్లు బ్రత్యక్షమయ్యెనో, యేపుణ్యాత్ము డాజగన్నాథునారాధించి యాలోకంబునందాపరాత్పరునిగాంచగలెనోయూచరితంబును నా కెరిగింపుము. హరికథాశ్రవణంబును, పఠనంబును గూడ దురితాపహంబులుగదా ! మహాత్మా ! నీవు సకలాగమంబుల నెరిగిన వాడవుగాన నిన్నిటుల వేడుచుంటిని. నాపయింగినియక నాప్రార్థనము నంగీకరించి నాప్రశ్నల కుత్తర మిమ్ము. మునివర్యా ! నీదర్శనంబునంజేసి నేను పుణ్యపూరుషు లందరిలో నగ్గిగఱ్ఱుండ నైతి నన, భరద్వాజుం డిటుల నెను.

—: శంఖుం డను మానవనాయకుని చరిత్రము :—

పురందరనందనా ! జగన్నాథుం డీనగరాజంబున నెటుల బ్రకాశించెనో యట్టి పరమాశ్చర్యకరం బగు కథను వినిపించెద వినుము. హైహయచంశంబున బుట్టి శ్రుతుం డను నామంబున బ్రఖ్యాతిగాంచిన రాజచంద్రుండు గలండు. ఆనరేంద్రుండు తన రాజ్యమందలి ప్రజల దన పుత్రులుగా దలంచి ధర్మమార్గము నించుకయు వీడక ధర నేలుచుండువాడు. ఆనరేంద్రునికు గుణరత్నాకరుండును, సర్వశాస్త్ర విశారదుండును, శంఖుం డను నామంబున బ్రసిద్ధుండు నగు కుమారుడు గలడు. ఆతండును జనకునికన్న మిన్నగ ధరాపాలన మొనరించెను. శంఖునరపాలునకు పుండరీకాయతలోచనుండును, సర్వజగన్నాథుండు నగు జనార్దనునియం దనన్యసంశ్రియంబును నిశ్చలంబు నగు భక్తి కలదు. అందువలన నానరనాథుండు మహాద్భుతవైభవంబును, అనంతండు నగు పురుషోత్తముని చిత్తంబున ధ్యానించుచు ప్రతిదినంబును

మాధవసంప్రీతికరంబు లగు వివిధవ్రతంబులను, పుణ్యఫలప్రదంబు లగు దానంబులను గావించువాడు.

మరియు యథోక్తంబులగు దక్షిణ లొసంగి భూసురుల సంతృప్తుల గావించి హయమేధాదికంబులగు యాగంబుల నొనరించెను. భక్తవత్సలుం డగు మాధవునియందు చిత్తం బన్యథాయత్తంబు గాకుండ హత్తించి యిష్టాపూర్త్యాశ్రితం బగు కర్మజాతంబును నిర్వర్తించెను. ఇంతియగాక యెల్లకాలములందు నాగోవిందునే స్మరించుచుండును. అన్యయుం డగు నన్యద్యుతునే జపించుచుండును. కమలాక్షునే యర్చించుచుండును. చక్రీధారిణి సంతీర్తనంబు గావించుచుండును. సంతతింబుగ సంసారార్థవతారకంబులును, పౌరాణికసమాఖ్యాతంబులు నగు విష్ణుకథ లాకర్ణించుచుండును. నారాయణసంప్రీతికై భూసురుల రావించి పూజించుచుండును. ఇట్లులెంతగనాపరమేశ్వరునారాధించినను శాశ్వతైశ్వర్యసమన్వితంబును, సర్వస్వతంత్రుండు నగు పురుషోత్తముడు గానరాడయ్యెను. సర్వకృతురూపుండగు శ్రీధరుడు గానగాకుండుటంజేసి శోకాకాంతమానసుండై దుఃఖించుచు నిటు లనుకొనెను.

అక్కటా! వేలకొలదిగ జన్మంబు లెత్తి నేనాజన్మంబుల నెంతటి దారుణపాపకర్మంబుల నాచరించితిను, యటుల గాకున్న జగన్నాథుని దర్శనము గాకుండునే. పూర్వజన్మసముపార్జితంబు లగు పుణ్యంబులకు ఫల మామధువిరోధి సందర్శనమేగదా! కమలలోచనుండు నా లోచనంబుల కెన్నడు గోచరుండగును? తద్వాక్యాయుతపాన మేనాడు నా కర్ణయుగళంబునకు లభించును! నేనెంతటి పుణ్యాత్ముడ నగుదునే! దారుణంబు లగు పాతకంబుల నొనరించి క్రియాసాఫల్యరహితంబై నారాయణకరుణాకటాక్షవిక్షణంబులకు దూరంబై సంసారక్లేశోచరంబై యుండెడు నాజన్మం బిది గాల్పనే యని సలుతెరంగుల విలపించుచు శంఖభూపాలకుండు జీవితనిస్ప్రహుండై యుండ, నాకేశవ్రంజదృశ్యమూర్తియై యటనుండెడు సందరకు స్వీనుపించునటుల నిటుల నెను.

రాజా! విచారంబును మాని నానచించు వచనంబుల వినుము. మదేశరణుండవై సాధుభాసంబుననుంజిన నిను గావక విడతునే? యీ వేంకటాచలంబు ముగ్ధోకములందును బ్రఖ్యాతి వహించి నేపసి యించియుండు వైకుంఠముకంటెను నాకు సంప్రీతికరంబై యున్నది. నీవాభూధరంబునకుం బోయి చిత్తంబన్యథాయత్తంబు గాకుండ మత్సరకమలాయత్తంబుగ నొనరించి తపం బొనరించుచుండుము. వేయివత్సరంబులు గతించినపిదప నీవు నన్నవలోకింపగలవు.

ధరణీరమణా! నీవలె నన్యగస్త్యమునిచుండును నాదర్శన మభిలషించి చతురాననుకడకుంబోయి కమలాసనా! విష్ణుసందర్శన మే ప్రదేశంబునం దగునో దెల్పుమన, నాహిరణ్యగర్భం డాలోచించి నియతాత్ములగువారలకు వృషాచలంబున మాధవదర్శనం బగును. నీవటకు బొమ్మన, నాసరసిజాసను ననుజ్ఞ గైకొని వేంకటాచలంబునకుం జని తపం బొనరించెను. కావున నోశంఖసృపతీ! నీవుగూడ నామహీధరంబున నివాస మేర్పరించి నన్నారాధించుచు తపం బొనరించితివేని నా దర్శనము నీకును సులభసాధ్యం బగును.

—: భగవద్వచనానుసారంబుగ శంఖనరపతి

వేంకటాచలంబున కేగుట :—

సంశయ మొందకు మని దానవారాతిచే నాజ్ఞాపితంబై శంఖ సృపుండు ధన్యత నొందితి నని మనంబున సంతస మంది తనయుండగు వజ్రాభిధానుం బిలచి ప్రజాపాలనకర్మంబున నియమించి, తాను గోవిందదర్శనాభిలాషంబున నారాయణనగంబునకు బోయి యానగోత్తంగశృంగంబున దివ్యామృతోపమసలిలపరిపూర్ణంబును, సిద్ధగంధర్వ దేవర్షిగణసేవితంబును, సమస్తతీర్థసమాశ్రయంబును, భవతాపోపశమనంబును, జలకాకబకక్రాంతహంసకారండవప్రముఖవిహంగకులసమాకులంబును, కుముదోత్పలసరసిజసౌగంధికసుగంధమనోహరంబు నగు స్వామి ప్రష్కరిణీతీర్థతటంబునం దొకపర్ణశాల నమరించి యందు వసించి

యీతీర్థజలంబుల స్నానపానాదు లొనరించుచు నిర్వికల్పమనోగతియై
సకలకర్మంబుల బరిత్యజించి జగదీశ్వరుం డగు జనార్దనునియందు చిత్త
మును బొందుపరచి జపధ్యానపరాయణుండై గాఢతిపం బొనరించెను.

—: భగవద్దర్శనంబునకై కుంభసంభవుండు

వేంకటాచలంబున కేగుట :—

పురుషాతతనూభవా ! ఆనమయంబున చతురాననాజ్ఞానుసా
రంబుగ నయ్యగ స్త్యముని యోగిగణంబులం గూడి వేంకటాచలంబున
కేగి ప్రదక్షిణ మొనరింప గృతనిశ్చయుండై పశ్చిమదిగ్భాగంబున
బ్రాంధంబు మొనరించి యందందు పుణ్యఫలదంబులగు తీర్థంబుల గనుం
గొనుచు జాలకాలము తిరిగి యచ్చటచ్చట శ్రీహరినిదర్శింప నభిలషించి
నివసించియుండిన, కమలాసన, వణ్ణుఖి, సహస్రాక్ష, విరూపాక్ష, విష్ణు
కృష్ణాదులం జూచి మరియు ననకుం డాదిగ గల్గు యోగిపుంగవులను,
నారదాది దేవర్షులను, సిద్ధగంధర్వయక్షరాక్షసపన్నగులను గాంచి
వారలచే ప్రశ్నియిస్థియభాషణంబుల సమ్మానితుండై యాయాప్రదే
శంబుల గల వింతల సరయుచు దిరుగుచుండెను. అన్నగవరంబునం
గల కుమారధారాది సమస్తతీర్థంబుల స్నానాదిక్రియల నొనరించి
యందందు జగత్పతి యగు గోవిందు నర్చించెను. ఇటుల దిరుగుచుండ
వేయివత్సరంబులు గతించెను. పిమ్మట నామునిచందుర్నిండు రమా
మానిసీమనోహరుం గానక విచారాకాంతమానసుం డయ్యెను.

—: అగస్త్య నుద్దేశించి గురువస్వాదులు వచించిన పలుకులు :—

ఆనమయంబున గురుశుక్రులును, ఉపరిచరుండగు వసువును,
కుంభసంభవుని దరిజేరి మహాత్మా! రెండవనారాయణస్వరూపుడ
వగు నీదర్శనంబున మాజీవితములు సాఫల్యము నొందినవి. మే మచ్యు
తాలోకనతత్పరులమై యుండు ననసరంబున లోకపితామహుం డగు
చతురాననుండు మాకెరుకపరచిన వృత్తాంతము నాలింపుము. దక్షిణ
దిగ్భాగంబున వేంకటాచల మున్నదనియు నయ్యచలోత్తమంబు శ్వేత

ద్వీపముకంటెను మాధవున కతిప్రియమగు నివాసమనియు, నానగవరం
బున శంఖభూపాలకునకును, కలశసంభవునకును దర్శన మొసంగునం
చును, ఆనమయంబున సురగణంబులకును, మునిసంఘంబునకును, యక్ష
రాక్షసగణంబులకును, మాకును దేవదేవుని సందర్శన మబ్బుననియు,
నదియు నచిరకాలంబున సంభవించుననియును, మీరందఱును నారాయ
ణాచలమందు నసించియున్న కుంభసంభవు నాశ్రయించి యుండు
డనియు వచించెను. మేమిటు లాశతానందుని పలుకు లాలించి యిటకు
వచ్చి మాభాగ్యంబున దివ్యతేజోవిభ్రాజమానుండ పగు నిను గాంచి
తిమి. నీతోడం గలసి పోయి స్వామిపుష్కరిణీతటంబున పరమభాగవ
తోత్తముం డగు శంఖమహీపాలుని గాంచగల మని సురగురుప్రము
ఖులు వచింపగ విచార ముడిగి వారలందరం గూడి పయనమయ్యెను.

—: అగస్త్యాదులు శ్రీ వేంకటాచలమందలి మనోహర

వస్తుజాతముం గనుట :—

ఇటుల నాకలశజనితో గలసి వెడలుచుండువార లందఱును
మార్గమధ్యంబున ఫలపుష్పభరితంబులై వినమ్రంబు లగు తరువరంబు
లను, సింహదంతానశశ్వాఘ్రాది జంతుసంతతులను, సువర్ణ, రజత,
తామ్రాది ధాతుమండితంబు లగు సుందరశైలసానువులను, మహావేగ
సమున్మథితశిలాతలంబులగు గిరినిర్ధరులను కనుంగొనుచు కమలకల్పారపరి
మళభరితంబుచు, మందగమనంబు నగు మారుతంబును సేవించుచు, శుక
పికారావంబులనాలకింపుచు, నందందు విశాలశిలాతలంబుల సమాసీనులై
పీతాంబరు గుణగణంబుల గాన మొనరించు సిద్ధగణంబుల బొడగాం
చుచు గ్రీమంబున బోయి వినిర్మలస్వాదుజలభాసురం బగు స్వామి
పుష్కరిణి ననలోకించి తత్తీరంబున నివాసం బేర్పరచి మనోవాక్కాయ
కర్మంబులవరమపూరుషనిచరణసరసిజసేవానిరతుడైతదేకధ్యాననిష్ఠాగరి
వృద్ధై యుండెడు శంఖనరపాలుం గాంచిరి. సరనాథుండు నావచ్చిన
సంశితవ్రాతులగువారలం గాంచి సత్వరంబున నెదురుగ జని ప్రణామ

స్తుతిపురస్కరముగ నముచితార్చనల గావించి నిజాశ్రమమునకు దోడ్చెను. వారలు నన్యోన్యసంభావనల గావించుకొని నముచితాసీనులై గోవిందసంకీర్తనపరులై కృతార్థత నొందిరని వచించి వెండియు భరద్వాజుం డీటుల నెను.

— : శంఖాగస్త్యాదు లొనరించిన తపంబునకు సంతుష్టి నొంది భగవంతుండు బ్రత్యక్ష మగుట :—

బృందార కేంద్రీనందనా ! చిత్తంబుల నయ్యుత్తమపూరుషుని పదకమలంబుల హత్తించి తత్పూజాసోత్రపరాయణులై యుండు నమ్మని సత్త్ములకు మూడుదినములు గతించెను. మూడవనాటిరాత్రి వారలందరును నిదురించుచుండ నాల్గవయామం బచసానంబునొండు సమయంబున శంఖచక్రగదాపాణియు, స్మేరాననుండును, మందహాస సుందరవదనారవిందుండు నగు కమలానాథుండు ప్రసన్నుండయి వరము లొసగుటకై వారల యెదుట నిలువంబడి మందహాస మొనరించు దివ్య మూర్తిం గాంచినటుల స్వప్నముం గని సంతభాంతమానసులై సత్వర మ్ముగ లేచి పానసంబులగు స్వామి పుష్ప రిణీజలంబుల నవగాహనమొనరించి దినసముఖ్యోచితకర్మకలాపంబును సాంగంబుగ నెరపి యాశ్రమ తలంబునుండి దేవతాయతనంబునకు బోవుచు మార్గమధ్యంబున విహంగమకూజితసూచితంబాలును, శ్రేయస్కరంబులు నగు శుభశకు నంబులం గాంచి పుండరీకలోచనప్రసాదమును కరగతమైనదానిగా దలంచిరి.

పిదప వారలందరు నయ్యుచ్యుతు నారాధించి వేదవర్ణితంబులును, పవిత్రంబులు నగు వివిధస్తోత్రంబుల నయ్యాదిదేవు నుతియించిరి. సంకీర్తననందనా ! యాస్తోత్రానసానంబున లోపాముద్రాప్రాణ వల్లభుండు శంఖనరపాలసమన్వితుండై యష్టాక్షరమంత్రమునుజపించెను.

అంతలోన సమస్త జగదాధారుం డగు మాధవునియందు లయ మొనరించిన చిత్తంబులు గలవారలయెదుట సూర్యచంద్రహాతాశన

కోటిప్రభాభాసురంబగు నొక తేజస్సు గాంచనయ్యెను. పిదప పరమానందవిగ్రహుండును, అవాఙ్మానసగోచరుండును, మహైశ్వర్య భాసురుండును, సహస్రశీర్షుండును, సహస్రసాక్షుండును, సహస్రపాదబాహు సముపేతుండును, తప్తకాంచనసమావప్తిస్ఫురత్కాంతిశోభితుండును, దంష్ట్రాకరాశచదుండును, మర్దర్యనుండును, కౌస్తుభమణివిరాజమాన విపులనక్షత్రుండును, అచింత్యుండును, అన్యత్తుండును, ఆదిమధ్యాంత శూన్యుండును, అత్యంతథయదాకారుండును, సర్వాంతర్యామియు, అనేకకోటిబ్రహ్మాండనాయకుండు నగు నరాహమూర్తిగా నెరింగి ప్రహృష్టాంతరంగులై యయ్యగస్త్యశంఖనృపాలప్రముఖు లగువారలందరు ననేకనాష్టాంగవందనము లాచరించిరి. ఆసమయంబున లోక రక్షాక్షమంబులగు దేవదేవుని యాయుధము లన్నియును మింట బరిభ్రమించుచు జగన్నాథుని సేవింప దరలి వచ్చుచుండెను. దారితదానన చక్రంబగు చక్రంబును, కౌమోదకి యను గదయు, సందకం బను ఖడ్గంబును, చంద్రధనశంబును, మహోగ్రరవసంకలితం బగు పాంచ జన్యగామకం బగు శంఖంబును, రయంబున వచ్చి యాజగదీశుని సేవించినవి. అపు డాశంఖరాజంబు నిజధ్వానంబుచే బ్రహ్మాండము సంతను పూరించెను. సకలాసురభయంకరంబును, నితాంతాశ్చర్యభీషణంబు నగు పాంచజన్యనినదంబు నాలించి సురలందరును వారివారి వాహనంబుల నధిరోపించి మాధవుని దర్శింప జనుడెంచిరి. చతురాననుండును, వృషధ్వజుండును, పురందరుండును, సనకాది యోగిపుంగవులును, వసిష్ఠప్రముఖులగు మునిసత్త్ములును, గంధర్వోరగకిన్నరులును, విష్వక్సేనుండును, విహంగపుంగవుం డగు గరుడుండును, జయవిజయాదులగు విష్ణుభృత్యులును, విష్ణుసామూహ్యము నొంది శ్వేతద్వీపంబున నివాసంబుగ నుండువారలందరును విచ్చేసిరి. ఆసమయంబున మేనురామోదమోదితాశేషమానసంబును, సురతరుసముద్భూతంబు నగు పూలవాన గురిసెను. సురసుందరీమణులు నాట్య మొనరించిరి. కిన్నరులును గానంబు నెరపుచుండిరి. సురచారణగంధర్వనరులు వివిధంబు

లగు స్తుతు లొనరించుచుండిరి. ప్రసన్నుండును, భక్తవత్సలుండు నగు రమాకాంతునికి బ్రహ్మాదిదేవత లందరును సాష్టాంగదండప్రణామము లాచరించి యిటుల నుతించిరి.

శ్లో॥ జయ విష్ణో కృపాసింధో జయ తామరసేక్షణ ।

జయ లోకై కవరద జయ భక్తార్తిభంజన ॥

అనంత మక్షరం శాంత మవాజ్ఞనసగోచరం ।

కో వా భవంతం జానాతి చిదానందమయాత్మకమ్ ॥

అశోరణతరం స్థూలా త్స్థూలం సర్వాంతరస్థితం ।

త్వామామనంతి పురుషం ప్రకృతేః పర మచ్యుతమ్ ॥

వేదాంతసారరూపం త్వాం సర్వాంతర్భావ్యవర్తినం ।

కో హి వర్ణయితుం శక్తో మాయాయత్రేషు దేహిషు ॥

ఈరీతిగ నుతించి, దేవదేవా! మహాభయంకరం బగు నీ రూపముం గాంచి మేమందరమును భయకంపితగాతుల మైతిమి. నీ వీరూపంబును విడిచి శాంతంబగు రూపము నొందుము. మము దయ గాంచు మనియెడువారల ప్రార్థనం బంగీకరించి ప్రసన్నుండై మేఘు గంభీరభాషణంబుల నిటుల నెను.

—: చతురాననాదులొనరించిన ప్రార్థన నంగీకరించి భగవంతుండు సౌమ్యరూపము నొందుట : —

ఓ మునులారా! భయావహం బగు నీరూపంబును విడిచి, మీకందరకును ప్రియంబై యుండు సుందరాకారము నొందెద. నిరాకులచిత్తులై ననుగాంచు డని పలుకుచు సంతర్ధానమునొంది మరియొక ముహూర్త కాలంబునరాకాసుధాకరప్రతిమానాననుండై, నీలసీరదాకార శరీరుండై, కనకవసనధరుండై, మణిగణచిత్రభాషణవిభూషితుండై, శంఖ చక్ర గదాపద్మవిరాజమానకరచతుష్కుండై సుఖదర్శనుండై రత్నవిమానవరంబు సధిరోహించి ప్రత్యక్షమయ్యెను. ఆమనోహ

రాకారుండగు రమాకాంతుని గనుంగొని వార లందరు పరాత్పరునకు వందనము లొనరించిరి. ఆపరాత్పరుం డభీష్టప్రీతిపాదనంబుల బ్రహ్మాది దేవతల బ్రహ్మస్థాంతరంగుల గావించి యెరుట వినమితకంధరుండై నిలిచియున్న కుంభజ నవలోకించి యిటుల వచించెను. మునీంద్రా! కఠినంబులగు వివిధవృత్తంబు లొనరించి నన్నారాధించుచు నీవపార మగు క్లేశము నొందితివి. నీకు సలయువరంబులనొసగెద. కోరుమనియెడు శ్రీకాంతుని పలుకుల నాలించి పులకీకృతాంగుండై యగస్త్యముని యిటుల నెను.

—: అగస్త్యప్రార్థనంబున రమాకాంతుండు సువర్ణ ముఖరీనదికి సర్వనదీప్రాశస్త్య మొనగుట : —

జగన్నాయకా! నీవు నాయం దింతటి యాదరముం జూపుటం జేసి నేనొనరించిన జపతపంబులును, నేపఠించిన వేదశాస్త్రంబులును, సాధల్యమొందినయవి. ఎల్ల కాలములందును, మనంబున నిను ధ్యానించుచుండు నను వెదకికొనుచు వచ్చి దర్శనమిచ్చినకతంబున సకలభవనంబుల నాకంటె ధన్యుడు లేడని సంతసించితిని. నీయనుగ్రహంబున నా మనోరథము లన్నియు నింతకుమున్న సిద్ధించినయవి. నేనెంతగ నాలోచించినను ప్రాప్యంబగు వస్తు వేదియు గానరాకున్నది. అయినను చాపల్యంబున నొక విన్నప మొనరించుచుంటిని. ఎల్ల పుడు నీపదకమలములందలి భక్తి యిటులనే నిలిచియుండుగాక.

మాధవా! అమరులు ప్రార్థింపగ స్నాతాహూఘవినాశనకారిణి యగు సువర్ణ ముఖరీనదిని దోడ్చెచ్చితిని. ఆనదియు నిచ్చుచలకటకతటంబున భాసిలుచున్నది. నీవానదిని కృతార్థత నొందింపుము. సువర్ణ ముఖ రీతోయంబుల స్నాన మొనరించి వేంకటాచలమందలి నిను గాంచిన వారలు భక్తి ముక్తులకు భాజనంబు లగుచును. అల్పాయుష్కులును, బలాఘ్నులును, జ్ఞానయోగపరిభ్రష్టులు నగువారలు నిను గాంచుటకు సమర్థులు గాకుండును. సర్వకాలంబులందును నీవీశైలచర్యంబున

ప్రసాదనుచుఁబుడవై నిలిచి నిను సేవించువారలకు కాంక్షితార్థప్రదండు వగుచుండు మనియెడు కుంభోద్భవుని పలుకుల నాలకించి లక్ష్మీకాంతం డిటు నచించెను.

మునిసత్తమా ! నీకోరిక లన్నియు నాతీరున జరుగగలవు. నీవు నాయందు నిలిపిన భక్తి యనన్యసామాన్యమైనది. గంగానదీవలె నీసు జర్ణముఖరీసదియు నమరులకుగూడ వాంఛితార్థప్రదాయినియై యుండును. ఈమహానది పాననంబులగు ననేకనదులంగలసి దివ్యనదిని సంక్రమింపగలదు. నీకోరిక ననుసరించి నేడాదిగ సర్వకాలములందును, నేనీవై కుంతనగంబున నివసించియుండెన. ఎవ్వారలు సువర్ణముఖరీసీరం బుల స్నాన మొనరిచి క్షుపితాఖిలకల్మషులై యీవై కుంతనగంబున నను గాంచి నమస్కృతు లొనరింతురో వారలు పుత్రప్రేతాద్రి సంపత్తి ముపేతులై యఖండభోగంబుల ననుభవించి దేహావసానంబున ద్రివిప్య పంబున కల్పాంతంబుదనుక నివసించి యటుపిమ్మట కేవలానందసంభా యకంబును, పునరావృత్తిరహితంబు నగు నానిలయము నొందగలరు. నీవచనకౌరవంబున నను గాంచ నచ్చినవారల మరోరథంబుల దీర్చెద. సంతానాపేక్షగలవారలకు సంతతిని, ధనాకాంక్షుల కపరిమితధనంబును, రోగపీడితులకు రోగశాంతిని, తీవ్రాపత్నంభూతుల కాపన్ని వారణంబు నొడగూర్చెద. దుర్లభంబు లగు నభీప్సితంబుల నొందుటయు నను గాంచుట కగు ఫలముగా నెరుంగుము.

ఎచ్చట నుండినను నను ధ్యాన మొనరించు నాభక్తవరులు వారివారి వాంఛితంబుల నొందగలరు.

—: భగవంతుండు శంఖనరపతికి వరముల నొసగి

యంతర్హితుం డగుట :—

ఈతీరున కుంభసంభవు నుద్దేశించి నచించి, పిదప శంఖనరవరుం గాంచి యిటుల నెను. శంఖభూపతి ! నీభక్తికి నేనెంతయు సంతసించి తిని. నను నుద్దేశించి దారుణతపం బొనరిచి మిక్కిలి క్లేశ మొందితివి.

నీయెడ బ్రసన్నుండవై నీకు వరముల నీయదలంచి నచ్చినాడను. వర ముల గోరుమన, శంఖనరపతి శంఖచక్రధరునకు నందన మాచరించి యిటు లనెను. దేవా ! భవత్పదసీరజసేవనంబుకంటె గోరున దే మున్నది ! నీభక్తవరు లొందెడు నుత్తమగతి నే నేనును గోరుచుంటి నన గరుడగమను డిటుల నెను. నరేంద్రా ! నీయభీప్సిత మటులనే నెరవేరగలదు. మత్సేవాసంసక్తచిత్తులగువారల కలభ్యం బగున దేదియు లేదు. నీవు కల్పాంతంబుదనుక నింద్రలోకంబున నుండి యచట నస్సరోగణసేవితుండవై యఖండభోగముల ననుభవించి పిదప నాలోకంబు నొందగలవు.

ధనంజయ ! యీచందంబున శంఖభూపతికి వరముల నొసంగి జగత్కారణుండును, భక్తకల్పకంబు నగు నారాయణుండు చతురాన నాది సురనికరంబుల విడచి యంతర్ధాన మొందెను.

—: భరద్వాజవర్ణిత వేంకటాచలమహాత్మ్యనిగమనము :—

అర్జునా ! వేంకటాచలప్రభావమును వినుపించితిని. ఈవావన చరితంబును నీనుల విందుగ వినినవార లందరును పాపవినిర్ముక్తు లగు దురు. మాధవుం డిచ్చట వరాహరూపంబు నొంది యుద్భృతాకా రుండై నిజమాయీజాలంబున భువనంబుల మోహంబున ముంచి పిదప బ్రహ్మాదిదేవతలచే సంపార్జితుండై నరవరసురనికరమునివర్ములకు నితాంతమనోహరంబును, శాంతంబును, సమస్తభోగాత్మకంబు నగు మంగళవిగ్రహముం గనుపరచి వారలు కోరిన వరంబుల నొసంగెను. వేంకటాచలంబును, అందు వసించియున్న శ్రీమన్నారాయణమూర్తిని, స్వామి పుష్కరిణీతీర్థంబును తలంచుచుండువారల కలుషంబులు విలయ మొందును. వేంకటాచలసమాన మగు పరశ్రుతమును, వేంకటేశ్వరున కెనయగు దైవతంబును, భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలంబుల నింకొకటి యెందును గానరాదు. ప్రాతఃకాలంబున లేచి వేంకటేశ్వరుని సంగమ రించినవారలకు మోక్షలక్ష్మీకరగ్రహణమగు నని యెరుంగుము. స్వామి

పుష్కరిణీతీర్థంబున స్నానమను, వరాహాచలవాసుండగు మాధవుని దర్శనంబును, సహస్రహయమేధఫలంబును, శతవాజిమేధఫలంబును నొడగూర్చును. వేంకటాచలమహిమంబును వినినవార లిహంబున సమస్తసుఖముల సనుభవించి పరంబున ముక్తి నొందగలరు. మునివరు లారా! వేంకటాచలమహిమంబును సంక్షేపంబుగ వినుపించితిని. మీ కిక మహానదీవిధవంబును వినుపించెద నని సూతుం డిటు వచించెను.

—: పుత్రునికై యంజనాదేవి తపం బొనరించుట :—

సంతానహీనురా లగు సంజనాదేవి పుత్రసంతానముం బడయ గోరి తపం బొనరింపదొడంగెను. మునిసింహుండును, విష్ణుభక్తాగ్రే సరుండు నగు మతంగమహర్షి యయ్యతివం గాంచి దేవీ! నీవెందులకై యిటుల తపం బొనరించుచుంటి వన, నయ్యంజన యిటుల నెను. ముని చంద్రమా! నాపలుకుల నాలింపుము. నాజనకుండు శివభక్తాగ్రేసరు డగు కేశరి యను రాక్షసుండు. ఆతండు పుత్రుని బడయు తలంపున ఘోరంబగు శైవవ్రత మవలంబించి తపం బొనరించెను. శంకరుం డా తపంబునకు సంతసించి పార్వతీసహితుండై ధవళవృషతురంగము నధిరో హించి నాజనకునియెదుట బ్రత్యక్షమై నిలిచి యిటు వర మొసగెను. రాక్షసనాయకా! నాపలుకుల నాలింపుము. నీకీజన్మంబునం దపుత్ర త్వము విధినిర్మితమై యున్నది. అయినను నీకొక వర మొసగెద. లోకము లన్నిటను బ్రసిద్ధి గాంచిన యొక పుత్రిక జనింపగలదు. ఆబాలి కకు జనించిన పుత్రుండు మహామేధావియై, నీకెంతేని ప్రియ మొస గూర్పగలడు. నీవీదారుణతపంబును విరమించి సుఖంబుగ నుండుమని వర మొసంగి శంకరుం డంతర్ధానము నొందెను. పిమ్మట నన్నుం గని నాతండ్రి కృతార్థుం డయ్యెను.

అటుపిమ్మట కొంతకాల మతిక్రమింప కేశరి యను కపివరుండు సీతనయను నాకు వివాహ మొనరింపుమని నాతండ్రిని కోరెను. నాతండ్రియు నందుల కామోదమునొంది నన్నాకపిందుని కొసంగి

నా కరణంబుగ లక్ష్మసహస్రసంఖ్యాకంబు లగు గోవులను, లక్ష్మ మత్త మాతంగంబులను, అర్బుదసంఖ్యాకంబు లగు నుత్తుంగతురంగమము లను, అన్నియ యరదంబులను, దాసదాసీజనంబుల ససంఖ్యాకంబులు గను, వివిధభూషణాంబరంబులను, సృత్యగీతవిశారదలగు సుందరులను అంతఃపురపరిచారిక లగు గమణీమణులను నావెంబడిన పంపించెను. నే నాపతిం గూడియుండ చాలకాలము గతించినది. పుత్రుండు జనింప డాయెను. ఆకారణంబున మిగుల జింతించుచు కిష్కింధానగరంబున వివిధంబులగు వ్రతముల నొనరించితిని.

మునిసత్తమా! మాఘ వైశాఖ కార్తికమాసంబుల స్నాన దానాదికంబుల నొనరించితిని. చాతుర్మాస్యవ్రత మాచరించితిని. పరమేశ్వరు నుద్దేశించి పదక్షిణనమస్కారము లొనరించితిని. అన్న దాన, సాలగ్రామదాన, దీపదాన, గోదాన, తిలదాన, వస్త్రదాన, భూదాన, వారిదాన, పుష్పదానాది దానంబుల నొనరించితిని. సత్సత్తా వాప్తికై ముఖ్యము లగు వైష్ణవవ్రతంబుల గావించితిని. మహాత్ము లగు భాసురోత్తములు నా కెరుకపరచిన వ్రతము లెన్నిటిలో మధు విరోధిసంప్రీతికై యొనరించితిని. ఎన్ని దానంబు లెన్నివ్రతము లాచ రించినను పుత్రుం బడయనేరక దుఃఖించుచు తుద కిట్టి దారుణతపం బొనరింప సమకట్టితిని. మహానుభావా! కరముల బోడించి దీను రాబనై వేడుకొనుచుంటిని. ముల్లోకంబుల బ్రసిద్ధి నొందునంతటి తనయుం డెల్లుల లభించునో దెలియబరుపు మనియెడు నయ్యతిన దీనా లాపము లాలించి యమ్మునిచందుగ్రిం డిట్ల నెను.

కల్యాణీ! పుత్రప్రేతప్రదం బగు నావచనంబు వినుము. ఇచ్చ టకు దక్షిణదిగ్భాగంబుగ బదియోజనంబులు పోవ నచట సృసింహ నివాసస్థానంబగు ఘనాచలమున్నది. ఆనగోత్తపంబున మనోహరమగు బ్రహ్మతీర్థ మున్నది. అయ్యచలంబునకు పూర్వదిగ్భాగంబున బది యోజనంబులు బోవ సువర్ణముఖరి యను మహానది యున్నది. ఆ

సరిద్వారంబున కుత్తరంబున వృషభాచల మున్నది. అన్నగోత్తంగ శృంగంబున స్వామి పుష్కరిణీతీర్థ ముండెను. నీవటకు బోయి యా తీర్థముం గాంచితివేని మనస్కుద్ధి నొందగలవు. ఆతీర్థంబున విధ్యుక్తంబుగ స్నాన మొనరించి వరాహదేవునకు ప్రణామంబు లాచరించి వేంకటేశ్వరుని గాంచి స్వాస్థాంగదండప్రణామంబు లాచరించి యాస్వామి తీర్థంబున కుత్తరదిగ్భాగంబున మనోహరంబును, సింహశార్దూలాది మృగసమన్వితంబును, చూతపున్నాగపనసకుళామలకచందనాగరునింబ తాలహింతాలకింశుకకపిత్థాశ్వత్థప్రముఖ తరువరనికరభాసురంబు నగు నాకాశగంగ యను తీర్థముం జేరి యందు సంకల్పపూర్వకంబుగ స్నాన మొనరించి యాపాననమంగళతోయంబుల ద్రావి యాతీర్థరాజంబున కభిముఖంబుగ నిల్చి వాయుదేవు నుద్దేశించి తపం బొనరింపుము. నియమంబుగ నీవటు లొనరించినచో సురాసురులకును, భూసురులాదిగ గల్లు మానవులకును, తపోనిధు లగు మునిముఖ్యులకును, సింహాది మృగంబులకును, విహంగమజాతులకును, కీటకసముదయంబునకును, వివిధశస్త్రాస్త్రంబులకును గూడ సాధ్యుండుగు పుత్రుండుదయించును. సంశయంబు వలదనియెడు మనిశేఖరుపలుకుల నాలించి ఆవహీసురోత్తమున కనేకవందనము లాచరించి ప్రాణనాథుండుగు కేసరిం గూడి వేంకటాచలంబునకు పయనమై పోవుచు ముందుగ కపిలతీర్థంబున గుంకి నిర్మలచిత్తమై శేషాచలము నధిరోపించి స్వామి పుష్కరిణీ జలంబుల ననగాహన మొనరించి, వరాహమూర్తిని దర్శించి, వందన మొనరించి వేంకటేశు నవలొకించి నమస్కరించి నుత్తు లొనరించి, మతంగముని వచనంబుల దలంచి యంజనాదేవి వియద్గంగాతోయంబున ముస్కలిడి యందలి నీరంబుల గోలి యయ్యాకాశగంగాతటంబున నియతవ్రతమై కొంతకాలము ఘలముల భుజించుచు, మరికొంతకాల ముదకంబును ద్రావుచు, నికగొంతకాలము నిరాహారమై నాసాగ్రింబున దృష్టి నిల్చి వేయినత్సరంబు లావాయుదేవు నుద్దేశించి గాఢతర

తపం బొనరించెను. తపం బొనరించిన కాలంబున విపుల యను చెలిమి కత్తియ యామెకు సుశృంగపావించెను. అంత నవ్వాయుదేవుం డామె గావించిన తపంబునకు సంతసమంది ప్రత్యక్ష మయ్యెను.

మనిశేఖరులారా ! వాయుదేవుం డాలలనామణికి దర్శన మొసంగిన దిన మయ్యది దినకరుండు మేషరాశిగతుండగు పిదప జను దెంచిన చిత్రాక్షత్రంబున గూడిన పూర్ణిమయై యుండెను. పనమానుం డాపడతికి దర్శన మొసంగి సుందరీ ! నీయభిప్ర మెద్దియో వచింపుము. నీకోరిక దీర్చెదనన నాతలోదరి యిటు లనెను. వాయుదేవా! నాకొక సత్పుత్రు నొసంగు మింతకంటె నేను కోరున దెద్దియు లేదన, నాసుందరిపలుకుల నాలకించి ప్రభంజను డిటువచించెను. తరుణీమణి ! నీకు తనయువనై నేనే సముష్ణచమందెవరు. అందున నీవిభువనంబు లన్నిట మిగుల బ్రఖ్యాతినొందగలవు. సంశయ ముడుగుమని నర మొసగి మహాబలు డచటనే నిలిచియుండెను. ఆ సమయంబున కమలాసనుం డాదిగగలుగు నమరులును, మహేంద్రాది దిక్పాలురును, నసిష్ఠ ప్రముఖులగు మహర్షులును, సనకాదు లగు యోగిపుంగవులును, వ్యాసాది మహీసురోత్తములును, కమలాలయం గూడిన కమలాత్ముండును, మునిసత్తులును, దేవతరుణులును కిన్నరకింపురుషాదిదేవ యోనివిశేషులును వారివారి వాహనంబుల నధిరోపించి దారభృత్య సుతాదులం గలసి చనుదెంచి దారుణతపశ్చర్యావిరత యగు నంజనాదేవిం గాంచిరి. వారలందరు సంబరంబున నిలిచి యామె గావించిన గాఢతరం బగు తపశ్చర్యను కొనియాడుచు పరస్పరసంభాషణము లొనరించుకొనుచుండి రని మరల నూతుం డామునుల కిటు వచించెను.

మనిశేఖరులారా ! వాయువరప్రసాదమునంజేసి మహానంద సాగరనిమగ్న యగు నయ్యంజనాదేవి తన నియవంబునకు సంతసించి తన్నుం గాంచ నచ్చిన విరించి ప్రముఖు లగు విబుధుల నవలొకించి విస్మయాకాంతమానసయై నిజనాథుం గూడి వాగ లందరకును వందన

మాచరించి నిలిచి యుండునంత, వేనవేదాంగవిశారదుం డగు వ్యాస మునీంద్రుడు బ్రహ్మాదిదేవతానుజ్ఞాతుండై మేఘనిఘోషగంభీరభాషణంబుల నిటు నచించెను. సుందరీ ! సకలభువనంబుల కుపకారకములగు నాపలుకుల వినుము. మతంగమునిపుంగవుని పలుకులకు విశ్వాస ముంచి వేంకటాచలంబున కరుగుదెంచి దుష్కరంబగు తపంబొనరించితివి నీవా తపఃప్రభావంబున సకలభువనవిశ్రుతుండును, మహాశూరుండును, ప్రజ్ఞాధురంధరుండునగు తనయుని బడయగలవు. నీవు తపం బొనరించి యేతీర్థ తటంబున మనోభీష్టసిద్ధి నొందితివో యట్టి యాతీర్థ మన్ని తీర్థంబుల నుత్తమంబై వెలయగలదు. గంగాదిపుణ్యతీర్థము లన్నియు నిందు గలవు. ఈజగంబున వేంకటాద్రి కుద్దియగు నద్వీపర మింకొకటి లేదు.

ఈనగనుందలి తీర్థము లన్నిట నుత్తమ మగు స్వామి పుష్కరిణి పుణ్యఫలప్రిదమై యున్నది. అంతకంటె సమధికఫలప్రద మగు నది వియద్గంగ యని తెలియనగును.

మేషసంక్రమణంబున చిత్రానక్షత్రాయుతంబగు పూర్ణిమా దినంబున నిందు స్నాన మొనరించువారలకు గల్గు ఫలంబును నచించెన వినుము. ద్వాదశహోయనంబులు గంగాది సమస్తతీర్థంబుల గావించిన స్నాన మొకమారీజలంబుల స్నాన మొనరించువారల కబ్బును. ఈతీర్థ జలంబులం దనగాహన మొనరిచి యిచట గావించిన దానంబుల గల్గు ఫలమును వర్ణింప నేరును సమర్థులు గారన విని యంజనాదేవి యిటు లనెను.

మహాత్మా ! వేంకటాచలంబునం దేయేదానములు ప్రశస్త ములో దయయుంచి వినుపింపు మన, నామునీంద్రుం డిటుల బత్కెను.

—: వ్యాసమునీంద్రుండు వేంకటాచలంబున గావింపదగిన దానముల దెల్పుట :—

శేషాచలమునం దన్నదాన వస్త్రదానములు ప్రశంసనీయం బులు. ఆరెంటికంటెను సమధికఫల మొనగునట్టిది పితృశ్రాద్ధమని

యెరుంగుము. అందు హిరణ్యదాన మొనరించినవారలు సామాన్య జ్యోతిషత్వము నొందగలరు. సాలగ్రామదానము జన్మరాహిత్య మొనరించి శాశ్వతం బగు విష్ణులోకముం జేర్చును. కుటుంబవంతుండును, దరిదురిండు నగు భూసుర శ్రేష్ఠునకు గోదానం బిచ్చినవార లాగోవు శరీరంబునం దెన్నిరోమము లుండునో యన్నిసంవత్సరములు గతించు దనుక విష్ణులోకమున నుండగలరు. ఇయ్యచలంబున గావినపబడిన భూదానమున గల్గు ఫలమును నర్జింప నలవికాదు. శ్రోత్రియుండగు ధరణీసురునకు కన్యాదాన మొనరించినవారలు వారల పితరులతోడ గలసి విష్ణుమందిరమున వసించురు. ఈ నగోత్తమంబున శీతలోదక సమన్విత మగు ప్రవాళాలను నిర్మించిన వారల ఫలమును నర్జింప నయ్యాది శేషుండును సమర్థుండు గాడు.

తిలదానంబున సకలకలుషంబుల విడిచి విష్ణులోకము నొందగలరు. ధాన్యదానము నొనరించినవారలు బహుపుత్రులు లగుదురు. గంధ చంపక పుష్పాదులను, ఛత్రిచామరవృజనంబులను, తాంబూలఘన సారాదికంబులను, ధరణీసురులకు దాన మిచ్చినవారలు చిరకాల ముఖండభోగంబుల ననుభవించి దేహోపసానంబున స్వర్గలోకముం జేరి యచట ననేకదివ్యవర్షసహస్రంబులు గతించుదనుక ననేకభోగంబుల ననుభవించి మరల ధరణీతలంబున సార్వభౌములై జనించి చిరకాలము మహీపాలన మొనరించి, పిదప నాదేహమును వీడి భూసురులై పుట్టి వేదవేదాంగముల గుశలురై మాధవానుగ్రహము స్వడసి ముక్తి నొందగల్గుదురు. రమణీమణీ! యిట్టి వేంకటాచలవైభవంబు నెరుంగ నెవ్వారలు సమర్థు లగుదురు ?

ఎవ్వార లీనగవరచరితంబును పఠింతురో, యెవ్వారలు విని యెదరో వార లందరును పాపనిర్ముక్తులై విష్ణులోకంబున శాశ్వత లుం బనుభవించుచు నుండగలరు.

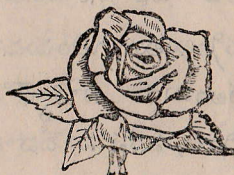
శౌనకాదిమునిశేఖరులారా ! యీ తెరంగున మున్నావ్యాస
మునిచంద్రుం డీవేంకటాచలవైభవంబును వినుపించెను. ఈచరితంబును
వినినవారలును, చదివినవారలును, వారివారి సంశయముల జనన మొందిన
వారలును గూడ ముక్తి నొందగల్గుదు రనుటకు సందియము లేదు.

స్కాందపురాణమందలి వైష్ణవ ఖండాంతర్గతంబగు

వేంకటాచలమహాత్మ్యము

స మా ప్త ము.

శ్రీః శ్రీః శ్రీః

Durgayya Sastri, Merusomayajula

Family Tree

<div><div>DURGAYYA SASTRI</div><div>Wife: Venkata Lakshmi; Parents: Subbarayudu & Venkatalakshmi; Siblings: Ramamurthi Sastri , Venkateswarlu , Gopalakrishna Murthy, Veerasubramanyam, Parvati</div></div>	Venkatalakshmi (Suryanarayana Sastri Khandavilli)	Saraswati (Mahadeva Sastri Korada)	Ramakrishna Korada (Kameswari) Venkata Ramana Korada (Sailaja) Vijaya Lakshmi (Janardhanam Kolipakkam) Suryanarayan Korada (Lalita)	Ramya Korada Keerthi Korada Shruti Korada Bharadhwaj Bhanupriya Sarvani Korada
		Nagaratnam (Venkata Krishnaiah Upadrashta)	Subba lakshmi (Babu Rao Godavarthy) Padmavathi (Sivaram Venkata Ramana Upadrashta (Aruna) Lakshmana Suri Upadrashta Anuradha (Ramakanth)	Nanda Kirshore Himabindu Koundinya Lasya Krishna Viswas
		Bhaskara Rama Krishnayya Khandavilli (Lakshmi Prasanna)	Rama Lakshmi Anasuya (Hari Prasad Patri) Aruna (Srinath Yadavalli) Srinivas Khandavilli (Aruna)	Abhinav Smaran Satya Kamal Lakshmi Rasagna
		Durga Prasada Rao Khandavilli (Vijaya)	Srinivas Khandavilli (Siri Devi)	Aditi Shivani
		Kameswari (Sri Ramachndra Murthy Susarla)	Venkata srirama Narasimham Susarla (Bhramaramba)	Akhilesh Alekhya
			V.S.Shambhu Prasad Susarla (Kalyani) Chandrakala (Sai Srinivas Sankaramanchi) Pramila (Srinivas Goda)	Anirudh Sri Gayatri Neeharika Chandralekha Venkata Abhijit Venkata Akshaj
		Venkata Subrahmanyam Khandavilli (Lata)	Sastri Khandavilli Venkata Ramana Khandavilli Dattu Khandavilli	
		Ganeswara Rao Khandavilli (Tara Devi)	Vijaya Lakshmi (Sarat Bulusu) Sunita (Mohan Gabbita)	Advik Varsha
		Anasuya (Subba Rao Cherukuri)	Chakrapani Cherukuri (Deepthi)	Ishaan Vihaan
			Madhuri (Rajesh Garigipati)	Pranav Prahlad
		Jayaprada (Anjaneya Sarma Eamani)	Srilakshmi (Sudheer Pubbaraju) Sridevi (Srinivas Tadepalli) Srividya (Abhishek Chaturvedi)	Siddharth Sahasra Srihita
		Satyanarayana Sarma Khandavilli (Sarada)	Sayuri Khandavilli Sahana Khandavilli	
		Indira (Rajeswara Sastri Kuchi)	Satish Chandra Kuchi Sarath Chandra Kuchi	
		Venkata Lakshmi (Ratnakumar Bugga)	Pradeep Bugga Pallavi Bugga	
	Veeravenkata Satyanarayana Murthy Merusomayajula (Radha)	Venkatasubramanya Sarma Merusomayajula (Sita)	Ena	
		Venkata Subbarao Merusomayajula (Lakshmi)	Bharati Satya Durga Prasad Radha Kalyani	
		Satya Bhanumati (Lakshmayya Upadrashta)	Sandhya Ravikiran Vidyasagar	
		Bhaskara Mani Merusomayajula (Kanakadurga)	Sankaranand Nagatara	
	Subramanya Sarma Merusomayajula (Jagadamba)	Venkata Ramalakshmi (Venkatasubramanya Sarma Saraswatula)	Madhuri Sirisha	
		Venkataratnam (Satyanarayana Murthi Kuchi)	Ravi Kiran Anil Kumar	
	Jogijagannadha Sarma Merusomayajula (Kameswari)			
	Shambhurani Susarla (Venkatanarasimha Murthy Susarla)	Narayana Prasad Susarla (Saraswati)	Sneha Susarla Pranav Susarla	
		Surya Prakash	Neha Susarla	
		Surya Prabha (Sundara Rao Bottu)	Aditya Bottu Arati Bottu	
	Ramakanta (Satyanarayana Murthy Cherukuri)	Satyasrinivas Cherukuri	Sri Sravya Cherukuri	
		Uma (Suryabhaskara Sarma Avadhanula)	Chandrachud Avadhanula Sivapriya Avadhanula	
		Durgaprasad Cherukuri (Lalita)		